

HANS H. ØRBERG

LINGVA LATINA

PER SE ILLUSTRATA

PARS I

FAMILIA ROMANA

LINGVA LATINA PER SE ILLUSTRATA I
FAMILIA ROMANA

HANS H. ØRBERG
LINGVA LATINA
PER SE ILLUSTRATA

PARS I
FAMILIA ROMANA

DOMVS LATINA
ANNO MMIII

LINGVA LATINA PER SE ILLUSTRATA
PARS I: FAMILIA ROMANA

© Hans H. Ørberg 1991

Omnia proprietatis iura reservantur

Ex officina typographica *Special-Trykkeriet Viborg*

anno 1991 et, paucis correctis, 1996, 1997, 1998, 1999, 2001, 2002, 2003

Imagines delineavit *Peer Lauritzen*

ISBN 87-997016-5-0

LINGVA LATINA
PER SE ILLUSTRATA

PARS I: FAMILIA ROMANA

PARS II: ROMA AETERNA

INDICES

COLLOQUIA PERSONARVM

EXERCITIA LATINA I & II

GRAMMATICA LATINA

PLAVTVS: AMPHITRYO

CAESAR: DE BELLO GALLICO

PETRONIVS: CENA TRIMALCHIONIS

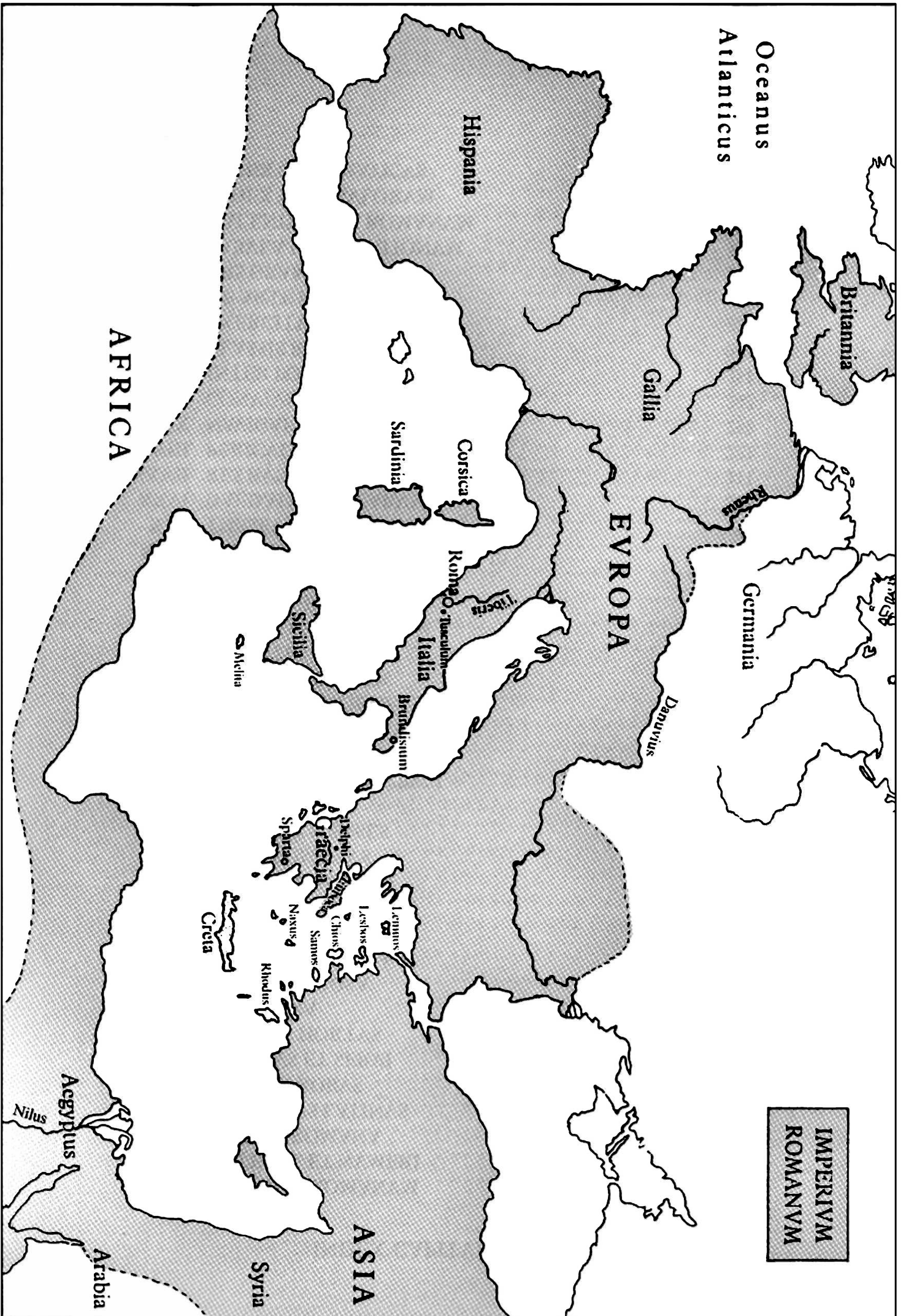
Domus Latina, Skovvangen 7

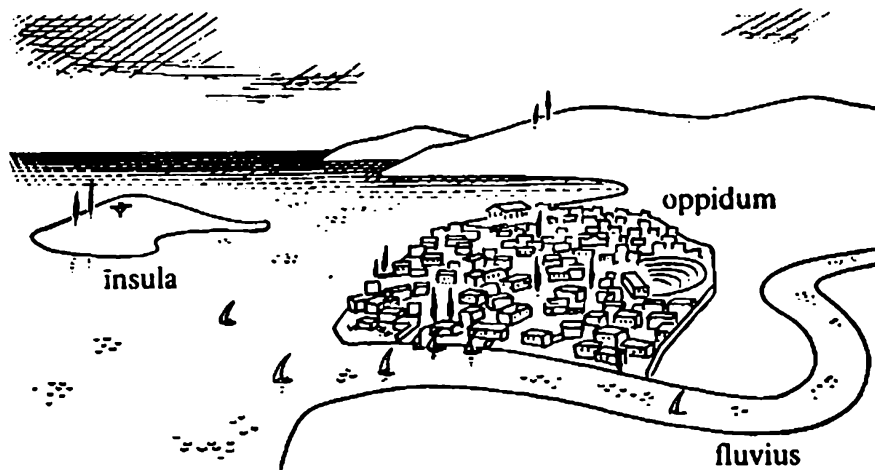
DK-8500 Grenaa, Dania

orberg@lingua-latina.dk

INDEX CAPITVLORVM

	página
Cap. I. IMPERIVM ROMANVM	7
LITTERAE ET NVMERI	9
II. FAMILIA ROMANA	13
LIBER TVVS LATINVS	16
III. PVER IMPROBVS	19
IV. DOMINVS ET SERVI	26
V. VILLA ET HORTVS	32
VI. VIA LATINA	41
VII. PVELLA ET ROSA	48
VIII. TABERNA ROMANA	54
IX. PASTOR ET OVES	63
X. BESTIAE ET HOMINES	69
XI. CORPVS HVMANVM	77
XII. MILES ROMANVS	85
XIII. ANNVS ET MENSES	95
XIV. NOVVS DIES	103
XV. MAGISTER ET DISCIPVLI	110
XVI. TEMPESTAS	118
XVII. NVMERI DIFFICILES	126
XVIII. LITTERAE LATINAE	135
XIX. MARITVS ET VXOR	145
XX. PARENTES	154
XXI. PVGNA DISCIPVLORVM	163
XXII. CAVE CANEM	172
XXIII. EPISTVLA MAGISTRI	179
XXIV. PVER AEGROTVS	187
XXV. THESEVS ET MINOTAVRVS	195
XXVI. DAEDALVS ET ICARVS	203
XXVII. RES RVSTICAE	211
XXVIII. PERICVLA MARIS	222
XXIX. NAVIGARE NECESSE EST	232
XXX. CONVIVIVM	242
XXXI. INTER POCVLA	251
XXXII. CLASSIS ROMANA	261
XXXIII. EXERCITVS ROMANVS	273
XXXIV. DE ARTE POETICA	284
XXXV. ARS GRAMMATICA	296
TABVLA DECLINATIONVM	307
KALENDARIVM ROMANVM	312
INDEX VOCABVLORVM	313
INDEX GRAMMATICVS	326

IMPERIVM ROMANVM

1 Rōma in Italiā est. Italia in Eurōpā est. Graecia in Eurōpā est. Italia et Graecia in Eurōpā sunt. Hispānia quoque in Eurōpā est. Hispānia et Italia et Graecia in Eurōpā sunt.

5 Aegyptus in Eurōpā nōn est, Aegyptus in Āfricā est. Gallia nōn in Āfricā est, Gallia est in Eurōpā. Syria nōn est in Eurōpā, sed in Asiā. Arabia quoque in Asiā est. Syria et Arabia in Asiā sunt. Germānia nōn in Asiā, sed in Eurōpā est. Britannia quoque in Eurōpā est. Germā-
10 nia et Britannia sunt in Eurōpā.

Estne Gallia in Eurōpā? Gallia in Eurōpā est. Estne Rōma in Galliā? Rōma in Galliā nōn est. Ubi est Rōma? Rōma est in Italiā. Ubi est Italia? Italia in Eurōpā est. Ubi sunt Gallia et Hispānia? Gallia et Hispānia in Eu-
15 rōpā sunt.

Estne Nīlus in Eurōpā? Nīlus in Eurōpā nōn est. Ubi est Nīlus? Nīlus in Āfricā est. Rhēnus ubi est? Rhēnus est in Germāniā. Nīlus fluvius est. Rhēnus fluvius est.

-a -ā:

Italia...
in Italiā

est sunt:

Italia in Eurōpā est;
Italia et Graecia in
Eurōpā sunt

est-ne...?

-ne = ...?

-us -ī:
Nīlus fluvius est;
Nīlus et Rhēnus fluvii
sunt

parvus ↔ magnus

fluvius magnus/parvus
fluvii magni/parvi

-a -ae:
Corsica insula est;
Corsica et Sardinia
insulae sunt

insula magna/parva
insulae magnae/parvae

-um -a:
Brundisium oppidum
est;
Brundisium et Tūscu-
lum oppida sunt

oppidum magnum/
parvum
oppida magna/parva

Graecus -a -um

Rōmānus -a -um
< Rōma

Nīlus et Rhēnus fluvii sunt. Dānuvius quoque fluvius
est. Rhēnus et Dānuvius sunt fluvii in Germāniā. Tibe- 20
ris fluvius in Italiā est.

Nīlus fluvius magnus est. Tiberis nōn est fluvius 11
magnus, Tiberis fluvius parvus est. Rhēnus nōn est flu-
vius parvus, sed fluvius magnus. Nīlus et Rhēnus nōn
fluvii parvi, sed fluvii magni sunt. Dānuvius quoque 25
fluvius magnus est.

Corsica insula est. Corsica et Sardinia et Sicilia insu-
lae sunt. Britannia quoque insula est. Italia insula nōn
est. Sicilia insula magna est. Melita est insula parva.
Britannia nōn insula parva, sed insula magna est. Sicilia 30
et Sardinia nōn insulae parvae, sed insulae magnae
sunt.

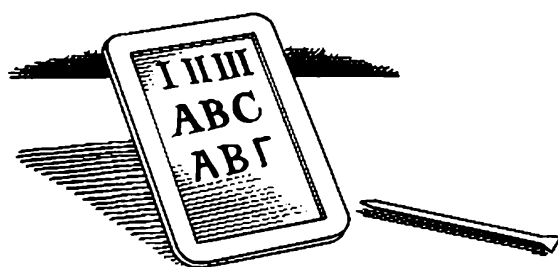
Brundisium oppidum est. Brundisium et Tūsculum
oppida sunt. Sparta quoque oppidum est. Brundisium
est oppidum magnum. Tūsculum oppidum parvum est. 35
Delphī quoque oppidum parvum est. Tūsculum et
Delphī nōn oppida magna, sed oppida parva sunt.

Ubi est Sparta? Sparta est in Graeciā. Sparta est
oppidum Graecum. Sparta et Delphī oppida Graeca
sunt. Tūsculum nōn oppidum Graecum, sed oppidum 40
Rōmānum est. Tūsculum et Brundisium sunt oppida
Rōmāna. Sardinia insula Rōmāna est. Crēta, Rhodus,
Naxus, Samos, Chios, Lesbos, Lēmnos, Euboea sunt
insulae Graecae. In Graeciā multae insulae sunt. In Ita-
liā et in Graeciā sunt multa oppida. In Galliā et in Ger- 45

māniā multī sunt fluvii. Suntne multī fluvii et multa oppida in Arabiā? In Arabiā nōn multī, sed paucī fluvii sunt et pauca oppida.

Num Crēta oppidum est? Crēta oppidum nōn est!
50 Quid est Crēta? Crēta īnsula est. Num Sparta īnsula est? Sparta nōn est īnsula! Quid est Sparta? Sparta oppidum est. Rhēnus quid est? Rhēnus est magnus fluvius. Num ōceanus Atlanticus parvus est? Nōn parvus, sed magnus est ōceanus.

55 Ubi est imperium Rōmānum? Imperium Rōmānum est in Eurōpā, in Asiā, in Āfricā. Hispānia et Syria et Aegyptus prōvinciae Rōmānae sunt. Germānia nōn est prōvincia Rōmāna: Germānia in imperiō Rōmānō nōn est. Sed Gallia et Britannia sunt prōvinciae Rōmānae.
60 In imperiō Rōmānō multae sunt prōvinciae. Magnum est imperium Rōmānum!

III LITTERAE ET NVMERI

I et II numerī sunt. III quoque numerus est. I, II, III numerī Rōmānī sunt. I et II sunt parvī numerī. CIO
65 magnus numerus est.

A et B litterae sunt. C quoque littera est. A, B, C sunt trēs litterae. A est littera prīma (I), B littera secunda (II),

sunt-ne...?
paucī -ae -a ↔ multī -ae
-a: multī/paucī fluvii,
multae/paucae īnsulae,
multa/pauca oppida

num Crēta...est? = est-ne
Crēta...?
num...? ... nōn...: num
Rōma in Graeciā est?
Rōma in Graeciā nōn est

-um -ō:
imperium Rōmānum
in imperiō Rōmānō

I = ūnus (1)
II = duo (2)
III = trēs (3)
CIO (M) = mille (1000)

A = 'ā'
B = 'bē'
C = 'cē'
trēs = III (3)

Γ = 'gamma'
 Latīnus -a -um = Rō-
 mānus
 Δ = 'dē'
 Δ = 'delta'

vocābulum: in vocābulō
 capitulum primum (cap.
 I): in capitulō primō
 mille = CIƆ/M (1000)
 sex = VI (6)

ūnus -a -um = I (1)

(numerus) singulāris: I;
 plūrālis: II, III...

fluuius magnus
 fluuii magni

-us -i

exemplum
 exempla

īnsula magna
 īnsulae magnae

-a -ae

C littera tertia (III). Γ littera Graeca est. C est littera
 Latīna. C et D litterae Latīnae sunt. Γ et Δ sunt litterae
 Graecae. 70

Fluuius et oppidum vocābula Latīna sunt. *Ubi* quoque
 vocābulum Latīnum est. In vocābulō *ubi* sunt trēs litte-
 rae. In capitulō primō mille vocābula sunt.

In vocābulō *īnsula* sex litterae et trēs syllabae sunt:
 syllaba prīma *īn-*, secunda *-su-*, tertia *-la*. In vocābulō 75
nōn sunt trēs litterae et ūna syllaba.

Quid est III? III numerus Rōmānus est. Γ quid est? Γ
 littera Graeca est. Num C littera Graeca est? Nōn littera
 Graeca, sed littera Latīna est C. Estne B littera prīma? B
 nōn littera prīma, sed secunda est. Quid est *nōn*? *Nōn* 80
 est vocābulum Latīnum. *Nōn, sed, magnus, numerus* vo-
 cābula Latīna sunt. *Vocābulum* quoque vocābulum Latī-
 num est!

GRAMMATICA LATINA

Singulāris et plūrālis

[A] Nīlus fluuius magnus est.

Nīlus et Rhēnus fluuii magni sunt.

'Fluuius' singulāris est. 'Fluuii' plūrālis est. Singulā-
 ris: -us. Plūrālis: -i. 85

Exemplum: numerus, numeri.

I parvus numerus est. I et II parvi numeri sunt. 90

[B] Corsica īnsula magna est

Corsica et Sardinia īnsulae magnae sunt.

'Īnsula' singulāris est. 'Īnsulae' plūrālis est. Singulāris: -a.
 Plūrālis: -ae. 95

Exempla: littera, litterae; prōvincia, prōvinciae.

A littera Latīna est. A et B litterae Latīnae sunt. Gallia est prōvincia Rōmāna. Gallia et Hispānia prōvinciae Rōmānae sunt.

100 [C] Brundisium oppidum magnum est.

Brundisium et Sparta oppida magna sunt.

'Oppidum' singulāris est. 'Oppida' plūrālis est. Singulāris: -um. Plūrālis: -a.

Exempla: vocābulum, vocābula; exemplum, exempla.

105 Littera est vocābulum Latīnum, nōn Graecum. Littera et numerus nōn vocābula Graeca, sed Latīna sunt.

PENSVM A

Nīlus fluvī- est. Nīlus et Rhēnus fluvī- —. Crēta īnsul- —. Crēta et Rhodus īnsul- sunt. Brundisium oppid- —. Brundisium et Tūsculum oppid- —.

Rhēnus fluvī- magn- est. Tiberis est fluvī- parv-. Rhēnus et Dānuvius nōn fluvī- parv-, sed fluvī- magn- sunt. Sardinia īnsul- magn- est. Melita īnsul- parv- est. Sardinia et Sicilia nōn īnsul- parv-, sed īnsul- magn- sunt. Brundisium nōn oppid- parv-, sed oppid- magn- est. Tūsculum et Delphī nōn oppid- magn-, sed oppid- parv- sunt.

Crēta īnsul- Graec- est. Lesbos et Chios et Naxus sunt īnsul- Graec-. In Graeciā mult- īnsul- sunt. In Galliā sunt mult- fluvī-. In Italiā mult- oppid- sunt. In Arabiā sunt pauc- fluvī- et pauc- oppid-.

A et B litter- Latīn- sunt. C quoque litter- Latīn- est. *Multi* et *pauci* vocābul- Latīn- sunt. *Ubi* quoque vocābul- Latīn- est. I et II numer- Rōmān- sunt. III quoque numer- Rōmān- est.

PENSVM B

Sicilia — est. Italia īnsula — est. Rhēnus — est. Brundisium — est. Sicilia et Sardinia — magnae sunt. Melita īnsula — est. Britannia nōn — parva, sed — — est. Brundisium nōn —

oppidum magnum
oppida magna

-um -a

pensum
pensa

Vocābula:
fluvius
īnsula
oppidum
ōceanus
imperium
prōvincia
numerus
littera
vocābulum

capitulum
 syllaba
 exemplum
 pēnsūm
 magnus
 parvus
 Graecus
 Rōmānus
 Latīnus
 multī
 paucī
 ūnus
 duo
 trēs
 sex
 mille
 p̄rimus
 secundus
 tertius
 est
 sunt
 in
 et
 sed
 nōn
 quoque
 -ne?
 ubi?
 num?
 quid?
 grammatica
 singulāris
 plūrālis

—, sed — magnum est. Est— Brundisium in Graeciā? Brundisium — est in Graeciā, — in Italiā. — est Sparta? Sparta est in Graeciā: Sparta oppidum — est. Delphī — oppidum Graecum est. Euboea, Naxus, Lesbos, Chios — Graecae sunt. In Graeciā sunt — īnsulae.

Quid est III? III — est. — est A? A littera est. A, B, C — Latīnae sunt. — r littera Latīna est? r — littera —, sed littera — est. *Īnsula* — Latīnum est.

PENSVM C

Ubi est Rōma?

Estne Sparta in Italiā?

Ubi est Italia?

Ubi sunt Syria et Arabia?

Estne Aegyptus in Asiā?

Ubi sunt Sparta et Delphī?

Ubi est Brundisium?

Quid est Brundisium?

Num Crēta oppidum est?

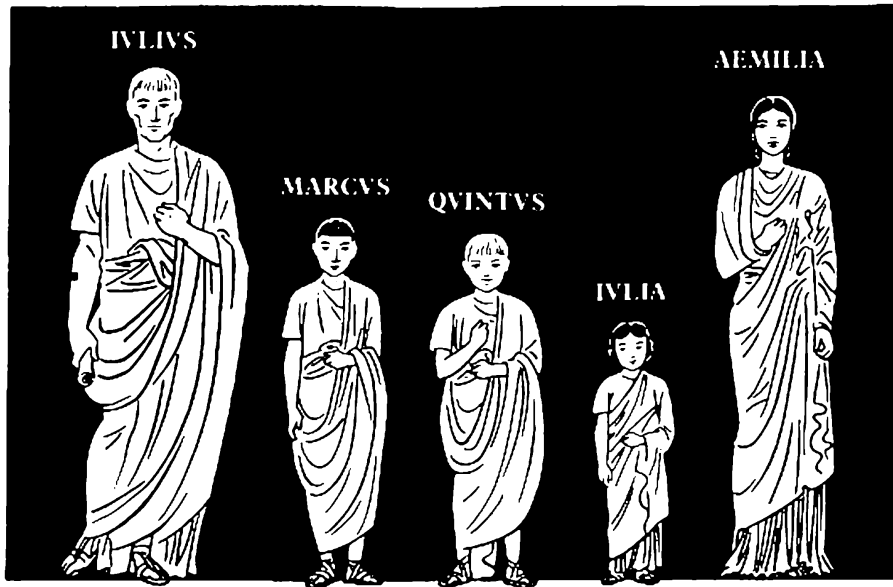
Estne Britannia īnsula parva?

Quid est Tiberis?

Quid est D?

Num Δ littera Latīna est?

Estne II magnus numerus?

FAMILIA ROMANA

1 Iūlius vir Rōmānus est. Aemilia fēmina Rōmāna est.
 Mārcus est puer Rōmānus. Quīntus quoque puer Rō-
 mānus est. Iūlia est puella Rōmāna.

ūnus (I) vir
 duo (II) viri

ūnus puer
 duo pueri

Mārcus et Quīntus nōn viri, sed pueri sunt. Viri sunt
 5 Iūlius et Mēdus et Dāvus. Aemilia et Dēlia et Syra sunt
 fēminae. Estne fēmina Iūlia? Nōn fēmina, sed parva
 puella est Iūlia.

Iūlius, Aemilia, Mārcus, Quīntus, Iūlia, Syra, Dā-
 vus, Dēlia Mēdusque sunt familia Rōmāna. Iūlius pater
 10 est. Aemilia est māter. Iūlius pater Mārci et Quīnti est.
 Iūlius pater Iūliae quoque est. Aemilia est māter Mārci
 et Quīnti et Iūliae. Mārcus filius Iūlii est. Mārcus filius
 Aemiliae est. Quīntus quoque filius Iūlii et Aemiliae
 est. Iūlia est filia Iūlii et Aemiliae.

-que = et —: Mēdus-que
 = et Mēdus

Iūlius	∞	Aemilia
pater		māter

Mārcus	Quīntus	Iūlia
filius	filius	filia

15 Quis est Mārcus? Mārcus puer Rōmānus est. Quis
 pater Mārci est? Iūlius pater Mārci est. Quae est māter

quis? quae?
 quis est Mārcus?
 quae est Iūlia?
 quis est pater Mārci?
 quae est māter Mārci?

quī?
quī sunt filiī?

Iūlia-que

filiae-que

duo = II (2)

Mārcī? Māter Mārcī est Aemilia. Quae est Iūlia? Iūlia est puella Rōmāna. Quae māter Iūliae est? Aemilia māter Iūliae est. Pater Iūliae est Iūlius. Iūlia filia Iūlii est. Quī sunt filiī Iūlii? Filiī Iūlii sunt Mārcus et Quīntus. 20 Mārcus, Quīntus Iūliaque sunt trēs liberī. Liberī sunt filiī filiaeque. Mārcus et Quīntus et Iūlia sunt liberī Iūlii et Aemiliae. In familiā Iūlii sunt trēs liberī: duo filiī et ūna filia.

Estne Mēdus filius Iūlii? Mēdus filius Iūlii nōn est, 11 Mēdus est servus Iūlii. Iūlius dominus Mēdi est. Iūlius dominus servi est. Dāvus quoque servus est. Mēdus et Dāvus duo servi sunt. Iūlius est dominus Mēdi et Dāvi. Iūlius dominus servōrum est et pater liberōrum.

duo duae duo:
duo servi
duae ancillae
duo oppida

Estne Dēlia filia Aemiliae? Dēlia nōn est filia Aemi- 30 liae, Dēlia ancilla Aemiliae est. Aemilia domina Dēliae est. Aemilia domina ancillae est. Syra quoque ancilla est. Dēlia et Syra duae ancillae sunt. Aemilia domina ancillārum est.

cuius? Iūlii, Aemiliae

Cuius servus est Dāvus? Dāvus servus Iūlii est. Cuius 35 ancilla est Syra? Syra est ancilla Aemiliae.

quot? I, II, III...
quot filiī?
quot filiae?
quot oppida?
centum = C (100)

Quot liberī sunt in familiā? In familiā Iūlii sunt trēs liberī. Quot filiī et quot filiae? Duo filiī et ūna filia. Quot servi sunt in familiā? In familiā sunt centum servi. In familiā Iūlii sunt multī servi, paucī liberī. Iūlius est 40 dominus multōrum servōrum.

‘Duo’ et ‘trēs’ numerī sunt. ‘Centum’ quoque numerus est. Numerus servōrum est centum. Numerus libe-

rōrum est trēs. Centum est magnus numerus. Trēs par-
 45 vus numerus est. Numerus servōrum est magnus. Nu-
 merus liberōrum parvus est. In familiā Iūlii magnus
 numerus servōrum, parvus numerus liberōrum est.

magnus numerus servō-
 rum = multī servī
 parvus numerus liberō-
 rum = pauci liberī

Mēdus servus Graecus est. Dēlia est ancilla Graeca.
 In familiā Iūlii sunt multī servī Graeci multaeque ancil-
 50 lae Graecae. Estne Aemilia fēmina Graeca? Aemilia nōn
 est fēmina Graeca, sed Rōmāna. Iūlius nōn vir Graecus,
 sed Rōmānus est.

multae-que

Sparta oppidum Graecum est. Sparta, Delphī Tūscu-
 lumque tria oppida sunt: duo oppida Graeca et ūnum
 55 oppidum Rōmānum. In Graeciā et in Italiā magnus nu-
 merus oppidōrum est. In Galliā est magnus numerus
 fluviorum. Fluvii Galliae magni sunt. Māgnine sunt flu-
 vii Āfricae? In Āfricā ūnus fluvius magnus est: Nilus;
 ceteri fluvii Āfricae parvi sunt. Suntne magnae insulae
 60 Graecae? Crēta et Euboea duae insulae magnae sunt;
 ceterae insulae Graecae sunt parvae. —

trēs tria:
 trēs liberī
 trēs litterae
 tria oppida

magnus numerus oppi-
 dōrum = multa oppida
 magnus numerus fluvi-
 ōrum = multi fluvii
 magni-ne

ceteri -ae -a

Cornēlius

meus -a -um

tuus -a -um

III Quis est Cornēlius? Cornēlius dominus Rōmānus est.
 Iūlius et Cornēlius duo dominī Rōmāni sunt. Mēdus
 nōn est servus Cornēlii. Mēdus servus Iūlii est.

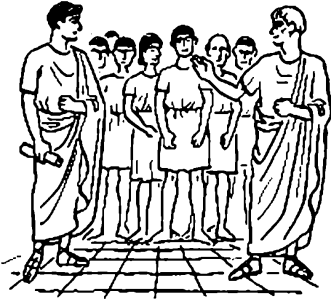
65 Cornēlius: "Cuius servus est Mēdus?"

Iūlius: "Mēdus servus meus est."

Cornēlius: "Estne Dāvus servus tuus?"

Iūlius: "Dāvus quoque servus meus est. Servī mei
 sunt Mēdus et Dāvus et ceteri multī..."

70 Cornēlius: "Estne Dēlia ancilla tua?"

Iūlius: “Dēlia est ancilla mea, et Syra quoque ancilla mea est. Ancillae meae sunt Dēlia et Syra et cēterae multae. Familia mea magna est.”

Cornēlius: “Quot servī sunt in familiā tuā?”

Iūlius: “In familiā meā sunt centum servī.”

75

Cornēlius: “Quid?”

Iūlius: “Numerus servōrum meōrum est centum.”

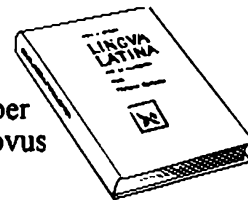
Cornēlius: “Centum servī! Magnus est numerus servōrum tuōrum!”

ecce duo librī →

liber
antīquus

liber
novus

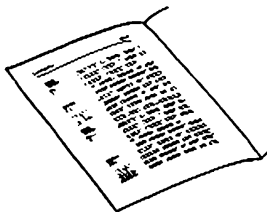
ūnus liber
duo librī

novus -a -um ↔
antīquus -a -um

LIBER TVVS LATINVS

80

Ecce duo librī Latīnī: liber antīquus et liber novus. LINGVA LATINA est p̄imus liber tuus Latīnus. Titulus librī tuī est ‘LINGVA LATINA’. Liber tuus nōn antīquus, sed novus est.

pāgina

In LINGVA LATINA sunt multae pāginae et multa capi- 85
tula: capitulum p̄imum, secundum, tertium, cētera. ‘IMPERIVM ROMANVM’ est titulus capitulī p̄īmī. Titulus capitulī secundī est ‘FAMILIA ROMANA’. In capitulō secundō sunt sex pāginae. In pāginā p̄imā capitulī secundī multa vocābula nova sunt: *vir, fēmina, puer, pu- 90*
ella, familia, cētera. Numerus vocābulōrum Latīnōrum magnus est!

GRAMMATICA LATINA

Masculinum, fēmininum, neutrum

95 [A] 'Servus' est vocābulum masculinum.

[B] 'Ancilla' est vocābulum fēmininum.

[C] 'Oppidum' est vocābulum neutrum.

Exempla:

100 [A] Vocābula masculina: filius, dominus, puer, vir; fluvius, oceanus, numerus, liber, titulus. Masculinum: *-us (-r)*.[B] Vocābula fēminina: fēmina, puella, filia, domina; insula, provincia, littera, familia, pagina. Fēmininum: *-a*.[C] Vocābula neutra: oppidum, imperium, vocābulum, capitulum, exemplum, pēnsium. Neutrum: *-um*.105 *Genetivus*

[A] Masculinum:

Iūlius dominus *servī* (Dāvī) est.Iūlius dominus *servōrum* (Dāvī et Mēdī) est.

'Servī' genetivus est. 'Servōrum' quoque genetivus est.

110 'Servī' genetivus singularis est. 'Servōrum' est genetivus plū-
rālis. Genetivus: singularis *-ī*, plūrālis *-ōrum*.

[B] Fēmininum:

Aemilia domina *ancillae* (Syrae) est.Aemilia domina *ancillārum* (Syrae et Dēliae) est.115 'Ancillae' genetivus singularis est. 'Ancillārum' est geneti-
vus plūrālis. Genetivus: singularis *-ae*, plūrālis *-ārum*.

[C] Neutrum:

D est prima littera vocābulī 'dominus'.

Numerus vocābulōrum magnus est.

120 'Vocābulī' genetivus singularis est. 'Vocābulōrum' est ge-
netivus plūrālis. Genetivus: singularis *-ī*, plūrālis *-ōrum*.

PENSVM A

Mārcus fili- Iūliī est. Iūlia fili- Iūliī est. Iūlius est vir Rō-
mān-. Aemilia fēmin- Rōmān- est. Iūlius domin-, Aemilia
domin- est. Mēdus serv- Graec- est, Dēlia est ancill-masculinum (*m*) < *mas-*
culus = vir
fēmininum (*f*) < *fēmina*
neutrum (*n*) = nōn *m*,
nōn *f**-us**-a**-um*genetivus (*gen*)*servī*
*servōrum**-ī -ōrum**ancillae*
*ancillārum**-ae -ārum*vocābulī
vocābulōrum*-ī -ōrum*

Vocābula nova:

vir
fēmina
puer
puella
familia
pater
māter
filius
filia
līberī
servus
dominus
ancilla
domina
liber
titulus
pāgina
antīquus
novus
cēterī
meus
tuus
centum
duae
tria
-que
quis?
quae?
quī?
cuius?
quot?
masculīnum
fēminīnum
neutrum
genetīvus

Graec-. Sparta oppid- Graec- est.

Iūlius pater Mārc- est. Mārcus est filius Iūli- et Aemili-. Mēdus servus Iūli- est: Iūlius est dominus serv-. Iūlius dominus Mēd- et Dāv- est: Iūlius dominus serv- est. Numerus serv- magnus est. Dēlia est ancilla Aemili-: Aemilia domina ancill- est. Aemilia domina Dēli- et Syr- est: Aemilia domina ancill- est. In familiā Iūli- est magnus numerus serv- et ancill-. Aemilia māter Mārc- et Quīnt- et Iūli- est. Mārcus, Quīntus Iūliaque sunt līberī Iūli- et Aemili-. Numerus līber- est trēs. Numerus serv- est centum.

In pāginā primā capitul- secund- multa vocābula nova sunt. Numerus capitul- nōn parvus est.

PENSVM B

Mārcus — Rōmānus est. Iūlius — Rōmānus est. Aemilia est — Rōmāna. Iūlius est — Mārcī et Quīntī et Iūliae. In — Iūliī sunt trēs —: duo — et ūna —. — līberōrum est Aemilia.

— est Dāvus? Dāvus est — Iūliī. Iūlius — Dāvī est. — est Syra? Syra — Aemiliae est. Aemilia est — Syrae.

Cornēlius: “— servī sunt in familiā tuā?” Iūlius: “In familiā — sunt — (c) servī.” Cornēlius: “Familia — magna est!”

‘LINGVA LATINA’ est titulus — tuī Latīnī.

PENSVM C

Quis est Quīntus?

Quī sunt Mēdus et Dāvus?

Mārcusne quoque servus Iūliī est?

Cuius filia est Iūlia?

Quot līberī sunt in familiā Iūliī?

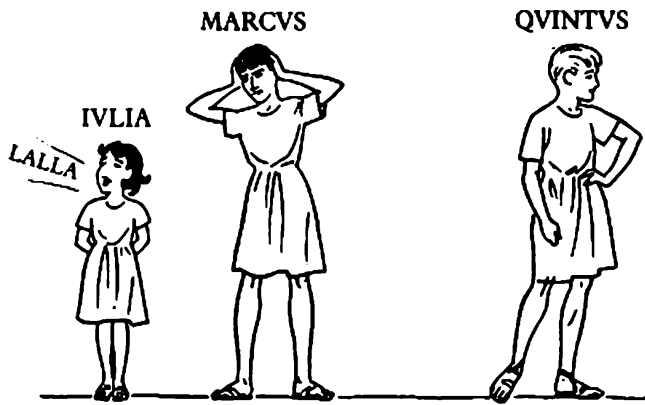
Quot servī in familiā sunt?

Num Syra domina est?

Quae est domina ancillārum?

Estne Cornēlius vir Graecus?

Num ‘puella’ vocābulum masculīnum est?

PVER IMPROBVS

I SCAENA PRIMA

Persōnae: Iūlia, Mārcus, Quīntus.

Iūlia cantat: "Lalla." Iūlia laeta est.

Mārcus: "St!" Mārcus laetus nōn est.

5 Iūlia cantat: "Lalla, lalla."

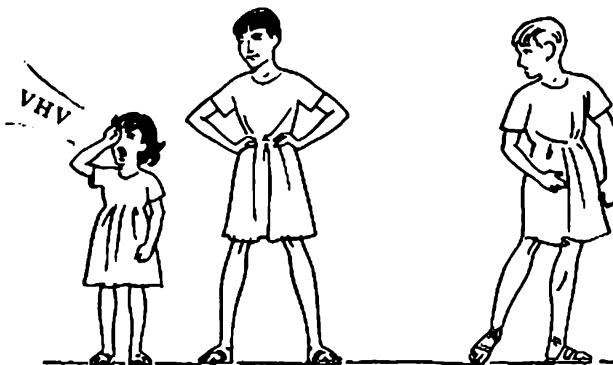
Mārcus: "Ssst!" Mārcus irātus est.

Iūlia cantat: "Lalla, lalla, lalla."

Mārcus Iūliam pulsat.

Iam Iūlia nōn cantat, sed plōrat: "Uhuhū!"

10 Mārcus rīdet: "Hahahae!"

Quīntus Mārcum videt. Mārcus nōn videt Quīntum.

Quīntus: "Quid? Mārcus puellam pulsat — et rīdet!"

scaena

persōna

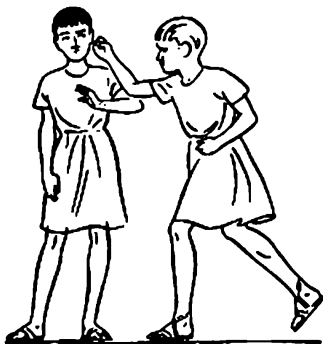
Mārcus Iūliam pulsat

Iūlia plōrat

Mārcus rīdet

Quīntus Mārcum videt

Mārcus Quīntum nōn videt

Quintus Mārcum pulsat
mamma = māter

Mārcus Quīntum pulsat
Iūlia Aemiliam vocat
Aemilia venit

Quīntus irātus est et Mārcum pulsat! Iam nōn rīdet
Mārcus. Mārcus irātus pulsat Quīntum.

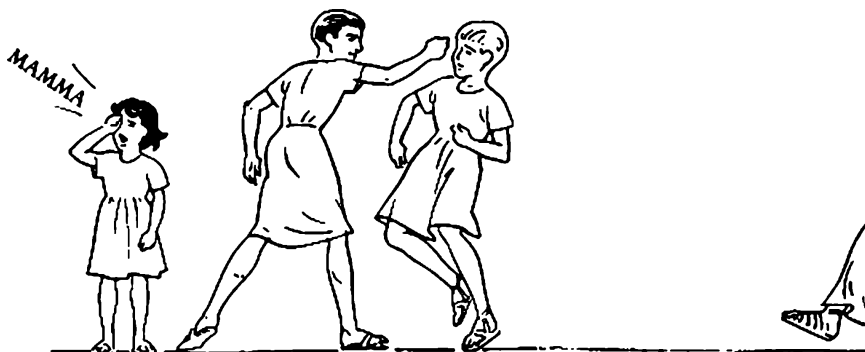
Iūlia: "Ubi est māter?" Iūlia Aemiliam nōn videt. 15

Iūlia Aemiliam vocat: "Māter! Mārcus Quīntum
pulsat!"

Mārcus (irātus): "St!" Mārcus Iūliam pulsat.

Iūlia plōrat et Aemiliam vocat: "Mamma! Mam-ma!
Mārcus mē pulsat!" 20

Aemilia venit.

SCAENA SECVNDA 11

Persōnae: Aemilia, Iūlia, Mārcus, Quīntus.

Aemilia interrogat: "Quis mē vocat?"

Quīntus respondet: "Iūlia tē vocat." 25

Aemilia Quīntum interrogat: "Cūr Iūlia plōrat?"

Quīntus respondet: "Iūlia plōrat, quia Mārcus eam
pulsat."

Aemilia: "Quid? Puer parvam puellam pulsat? Fū!
Cūr Mārcus Iūliam pulsat?" 30

Quīntus: "Quia Iūlia cantat."

Aemilia: "Ō Iūlia, mea parva filia! Mārcus puer pro-
bus nōn est; Mārcus est puer improbus!"

interrogat ↔ respondet

cūr...? ... quia ...

eam : Iūliam

im-probus -a -um
↔ probus -a -um

Quīntus: “Iūlia puella proba est.”

35 Aemilia Quīntum interrogat: “Ubi est Iūlius? Cūr nōn venit?” Aemilia Iūlium nōn videt.

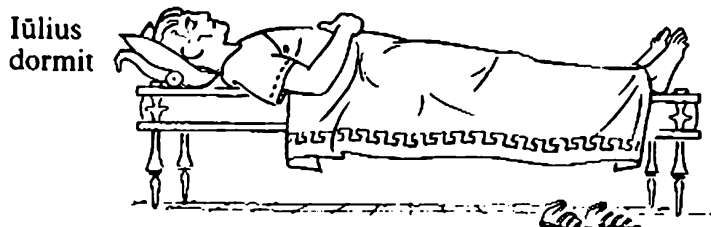
Respondet Mārcus: “Pater dormit.”

Quīntus: “Māter nōn tē, sed mē interrogat!”

Aemilia: “St, puerī! Ubi est pater?”

40 Quīntus: “Pater nōn hīc est, sed Mārcus hīc est.”

Quīntus Iūlium vocat: “Pater! Pa-ter!”

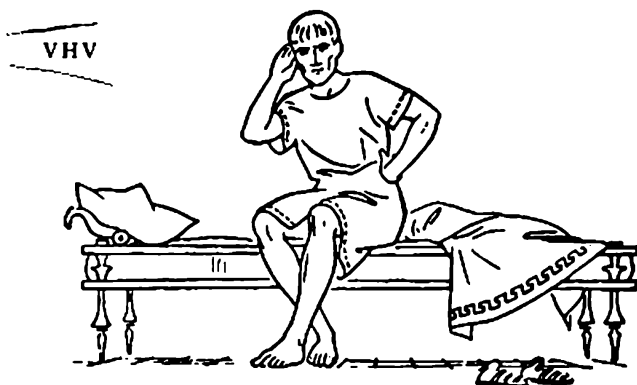
Iūlius Quīntum nōn audit neque venit. Cūr Iūlius Quīntum nōn audit? Iūlius eum nōn audit, quia dormit.

Mārcus: “Hahae! Pater dormit neque tē audit.”

45 Aemilia: “Fū, puer!” Aemilia irāta est. Māter filium verberat: tuxtax, tuxtax...

Mārcus plōrat: “Uhuhū!”

Iūlius eum audit. Iam nōn dormit pater.

cūr Iūlius nōn venit?

Quīntus Iūlium vocat

ne-que = et nōn
(ne- = nōn)
eum : Quīntum
Iūlius dormit

verberat = pulsat et
pulsat ('tux-tax')

eum : Mārcum

SCAENA TERTIA

III

Persōnae: Iūlius, Aemilia, Iūlia, Mārcus, Quīntus.

50

Quīntus: "Pater venit."

Aemilia Quīntum nōn audit, quia Mārcus plōrat.

Iūlius Quīntum videt eumque interrogat: "Cūr Mārcus plōrat?"

Quīntus respondet: "Mārcus plōrat, quia māter eum 55 verberat."

Iūlius: "Sed cūr māter Mārcum verberat?"

Quīntus: "Mārcum verberat, quia puer improbus est. Mārcus parvam puellam pulsat!"

Iūlia: "Mamma! Pater hīc est." Aemilia Iūlium videt. 60

Aemilia: "Tuus Mārcus filius improbus est!"

Iūlius: "Fū, puer! Puer probus nōn pulsat puellam. Puer quī parvam puellam pulsat improbus est!"

Iūlius irātus puerum improbum verberat: tuxtax, tuxtax, tuxtax... 65

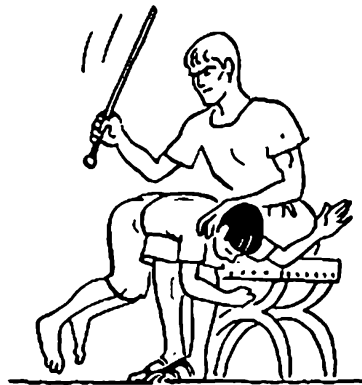
Mārcus plōrat. Quīntus laetus est et rīdet. Iūlia laeta nōn est neque rīdet. Cūr nōn laeta est Iūlia? Nōn laeta est, quia Mārcus plōrat. Iūlia est puella proba!

eum-que = et eum
(: Quīntum)

eum : Mārcum

māter Mārcum verberat,
quia Mārcus puer im-
probus est

Iūlia nōn laeta est

Puer rīdet. Puella plōrat. Quis est puer quī rīdet?
 70 Puer quī rīdet est Mārcus. Quae est puella quae plōrat?
 Puella quae plōrat est Iūlia.

quī
 quae
 puer quī rīdet
 puella quae plōrat

Mārcus, quī puellam pulsat, puer improbus est. Pu-
 ella quam Mārcus pulsat est Iūlia. Iūlia Aemiliam vocat.
 Aemilia, quam Iūlia vocat, māter liberōrum est. Aemi-
 75 lia puerum verberat. Puer quem Aemilia verberat est
 Mārcus.

quem
 quam
 puer quem Aemilia
 verberat
 puella quam Mārcus
 pulsat

Quem vocat Quīntus? Quīntus Iūlium vocat. Iūlius,
 quem Quīntus vocat, pater liberōrum est. Iūlius Quīn-
 tum nōn audit. Quem audit Iūlius? Iūlius Mārcum
 80 audit. Puer quem Iūlius audit est Mārcus.

quem? Iūlium
 Quīntum

Puella quae cantat laeta est. Puella quae plōrat nōn
 est laeta. Puer quī puellam pulsat improbus est!

GRAMMATICA LATINA

Nōminātīvus et accūsātīvus

85 [A] Masculīnum.

Mārcus rīdet. Quīntus Mārcum pulsat.

Mārcus Quīntum pulsat. Quīntus plōrat.

‘Mārcus’ nōminātīvus est. ‘Mārcum’ accūsātīvus est.
 ‘Quīntum’ est accūsātīvus, ‘Quīntus’ nōminātīvus. Nōmināti-
 90 vus: *-us (-r)*. Accūsātīvus: *-um*.

Exempla: Iūlius, Iūlium; filius, filium; puer, puerum; eum.

[B] Fēminīnum.

Iūlia cantat. Mārcus Iūliam pulsat.

Iūlia Aemiliam vocat. Aemilia venit.

95 ‘Iūlia, Aemilia’ nōminātīvus est. ‘Iūliam, Aemiliam’ accū-
 sātīvus est. Nōminātīvus: *-a*. Accūsātīvus: *-am*.

Exempla: puella, puellam; parva, parvam; eam.

nōminātīvus (*nōm*)
 accūsātīvus (*acc*)

Mārcus Quīntus
 Mārcum Quīntum

-us
-um

Iūlia Aemilia
 Iūliam Aemiliam

-a
-am

cantat
rīdet
dormit

-at
-et
-it

-us	-um	-at
-a	-am	-et
	eum	-it
	eam	
	mē	
	tē	

Verbum

Iūlia cantat. Mārcus rīdet. Iūlius dormit.

'Cantat' verbum est. 'Cantat', 'rīdet', 'dormit' tria verba 100 sunt.

Exempla: cantat, pulsat, plōrat, vocat, interrogat, verberat (-at); rīdet, videt, respondet (-et); dormit, venit, audit (-it).

<i>Nōminātīvus:</i>	<i>Accūsātīvus:</i>	<i>Verbum:</i>	
Mārcus	Iūliam	pulsat.	105
Quīntus	Mārcum	videt.	
Iūlia	Aemiliam	vocat.	
Aemilia	Quīntum	interrogat:	
"Quis	mē	vocat?"	
Quīntus		respondet:	110
"Iūlia	tē	vocat.	
Mārcus	eam	pulsat."	
Aemilia	puerum	verberat.	
Mārcus		plōrat.	
Iūlius	eum	audit.	115
Iūlius		venit.	
"Puer probus	parvam puellam	nōn pulsat!"	
Iūlius irātus	puerum improbum	verberat.	

PENSVM A

Cūr Mārc- Iūliam pulsat? Mārcus Iūli- pulsat, quia Iūli- cantat. Iūlia plōr-, quia Mārcus e- pulsat. Iūlia: "Mamma! Mārcus — pulsat." Aemilia puell- aud- et ven-. Māter Quīnt- videt et e- interrog-: "Quis mē voc-?" Quīnt- respond-: "Iūlia — vocat."

Iūlius dorm-. Quīntus Iūli- voc-: "Pater!" Mārcus rīd-, quia Iūli- nōn venit. Aemilia Mārc- verber-. Iūlius ven-, quia Mārc- plōrat. Iūlius Aemili- et Mārc- et Quīnt- et Iūli- videt. Iūlius: "Puer quī parv- puell- pulsat improbus est." Iūlius puer- improb- verberat. Quem Iūli- verberat? Puer qu- Iūlius verberat est Mārcus. Mārcus plōr-. Puer qu- plōrat laet- nōn est. Puella qu- cantat laet- est.

PENSVM B

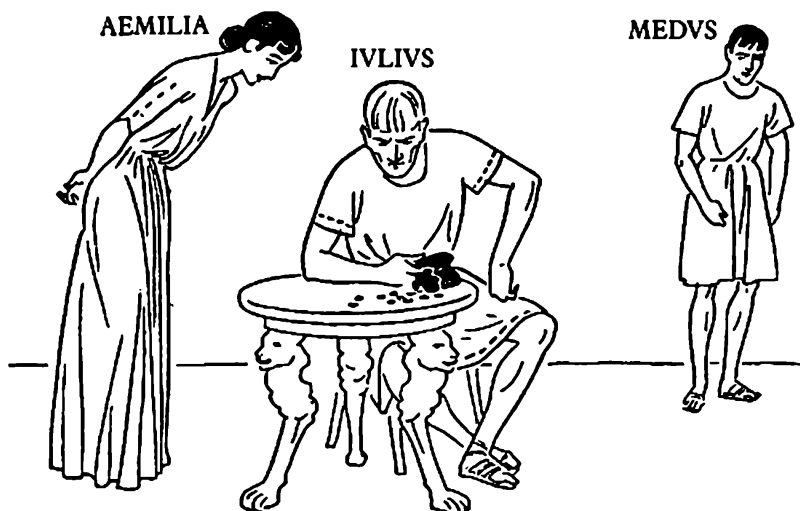
Puella —: “Lalla.” Puella — cantat est Iūlia. Iūlia — est. Puer improbus puellam —. Puella —: “Uhuhū!” Puer —: “Hahahae!” Puer — rīdet est Mārcus. Iūlia Aemiliam —: “Mamma!” Aemilia —, et Quīntum —: “Cūr Iūlia plōrat?” Quīntus —: “Iūlia plōrat, — Mārcus eam pulsat.” Aemilia: “Mārcus puer — nōn est, puer — est! Ubi est pater?” Aemilia Iūlium nōn —. Quīntus: “Pater nōn — est.” Quīntus Iūlium —: “Pater!” Iūlius Quīntum nōn —. — Iūlius Quīntum nōn audit? Iūlius eum nōn audit, quia —. Mārcus plōrat, — Aemilia eum verberat. Iūlius Mārcum audit; — Iūlius nōn dormit. — Aemilia verberat? Aemilia Mārcum —. Puer — Aemilia verberat improbus est. Iūlia laeta nōn est — rīdet.

PENSVM C

Quis Iūliam pulsat?
 Cūr Iūlia plōrat?
 Quīntusne quoque Iūliam pulsat?
 Quem Quīntus pulsat?
 Cūr Aemilia venit?
 Quis Iūlium vocat?
 Cūr Iūlius Quīntum nōn audit?
 Quem audit Iūlius?
 Cūr Mārcus plōrat?
 Rīdetne Iūlia?
 Num ‘Mārcus’ accūsātīvus est?
 Num ‘Iūliam’ nōminātīvus est?
 Quid est ‘dormit’?

Vocābula nova:

scaena
 persōna
 mamma
 laetus
 irātus
 probus
 improbus
 cantat
 pulsat
 plōrat
 rīdet
 videt
 vocat
 venit
 interrogat
 respondet
 dormit
 audit
 verberat
 mē
 tē
 eum
 eam
 neque
 iam
 cūr?
 quia
 ō!
 hīc
 quī
 quae
 quem
 quam
 nōminātīvus
 accūsātīvus
 verbum

DOMINVS ET SERVI

SCAENA PRIMA

I

Persōnae: Iūlius, Aemilia, Mēdus.

Sacculus Iūlii nōn parvus est. In sacculō eius est pecūnia. Iūlius pecūniam in sacculō habet.

Aemilia sacculum videt Iūliumque interrogat: “Quot 5 nummī sunt in sacculō tuō?”

Iūlius respondet: “Centum.”

Aemilia: “Num hīc centum nummī sunt?”

Iūlius pecūniam numerat: “Ūnus, duo, trēs, quattuor, quīnque, sex, septem, octō, novem, decem. 10 Quid? Decem tantum?”

Iūlius rūsus pecūniam numerat: “Ūnus, duo, trēs, quattuor... novem, decem.” Numerus nummōrum nōn est centum, sed decem tantum.

Iūlius: “Quid? In sacculō meō nōn centum, sed tantum 15 decem nummī sunt! Ubi sunt cēterī nummī? Servi meī ubi sunt?”

sacculus

pecūnia

sacculus: in sacculō eius : Iūlii

nummus

numerat < numerus

I	ūnus
II	duo
III	trēs
IV	quattuor
V	quīnque
VI	sex
VII	septem
VIII	octō
IX	novem
X	decem

Mēdus: “Servus tuus Mēdus hīc est.”

Iūlius servum suum Mēdum videt, Dāvum nōn vi-
20 det. Mēdus adest. Dāvus nōn adest, sed abest. Iūlius et
Aemilia et Mēdus adsunt. Dāvus cēterīque servī ab-
sunt.

Iūlius: “Quid? Ūnus servus tantum adest! Ubi est
Dāvus? Dāvum vocā!”

25 Mēdus Dāvum vocat: “Dāve!” sed Dāvus Mēdum
nōn audit neque venit.

Mēdus rūrsus Dāvum vocat: “Da-ā-ve! Venī!”

Dāvus venit. Iam duo servī adsunt.

SCAENA SECVNDA

30 *Persōnae: Iūlius, Aemilia, Mēdus, Dāvus.*

Dāvus, quī dominum suum nōn videt, Mēdum inter-
rogat: “Quid est, Mēde?”

Mēdus: “St! Dominus adest. Salūtā dominum!”

Servus dominum salūtāt: “Salvē, domine!”

35 Dominus servum salūtāt: “Salvē, serve!”

Dāvus: “Quid est, domine?”

Iūlius: “St! Tacē, serve! Tacē et audī!” Servus tacet.

Iūlius: “In sacculō meō sunt decem tantum nummī.

Ubi sunt cēterī nummī meī?”

40 Dāvus tacet, neque respondet.

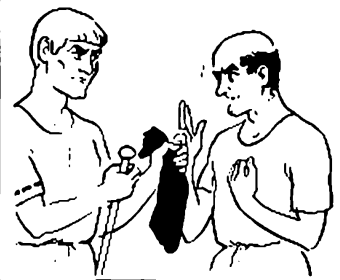
Aemilia: “Respondē, Dāve! Dominus tē interrogat.”

Dāvus respondet: “Pecūnia tua hīc nōn est. Interrogā
Mēdum!”

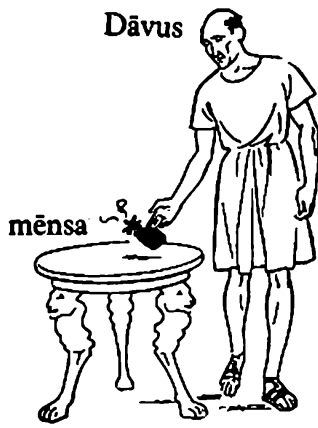
ad-est = hīc est
ab-est ↔ ad-est
ad-sunt = hīc sunt
ab-sunt ↔ ad-sunt

servus dominum salūtāt

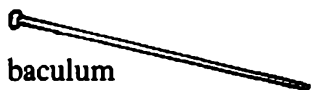

nūllum : nōn ūnum
verbum = vocābulum

Dāvus sacculum in
mēnsā pōnit

ecce sacculus = vidē: hīc
est sacculus

baculum

eius : Dāvī

baculum et sacculus
in mēnsā

bonus -a -um = probus

Iūlius Mēdum interrogat: “Ubi sunt nummī meī, Mēde?” Mēdus nūllum verbum respondet. 45

Iūlius rūsus eum interrogat: “Ubi est pecūnia mea? Respondē, serve!”

Mēdus Dāvum accūsāt: “Pecūnia tua in sacculō Dāvī est. Dāvus pecūniam tuam habet.”

Aemilia: “Audī, Dāve! Mēdus tē accūsāt.” 50

Dāvus: “Quem Mēdus accūsāt? mē?”

Iūlius: “Tacē, Mēde! Servus quī servum accūsāt improbus est!” Mēdus tacet.

Iūlius Dāvum nōn accūsāt, sed interrogat eum: “Estne pecūnia mea in sacculō tuō, Dāve?” 55

Dāvus: “In sacculō meō nōn est pecūnia tua, domine.”

Iūlius: “Ubi est sacculus tuus?”

Dāvus: “Hīc est. Ecce sacculus meus.”

Iūlius: “Sacculum tuum in mēnsā pōne!” 60

Dāvus sacculum suum in mēnsā pōnit. Iam sacculus eius in mēnsā est. Iūlius baculum suum in mēnsā pōnit. Baculum dominī in mēnsā est.

Dāvus: “Vidē: in sacculō meō nūlla pecūnia est.”

Iūlius nūllam pecūniam videt in sacculō. In sacculō Dāvī nūllī nummī sunt. Sacculus eius vacuus est. Dāvus pecūniam dominī nōn habet. 65

Iūlius: “Ō! Dāvus bonus servus est: pecūniam meam nōn habet. Ecce nummus tuus, Dāve!” Iūlius ūnum nummum pōnit in sacculō Dāvī. Iam sacculus Dāvī nōn 70

est vacuus: in sacculō eius est ūnus nummus. Dāvus laetus est.

Iūlius: “Sūme sacculum tuum et discēde, bone serve!” Dāvus sacculum suum sūmit et discēdit.

75 Mēdus baculum, quod in mēnsā est, videt. Mēdus quoque discēdit! Cūr discēdit Mēdus? Mēdus discēdit, quia is pecūniam dominī in sacculō suō habet!

Dāvus et Mēdus absunt.

SCAENA TERTIA

80 *Persōnae: Iūlius, Aemilia.*

Iūlius: “Dāvus bonus servus est. Is nōn habet pecūniam meam. — Sed ubi est pecūnia mea, Mēde? Quis pecūniam meam habet?” Mēdus nōn respondet.

Iūlius: “Ubi est Mēdus? Cūr nōn respondet?”

85 Aemilia: “Mēdus nōn respondet, quia abest. Nūllus servus adest.”

Iūlius Mēdum vocat: “Mēde! Venī!” sed Mēdus, quī abest, eum nōn audit neque venit.

Iūlius rūsus vocat: “Mē-de! Venī, improbe serve!”

90 Mēdus nōn venit.

Iūlius: “Cūr nōn venit Mēdus?”

Aemilia: “Mēdus nōn venit, quia is habet pecūniam tuam! Eius sacculus nōn est vacuus!” Aemilia rīdet.

Iūlius irātus est — is nōn rīdet!

95 Iūlius: “Ubi est baculum meum?” Iūlius baculum, quod in mēnsā est, nōn videt.

sūmit ↔ pōnit
discēdit ↔ venit

quī quae quod:
puer quī ...
puella quae ...
baculum quod...
is : Mēdus

is : Dāvus

		Aemilia: "Ecce baculum in mēnsā." Iūlius baculum suum sūmit et discēdit.	
		GRAMMATICA LATINA	
vocātīvus (<i>voc</i>) < vocat		<i>Vocātīvus</i>	100
Dāve		Mēdus Dāvum vocat: "Dāve!"	
-e		'Dāve' vocātīvus est. Vocātīvus: -e (nōminātīvus: -us). Exempla: Mēde, domine, serve, improbe. Servus: "Salvē, domine!" Iūlius Mēdum vocat: "Mēde! Venī, improbe serve!"	105
		<i>Imperātīvus et indicātīvus</i>	
vocā	vocat	Dominus: "Vocā Dāvum!" Servus Dāvum vocat.	
tacē	tacet	Dominus: "Tacē et audī!" Servus tacet et audit.	
discēde	discēdit	Dominus: "Discēde, serve!" Servus discēdit.	
audī	audit	Dominus imperat. Servus pāret.	110
imperat ↔ pāret		'Vocā' imperātīvus est. 'Vocat' indicātīvus est. 'Tacē', 'audī', 'discēde' est imperātīvus. 'Tacet', 'āudit', 'discēdit' indicātīvus est. Imperātīvus: -ā, -ē, -e, -ī. Indicātīvus: -at, -et, -it, -it.	
imperātīvus (<i>imp</i>) < imperat		Exempla: [1] salūtā, salūtat; [2] respondē, respondet; [3] sūme, sūmit; [4] venī, venit.	115
[1] -ā	-at	Mēdus: "Salūtā dominum!" Dāvus dominum salūtat.	
[2] -ē	-et	Iūlius: "Respondē, serve!" Servus respondet.	
[3] -e	-it	Iūlius imperat: "Sūme sacculum tuum et discēde!" Dāvus sacculum suum sūmit et discēdit.	120
[4] -ī	-it	Iūlius: "Mēde! Venī!" Mēdus nōn venit. Iūlius imperat. Dāvus pāret; Mēdus nōn pāret.	
		PENSVM A	
		Mēdus ad-. Dāvus ab-. Iūlius imper-: "Voc- Dāvum, Mēd-!" Mēdus Dāvum voc-: "Dāv-! Ven-!" Dāvus ven- neque Iūlium vid-. Mēdus: "Salūt- dominum!" Dāvus domi- num salūt-: "Salvē, domin-! Quid est?" Dominus: "Tac-,	

serv-! Nummī meī ubi sunt?” Servus tac- neque respond-. Iūlius: “Respond-!” Dāvus: “Interrog- Mēdum!” Iūlius Mēdum interrog-: “Ubi est pecūnia mea, Mēd-?” Mēdus: “Dāvus pecūniam tuam hab-.” Iūlius: “Pōn- sacculum tuum in mēnsā, Dāv-!” Dāvus pār-: sacculum suum in mēnsā pōn-. Dāvus: “Vid-, domin-: sacculus meus vacuus est.” Iūlius: “Sūm- sacculum tuum et discēd-, bon- serv-!” Dāvus sacculum suum sūm- et discēd-.

PENSVM B

In sacculō Iūlii — est. Iūlius pecūniam —: “Ūnus, duo, trēs, —, —, sex, —, —, —, —.” In — nōn centum, sed — decem nummī sunt.

Dāvus dominum —: “Salvē, domine!” Iūlius —: “Pōne sacculum tuum in —!” Dāvus sacculum — in mēnsā —. Sacculus Dāvī — est, in sacculō — [: Dāvī] — pecūnia est. Dāvus sacculum suum — et discēdit.

Iūlius: “Mēde! Venī!” Mēdus nōn venit, quia — [: Mēdus] pecūniam Iūlii —. Iūlius baculum, — in mēnsā est, sūmit et —.

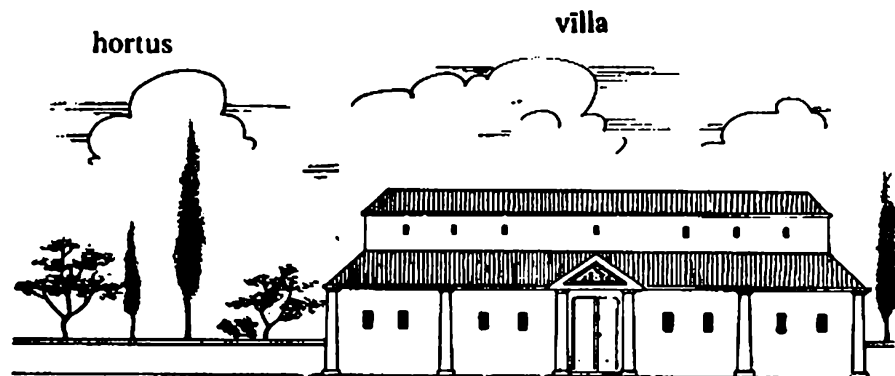
Dominus imperat, bonus servus —.

PENSVM C

Quot nummī sunt in sacculō Iūlii?
Adestne Dāvus in scaenā primā?
Quis Dāvum vocat?
Suntne nummī Iūlii in sacculō Dāvī?
Quid Iūlius pōnit in sacculō Dāvī?
Quot nummī iam in sacculō Iūlii sunt?
Estne vacuus sacculus Mēdī?
Cūr Mēdus discēdit?
Quem Iūlius vocat?
Cūr Mēdus Iūlium nōn audit?

Vocābula nova:

sacculus
pecūnia
nummus
mēnsa
baculum
vacuus
bonus
quattuor
quinque
septem
octō
novem
decem
habet
numerat
adest
abest
salūtat
tacet
accūsāt
pōnit
sūmit
discēdit
imperat
pāret
nūllus
eius
suus
is
quod
rūrsus
tantum
salvē
vocātīvus
imperātīvus
indicātīvus

VILLA ET HORTVS

Ecce villa et hortus Iūlii. Iūlius in magnā villā habitat. 1
Pater et māter et trēs liberī in villā habitant. Iūlius et
Aemilia trēs liberōs habent: duōs filiōs et ūnam filiam
— nōn duās filiās.

eōrum : servōrum

is : Iūlius

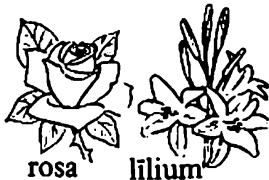
eārum : ancillārum
ea : Aemilia

-ō -ā:

in hortō, in villā
cum Mārcō, cum Iūliā

-īs:

in hortīs, in villīs
cum servīs, cum ancillīs

eō : hortō
pulcher -chra -chrum:
hortus pulcher (m)
rosa pulchra (f)
lilium pulchrum (n)

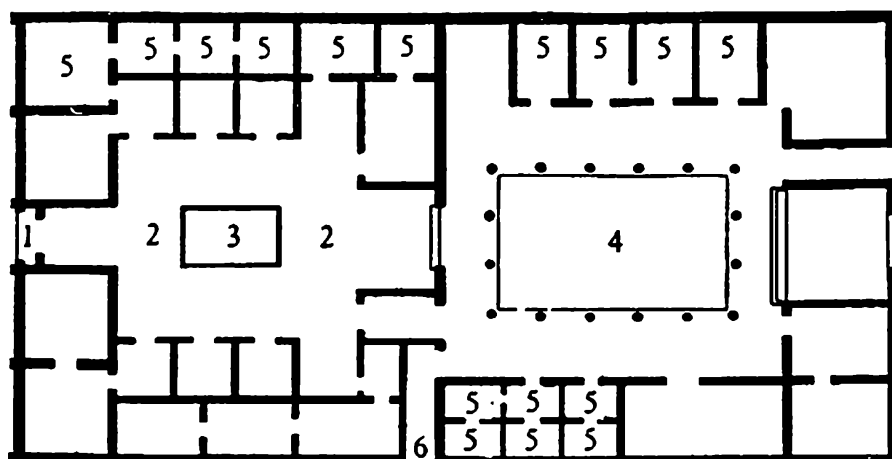
eius : Syrae
foedus -a -um ↔ pulcher

In villā multī servī habitant. Dominus eōrum est Iū- 5
lius: is multōs servōs habet. Ancillae quoque multae in
villā habitant. Domina eārum est Aemilia: ea multās
ancillās habet.

Iūlius in villā suā habitat cum magnā familiā. Pater et
māter habitant cum Mārcō et Quīntō et Iūliā. Iūlius et 10
Aemilia in villā habitant cum liberīs et servīs et ancillīs.

Villa Iūlii in magnō hortō est. In Italiā sunt multae
villae cum magnīs hortīs. In hortīs sunt rosae et lilia.
Iūlius multās rosās et multa lilia in hortō suō habet.
Hortus Iūlii pulcher est, quia in eō sunt multae et pul- 15
chrae rosae liliaque.

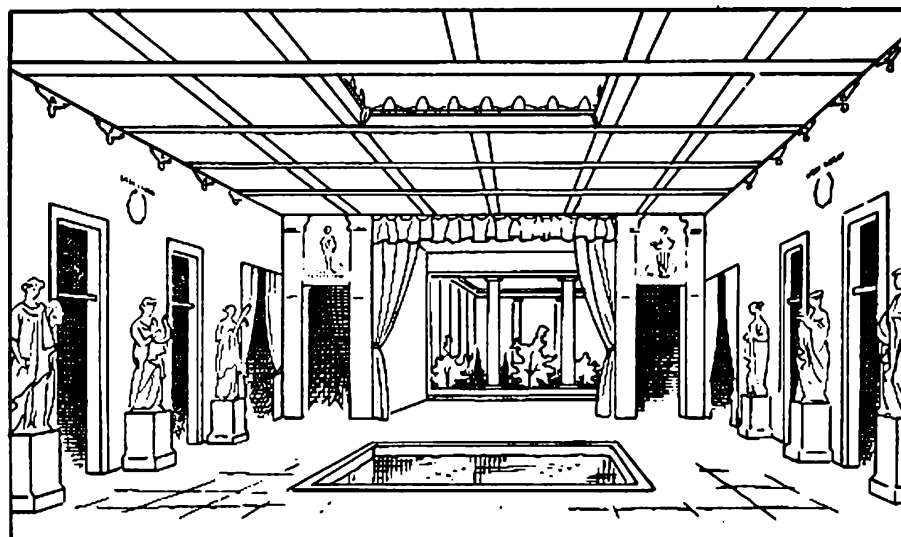
Aemilia fēmina pulchra est. Syra nōn est fēmina pul-
chra, neque pulcher est nāsus eius, sed foedus est.

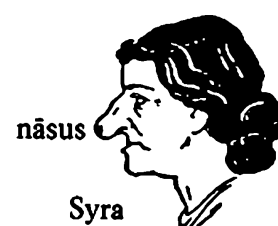
1. ostium
2. atrium
3. impluvium
4. peristylum
5. cubicula
6. ostium

Syra, quae bona ancilla est, nāsum magnum et foedum
 20 habet. Iūlius est vir Aemiliae, fēminae pulchrae. Iūlius
 Aemiliam amat, quia ea pulchra et bona fēmina est.
 Aemilia Iūlium virum suum amat et cum eō habitat.
 Pater et māter liberōs suōs amant. Iūlius nōn sōlus, sed
 cum Aemiliā et cum magnā familiā in villā habitat.

25 In villā sunt duo ostia: ostium magnum et ostium
 parvum. Villa duo ostia et multās fenestrās habet.

In villā Iūlii magnum atrium est cum impluviō. Quid
 est in impluviō? In eō est aqua. In atrio nullae fenestrae
 sunt.

nāsus

Syra

eō : Iūliō

sōlus -a -um

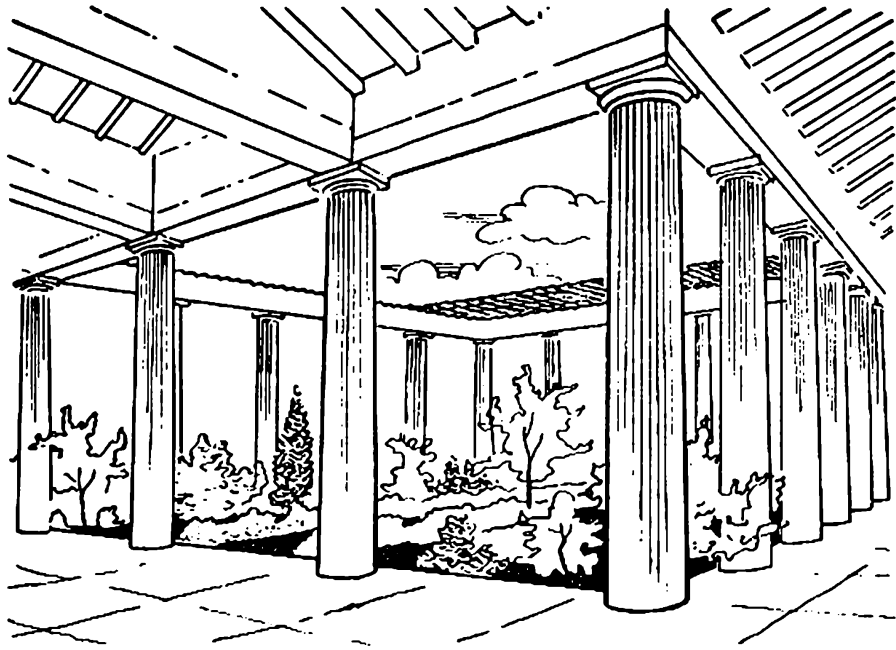

ostium et fenestra

atrium

eō : impluviō

peristylum

etiam = quoque: etiam
peristylum = p. quoque

id : impluvium

Etiam peristylum magnum et pulchrum in villa est. 30
'Peristylum' est vocabulum Graecum. In villis Graecis
et Romanis magna et pulchra peristyla sunt. Estne im-
pluvium in peristylō? Id nōn in peristylō, sed in atrio
est. In peristylō parvus hortus est.

iī (= eī) : servī

eae : cubicula

In villa sunt multa cubicula. Quintus in cubiculō 35
parvō dormit. Estne magnum cubiculum Marcī? Id
quoque parvum est. Iūlius et Aemilia in cubiculō magnō
dormiunt. Ubi dormiunt servī? Iī quoque in cubiculis
dormiunt. Suntne magna eōrum cubicula? Ea nōn
magna sunt, et multī servī in ūnō cubiculō dormiunt. 40
Etiam ancillae multae in ūnō cubiculō dormiunt, neque
eae magna cubicula habent. —

cae : ancillae

eā : Aemiliā

sine ↔ cum

Aemilia in peristylō est. Estne sōla? Aemilia sōla nōn
est: liberī cum eā in peristylō adsunt. Iūlius abest. Ae-
milia sine virō suō Iūliō in villa est. Ubi est Iūlius? In op- 45
pidō Tusculō est sine Aemiliā, sed cum servīs quattuor.

11 Aemilia cum Mārcō, Quīntō Iūliāque in peristylō est.
Iūlia rosās pulchrās in hortō videt et ab Aemiliā discē-
dit. Iam ea cum Aemiliā nōn est. Aemilia eam nōn
50 videt. Puella in hortō est.

Aemilia imperat: “Mārce et Quīnte! Iūliam vocāte!”

Mārcus et Quīntus Iūliam vocant: “Iūlia! Venī!” sed
Iūlia eōs nōn audit neque venit.

Iūlia puerōs vocat: “Mārce et Quīnte! Venīte! Hīc
55 multae rosae sunt.”

Puerī Iūliam audiunt, neque ī ab Aemiliā discēdunt.

Quīntus: “Carpe rosās, Iūlia!”

Iūlia rosās carpit et cum quīnque rosīs ex hortō venit.

Iūlia: “Vidē, māter! Vidēte, puerī! Vidēte rosās
60 meās!” Iūlia laeta est, rosae eam dēlectant.

Aemilia: “Ecce puella pulchra cum rosīs pulchrīs!”
Verba Aemiliae Iūliam dēlectant.

Mārcus: “Rosae pulchrae sunt; puella sine rosīs pul-
chra nōn est!” Verba Mārcī Iūliam nōn dēlectant!

65 Aemilia (īrāta): “Tacē, puer improbe! Iūlia puella
pulchra est — cum rosīs et sine rosīs.”

Aemilia
Iūlia

Iūlia cum Aemiliā est

Iūlia ab Aemiliā discēdit

eōs : puerōs

hortus

Iūlia in hortō est

Iūlia ex hortō venit

Iūlia rosās carpit

iīs (= eīs) : puerīs

eās : rosās

iīs : rosīs

eās : ancillās

eōs : puerōs

Iūlia: “Audīte, Mārce et Quīnte!”

Mārcus: “Māter nōn videt nāsum tuum foedum!”

Mārcus et Quīntus rīdent: “Hahahae!”

Iūlia: “Audī, mamma: puerī etiam mē rīdent!” 70

Iūlia plōrat et cum ūnā rosā ab iīs discēdit.

Aemilia: “Tacēte, puerī improbī! Nāsus Iūliae foedus nōn est. Discēdite ex peristylō! Sūmite cēterās rosās eāsque in aquā pōnite!”

Puerī cēterās quattuor rosās sūmunt et cum iīs discē- 75 dunt.

Aemilia, quae iam sōla est in peristylō, ancillās vocat: “Dēlia et Syra! Venīte!”

Dēlia et Syra ex ātriō veniunt. Aemilia eās interrogat: “Suntne puerī in ātriō?” 80

Dēlia respondet: “In ātriō sunt.”

Aemilia: “Quid agunt Mārcus et Quīntus?”

Dēlia: “Puerī aquam sūmunt ex impluviō...”

Syra: “...et rosās in aquā pōnunt.”

Hīc domina et ancillae puerōs audiunt ex ātriō: Quīn- 85 tus plōrat et Mārcus rīdet.

Aemilia: “Quid iam agunt puerī? Age, Dēlia! discēde et interrogā eōs!” Dēlia ab Aemiliā et Syrā discēdit.

Aemilia Syram interrogat: “Ubi est Dāvus?”

Syra respondet: “In oppidō est cum dominō.” 90

Dēlia ex ātriō venit et dominam vocat: “Venī, ō domina! Venī!”

Aemilia: “Quid est, Dēlia?”

Dēlia: “Quīntus est in impluviō!”

95 Aemilia: “In impluviō? Quid agit puer in impluviō?”

Dēlia: “Aquam pulsat et tē vocat.”

Aemilia: “Quid agit Mārcus?”

Dēlia: “Is rīdet, quia Quīntus in aquā est!”

Aemilia: “Ō, puer improbus est Mārcus! Agite! Iū-
100 lium vocāte, ancillae!”

Syra: “Sed dominus in oppidō est.”

Aemilia: “Ō, iam rūrsus abest Iūlius!”

Dēlia: “Age! Venī, domina, et Mārcum verberā!”

Quid agit domina? Domina irāta cum ancillis ex peri-
105 stylō discēdit.

GRAMMATICA LATINA

Accūsātīvus

[A] Masculīnum.

Iūlius nōn ūnum *fīlium*, sed duōs *fīliōs* habet

110 ‘*Fīlium*’ est accūsātīvus singulāris (vidē cap. III). ‘*Fīliōs*’
accūsātīvus plūrālis est. Accūsātīvus: singulāris *-um* (nōminā-
tīvus *-us*), plūrālis *-ōs* (nōminātīvus *-ī*).

[B] Fēminīnum.

Iūlius nōn duās *fīliās*, sed ūnam *fīliam* habet.

115 ‘*Fīliam*’ est accūsātīvus singulāris (vidē cap. III). ‘*Fīliās*’
accūsātīvus plūrālis est. Accūsātīvus: singulāris *-am* (nōminā-
tīvus *-a*), plūrālis *-ās* (nōminātīvus *-ae*).

[C] Neutrum.

Villa nōn ūnum *cubiculum*, sed multa *cubicula* habet.

120 ‘*Cubiculum*’ accūsātīvus singulāris est. ‘*Cubicula*’ accūsātī-
vus plūrālis est. Accūsātīvus: singulāris *-um* (= nōminātīvus),
plūrālis *-a* (= nōminātīvus).

fīlium

fīliōs

-um -ōs

fīliam

fīliās

-am -ās

cubiculum

cubicula

-um -a

ablātīvus (<i>abl</i>)		<i>Ablātīvus</i>	
		[A] Masculīnum.	
hortō hortīs		In hortō Iūlii. In hortīs Italiae.	125
-ō -īs		‘Hortō’ ablātīvus singulāris est. ‘Hortīs’ ablātīvus plūrālis est. Ablātīvus: singulāris -ō, plūrālis -īs.	
		[B] Fēminīnum.	
villā villīs		In villā Iūlii. In villīs Rōmānīs.	
-ā -īs		‘Villā’ ablātīvus singulāris est. ‘Villīs’ ablātīvus plūrālis est. Ablātīvus: singulāris -ā, plūrālis -īs.	130
		[C] Neutrum.	
oppidō oppidīs		In oppidō Tūsculō. In oppidīs Graecīs.	
-ō -īs		‘Oppidō’ ablātīvus singulāris est. ‘Oppidīs’ est ablātīvus plūrālis. Ablātīvus: singulāris -ō, plūrālis -īs.	135
in ex cum ab sine	-ō -ā -īs	<i>In, ex, ab, cum, sine</i> cum ablātivō: <i>in</i> ātriō, <i>in</i> cubiculīs, <i>ex</i> hortō, <i>ex</i> Italiā, <i>ab</i> Aemiliā, <i>ab</i> oppidō, <i>cum</i> servō, <i>cum</i> liberīs, <i>sine</i> pecūniā, <i>sine</i> rosīs.	
indicātīvus (<i>ind</i>)		<i>Imperātīvus et indicātīvus</i>	
vocā vocāte	vocat vocant	“Dāvum vocā, serve!” Servus Dāvum vocat. “Iūliam vocāte, pueri!” Pueri Iūliam vocant.	140
		‘Vocā’ est imperātīvus singulāris, ‘vocat’ indicātīvus singulāris (vidē cap. IV). ‘Vocāte’ imperātīvus plūrālis est, ‘vocant’ indicātīvus plūrālis. Imperātīvus: singulāris -, plūrālis -te. Indicātīvus: singulāris -t, plūrālis -nt.	145
		Exempla:	
sing. [1] -ā -at	plūr. -āte -ant	[1] -ā, -āte; -at, -ant: Salūtā dominum, serve! Servus dominum salūtat.	Salūtāte dominum, servī! Servī dominum salūtant.
[2] -ē -et	-ēte -ent	[2] -ē, -ēte; -et, -ent: Tacē, puer! Puer tacet.	Tacēte, pueri! Pueri tacent.
[3] -e -it	-ite -unt	[3] -e, -ite; -it, -unt: Discēde, serve! Servus discēdit.	Discēdite, servī! Servī discēdunt.
[4] -ī -it	-īte -iunt	[4] -ī, -īte; -it, -iunt: Venī, Iūlia! Iūlia veni.	Venīte, pueri! Pueri veniunt.

PENSVM A

Iūlius et Aemilia in villā habitant cum liberis et servis. Dominus multos servos et multas ancillas habet.

Aemilia in peristylō est cum Marcō et Quīnto et Iūliā. Iūlia multas rosas in horto vidit et ab Aemilia discēdit. Iam Aemilia puellam non vidit, neque puerum eam vidit. Aemilia: "Marce et Quīnte! Vocate Iūliam!" Puerum Iūlium vocat: "Iūlia! Veni!" et Iūlia puerum vocat: "Marce et Quīnte, veni!" Iūlia pueros non audit, sed puerum Iūlium audit. Iūlia: "Cūr puerum non veni?" Iūlia ex horto venit cum vasa pulchra. Iūlia: "Vidit rosas meas, mater! Vidit, puerum!" Mārcus: "Rosae pulchrae sunt, puella sine rosas pulchra non est!" Iūlia cum unum rosas discēdit. Puerum ridet. Aemilia: "Tacet, puerum! Sum rosas et discēdit!" Puerum rosas sumit et discēdit; in atrium aquam sumit ex impluvio et rosas in aquam ponit.

PENSVM B

Iūlius in magnā ——. Aemilia cum — [: Iūliō] habitat. Iūlius Aemiliam —, quia — [: Aemilia] bona et — femina est.

Aemilia in peristylō est — liberis suis, sed — virō suo. Iūlia — Aemiliā discēdit; iam puella in — est. Iūlia rosas — et — horto venit cum vasa —. Puella laeta est: rosas eam —.

Ubi est impluvium? — [: impluvium] est in —. In impluvio — est. In atrio nullae — sunt.

PENSVM C

Num Iūlius sōlus in villā habitat?

Quot filiōs et quot filiās habent Iūlius et Aemilia?

Ubi est impluvium?

Ubi dormiunt servi?

Adestne Iūlius in peristylō cum Aemiliā?

Ubi est Iūlius?

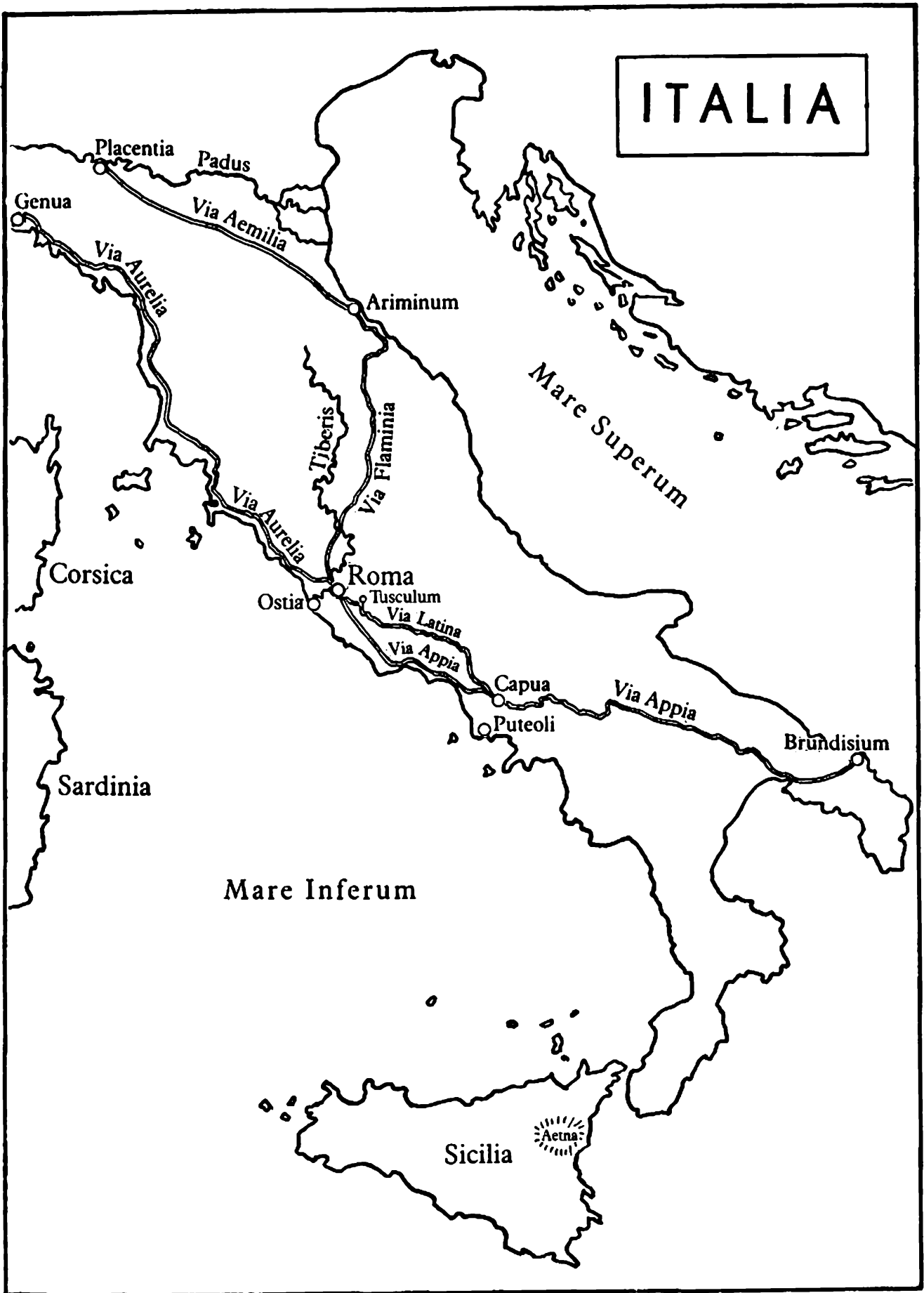
Estne Aemilia sōla in peristylō?

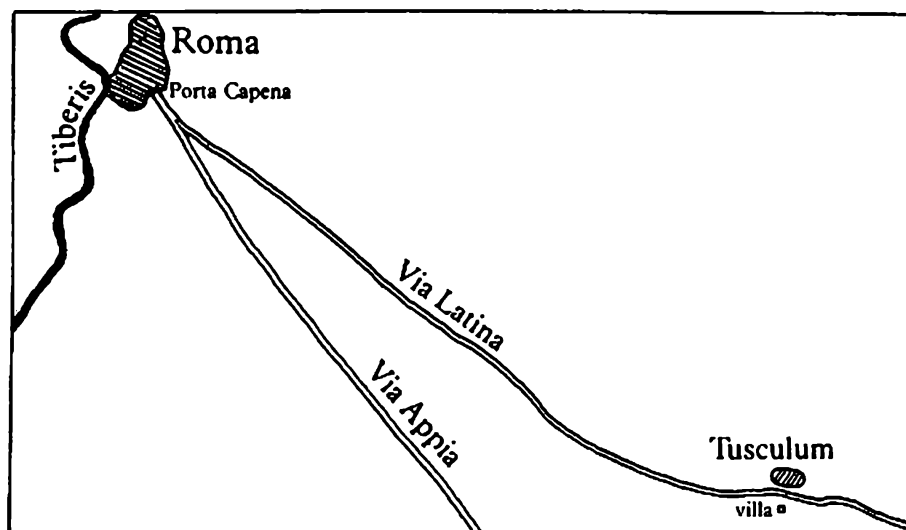
Quid Iūlia agit in horto?

Cūr puerum Iūliam ridet?

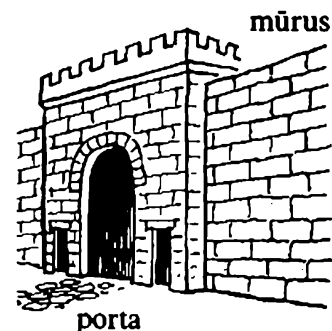
Vocābula nova:

villa
hortus
rosa
lilium
nāsus
ōstium
fenestra
ātrium
impluvium
aqua
peristylum
cubiculum
pulcher
foedus
sōlus
habitat
amat
carpit
dēlectat
agit
etiam
cum
sine
ab
ex
ea
id
eō
eā
iī
eae
ea
eōs
eās
eōrum
eārum
iīs
ablātivus

VIA LATINA

1 In Italiā multae et magnae viae sunt: via Appia, via La-
tīna, via Flāminia, via Aurēlia, via Aemilia. Via Appia
est inter Rōmam et Brundisium; via Latīna inter Rō-
mam et Capuam; via Flāminia inter Rōmam et Arīmi-
5 num; via Aurēlia inter Rōmam et Genuam; via Aemilia
inter Arīminum et Placentiam. Brundisium, Capua,
Arīminum, Genua, Placentia, Ōstia magna oppida sunt.
Ubi est Ōstia? Ōstia est prope Rōmam. Tūsculum quo-
que prope Rōmam est. Brundisium nōn est prope Rō-
10 mam, sed procul ab Rōmā: via Appia longa est. Via La-
tīna nōn tam longa est quam via Appia. Quam longa est
via Flāminia? Neque ea tam longa est quam via Appia.
Tiberis fluuius nōn tam longus est quam fluuius Padus.

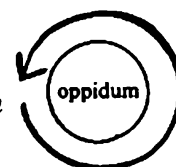
Circum oppida mūrī sunt. Circum Rōmam est mūrus
15 antīquus. In mūrō Rōmānō duodecim portae sunt. Porta
prīma Rōmāna est porta Capēna. Circum oppidum Tūsculum
mūrus nōn tam longus est quam circum Rōmam.

inter Rōmam et Brun-
disium (acc)

prope Rōmam ↔
procul ab Rōmā

longus -a -um

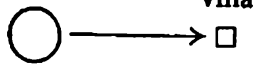
circum
oppidum
(acc)

duo-decim = XII (12)
porta = magnum ōstium

lectīca

oppidum

ab oppidō ad vīllam

ad (+ acc) ↔ ab (+ abl)

Iūlius *it* (sing)
servī *eunt* (plūr)

umerus

quī quōs:
servī *quī* saccōs portant
saccī *quōs* servī portant

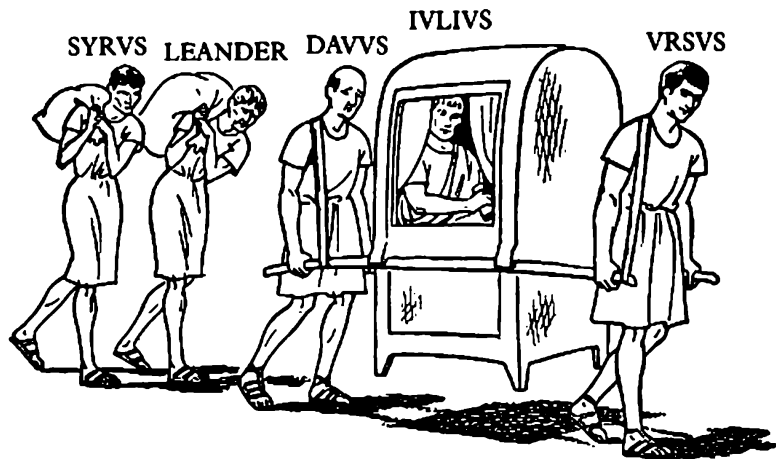
Lēander -drī (gen)

vehunt = portant (ab...
ad...)

ante ↔ post

ā = ab
ab ante a, e, i, o, u, h
ā/ab ante cēterās litterās

quō? ↔ unde?

Villa Iūlii est prope Tūsculū. Ab oppidō Tūsculō
ad vīllam Iūlii nōn longa via est. Ecce Iūlius et quattuor
servī in viā. Iūlius ab oppidō ad vīllam suam *it*. Domi- 20
nus et servī ab oppidō ad vīllam *eunt*. Dominus in lec-
tīcā est. Duo servī lectīcam cum dominō portant. Servi
quī lectīcam portant sunt Ursus et Dāvus. Iūlius nōn in
viā ambulat, servī eum portant. Syrus et Lēander am-
bulant. Syrus saccum portat et Lēander quoque saccum 25
portat: Syrus et Lēander duōs saccōs in umerīs portant.
Saccī quōs Syrus et Lēander portant magnī sunt, sed
saccus quem Syrus portat nōn tam magnus est quam
saccus Lēandrī. Quattuor servī dominum et duōs saccōs
ab oppidō ad vīllam *vehunt*. 30

Iūlius in lectīcā est inter Ursum et Dāvum. Ursus est
ante Iūlium, Dāvus post eum est. Syrus et Lēander nōn
ante lectīcam, sed post lectīcam ambulant. Venitne Iū-
lius ā vīllā? Nōn ā vīllā venit. Unde venit Iūlius? Ab
oppidō venit. Quō *it* Iūlius? Ad vīllam *it*. Post eum 35
Tūsculū est, ante eum est vīlla.

Iūlius sōlus nōn est, nam quattuor servī apud eum sunt. Mēdus nōn est apud dominum, nam is dominum irātum timet. Mēdus est malus servus quī nummōs domini in sacculō suō habet. Dominus servōs malōs baculō verberat; itaque servī malī dominum et baculum eius timent. Dāvus autem bonus servus est, neque is Mēdum amat. Dāvus amīcus Mēdī nōn est, nam servus bonus et servus malus nōn amīcī, sed inimīcī sunt. Mēdus est inimīcus Dāvī. Ursus autem amīcus Dāvī est.

II Mēdus abest ā dominō suō. Estne in oppidō Tūsculō? Mēdus Tūsculī nōn est; neque Rōmae est Mēdus, sed in viā Latīnā inter Rōmam et Tūsculum. Unde venit Mēdus? Tūsculō venit, neque is ad villam Iūliī it. Quō it Mēdus? Rōmam it. Tūsculum post eum est, ante eum est Rōma. Mēdus viā Latīnā Tūsculō Rōmam ambulat.

Etiam Cornēlius, amīcus Iūliī, in viā Latīnā est inter Rōmam et Tūsculum. Unde venit Cornēlius? Is nōn Tūsculō, sed Rōmā venit. Quō it? Cornēlius nōn Rōmam, sed Tūsculum it. Rōma post eum, ante eum Tūsculum est. Cornēlius in equō est. Equus quī Cornēlium vehit pulcher est. Iūlius et Cornēlius ad villās suās eunt. Villa ubi Iūlius habitat prope Tūsculum est. Ubi habitat Cornēlius? Is Tūsculī habitat.

60 Iam Iūlius prope villam suam est. Servī quī lectīcam portant fessī sunt. Dominus autem fessus nōn est, nam is nōn ambulat. Iūlius ab Ursō et Dāvō portātur, itaque is fessus nōn est. Fessī sunt Syrus et Lēander, nam iī

apud eum sunt = cum eō sunt

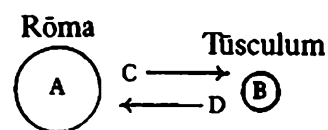
malus -a -um ↔ bonus

...autem = sed...: Dāvus autem = sed Dāvus

in-inimīcus ↔ amīcus

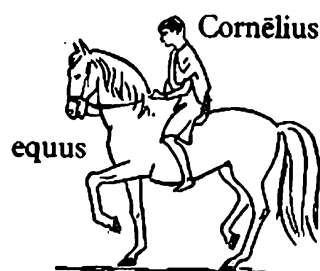
Tūsculī = in oppidō Tūsculō

Tūsculō = ab oppidō Tūsculō

A Rōmae est
B Tūsculī est
C Rōmā Tūsculum it
D Rōmam Tūsculō it

Tūsculum = ad oppidum Tūsculum

fessus -a -um

Iūlius ab Ursō et Dāvō portātur = Ursus et Dāvus Iūlium portant

saccī quī ā Syrō et Lēandrō portantur = saccī quōs Syrus et Lēander portant
 saccus quī ā Lēandrō portātur = saccus quem Lēander portat

is equō vehitur = equus eum vehit

porta
 per portam →

amīcus (m): amīca (f)

Mēdus ab eā amātur
 = ea Mēdum amat

amīca mea

id ā Lȳdiā nōn audītur
 = Lȳdia id nōn audit

duōs magnōs saccōs umerīs portant, neque vacuī sunt
 saccī! Saccī quī ā Syrō et Lēandrō portantur magnī 65
 sunt, sed saccus quem Syrus portat nōn tam magnus est
 quam saccus quī ā Lēandrō portātur. Itaque Syrus nōn
 tam fessus est quam Lēander. Cornēlius nōn est fessus,
 nam is equō vehitur. Iūlius lectīcā vehitur. Servī ambu-
 lant. Dominī vehuntur. Mēdus ambulat, nam is servus 70
 est neque equum habet.

Iūlius prope villam suam est. Mēdus autem, quī do-
 minum irātum timet, procul ā villā Iūlii abest. Dominus
 ā servō malō timētur. Mēdus prope Rōmam est; iam
 mūrī Rōmānī ab eō videntur et porta Capēna. (Is quī viā 75
 Latīnā venit per portam Capēnam Rōmam intrat.) Cūr
 Rōmam it Mēdus? Rōmam it, quia Lȳdia Rōmae habi-
 tat, nam Lȳdia amīca eius est: Mēdus Lȳdiam amat et
 ab eā amātur. Mēdus Rōmam vocātur ab amīcā suā,
 quae fēmina est pulchra et proba. Itaque is fessus nōn 80
 est et laetus cantat:

Nōn via longa est Rōmam, ubi amīca habitat mea pulchra.
 Sed id quod Mēdus cantat ā Lȳdiā nōn audītur!

Iam Iūlius in villā est et ab Aemiliā liberisque laetīs
 salūtātur. Cornēlius Tūsculī est. Mēdus autem Rōmae 85
 est ante ōstium Lȳdiae. Mēdus ōstium pulsat.

Lȳdia imperat: “Intrā!”

Mēdus per ōstium intrat et amīcam suam salūtāt:
 “Salvē, mea Lȳdia! Ecce amīcus tuus quī sōlus Rōmam
 ad tē venit.” 90

Lýdia verbīs Mēdī dēlectātur eumque salūtat: “Ō amīce, salvē! Ubi est dominus tuus?”

Mēdus: “Iūlius in villā est apud servōs suōs – neque is iam meus dominus est!”

95 Verba Mēdī ā Lýdiā laetā audiuntur.

GRAMMATICA LATINA

Praepositionēs

Iūlius *ad* villam it; *ad* oppidum; *ad* ancillās.

Ursus *ante* Iūlium est; *ante* eum; *ante* villam.

100 Dāvus *post* Iūlium est; *post* eum; *post* villam.

Via *inter* Rōmam et Capuam; *inter* servōs.

Ōstia est *prope* Rōmam; *prope* villam; *prope* eam.

Circum oppidum mūrus est; *circum* mēnsam.

Mēdus est *apud* amīcam suam, nōn *apud* dominum.

105 Mēdus *per* portam Capēnam Rōmam intrat; *per* ōstium.

Ab, ad, ex, cēt. sunt praepositionēs. Praepositionēs cum accūsātīvō: *ad, ante, post, inter, prope, circum, apud, per, cēt.*; praepositionēs cum ablātīvō: *ab/ā, cum, ex, in, sine, cēt.* (vidē cap. v).

110 Quō it Mēdus? Mēdus Rōmam it. Quō it Cornēlius? Is Tūsculum it.

Unde venit Cornēlius? Cornēlius Rōmā venit. Unde venit Mēdus? Is Tūsculō venit.

115 Ubi habitat Lýdia? Lýdia Rōmae habitat. Ubi habitat Cornēlius? Is Tūsculī habitat.

Accūsātīvus: Rōmam, Tūsculum, Capuam, Brundisium, Ōstiam = *ad* oppidum -am/-um.

Ablātīvus: Rōmā, Tūsculō, Capuā, Brundisiō, Ōstiā = *ab* oppidō -ā/-ō.

120 Locātīvus (= genetīvus): Rōmae, Tūsculī, Capuae, Brundisiī, Ōstiae = *in* oppidō -ā/-ō.

Lýdia verbīs Mēdī dēlectātur = verba Mēdī Lýdiam dēlectant

ūna praepositio (*prp*)
duae praepositionēs

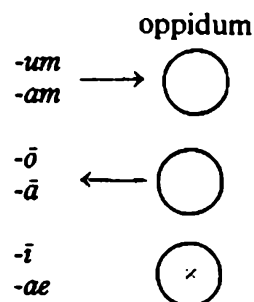
<i>ad</i>	-um
<i>ante</i>	-am
<i>post</i>	-ōs
<i>inter</i>	-ās
<i>prope</i>	-a
<i>circum</i>	mē
<i>apud</i>	tē
<i>per</i>	

ad, ante, apud, circum, inter, per, post, prope + acc.
ab/ā, cum, ex, in, sine + abl.

quō? Rōmam/Tūsculum

unde? Rōmā/Tūsculō

ubi? Rōmae/Tūsculī

-us	-um	-t
-a	-am	
-ī	-ās	-nt
-ae	-a	

-us	ablā	-ō	-tur
-a		-ā	
-um		-īs	
-ī			-ntur
-ae			
-a			

-t	-nt
-tur	-ntur

sing.	plūr.
[1] -ātur	-antur

[2] -ētur	-entur
-----------	--------

[3] -itur	-untur
-----------	--------

[4] -ītur	-iuntur
-----------	---------

Verbum āctīvum et passīvum

Servus saccum portat
= Saccus portātur ā servō

Servī saccōs portant
= Saccī portantur ā servīs

125

'Portat portant' verbum āctīvum est. 'Portātur portantur' est verbum passīvum. Āctīvum: -t -nt. Passīvum: -tur -ntur.

Exempla:

[1] -ātur -antur: Aemilia Iūlium amat et ab eō amātur. Pater et māter liberōs amant et ab iīs amantur. Lȳdia verbīs Mēdī dēlectātur. 130

[2] -ētur -entur: Iūlia puerōs nōn videt neque ab iīs vidētur. Puerī Iūliam nōn vident neque ab eā videntur.

[3] -itur -untur: Dāvus sacculum in mēnsā pōnit = sacculus in mēnsā pōnitur ā Dāvō. Puerī rosās in aquā pōnunt = rosae ā puerīs in aquā pōnuntur. Cornēlius equō vehitur. 135

[4] -ītur -iuntur: Iūlia puerōs audit neque ab iīs audītur = puerī ā Iūliā audiuntur neque eam audiunt.

PENSVM A

Iūlius ab oppid- Tūsculō ad vill- su- it. Villa eius prope Tūscul- est. Iūlius in lectīcā est inter Urs- et Dāv-. Dominus ā servīs port-. Ursus et Dāvus nōn saccōs port-, sacc- ā Syrō et Lēandrō port-. Saccus quem Lēander port- nōn tam parvus est quam saccus quī ā Syr- port-.

Mēdus nōn est apud domin-, nam servus malus dominum tim-. Dominus ā serv- mal- tim-. Dominus serv- mal- voc- neque ab eō aud-. Serv- mal- ā domin- voc- neque eum aud-.

Quō it Mēdus? Rōm- it. Unde venit? Mēdus Tūscul- venit. Ante Mēd- est Rōma, Tūsculum post e- est. Cornēlius

nōn Tūsculō Rōmam, sed Rōm– Tūscul– it, nam is Tūscul– habitat. Cornēlius nōn ambulat, sed equ– veh–.

Lŷdia, amīca Mēdī, Rōm– habitat. Iam Mēdus Rōm– apud Lŷdi– est. Mēdus amīc– su– salūt– et ab amīc– su– salūt–, nam Lŷdia Mēd– am– et ab e– am–.

PENSVM B

Ōstia nōn — ā Rōmā, sed — Rōmam est. — venit Iūlius? Tūsculō venit et — villam it. Duo servī eum —. Syrus et Lēander, quī — lectīcam ambulant, duōs — portant. Saccus Syrī nōn — magnus est — saccus quī — Lēandrō portātur; — Syrus nōn tam — est quam Lēander.

Mēdus — dominum nōn est, nam Mēdus dominum irātum —. Mēdus servus — [= improbus] est; — Mēdus et Iūlius nōn —, sed inimīcī sunt. Via Latīna, quae est — Rōmam et Capuam, nōn tam — est quam — Appia. — ambulat Mēdus? Is Rōmam ambulat, — amīca eius Rōmae habitat. Cornēlius — [= sed C.] Rōmā Tūsculum —. Tūsculum est — eum, — eum est Rōma. Cornēlius equō —, is nōn —. Iūlius et Cornēlius ad villās suās —.

PENSVM C

Ambulatne Iūlius?

Quī Iūlium portant?

Quid portant Syrus et Lēander?

Unde venit Iūlius et quō it?

Quō it Mēdus?

Etiamne Cornēlius Tūsculō Rōmam it?

Ubi habitat Cornēlius?

Cūr Mēdus laetus est?

Quae est Lŷdia?

Quid habet Mēdus in sacculō suō?

Suntne amīcī Iūlius et Mēdus?

Num *portat* verbum passivum est?

Vocābula nova:

via
mūrus
porta
lectīca
saccus
umerus
amīcus
inimīcus
equus
amīca
longus
malus
fessus
duodecim
it eunt
portat
ambulat
vehit
timet
intrat
tam
quam
inter
prope
procul ab
circum
ad
ante
post
ā
apud
per
nam
itaque
autem
unde?
quō?
praepositiō
locātivus
actīvum
passivum

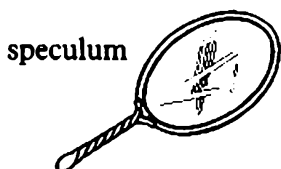

Iūlia rosam ante nāsum tenet

illīc : in peristylō

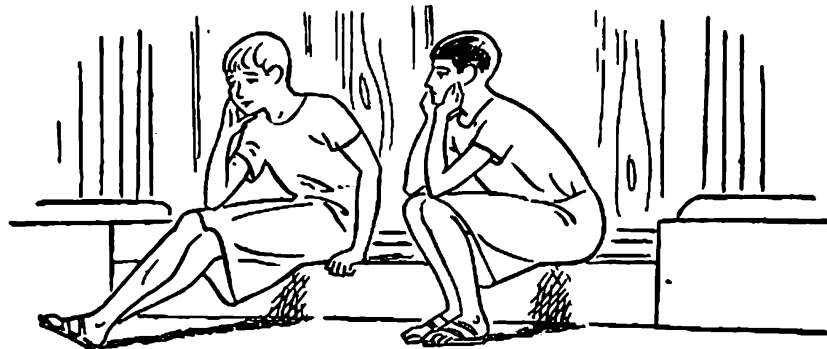
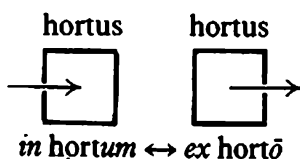

lacrimat ↔ rīdet

fōrmōsus -a -um = pulcher

in cubiculum (acc)
↔ ex cubiculō
claudit ↔ aperit

PVELLA ET ROSA

Ecce Mārcus et Quīntus ante ōstium villae. Puerī Iū- 1
lium exspectant. Māter nōn est apud filiōs, ea in peri-
stylō est; illīc virum suum exspectat. Aemilia laeta nōn
est, quia Iūlius abest; nam Aemilia virum suum amat.

Ubi est Iūlia? In cubiculō suō est. Iūlia, quae sōla est 5
illīc, rosam ante nāsum tenet. Puella lacrimat: in oculis
eius sunt lacrimae.

Iūlia speculum sūmit et ante oculōs tenet. Puella sē
in speculō videt et sē interrogat: “Estne foedus nāsus
meus?” Nāsus eius autem fōrmōsus nōn est. Iūlia rūrsus 10
lacrimat.

Syra ōstium cubiculī pulsat.

Iūlia: “Intrā!”

Syra ōstium aperit et in cubiculum intrat, neque ōsti-
um post sē claudit. Iūlia Syram post sē in speculō videt. 15
Syra nōn videt lacrimās Iūliae, nam puella sē nōn vertit.

Syra: “Ō, hīc est mea puella. Venī in hortum, Iūlia!”

Iūlia imperat: “Claude ōstium!”

Ancilla pāret.

20 Iūlia: “Num nāsus meus foedus est, Syra?”

Syra: “Foedus? Immō fōrmōsus est nāsus tuus.”

Iūlia sē vertit. Iam Syra lacrimās videt.

Syra: “Quid est, mea Iūlia? Tergē oculōs! Es laeta!

Nāsus tuus tam fōrmōsus est quam meus.”

25 Iūlia: “Sed nāsus tuus nōn fōrmōsus est!”

Syra: “Quid? Nōnne fōrmōsus est nāsus meus?”

Iūlia: “Immō foedus est! Ecce speculum, Syra.”

Iūlia speculum tenet ante Syram, quae nāsū suū in speculō videt. Ancilla oculōs claudit et tacet. —

II Ecce Iūlius ad villam advenit. Servī lectīcam ante ōstium pōnunt. Pater filiōs salūtat: “Salvēte, filiī!” et ā filiīs salūtātur: “Salvē, pater!”

Iūlius ambulat ad ōstium, quod ab ōstiāriō aperītur. Dominus per ōstium in villam intrat. Post eum veniunt

35 Syrus et Lēander, quī duōs saccōs portant. Ōstiārius post eōs ōstium claudit. Ursus et Dāvus cum lectīcā vacuā discēdunt.

Puerī saccōs plēnōs quī ā servīs portantur vident et interrogant: “Quid inest in saccīs?”

40 Iūlius respondet: “In saccō quem Lēander portat mālā īnsunt. Hīc saccum pōne, Lēander!”

Lēander saccum pōnit ante Iūlium, quī aperit eum.

Iūlius: “Vidēte, puerī: hic saccus plēnus mālōrum est.”

immō fōrmōsus : nōn
foedus sed fōrmōsus

est sunt
es! este! (imp)

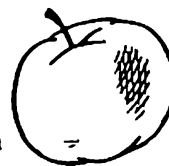
nōn-ne

ad-venit = ad ... venit
salvē! salvēte!
salvē, pater! (*sing*)
salvēte, filiī! (*plūr*)

ōstiārius = servus quī
ōstium aperit et claudit
in villam ↔ ex villā

mālum

plēnus -a -um ↔ vacuus

in-est = in... est

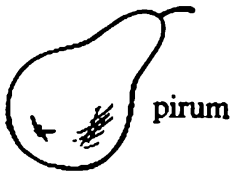
īn-sunt = in... sunt

eum : saccum

hic saccus = saccus quī
hīc (apud mē) est

ē = ex
 ex ante a, e, i, o, u, h
 ē/ex ante cēterās litterās

eī : Quīntō

sōlum = tantum

neque...neque ↔ et...et

dat dant
 dā! date! (imp)

iīs (= eīs) : servīs

ad-it = ad... it

Mārcus ambulat
 Quīntus currit

Iūlius mālum ē saccō sūmit et sē vertit ad Mārcum: 45
 “Ecce mālum tuum, Mārce.” Iūlius Mārcō mālum dat.
 Pater filiō suō magnum mālum dat. Iam Mārcus mālum
 habet, neque Quīntus mālum habet. Iūlius Quīntum ad
 sē vocat et eī mālum dat. Iūlius Quīntō mālum dat. Iam
 et Mārcus et Quīntus māla habent. 50

Mārcus: “Quid inest in saccō Syrī?”

Iūlius: “In saccō eius pira īsunt. Aperī saccum,
 Syre! Vidēte, puerī: hic saccus plēnus est pirōrum.” Iū-
 lius duo pira ē saccō sūmit: “Ecce pirum tuum, Mārce,
 et tuum, Quīnte.” Pater filiīs suīs pira dat. Filiū, quī iam 55
 nōn sōlum māla, sed etiam pira habent, laetī sunt. Servi
 autem neque māla neque pira habent.

Quīntus: “Etiam servīs dā māla et pira, pater!”

Iūlius Syrum et Lēandrum servōs ad sē vocat et iīs
 māla et pira dat. Dominus servīs māla et pira dat. 60

Aemilia cum Dēliā ē peristylō in ātrium intrat, laeta III
 ad Iūlium adit eumque salūtat. Aemilia virō suō ōscu-
 lum dat. Iūlius Aemiliae ōsculum dat.

Iūlius: “Quid agit Iūlia?”

Aemilia: “Rosās carpit in hortō.” 65

Iūlius: “Currite in hortum, puerī, et vocāte eam!”

Quīntus currit. Mārcus nōn currit, sed ambulat.

Iūlius imperat: “Age! Curre, Mārce!”

Etiam Mārcus currit. Puerī per peristylum in hortum
 currunt. Illic autem puella nōn est. Puerī ex hortō per 70
 peristylum in ātrium ambulat.

Mārcus: "Iūlia neque in hortō neque in peristylō est."

Aemilia: "Estne Syra in hortō?"

Quīntus: "Nōn est. Nūlla ancilla illic est."

75 Aemilia: "Nōn solum Iūlia, sed etiam Syra abest! Dēlia, ī ad cubiculum Iūliae!"

it eunt
ī! ite! (imp)

Dēlia ad cubiculum Iūliae it, ōstium pulsat, aperit, in cubiculum intrat. Illic nōn solum Iūlia, sed etiam Syra est. Oculi Iūliae plēnī sunt lacrimārum.

80 Dēlia: "Venī in ātrium, Iūlia! Illic pater tuus tē expectat."

Iūlia oculōs et nāsum terget, rosam sūmit, ē cubiculō exit. Syra et Dēlia post eam exeunt. Iūlia in ātrium ad Iūlium currit eīque ōsculum dat.

ex-it ↔ intrat
ex-it ex-eunt
eī-que

85 Iūlia: "Ecce rosa. Nōne pulchra est haec rosa?"

haec rosa = rosa quae hīc
(apud mē) est

Iūlius: "Nūlla rosa tam pulchra est quam filia mea!"

Iūlius filiae suae ōsculum dat. Iamne lacrimat Iūlia? Immō laeta est et rīdet.

iam-ne

Iūlia: "Num nāsus meus foedus est?"

90 Iūlius: "Foedus? Immō tam fōrmōsus est quam—hoc mālum! Ecce mālum tuum, Iūlia." Pater filiae mālum magnum et fōrmōsum dat. Iūlia mālum terget et ante oculōs tenet.

hoc mālum = mālum quod
hīc (apud mē) est
hīc haec hoc:
hīc saccus (m)
haec rosa (f)
hoc mālum (n)

Iūlia: "Ō, quam fōrmōsum est hoc mālum!" Puella
95 laeta mālō suō ōsculum dat!

Iūlius: "Hoc pirum etiam tuum est, Iūlia." Iūlius eī pirum dat. Iam puella et mālum et pirum habet.

eī: Iūliae

Aemilia: "Etiam ancillis meīs māla et pira dā!"

iīs (= eīs) : ancillīs

Iūlius ancillās ad sē vocat et iīs quoque māla et pira dat. Ancillae laetae ex ātriō exeunt. — 100

cui? puerō
puellae

Cui Iūlius mālum dat? Puerō mālum dat. Puer cui Iūlius mālum dat est filius eius.

Cui Iūlius ōsculum dat? Puellae ōsculum dat. Puella cui Iūlius ōsculum dat filia eius est.

datīvus (dat) < dat

GRAMMATICA LATINA 105

Datīvus

[A] Masculinum.

servō
servīs

Iūlius servō (Syrō) mālum dat.

Iūlius servīs (Syrō et Lēandrō) māla dat.

‘Servō’ datīvus singulāris est. ‘Servīs’ est datīvus plūrālis. 110

-ō -īs

Datīvus: singulāris -ō, plūrālis -īs.

[B] Fēmininum.

ancillae
ancillīs

Iūlius ancillae (Syrae) mālum dat.

Iūlius ancillīs (Syrae et Dēliae) māla dat.

‘Ancillae’ est datīvus singulāris. ‘Ancillīs’ datīvus plūrālis 115
est. Datīvus: singulāris -ae, plūrālis -īs.

-ae -īs

[C] Neutrum.

oppidō
oppidīs

Fluvius oppidō aquam dat.

Fluviū oppidīs aquam dant.

‘Oppidō’ datīvus singulāris est. ‘Oppidīs’ est datīvus plūrā- 120
lis. Datīvus: singulāris -ō, plūrālis -īs.

-ō -īs

PENSVM A

Iūlius Mārc-, fili- su-, mālum dat. Iūlius Mārc- et Quīnt-, fili- su-, māla dat. Iūlius etiam serv- su-, Syr- et Lēandr-, māla dat.

C- Aemilia ōsculum dat? Aemilia vir- su- Iūli- ōsculum dat. Iūlius Aemili- ōsculum dat. Iūlius Iūli-, fili- su-, mālum dat, neque solum Iūliae, sed etiam Syr- et Deli-, ancill-su-. Iūlia mā- su- ōsculum dat!

PENSVM B

Iūlius ad villam —. Ōstiārius ōstium — et post eum —.

Saccī nōn vacuī, sed — sunt. Iūlius: “Vidēte, puerī: — saccus plēnus — est. Ecce mālum tuum, Mārce.” Iūlius Mār-cō mālum —. Iūlius filiīs nōn — māla, sed etiam pira dat. Iam puerī — māla — pira habent, sed servī — māla — pira habent. Dominus servōs ad — vocat et — quoque māla et — dat.

Aemilia ad Iūlium — et eī — dat. Iūlia abest. Puerī nōn ambulant, sed — in hortum. — [: in hortō] Iūlia nōn est, ea in cubiculō suō est. Iūlia nōn rīdet, sed —: in — eius sunt —. Dēlia: “In ātriō pater tuus tē —, Iūlia.” Iūlia — [= ex] cubi-culō —, ad Iūlium currit et — [: Iūliō] ōsculum dat. Iūlia rosam ante Iūlium —. Iūlia: “Nōne — rosa — [= pulchra] est?”

PENSVM C

Quem puerī exspectant?

Venitne Iūlius Rōmā?

Quis ōstium aperit et claudit?

Quid inest in saccīs?

Cui Iūlius mālum primum dat?

Cui Aemilia ōsculum dat?

Estne Iūlia in hortō?

Quō it Dēlia?

Estne Iūlia sōla in cubiculō suō?

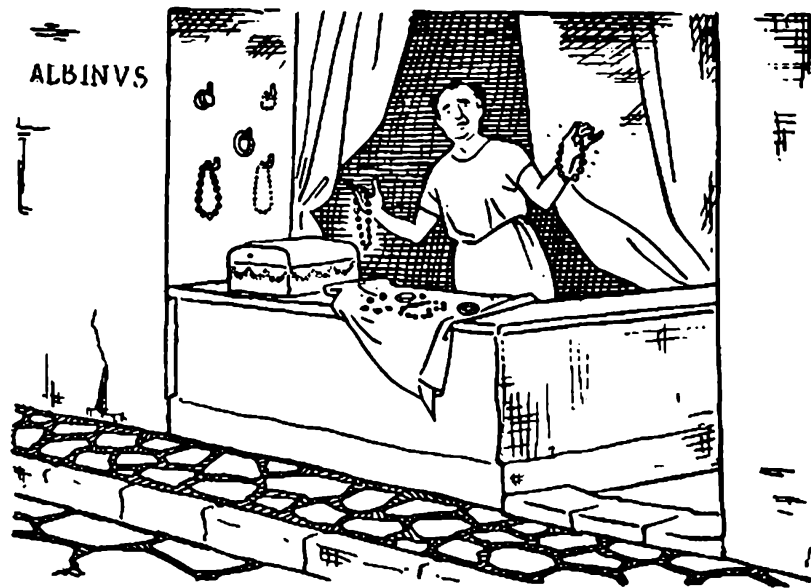
Rīdetne Iūlia?

Quō Iūlia currit?

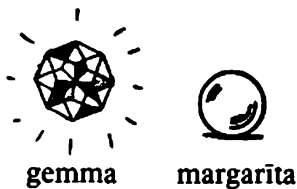
Quid Iūlius dat filiae suae?

Vocābula nova:

oculus
lacrima
speculum
ōstiārius
mālum
pirum
ōsculum
fōrmōsus
plēnus
exspectat
tenet
lacrimat
aperit
claudit
vertit
terget
advenit
inest
dat
adit
currit
exit
es
sē
hic
haec
hoc
immō
nōne?
et... et
neque... neque
sōlum
illic
ē
eī
iīs
cui
dativus

TABERNA ROMANA

haec taberna, *acc* hanc tabernam
quī = is quī

ānulus cum gemmā

līnea cum margarītīs =
līnea margarītārum

haec via, *abl* hāc viā

emit ↔ vēndit
quae = eae quae

quī = iī quī

Ecce taberna Rōmāna, in quā gemmae et margarītae multae sunt. Cuius est haec taberna? Albīnī est. Albīnus hanc tabernam habet. Quī tabernam habet tabernārius est. Albīnus est tabernārius Rōmānus quī gemmās et margarītās vēndit. Aliī tabernāriī librōs vēndunt, aliī māla et pira, aliī rosās et līlia.

Gemmae et margarītae sunt ōrnāmenta. Ānulus cum gemmā ōrnāmentum pulchrum est. Etiam līnea cum margarītīs ōrnāmentum est. Līnea sine margarītīs nōn est ōrnāmentum!

10

Multae fēminae quae in hāc viā ambulant ante tabernam Albīnī cōnsistunt, nam fēminae ōrnāmentīs dēlectantur. Eae quae magnam pecūniam habent multa ōrnāmenta emunt. Quae nūllam aut parvam pecūniam habent ōrnāmenta aspiciunt tantum, nōn emunt. Etiam virī multī ad hanc tabernam adeunt. Quī magnam pecū-

niam habent ōrnāmenta emunt et fēminīs dant; cēterī rursus abeunt. Fēminae quārum virī magnam pecūniam habent multa ōrnāmenta ā virīs suīs accipiunt.

20 Aemilia, cuius vir pecūniōsus est, multa ōrnāmenta ab eō accipit. Aemilia ānulum in digitō et margarītās in collō multaue alia ōrnāmenta habet. Ānulus digitum Aemiliae ōrnat, margarītāe collum eius ōrnant. Fēminae gemmīs et margarītīs ānulisque ōrnantur.

25 In viā prope tabernam Albīnī vir et fēmina ambulat. Quī vir et quae fēmina? Est Mēdus, quī cum Lȳdiā, amīcā suā, ambulat. Mēdus est servus Iūliū, sed dominus eius Rōmae nōn est. Mēdus sine dominō suō cum fēminā fōrmōsā in viīs Rōmae ambulat.

30 Lȳdia ōrnāmentum pulchrum in collō habet. Quod ōrnāmentum? Ōrnāmentum quod Lȳdia habet est līnea margarītārum. Collum Lȳdiae margarītīs pulchrīs ōrnat; Lȳdia autem nūllum aliud ōrnāmentum habet, quia pecūniōsa nōn est, neque pecūniōsus est amīcus eius.

35 (Pecūniōsus est quī magnam pecūniam habet.)

II Albīnus clāmat: “Ōrnāmenta! Ōrnāmenta fēminārum! Ōr-nā-men-ta! Emite ōrnāmenta!”

Lȳdia cōsistit oculōsque ad tabernam Albīnī vertit: Lȳdia tabernam aspicit. Mēdus nōn cōsistit neque ta-

40 bernam aspicit.

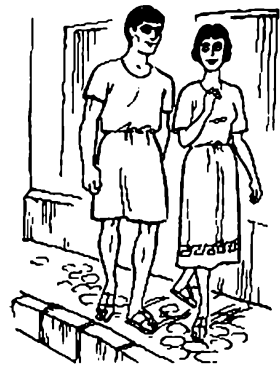
Lȳdia: “Cōnsiste, Mēde! Aspice illam tabernam! Ō, quam pulchra sunt illa ōrnāmenta!” Lȳdia tabernam Albīnī digitō mōnstrat. Mēdus sē vertit, tabernam vi-

ab-it ↔ ad-it
ab-*it* ab-*eunt*

pecūniōsus -a -um: p. est
= magnam pecūniam
habet

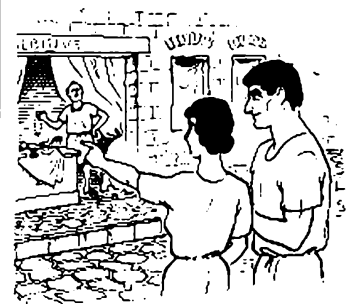

quis? quis/quī vir?
quid? quod ōrnāmentum?

alius -a -ud (n)

quī = is quī

illa taberna = taberna
quae illic est

Albīnus Lȳdiae (*dat*)
margarītās ostendit

hoc, *abl* hōc
vīgintī = xx (20)

sing hic haec hoc
plūr hī hae haec

aspice! *aspicite!*
aspicit *aspiciunt*
hī, *acc* hōs

hī hae haec, *abl* hīs

quī, *abl* quō

ānulus gemmātus = ānu-
lus cum gemmā

hic haec hoc, *gen* huius
sēstertius = nummus

hic ānulus, *acc* hunc
ā.um, *abl* hōc ā.ō
tantus -a -um = tam
magnus
octōgintā = LXXX (80)

hic ānulus = ānulus quī
hīc est
ille ānulus = ānulus quī
illīc est

det, cum Lȳdiā ad tabernam adit. Mēdus et Lȳdia ante
tabernam cōnsistunt. Albīnus eōs salūtāt et margarītās 45
in līnēā ante oculōs Lȳdiae tenet: Albīnus Lȳdiae mar-
garītās ostendit.

Albīnus: “In hōc ōrnāmentō vīgintī margarītae mag-
nae sunt. Nōnne pulchrae sunt hae margarītae?”

Mēdus: “Amīca mea multās margarītās habet.” 50

Lȳdia: “In hāc tabernā multa alia ōrnāmenta sunt.”

Albīnus iīs trēs ānulōs sine gemmīs ostendit: “Aspi-
cite hōs ānulōs! Nōnne hī ānulī pulchrī sunt?”

Mēdus et Lȳdia ānulōs aspiciunt.

Lȳdia: “In hīs ānulīs gemmae nūllae sunt!” 55

Mēdus Albīnum interrogat: “Quot nummīs cōnstat
ānulus in quō gemma est?”

Albīnus Mēdō ānulum gemmātum ostendit.

Albīnus: “Hic ānulus centum nummīs cōnstat.”

Mēdus: “Quid?” 60

Albīnus: “Pretium huius ānulī est centum sēstertīi.”

Mēdus: “Centum sēstertīi? Id magnum pretium est!”

Albīnus: “Immō parvum pretium est! Aspice hunc
ānulum: in hōc ānulō magna gemma est. Tanta gemma
sōla octōgintā sēstertīis cōnstat.” 65

Mēdus: “Num ānulus sine gemmā vīgintī tantum sēs-
tertīis cōnstat?” Albīnus nōn respondet.

Mēdus, quī alium ānulum gemmātum post Albīnum
videt: “Hic ānulus pulcher nōn est. Quot sēstertīis cōn-
stat ille ānulus?” 70

Albīnus: “Quī ānulus?”

Mēdus: “Ille post tē. Quantum est pretium illīus ānuli?” Mēdus ānulum post Albīnum digitō mōnstrat.

Albīnus: “Ille quoque ānulus centum sēstertiīs cōnstat. Pretium illīus ānuli tantum est quantum huius; sed amīca tua hunc ānulum amat, nōn illum.”

Lȳdia ānulum gemmātum ante oculōs tenet.

Lȳdia: “Ō, quam pulchrum hoc ōrnāmentum est! Illud ōrnāmentum nōn tam pulchrum est quam hoc, neque illa gemma tanta est quanta haec.”

Mēdus: “Tanta gemma ad tam parvum ānulum nōn convenit.”

III Lȳdia, quae haec verba nōn audit, Mēdō digitōs suōs ostendit, in quibus nūllī ānuli sunt.

Lȳdia: “Aspice, Mēde! In digitīs meis nūllī sunt ānuli. Aliae fēminae digitōs ānulōrum plēnōs habent — mei digitī vacuī sunt!”

Mēdus: “Sacculus quoque meus vacuus est!”

Lȳdia ānulum in mēnsā pōnit. In oculīs eius lacrimae sunt. Mēdus, quī lacrimās videt, sacculum suum in mēnsā pōnit — neque vacuus est sacculus, sed plēnus nummōrum! Quanta pecūnia est in sacculō Mēdī? In eō nōnāgintā sēstertiī īnsunt.

Mēdus: “Ecce sēstertiī nōnāgintā.”

Albīnus: “Sed nōnāgintā nōn satis est. Pretium ānuli est sēstertiī centum!”

Lȳdia: “Dā huic tabernāriō centum sēstertiōs!”

quantus -a -um = quam
magnus
ille, *gen illius, acc illum*

tantus...quantus = tam
magnus...quam

ille -a -ud:
ille ānulus (*m*)
illa gemma (*f*)
illud ōrnāmentum (*n*)

quī, *abl plūr* quibus

nōnāgintā = xc (90)

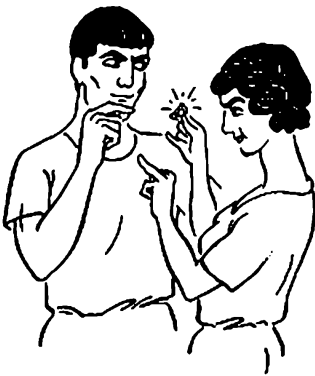
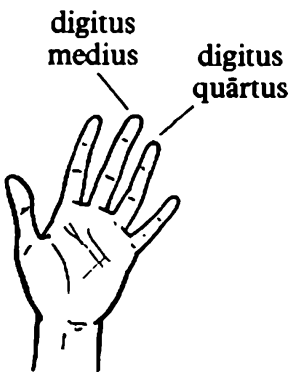
sēstertiī nōnāgintā:
HS XC

hic haec hoc, *dat huic*

quī = ī quī

sing ille illa illud
plūr illī illae illa

accipe! accipite!
accipit accipiunt

quārtus -a -um = IV (4.)

Mēdus: “Id nimis magnum pretium est! Aliī tabernāriī ānulum gemmātum octōgintā sēstertiīs vēndunt.”

Albīnus: “Quī sunt illī tabernāriī?”

100

Mēdus: “Quī in aliīs viīs tabernās habent.”

Albīnus: “Quae sunt illae viae in quibus illae tabernae sunt? Et quae sunt illa ōrnāmenta quae in illīs tabernīs parvō pretiō emuntur? Nōn sunt ōrnāmenta! Sed aspicate haec ōrnāmenta: hōs ānulōs, hās gemmās, hās margarītās! Haec ōrnāmenta proba sunt! Neque pretium hōrum ōrnāmentōrum nimis magnum est!”

Mēdus: “Accipe nummōs nōnāgintā — aut nullōs!”

Albīnus: “Num hīc nōnāgintā sēstertiī sunt?”

Mēdus: “Numerā eōs!”

110

Albīnus numerat sēstertiōs, quōrum numerus est nōnāgintā.

Albīnus: “Sunt nōnāgintā.”

Mēdus: “Satisne est?”

Albīnus nōn respondet, sed nummōs sūmit Mēdōque ānulum dat. Albīnus pecūniam accipit et Mēdō ānulum vēndit sēstertiīs nōnāgintā.

Mēdus sē ad Lȳdiam vertit: “Accipe hunc ānulum ab amīcō tuō...” Mēdus ānulum in digitō Lȳdiae pōnit. In quō digitō? In digitō mediō.

120

Mēdus: “Hic ānulus ad digitum tuum nōn convenit. Ānulus nimis parvus est aut digitus nimis magnus!”

Lȳdia: “Ō Mēde! Digitus medius nimis magnus est. Pōne ānulum in digitō quārtō!”

125 Mēdus ānulum in digitō Lȳdiae quārtō pōnit. Ānulus
satis magnus est et ad digitum convenit, nam digitus
quārtus nōn tantus est quantus digitus medius. Lȳdia
laeta digitum suum aspicit et amīcō suō ōsculum dat.

Mēdus et Lȳdia ā tabernā abeunt. Lȳdia, quae Rō-
130 mae habitat, Mēdō viam mōnstrat.

Albīnus rūrsus clāmat: “Ōrnāmenta! Ōr-nā-men-ta!”
et aliōs virōs pecūniōsōs, quōrum amīcae nūlla aut
pauca ōrnāmenta habent, exspectat.

GRAMMATICA LATINA

135 *Prōnōmina ‘quis’, ‘quī’, ‘is’, ‘ille’*

[A] Masculīnum.

Quis saccum portat? *Servus* saccum portat. *Quī* servus?
Servus quī saccum portat est Syrus. *Is/ille* servus saccum
portat.

140 *Iūlius servum* vocat. *Quem* servum? *Servus quem* Iūlius
vocat est Syrus. Iūlius *eum/illum* servum vocat.

Iūlius dominus servī est. *Cuius* servī? Syrus est servus *cuius*
dominus Iūlius est. Iūlius dominus *eius/illius* servī est.

Iūlius servō mālum dat. *Cui* servō? *Servus cui* Iūlius mā-
145 lum dat est Syrus. Iūlius *eī/illī* servō mālum dat.

Saccus ā servō portātur. *Ā quō* servō? *Servus ā quō* saccus
portātur est Syrus. Saccus ab *eō/illō* servō portātur.

Servī saccōs portant. *Quī* servī? *Servī quī* saccōs portant
sunt Syrus et Lēander. *Ī/illī* servī saccōs portant.

150 Iūlius servōs vocat. *Quōs* servōs? *Servī quōs* Iūlius vocat
sunt Syrus et Lēander. Iūlius *eōs/illōs* servōs vocat.

Iūlius dominus servōrum est. *Quōrum* servōrum? *Servī quō-*
rum dominus est Iūlius sunt Syrus et Lēander. Iūlius domi-
nus *eōrum/illōrum* servōrum est.

ūnum prōnōmen (*prōn*)
duo prōnōmina

Singulāris:
nōminātīvus
quis/quī is ille
quī...?
is servus = ille servus

accūsātīvus
quem eum illum

genetīvus
cuius eius illius

datīvus
cui eī illī

ablātīvus
quō eō illō

Plūrālis:
nōminātīvus
quī ī illī

accūsātīvus
quōs eōs illōs

genetīvus
quōrum eōrum illōrum

datīvus
quibus iis illis

ablātīvus
quibus iis illis

Singulāris:
nōminātīvus
quae ea illa

accūsātīvus
quam eam illam

genetīvus
cuius eius illius

datīvus
cui eī illi

ablātīvus
quā eā illā

Plūrālis:
nōminātīvus
quae eae illae

accūsātīvus
quās eās illās

genetīvus
quārum eārum illārum

datīvus
quibus iis illis

ablātīvus
quibus iis illis

Singulāris:
nōminātīvus
*quid/quod id illud
quod...?*

accūsātīvus
*quid/quod id illud
quod...?*

Iūlius servīs māla dat. *Quibus servīs?* Servī *quibus* Iūlius 155
māla dat sunt Syrus et Lēander. I. *iis/illis* servīs māla dat.

Saccī ā servīs portantur. *Ā quibus servīs?* Servī ā *quibus*
saccī portantur sunt Syrus et Lēander. Ab *iis/illis* servīs saccī
portantur.

[B] Fēmininum.

160

Ancilla abest. *Quae* ancilla? Ancilla *quae* abest est Syra.
Ea/illa ancilla abest.

Iūlius ancillam vocat. *Quam* ancillam? Ancilla *quam* Iūlius
vocat est Syra. Iūlius *eam/illam* ancillam vocat.

Iūlius dominus ancillae est. *Cuius* ancillae? Syra est ancilla 165
cuius dominus Iūlius est. I. dominus *eius/illius* ancillae est.

Iūlius ancillae mālum dat. *Cui* ancillae? Ancilla *cui* Iūlius
mālum dat est Syra. Iūlius *eī/illī* ancillae mālum dat.

Iūlius ab ancillā salūtātur. *Ā quā* ancillā? Ancilla ā *quā*
Iūlius salūtātur est Syra. Iūlius ab *eā/illā* ancillā salūtātur. 170

Ancillae absunt. *Quae* ancillae? Ancillae *quae* absunt sunt
Syra et Dēlia. *Eae/illae* ancillae absunt.

Iūlius ancillās vocat. *Quās* ancillās? Ancillae *quās* Iūlius
vocat sunt Syra et Dēlia. Iūlius *eās/illās* ancillās vocat.

Iūlius dominus ancillārum est. *Quārum* ancillārum? Ancil- 175
lae *quārum* dominus est Iūlius sunt Syra et Dēlia. Iūlius do-
minus *eārum/illārum* ancillārum est.

Iūlius ancillīs māla dat. *Quibus* ancillīs? Ancillae *quibus*
Iūlius māla dat sunt Syra et Dēlia. I. *iis/illis* ancillīs māla dat.

Iūlius ab ancillīs salūtātur. *Ā quibus* ancillīs? Ancillae ā 180
quibus Iūlius salūtātur sunt Syra et Dēlia. Ab *iis/illis* ancillīs
Iūlius salūtātur.

[C] Neutrum.

Quid est ānulus? *Ānulus* est ōrnāmentum. *Quod* ōrnāmen- 185
tum? *Ānulus* est ōrnāmentum *quod* digitum ōrnat. *Id/illud*
ōrnāmentum pulchrum est.

Quid Lȳdia in collō habet? *Ōrnāmentum* habet. *Quod* ōrnā-
mentum? *Ōrnāmentum quod* Lȳdia in collō habet est līnea
margarītārum. Lȳdia *id/illud* ōrnāmentum amat.

190 Pretium ōrnāmentī est HS (= sēstertī) C. *Cuius* ōrnāmentī?
Ōrnāmentum *cuius* pretium est HS C est ānulus. Pretium *eius*
/illius ōrnāmentī est HS C.

genetīvus
cuius eius illius

Fluvius oppidō aquam dat. *Cui* oppidō? Oppidum *cui* flu-
vius aquam dat est Capua. Fluvius *eī/illī* oppidō aquam dat.

datīvus
cui eī illī

195 Cornēlius in parvō oppidō habitat. In *quō* oppidō? Oppi-
dum in *quō* Cornēlius habitat est Tūsculum. In *eō/illō* oppidō
habitat Cornēlius.

ablātīvus
quō eō illō

Quae oppida prope Rōmam sunt? Ōstia et Tūsculum sunt
oppida *quae* prope Rōmam sunt. *Ea/illa* oppida prope Rō-
200 mam sunt.

Plurālis:
nōminātīvus
quae ea illa

Albīnus ōrnāmenta vēndit. *Quae* ōrnāmenta? Ōrnāmenta
quae A. vēndit sunt ānulī. *Ea/illa* ōrnāmenta vēndit A.

accūsātīvus
quae ea illa

Pretium ōrnāmentōrum est HS C. *Quōrum* ōrnāmentōrum?
Ōrnāmenta *quōrum* pretium est HS C ānulī sunt. Pretium *eō-*
205 *rum/illōrum* ōrnāmentōrum est HS C.

genetīvus
quōrum eōrum illōrum

Fluviī oppidīs aquam dant. *Quibus* oppidīs? Oppida *quibus*
fluviī aquam dant sunt Capua et Brundisium. Fluviī *iīs/illīs*
oppidīs aquam dant.

datīvus
quibus iīs illīs

Fēminae ōrnāmentīs dēlectantur. *Quibus* ōrnāmentīs? Ōr-
210 nāmenta *quibus* fēminae dēlectantur sunt margarītae et gem-
mae. *Iīs/illīs* ōrnāmentīs dēlectantur fēminae.

ablātīvus
quibus iīs illīs

Prōnōmen 'hic'

	<i>Masculīnum</i>	<i>Fēminīnum</i>	<i>Neutrum</i>	
	<i>Sing. Nōm. hic mūrus</i>	<i>haec via</i>	<i>hoc verbum</i>	
215	<i>Acc. hunc mūrū</i>	<i>hanc viam</i>	<i>hoc verbum</i>	
	<i>Gen. huius mūrī</i>	<i>huius viae</i>	<i>huius verbī</i>	
	<i>Dat. huic mūrō</i>	<i>huic viae</i>	<i>huic verbō</i>	
	<i>Abl. hōc mūrō</i>	<i>hāc viā</i>	<i>hōc verbō</i>	
	<i>Plūr. Nōm. hī mūrī</i>	<i>hae viae</i>	<i>haec verba</i>	
220	<i>Acc. hōs mūrōs</i>	<i>hās viās</i>	<i>haec verba</i>	
	<i>Gen. hōrum mūrōrum</i>	<i>hārum viārum</i>	<i>hōrum verbōrum</i>	
	<i>Dat. hīs mūrīs</i>	<i>hīs viīs</i>	<i>hīs verbīs</i>	
	<i>Abl. hīs mūrīs</i>	<i>hīs viīs</i>	<i>hīs verbīs</i>	

sing.		
m.	f.	n.
<i>hic</i>	<i>haec</i>	<i>hoc</i>
<i>hunc</i>	<i>hanc</i>	<i>hoc</i>
	<i>huius</i>	
	<i>huic</i>	
<i>hōc</i>	<i>hāc</i>	<i>hōc</i>
plūr.		
m.	f.	n.
<i>hī</i>	<i>hae</i>	<i>haec</i>
<i>hōs</i>	<i>hās</i>	<i>haec</i>
<i>hōrum</i>	<i>hārum</i>	<i>hōrum</i>
	<i>hīs</i>	
	<i>hīs</i>	

Vocābula nova:

taberna
 gemma
 margarīta
 tabernārius
 ōrnāmentum
 ānulus
 līnea
 digitus
 collum
 pretium
 sēstertius
 pecūniōsus
 gemmātus
 medius
 quārtus
 vīgintī
 octōgintā
 nōnāgintā
 vēndit
 cōnsistit
 emit
 aspicit
 abit
 accipit
 ōrnat
 clāmat
 mōnstrat
 ostendit
 cōnstat
 convenit
 alius
 ille
 tantus
 quantus
 satis
 nimis
 aut
 prōnōmen

PENSVM A

Qu- est Albīnus? Est tabernārius qu- ōrnāmenta vēndit. Qu- ōrnāmenta? Ōrnāmenta qu- Albīnus vēndit sunt gemmae et margarītae. Qu- emit Mēdus? Ōrnāmentum emit. Qu- ōrnāmentum? Ōrnāmentum qu- Mēdus emit est ānulus c- pretium est HS C. Digitus in qu- ānulus pōnitur est digitus quārtus.

H- servus Mēdus, ill- Dāvus est. Lȳdia h- servum amat, nōn ill-. Lȳdia amīca h- servī est, nōn ill-. Lȳdia h- servō ōsculum dat, nōn ill-. Lȳdia ab h- servō amātur, nōn ab ill-.

H- oppidum est Tūsculum, ill- est Brundisium. Cornēlius in h- oppidō habitat, nōn in ill-. Viae h- oppidī parvae sunt.

PENSVM B

Gemmae et margarītae — pulchra sunt. Aemilia multa ōrnāmenta ā Iūliō —. Aemilia — in collō et ānulum in — habet. Multae fēminae ante tabernam Albīnī — et ōrnāmenta eius aspiciunt. Virī ōrnāmenta — et fēminīs dant. — gemmātus centum sēstertiīs —. — ānulī est centum sēstertiī, sed Mēdus — (XC) tantum habet. Albīnus: “Nōnāgintā nōn — est!” Mēdus: “Accipe nōnāgintā sēstertiōs — nūllōs!” Ānulus ad digitum medium nōn —: digitus medius — magnus est. Sed ānulus convenit ad digitum — (IV), quī nōn — est quantus digitus —. Lȳdia laeta digitum suum — et cum Mēdō ā tabernā —. Lȳdia Mēdō viam —.

PENSVM C

Quid Albīnus vēndit?

Ā quō Aemilia ōrnāmenta accipit?

Ambulatne Mēdus cum dominō suō?

Ubi Mēdus et Lȳdia cōnsistunt?

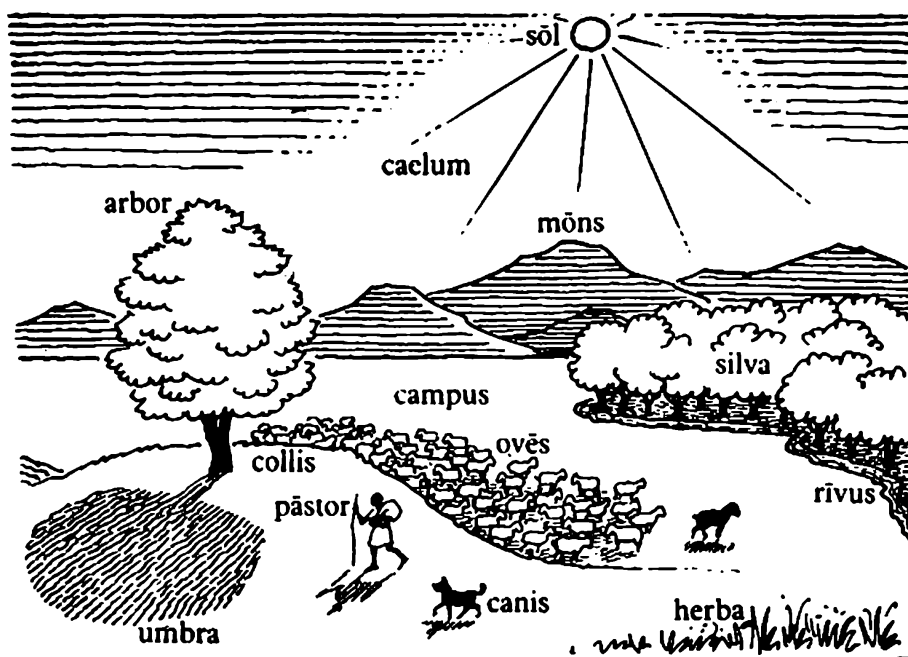
Cūr Mēdus margarītās nōn emit?

Cūr Lȳdia nūllum ānulum habet?

Estne vacuus sacculus Mēdī?

Quot sēstertiīs cōnstat ānulus gemmātus?

Ad quem digitum ānulus convenit?

PASTOR ET OVES

1 Hic vir, quī in campō ambulat, pāstor Iūliū est. Pāstor
 nōn sōlus est in campō, nam canis niger cum eō est et
 centum ovēs: ūna ovis nigra et ūndēcentum ovēs albae.
 Pāstor ūnam ovem nigram et multās ovēs albās habet. Is
 5 est dominus ovis nigrae et ovium albārum. Pāstor ovī
 nigrae et ovibus albīs aquam et cibum dat. Cum ūnā ove
 nigrā et ūndēcentum ovibus albīs pāstor in campō est.

Cibus ovium est herba, quae in campō est. In rīvō est
 aqua. Ovēs in campō herbam edunt, et aquam bibunt ē
 10 rīvō, quī inter campum et silvam est. Canis herbam nōn
 ēst, neque pāstor herbam ēst. Cibus pāstoris est pānis,
 quī inest in saccō. Iūlius pāstorī suō pānem dat. Pāstor
 canī suō cibum dat: canis ā pāstōre cibum accipit. Ita-
 que canis pāstōrem amat.

ūn-dē-centum = 1C (99)

albus -a -um ↔ niger
 -gra -grum

	<i>sing</i>	<i>plūr</i>
<i>nōm</i>	ovis	ovēs
<i>acc</i>	ovem	ovēs
<i>gen</i>	ovis	ovium
<i>dat</i>	ovī	ovibus
<i>abl</i>	ove	ovibus

rīvus = parvus fluvius

pānis

ēst edunt
 vir pānem ēst
 virī pānem edunt

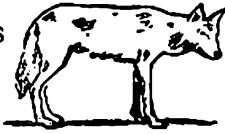
	<i>sing</i>	<i>plūr</i>
<i>nōm</i>	pāstor	pāstōrēs
<i>acc</i>	pāstōrem	pāstōrēs
<i>gen</i>	pāstōris	pāstōrum
<i>dat</i>	pāstōrī	pāstōribus
<i>abl</i>	pāstōre	pāstōribus

ūnus mōns (< monts)
duo montēs

vallis ↔ mōns

ūna arbor
duae arborēs

lupus

suprā *prp*+*acc*

nūbēs

ūna nūbēs
duae nūbēs

sub *prp*+*abl* ↔ suprā
umbra ↔ sōl

umbram petit = ad umbram adit

pāstor in umbrā iacet

ovēs albās relinquit = ab ovibus albīs abit

In Italiā sunt multī pāstōrēs. Quī viā Appiā Rōmā 15
Brundisium it multōs pāstōrēs videt in campīs. Nume-
rus pāstōrum magnus est. Dominī pāstōribus suīs ci-
bum dant. Canēs ā pāstōribus cibum accipiunt.

Post campum montēs sunt. Inter montēs sunt vallēs.
In campō est collis. (Collis est mōns parvus.) In colle 20
arbor est. In silvā multae arborēs sunt. Ovēs nōn in silvā
neque in monte, sed in campō sunt. In silvā est lupus.
Pāstor et ovēs lupum timent, nam lupus ovēs ēst. In silvīs
et in montibus lupī sunt, in vallibus nūllī sunt lupī.

Sōl in caelō est suprā campum. In caelō nūlla nūbēs 25
vidētur. Caelum est suprā terram. Montēs et vallēs,
campī silvaeque sunt in terrā. In caelō sōl et nūbēs sunt,
sed suprā hunc campum caelum sine nūbibus est. Ita-
que sōl lūcet in campō.

Pāstor in sōle ambulat. Sub arbore autem umbra est. 30
Pāstor, quī nūllam nūbem videt in caelō, cum cane et
ovibus ad arborem adit. Pāstor umbram petit. Etiam
ovēs umbram petunt: post pāstōrem ad arborem ad-
eunt. Pāstor ovēs suās ad arborem dūcit.

Ecce pāstor in umbrā arboris iacet cum cane et ovi- 35
bus. Arbor pāstōrī et canī et ovibus umbram dat; sed
ovis nigra cum paucīs aliīs in sōle iacet. Pāstor, quī
fessus est, oculōs claudit et dormit. Canis nōn dormit.

Dum pāstor in herbā dormit, ovis nigra ab ovibus albīs 40
abit et ad rīvum currit. Ovis nigra ovēs albās relinquit et
rīvum petit; aquam bibit ē rīvō, et in silvam intrat!

Canis lātrat: “Baubau!” Pāstor oculōs aperit, ovēs aspicit, ovem nigram nōn videt. Pāstor ovēs numerat: “Ūna, duae, trēs, quattuor, quīnque..... ūndēcentum.”

45 Numerus ovium est ūndēcentum, nōn centum. Nūllae ovēs albae absunt, sed abest ovis nigra. Pāstor et canis ovēs albās relinquunt et silvam petunt. Pāstor saccum cum pāne in colle relinquit.

Dum cēterae ovēs ā pāstōre numerantur, ovis nigra in
50 magnā silvā, ubi via nūlla est, errat. Ovis, quae iam procul ā pāstōre cēterisque ovibus abest, neque caelum neque sōlem suprā sē videt. Sub arboribus sōl nōn lūcet. Ovis nigra in umbrā est.

In terrā inter arborēs sunt vestīgia lupī. Ubi est lupus
55 ipse? Nōn procul abest. Ovis vestīgia lupī in terrā videt, neque lupum ipsum videt. Itaque ovis lupum nōn timet. Parva ovis sine timōre inter arborēs errat.

Lupus autem prope ovem est. Pāstor et canis procul ab eā sunt. Lupus, quī cibum nōn habet, per silvam
60 errat. Lupus in silvā cibum quaerit, dum pāstor et canis ovem nigram quaerunt.

Pāstor: “Ubi est ovis nigra? Age! quaere ovem, canis, et reperī eam!” Canis ovem quaerit et vestīgia eius in terrā reperit, neque ovem ipsam reperit. Canis lātrat.

65 Pāstor: “Ecce vestīgia ovis. Ubi est ovis ipsa? Dūc mē ad eam, canis!” Canis dominum suum per silvam dūcit ad ovem, sed ovis procul abest.

Lupus ululat: “Uhū!” Et ovis et canis lupum audiunt.

vestīgium

lupus ipse, acc lupum ipsum

timor -ōris (gen) m
< timet

ovis ipsa, acc ovem ipsam

dūcit dūcunt
dūc! dūcite! (imp)

ūnus dēns (< dents)
duo dentēs

ac-currit < ad-currit

prope ↔ procul

clāmōr -ōris (*gen*) *m*
< clāmat

pāstor ovem in umerōs
im-pōnit (< in-pōnit)

dēclīnātiō -ōnis *f* (*dēcl*)
< dēclīnat

modus -ī *m*: modō *abl*

-a -ae
-am -ās
-ae -ārum
-ae -īs
-ā -īs

Canis currit. Ovis cōnsistit et exspectat dum lupus ve-
nit. Ovis bālat: "Bābā!"

70

Ecce lupus quī ante ovem est! Iam ovis lupum ipsum
ante sē videt. Oculī lupī in umbrā lūcent ut gemmae et
dentēs ut margarītae. Parva ovis oculōs claudit et dentēs
lupī exspectat. Lupus collum ovis petit dentibus...

Sed ecce canis accurrit! Lupus sē ab ove vertit ad
canem, quī ante lupum cōnsistit et dentēs ostendit. Lu-
pus ululat. Canis lātrat. Ovis bālat.

Pāstor, quī iam prope est, clāmat: "Pete lupum!" Ca-
nis clāmōrem pāstōris audit, et sine timōre lupum petit.
Lupus autem ovem relinquit et montēs petit.

80

Pāstor quoque accurrit et ovem suam, quae in terrā
iacet, aspicit. In collō eius sunt vestīgia dentium lupī!
Ovis oculōs aperit et ad pāstōrem suum bālat.

Pāstor laetus ovem in umerōs impōnit eamque portat
ad cēterās ovēs, quae sine pāstōre in campō errant.

85

Procul in monte lupus ululat.

GRAMMATICA LATINA

Dēclīnātiō vocābulōrum

[I] Dēclīnātiō prīma.

Vocābulum 'īnsula' dēclīnātur hōc modō:

90

	<i>Singulāris</i>	<i>Plūrālis</i>
<i>Nōminātīvus</i>	īnsul a	īnsul ae
<i>Accūsātīvus</i>	īnsul am	īnsul ās
<i>Genetīvus</i>	īnsul ae	īnsul ārum
<i>Datīvus</i>	īnsul ae	īnsul īs
<i>Ablātīvus</i>	īnsul ā	īnsul īs

95

Hōc modō dēclīnantur multa vocābula fēminīna. Exempla: fēmina, puella, filia, domina, ancilla, familia, littera, pecūnia, mēnsa, vīlla, aqua, via, silva, terra, cēt.

hōc modō : ut 'insula'

100 [II] Dēclīnātiō secunda.

	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>		
<i>Nōm.</i> [A]	serv us	serv ī	[B] verb um	verb a	-us/-um	-ī/-a
<i>Acc.</i>	serv um	serv ōs	verb um	verb a	-um	-ōs/-a
<i>Gen.</i>	serv ī	serv ōrum	verb ī	verb ōrum	-ī	-ōrum
105 <i>Dat.</i>	serv ō	serv īs	verb ō	verb īs	-ō	-īs
<i>Abl.</i>	serv ō	serv īs	verb ō	verb īs	-ō	-īs

[A] Ut 'servus' dēclīnantur vocābula masculīna: fīlius, dominus, fluvius, numerus, nummus, hortus, nāsus, mūrus, equus, saccus, umerus, amīcus, oculus, campus, rīvus, lupus, cēt.; puer, vir, liber (nōm. sing. sine -us).

110 [B] Ut 'verbum' dēclīnantur vocābula neutra: oppidum, exemplum, baculum, ōstium, cubiculum, speculum, mālum, ōrnāmentum, collum, pretium, caelum, vestīgium, cēt.

[III] Dēclīnātiō tertia.

	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>		
115 <i>Nōm.</i> [A]	pāstor	pāstōr ēs	[B] ov is	ov ēs	-/is	-ēs
<i>Acc.</i>	pāstōr em	pāstōr ēs	ov em	ov ēs	-em	-ēs
<i>Gen.</i>	pāstōr is	pāstōr um	ov is	ov ium	-is	-um/-ium
<i>Dat.</i>	pāstōr ī	pāstōr ibus	ov ī	ov ibus	-ī	-ibus
120 <i>Abl.</i>	pāstōr e	pāstōr ibus	ov e	ov ibus	-e	-ibus

[A] Ut 'pāstor' dēclīnantur haec vocābula: sōl sōlis, timor -ōris, clāmor -ōris (masc.); arbor -oris (fēm.); cēt.

[B] Ut 'ovis' dēclīnantur haec vocābula: pānis, collis, vallis, canis (gen. plūr. *canum*); nūbēs -is (nōm. sing. -ēs); mōns montis, dēns dentis (nōm. sing. -s < -ts); et alia multa. Fēminīna sunt: ovis, vallis, nūbēs; masculīna: pānis, collis, mōns, dēns.

PENSVM A

In Italiā sunt multī pāstōr-. Numerus pāstōr- magnus est. Pāstor Iūlii ūnum can- et multās ov- habet. Pāstor est domi-

Vocābula nova:

campus
 pāstor
 canis
 ovis
 cibus
 herba
 rīvus
 pānis
 mōns
 vallis
 collis
 arbor
 silva
 lupus
 sōl
 caelum
 terra
 nūbēs
 umbra
 vestigium
 timor
 dēns
 clāmor
 modus
 niger
 albus
 ūndēcentum
 ēst edunt
 bibit
 lūcet
 petit
 dūcit
 iacet
 relinquit
 lātrat
 errat
 quaerit
 reperit
 ululat
 bālat
 accurrit
 impōnit
 ipse
 procul
 suprā
 sub
 dum
 ut
 dēclinātiō
 dēclinat

nus can- et ov-. Can- et ov- pāstōr- amant. Cibus ov- est herba, cibus pāstōr- est pān-. Pāstor pān- ēst.

In coll- ūna arbor est. Pāstor cum can- et ov- ad arbor- it. Iam pāstor in umbrā arbor- iacet. Arbor pāstōr- et can- et ov- umbram dat, sed ov- nigra in sōl- iacet. Nūllae nūb- ante sōl- sunt. In silvā multae arbor- sunt, sub arbor- umbra est. Ov- nigra ā pāstōr- cēterisque ov- discēdit. Canis ov- videt.

PENSVM B

Pāstor et centum — in — sunt. Pāstor ovibus aquam et — dat. Cibus ovium est —, cibus pāstōris est —. Pāstor pānem —. Ovēs herbam — et aquam — ē —.

Sōl —, nūlla — in caelō — hunc campum vidētur. In colle ūna — est, in — multae arborēs sunt. — arboribus umbra est. Pāstor ovēs suās ad arborem —. — pāstor in — arboris iacet, ovis nigra cēterās ovēs — et silvam —. In terrā sunt — lupī; lupus — nōn procul abest. Lupus in silvā cibum —, dum pāstor et — ovem quaerunt.

PENSVM C

Num pāstor sōlus in campō est?

Quot ovēs habet pāstor?

Ā quō canis cibum accipit?

Suntne montēs prope pāstōrem?

Ubi sunt vallēs?

Quid est collis?

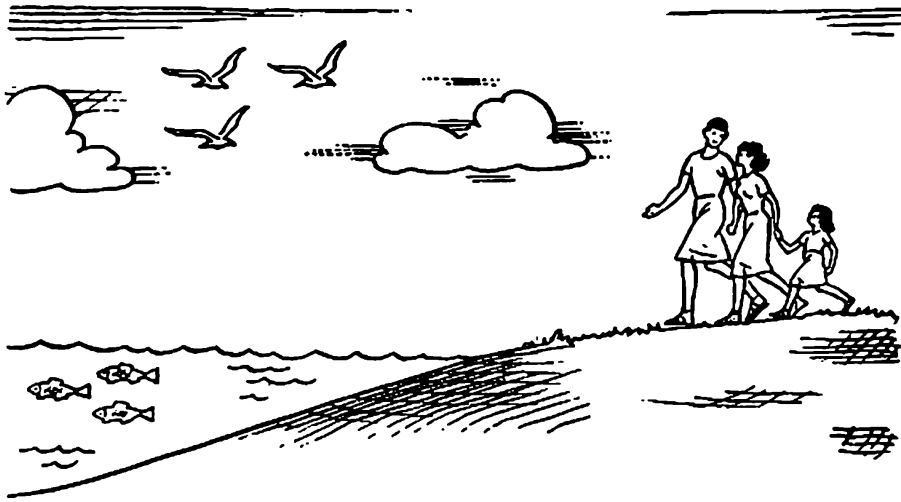
Quō it pāstor?

Cūr pāstor umbram petit?

Quō it ovis nigra?

Quid ovis in terrā videt?

Cūr lupus ovem nigram nōn ēst?

BESTIAE ET HOMINES

1 Equus et asinus, leō et lupus, canis et ovis bēstiae sunt. Leō et lupus sunt bēstiae ferae, quae aliās bēstiās capiunt et edunt. In Āfricā sunt multī leōnēs. Pāstōrēs Āfricae leōnēs timent, nam leōnēs nōn solum ovēs pāstōrum
 5 edunt, sed etiam pāstōrēs ipsōs! Nōn bēstia, sed homō est pāstor; leōnēs autem nōn solum aliās bēstiās, sed etiam hominēs edunt. Ferae et hominēs amīcī nōn sunt. Canis amīcus hominis est, ea bēstia fera nōn est.

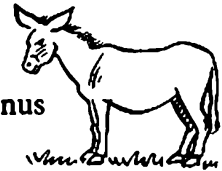
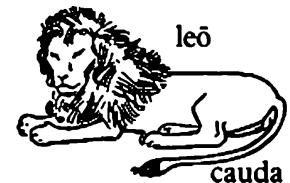
Aliae bēstiae sunt avēs, aliae piscēs. Aquila est magna
 10 avis fera, quae parvās avēs capit et ēst. Avēs in āere volant. Piscēs in aquā natant. Hominēs in terrā ambulānt. Avis duās ālās habet. Homō duōs pedēs habet. Piscis neque ālās neque pedēs habet. Avis quae volat ālās movet. Homō quī ambulat pedēs movet. Piscis quī
 15 natat caudam movet. Cum avis volat, ālae moventur. Cum homō ambulat, pedēs moventur. Cum piscis na-

avēs in āere volant

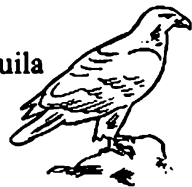
hominēs in terrā ambulānt

piscēs in aquā natant

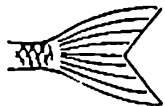
asinus

leō -ōnis *m*, *pl* leōnēs
-ōnum
ferus -a -umhomō -inis *m*, *pl* hominēs
-inum
fera = bēstia fera

aquila

āēr āeris *m*pēs pedis *m*, *pl* pedēs -um

cauda

quī ambulat vestīgia in terrā facit

pot-est pos-sunt

quod = quia

petasus

Mercurius

mercātor -ōris *m*
imperium = id quod
imperātur
...enim = nam...: is
enim = nam is
nūntius = is quī verba
portat (inter hominēs)

Neptūnus

mare -is *n*, *pl* maria -ium
Rōmānī = hominēs Rō-
mānī
Graecī = hominēs Graecī

flūmen = fluvius

flūmen -inis *n*, *pl* -ina
-inum

tat, cauda movētur. Quī ambulat vestīgia in terrā facit.
Quī volat aut natat vestīgia nōn facit.

In hortō et in silvā multae avēs sunt. Canis avēs, quae
inter arborēs volant, aspicit. Canis ipse nōn volat, nam 20
canis ālās nōn habet. Canis volāre nōn potest. Neque
pāstor volāre potest. Pāstor duōs pedēs habet, itaque
pāstor ambulāre potest. Hominēs ambulāre possunt,
quod pedēs habent, neque volāre possunt, quod ālās
nōn habent. 25

Mercurius autem ut avis volāre potest, nam in pedi-
bus et in petasō eius ālae sunt. Mercurius nōn homō,
sed deus est. Mercurius est deus mercātōrum. (Mercā-
tor est homō quī emit et vēndit.) Mercurius imperia
deōrum ad hominēs portat, is enim nūntius deōrum est. 30

Piscēs neque volāre neque ambulāre possunt. Piscēs
in aquā natāre possunt. Etiamne hominēs natāre pos-
sunt? Aliī hominēs natāre possunt, aliī nōn possunt.
Mārcus et Quīntus natāre possunt, Iūlia nōn potest.

Neptūnus natāre potest; is enim deus maris est. (Ōce- 11
anus est magnum mare.) Mercurius et Neptūnus deī
Rōmānī sunt. Rōmānī et Graecī deōs multōs habent.
Hominēs deōs neque vidēre neque audīre possunt. Deī
ab hominibus neque vidērī neque audīrī possunt.

Padus magnum flūmen est. In eō flūmine multī sunt 40
piscēs. Piscēs in aquā flūminis natant. In flūminibus et
in maribus magnus numerus piscium est. Flūmina et
maria plēna sunt piscium. Hominēs multōs piscēs capi-

unt. Nēmō piscēs flūminum et marium numerāre po-
45 test. Piscēs numerārī nōn possunt.

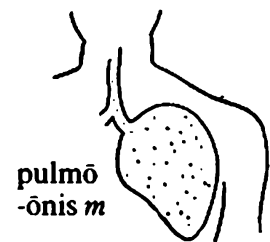
Piscēs in aquā vīvunt, neque in terrā vīvere possunt,
nam piscēs in āere spīrāre nōn possunt. Homō sub aquā
spīrāre nōn potest. Homō vīvit, dum spīrat. Quī spīrat
vīvus est, quī nōn spīrat est mortuus. Homō mortuus
50 neque vidēre neque audīre, neque ambulāre neque cur-
rere potest. Homō mortuus sē movēre nōn potest. Cum
homō spīrat, anima in pulmōnēs intrat et rūsus ex pul-
mōnibus exit. Anima est āer quī in pulmōnēs dūcitur.
Quī animam dūcit animal est. Nōn solum hominēs, sed
55 etiam bēstiae animālia sunt. Alia animālia in terrā vī-
vunt, alia in marī.

Sine animā nēmō potest vīvere. Homō quī animam
nōn dūcit vīvere nōn potest. Spīrāre necesse est hominī.
Ēsse quoque hominī necesse est, nēmō enim sine cibō
60 vīvere potest. Necesse est cibum habēre. Pecūniam ha-
bēre necesse est, nam quī pecūniam nōn habet cibum
emere nōn potest. Sine pecūniā cibus emī nōn potest.
Necesse nōn est gemmās habēre, nēmō enim gemmās
ēsse potest. Gemmae edī nōn possunt; sed quī gemmās
65 suās vēndit pecūniam facere et cibum emere potest.
Mercātor quī ōrnāmenta vēndit magnam pecūniam fa-
cit. Fēminae quae pecūniam facere volunt ōrnāmenta
sua vēndunt.

Avēs nīdōs faciunt in arboribus; nīdī eārum inter rā-
70 mōs et folia arborum sunt. Aquilae in montibus nīdōs

nēmō (< ne- + homō)
= nūllus homō

vīvus -a -um = quī vīvit
(v. est = vīvit)
mortuus -a -um ↔ vīvus

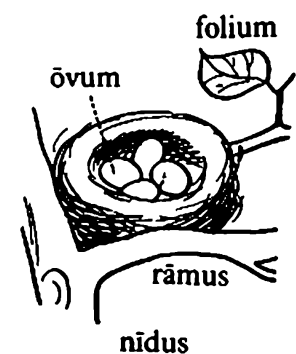

animam dūcere = spīrāre

animal -ālis n, pl -ālia
-ālium
mare -is n, abl -ī

necesse est (+ dat)

ēst edunt: ēsse (= edere)
nēmō enim = nam nēmō

facere -it -iunt
parere -it -iunt

vult volunt:
Iūlia vult (= volt)
puerī volunt

capere -it -iunt
imp cape! capite!

canere = cantāre

vōx vōcis f

nōn audent : timent
occultāre ↔ ostendere

faciunt. In nīdīs sunt ōva. Avēs ōva pariunt, ex quibus parvī pullī exeunt. Canis nōn ōva, sed pullōs vīvōs parit. Fēminae liberōs pariunt. —

Mārcus et Quīntus et Iūlia in hortō sunt. Iūlia pilam III
tenet et cum puerīs pilā lūdere vult, neque iī cum puellā 75
lūdere volunt; puerī enim nīdōs quaerunt in arboribus.
Itaque puella lūdit cum cane suā Margarītā.

Iūlia: “Cape pilam, Margarīta!”

Canis pilam capit et caudam movet. Puella laeta rīdet
et canit. Puerī puellam canere audiunt. 80

Quīntus: “Audī: Iūlia vōcem pulchram habet.”

Mārcus: “Vōx eius nōn pulchra est!”

Canis avem suprā sē volāre videt eamque capere vult,
neque potest. Canis irātus lātrat: “Baubau!” Eius vōx
pulchra nōn est, canis canere nōn potest! Avēs canere 85
possunt, piscēs nōn possunt: piscēs vōcēs nōn habent.

Cum aquila suprā hortum volat et cibum quaerit,
parvae avēs canere nōn audent, et inter folia arborum sē
occultant. Itaque aquila eās reperīre nōn potest. Neque
avēs neque nīdī avium ab aquilā reperīrī possunt, quod 90
rāmīs et foliīs occultantur.

Mārcus autem nīdum reperit et Quīntum vocat: “Ve-
nī, Quīnte! In hāc arbore nīdus est.” Accurrit Quīntus.

Mārcus: “Age! Ascende in arborem, Quīnte!”

Quīntus in arborem ascendit; iam is suprā Mārcum 95
in arbore est. Mārcus ipse in arborem ascendere nōn
audet!

Mārcus interrogat: “Quot sunt ōva in nīdō?”

Quīntus: “Nūlla ōva, sed quattuor pullī.”

100 Nīdus est in parvō rāmō. Rāmus quī nīdum sustinet
nōn crassus, sed tenuis est. Rāmus tenuis Quīntum sus-
tinēre nōn potest, is enim puer crassus est. Ecce rāmus
cum puerō et nīdō et pullīs ad terram cadit!

Mārcus Quīntum ad terram cadere videt. Rīdetne
105 Mārcus? Nōn rīdet. Mārcus enim perterritus est. Iam
Quīntus et pullī quattuor sub arbore iacent. Neque puer
neque pullī sē movent. Pullī mortuī sunt. Quīntusne
mortuus est? Nōn est. Quīntus enim spīrat. Quī spīrat
mortuus esse nōn potest. Sed Mārcus eum spīrāre nōn
110 videt, neque enim anima vidērī potest.

Quid facit Mārcus? Mārcus perterritus ad vīllam cur-
rit et magnā vōce clāmat: “Age! Venī, pater!”

Iūlius puerum vocāre audit et exit in hortum. Pater
filium perterritum ad sē accurrere videt eumque inter-
115 rogat: “Quid est, Mārce?”

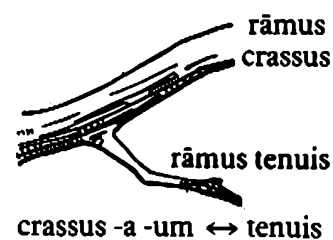
Mārcus: “Quīntus...est...mortuus!”

Iūlius: “Quid? mortuus? Ō deī bonī!”

Pater, ipse perterritus, cum Mārcō ad Quīntum cur-
rit. Iūlia quoque accurrit cum cane suā. Quīntus oculōs
120 aperit. Iūlius eum oculōs aperīre videt.

Iūlius: “Ecce oculōs aperit: ergō vīvus est.”

Mārcus et Iūlia Quīntum vīvum esse vident. Puer
autem ambulāre nōn potest, neque enim pedēs eum
sustinēre possunt; ergō necesse est eum portāre.

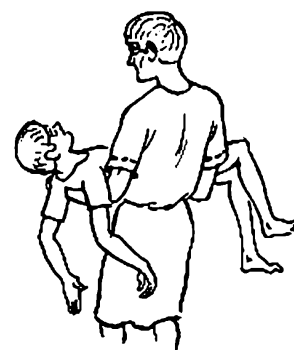
est sunt: esse

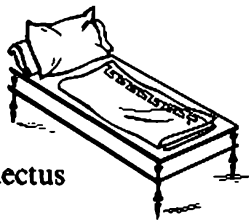
neque enim = nōn enim

facere = agere

Mārcus perterritus est

lectus

Quīntus ā Iūliō portātur
Aemilia Quīntum ā Iūliō
portārī videt

Quīntus in lectō pōnitur
Aemilia Quīntum in lectō
pōnī aspīcit

infīnītīvus - ī m (inf)

vocāre
vidēre
accurrere
audīre

-re

[1] -āre

[2] -ēre

[3] -ere

[4] -īre

esse ēsse

portārī
vidērī
pōnī
audīrī

Quīntus ā Iūliō in villam portātur et in lectō pōnitur. 125

Aemilia filium suum ā Iūliō portārī videt, et interro-
gat: “Cūr puer ipse ambulāre nōn potest?”

Iūlius: “Quīntus ambulāre nōn potest, quod nōn est
avis neque ālās habet! Quī volāre vult neque potest, ad
terram cadit!” 130

Aemilia Quīntum ā Iūliō in lectō pōnī aspīcit.

GRAMMATICA LATINA

Infīnītīvus

[A] Actīvum.

Iūlius Mārcum nōn vidēre, sed audīre potest. Pater filium 135
vocāre audit, et accurrere videt.

‘Vocā|re’, ‘vidē|re’, ‘accurr|ere’, ‘audī|re’ infīnītīvus est.

Infīnītīvus: -re.

[1] -āre: cantāre, pulsāre, plōrāre, interrogāre, verberāre, nu-
merāre, salūtāre, imperāre, habitāre, amāre, dēlectāre, por- 140
tāre, ambulāre, exspectāre, intrāre, ōrnāre, clāmāre, mōns-
trāre, errāre, volāre, natāre, spīrāre; dare; cēt.

[2] -ēre: rīdēre, vidēre, respondēre, habēre, tacēre, pārēre,
timēre, tenēre, iacēre, movēre, cēt.

[3] -ere: pōnere, sūmere, discēdere, carpere, agere, vehere, 145
claudere, vertere, currere, vēndere, emere, cōnsistere, osten-
dere, bibere, petere, dūcere, relinquere, quaerere, vīvere,
lūdere, canere, ascendere, cadere; capere, facere, aspīcere,
accipere, parere; cēt.

[4] -īre: venīre, audīre, dormīre, aperīre, reperīre; īre (ad-īre, 150
ab-īre, ex-īre); cēt.

Mēdus servus esse nōn vult. Nēmō gemmās ēsse potest.

‘Esse’ quoque et ‘ēsse’ infīnītīvus est.

[A] Passīvum.

Mārcus ā Iūliō nōn vidērī, sed audīrī potest. Mārcus Quīn- 155
tum ā Iūliō portārī et in lectō pōnī videt.

'Portā|rī', 'vidē|rī', 'pōn|ī', 'audī|rī' īnfīnītīvus passīvī est.
 Īnfīnītīvus passīvī: -rī/-ī.

[1] -ārī: portārī, numerārī, vocārī.

160 [2] -ērī: vidērī, tenērī.

[3] -ī: pōnī, emī, edī, claudī.

[4] -īrī: audīrī, reperīrī, aperīrī.

Piscēs numerārī nōn possunt. Syra rosam ā Iūliā tenērī
 videt. Gemmae edī nōn possunt. Magnum ōstium ā parvā
 165 puellā neque aperīrī neque claudī potest.

Dēclīnātiō tertiā

'Avis' (f) et 'piscis' (m) dēclīnantur ut 'ovis'. Ut 'pāstor'
 dēclīnātur 'mercātor' (m).

'Leō' (m) et 'homō' (m) dēclīnantur hōc modō:

	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>
170 <i>Nōm.</i>	leō	leōn ēs	homō	homin ēs
<i>Acc.</i>	leōn em	leōn ēs	homin em	homin ēs
<i>Gen.</i>	leōn is	leōn um	homin is	homin um
<i>Dat.</i>	leōn ī	leōn ibus	homin ī	homin ibus
175 <i>Abl.</i>	leōn e	leōn ibus	homin e	homin ibus

'Vōx' (f) et 'pēs' (m) dēclīnantur hōc modō:

	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>
<i>Nōm.</i>	vōx	vōc ēs	pēs	ped ēs
<i>Acc.</i>	vōc em	vōc ēs	ped em	ped ēs
180 <i>Gen.</i>	vōc is	vōc um	ped is	ped um
<i>Dat.</i>	vōc ī	vōc ibus	ped ī	ped ibus
<i>Abl.</i>	vōc e	vōc ibus	ped e	ped ibus

'Flūmen', 'mare', 'animal' (n): vidē cap. XI.

PENSVM A

Av- in āer- volant. Pisc- in aquā natant. Iūlia neque vol-
 neque nat- potest. Homō duōs ped- habet, itaque homō am-
 bul- potest. Homō mortuus sē mov- nōn potest. Spīr- neces-
 se est hominī, nam sine animā nēmō vīv- potest. Cum homō
 spīrat, anima in pulmōn- intrat et ex pulmōn- exit. Homō

-rī/-ī

[1] -ārī

[2] -ērī

[3] -ī

[4] -īrī

= Syra Iūliam rosam
 tenēre videt
 = parva puella magnum
 ōstium neque aperīre
 neque claudere potest

leō < leōn

vōx < vōcs
 pēs < pedcs

Vocābula nova:

asinus
 leō
 bēstia
 homō
 fera
 avis
 piscis
 aquila

āēr
 āla
 pēs
 cauda
 petasus
 deus
 mercātor
 nūntius
 mare
 flūmen
 anima
 pulmō
 animal
 nīdus
 rāmus
 folium
 ōvum
 pullus
 pīla
 vōx
 lectus
 ferus
 vīvus
 mortuus
 crassus
 tenuis
 perterritus
 capere
 volāre
 natāre
 movēre
 facere
 vīvere
 spīrāre
 parere
 lūdere
 canere
 audēre
 occultāre
 ascendere
 sustinēre
 cadere
 potest possunt
 vult volunt
 necesse est
 nēmō
 cum
 quod
 enim
 ergō
 infīnītivus

quī spīrat mortuus es— nōn potest. Homin— deōs vid— nōn possunt. Deī ab homin— vid— nōn possunt. Nēmō piscēs numer— potest. Piscēs numer— nōn possunt. Sine pecūniā cibus em— nōn potest.

Puerī Iūliam can— audiunt. Mārcus Quīntum ad terram cad— videt. Iūlius Mārcum clām— audit. Aemilia saccum ā Iūliō in mēnsā pōn— et aper— videt.

PENSVM B

Leō et aquila — sunt. Virī et fēminae — sunt. Mercurius nōn homō, sed — est. In aquā sunt —. In āere sunt —. Quid agunt piscēs et avēs? Piscēs in aquā —, avēs in āere —. Avis duās — habet, itaque avis volāre —. Avis quae volat ālās —. Cum homō ambulat, — moventur. Cum homō —, anima in — intrat. Homō quī spīrat — est, quī nōn spīrat — est. Nam sine animā — vīvere potest. Spīrāre hominī — est.

Iūlia — [= cantat]. Iūlia — pulchram habet. Puerī — quaerunt. Nīdī sunt inter — et folia arborum. In nīdis avium sunt — aut pullī. Avēs nōn pullōs vīvōs, sed ōva —. Quīntus in arborem — et IV — videt in nīdō. Rāmus quī nīdum — tenuis est. Rāmus tenuis puerum — sustinēre nōn potest: Quīntus ad terram —. Mārcus eum cadere videt et — est.

PENSVM C

Num Neptūnus homō est?

Quis est Mercurius?

Quid agunt mercātōrēs?

Num necesse est margarītās habēre?

Quid est ōceanus Atlanticus?

Cūr aquila ā parvīs avibus timētur?

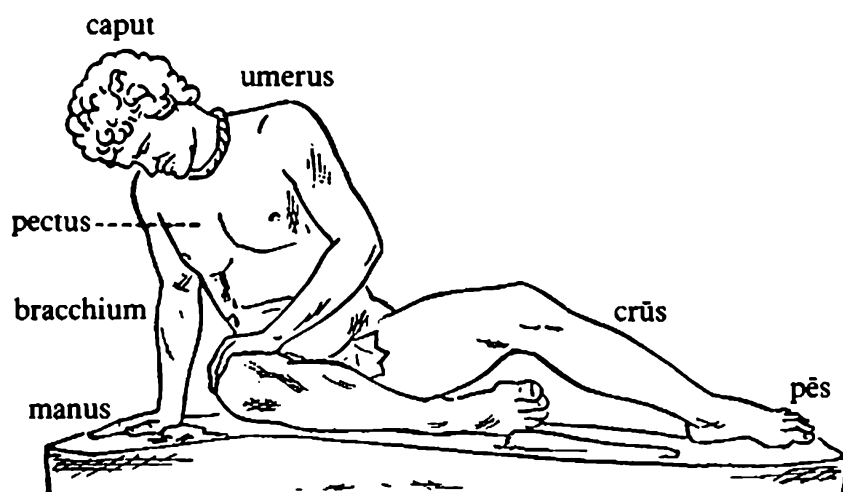
Ubi sunt nīdī avium?

Quid est in nīdīs?

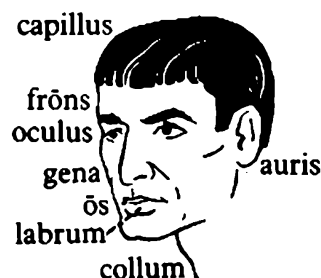
Quae bēstiae ōva pariunt?

Quid agunt puerī in hortō?

Cūr rāmus Quīntum sustinēre nōn potest?

CORPVS HVMANVM

1 Corpus hūmānum quattuor membra habet: duo bracchia et duo crūra. Bracchium membrum est et crūs membrum est. In bracchiō est manus, in crūre pēs. Duae manūs et duo pedēs in corpore hūmānō sunt.

5 In corpore ūnum caput est, nōn duo capita. In capite sunt oculī et aurēs, nāsus et ōs. Super caput capillus est. Capillus virōrum nōn tam longus est quam fēminārum. Suprā oculōs frōns est. Īnfrā oculōs genae sunt. Post frontem est cerebrum. Quī cerebrum parvum habet
10 stultus est. Ōs est inter duo labra. In ōre lingua et dentēs ĩnsunt. Dentēs sunt albī ut margarītae. Lingua et labra rubra sunt ut rosae.

Hominēs oculīs vident et auribus audiunt. Homō quī oculōs bonōs habet bene videt, quī oculōs malōs habet
15 male videt. Quī aurēs bonās habet bene audit, quī aurēs malās habet male audit. Syra male audit, ea enim aurēs malās habet.

hūmānus -a -um < homō
corpus -oris n, pl -ora
-orum
crūs crūris n, pl crūra
-rum
ūna manus, duae manūs

caput -itis n, pl capita
-itum
ōs ōris n, pl ōra -um
super *prp* + *acc* ↔ sub

frōns -ontis f
īnfrā *prp* + *acc* ↔ suprā

stultus -a -um

ruber -bra -brum

bene ↔ male

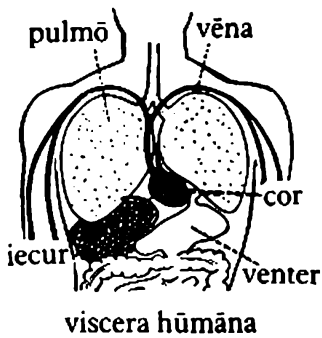
pectus -oris *n*

cor cordis *n*
 sanguis -inis *m*
 fluere
 color -ōris *m*
 iecur -oris *n*
 venter -tris *m*
 viscera -um *n pl*

cibum sūmere = ēsse

sānus -a -um ↔ aeger
 -gra -grum

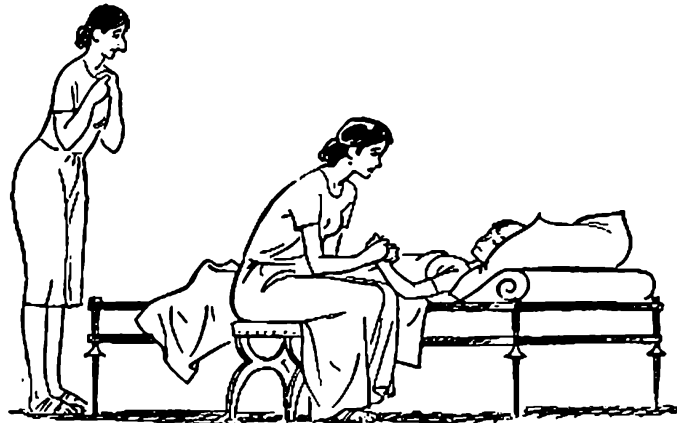
sānāre = sānum facere

Caput est super collum. Sub collō est pectus. In pectore cor et pulmōnēs sunt. In corde est sanguis, quī per vēnās ad cor fluit. Color sanguinis est ruber. Infrā pulmōnēs est iecur et venter. In ventre cibus est. Cor, pulmōnēs, iecur, venter sunt viscera hūmāna. 20

Homō quī ventrem malum habet cibum sūmere nōn potest, neque is sānus, sed aeger est. Homō sānus ventrem bonum, pulmōnēs bonōs, cor bonum habet. 25

Medicus ad hominem aegrum venit eumque sānum facit. Medicus est vir quī hominēs aegrōs sānat, sed multī aegrī ā medicō sānārī nōn possunt.

Estne sānus Quīntus? Nōn est: pēs eius aeger est. Puer super lectum iacet. Aemilia et Syra apud puerum aegrum sunt. Māter apud eum sedet manumque eius tenet. Syra nōn sedet, sed apud lectum stat. Quīntus iacet. Aemilia sedet. Syra stat. 30

pōculum

pōculum aquae = pōculum cum aquā
 modo = tantum, solum

Aemilia: “Ecce mālum, Quīnte.”
 Aemilia puerō aegrō mālum rubrum dat, neque is mālum ēsse potest. Māter eī pōculum aquae dat. 35
 Aemilia: “Bibe aquam modo!”

Māter caput Quīntī sustinet, dum puer aquam bibit.

Aemilia: "Iam dormī, Quīnte! Dormī bene!"

40 Māter manum pōnit in fronte filiī: frontem eius tangit. Quīntus oculōs claudit atque dormit.

11 Iūlius, quī cum Syrō servō in ātriō est, imperat: "Ī ad oppidum, Syre, atque medicum arcesse!"

45 Medicus Tūsculī habitat. Iūlius servum suum Tūsculum ire iubet atque medicum arcessere. Syrus equum ascendit, ad oppidum it, medicum arcessit. Servus cum medicō ad villam revenit.

Medicus interrogat: "Quis aegrōtat?"

50 Iūlius: "Meus Quīntus filius aegrōtat; ambulāre nōn potest."

Medicus: "Cūr ambulāre nōn potest?"

55 Iūlius: "Quia pēs eius aeger est. Puer stultus est, medice: nīdum in arbore reperit, arborem ascendit, dē arbore cadit! Itaque pedem aegrum habet nec ambulāre potest. Nec modo pede, sed etiam capite aeger est."

Iūlius medicum ad cubiculum Quīntī dūcit. Medicus cubiculum intrat, ad lectum adit atque puerum aspicit. Quīntus quiētus super lectum iacet nec oculōs aperit. Medicus puerum dormīre videt.

60 Medicus dīcit: "Puer dormit."

Syra, quae male audit, id quod medicus dīcit audīre nōn potest; itaque interrogat: "Quid dīcit medicus?"

Aemilia (in aurem Syrae): "Medicus 'puerum dormīre' dīcit."

tangere

atque = et

iubēre = imperāre
equum ascendere = in
equum ascendere

re-venīre = rūsus venīre

aegrōtāre = aeger esse

dē *ppp* + *abl* = ab [↓]

nec = neque

pede aeger est = pedem
aegrum habet

cubiculum intrāre = in
cubiculum intrāre
quiētus -a -um = quī sē
nōn movet

dīcere

id quod medicus dīcit
= verba medicī

ad-esse

verbum facere = verbum
dicere

spectāre = aspicere

ap-pōnere < ad-pōnere

sentire

Quīntus oculōs aperit atque medicum adesse videt. 65

Puer, quī medicum timet, nūllum verbum facere audet.

Medicus: “Ōs aperī, puer! Linguam ostende!”

Syra: “Quid dīcit medicus?”

Aemilia: “Medicus Quīntum ōs aperīre atque linguam ostendere iubet.” 70

Quīntus ōs aperit atque medicō linguam ostendit.
Medicus linguam eius rubram esse videt.

Medicus: “Lingua eius rubra est.”

Syra: “Quid dīcit?”

Aemilia: “Dīcit ‘linguam eius rubram esse’.” 75

Medicus etiam dentēs Quīntī spectat et inter dentēs albōs ūnum nigrum videt. Nōn sānus est dēns quī colōrem nigrum habet.

Medicus: “Puer dentem aegrum habet.”

Quīntus: “Sed dēns nōn dolet; ergō dēns aeger nōn 80
est. Pēs dolet — et caput.”

Syra: “Quid dīcunt?”

Aemilia: “Medicus dīcit ‘Quīntum dentem aegrum habēre’, et Quīntus dīcit ‘pedem et caput dolēre, nōn dentem’.” 85

Iūlius: “Nōn dentem, sed pedem modo sānā, medice!”

Medicus pedem Quīntī spectat atque digitum ad pedem appōnit: medicus pedem eius tangit. Puer digitum medicī in pede suō sentit. 90

Quīntus: “Ei, ei! Pēs dolet!”

III Medicus (ad Iūlium): “Tenē bracchium puerī!” (ad
Aemiliam:) “Tenē pōculum sub bracchiō!” (ad Quīn-
tum:) “Claude oculōs, puer!” Medicus Quīntum oculōs
95 claudere iubet, quod puer cultrum medicī timet.

Ecce medicus cultrum ad bracchium puerī appōnit.
Perterritus Quīntus cultrum medicī sentit in bracchiō,
nec oculōs aperīre audet. Capillī horrent. Cor palpitāt.
Medicus vēnam aperit. Ruber sanguis dē bracchiō in
100 pōculum fluit. Quīntus sanguinem dē bracchiō fluere
sentit atque horret. Frōns et genae albae sunt ut līlia...

Medicus puerum oculōs aperīre iubet: “Aperī oculōs,
puer!” neque Quīntus oculōs aperit. Puer quiētus super
lectum iacet ut mortuus.

105 Syra: “Cūr Quīntus oculōs nōn aperit? — Ō deī bonī!
Puer mortuus est!”

Quīntus autem spīrat, ergō mortuus nōn est. Sed
Syra eum mortuum esse putat, quod eum spīrāre nōn
audit. Iūlius et Aemilia filiū suū quiētum spectant
110 — atque tacent.

Medicus manū super pectus puerī impōnit eumque
spīrāre et cor eius palpitāre sentit.

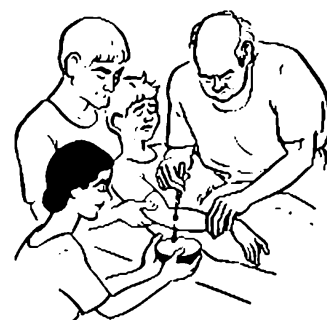
Medicus: “Puer spīrat et cor eius palpitāt.”

Aemilia gaudet quod filiū vīvit.

115 Syra: “Quid dīcit medicus?”

Aemilia: “Medicus dīcit ‘Quīntum spīrāre et cor eius
palpitāre.’ Ergō Quīntus vīvit.”

Syra Quīntum vīvere gaudet.

horrēre: capillī horrent
= capillī stant

horrēre = perterritus
esse

gaudēre = laetus esse

Syra Quīntum vīvere
gaudet = Syra gaudet
quod Quīntus vīvit

dē-tergēre

Aemilia sanguinem dē brachiō filiī dēterget. Iam puer oculōs aperit. 120

Quīntus: “Ei! Dolet brachium!”

Māter filium vīvum esse videt et audit.

Aemilia imperat: “Aquam arcesse, Syra!” neque ancilla verba dominae audit.

Iūlius: “Domina tē aquam arcessere iubet, Syra!” 125

Syra abit, atque revenit cum aliō pōculō aquae plēnō.

Aemilia pōculum tenet, dum Quīntus bibit.

Medicus: “Iam necesse est puerum dormīre.”

horrēre = timēre

Exit medicus. Quīntus, quī medicum horret, eum abesse gaudet. 130

ab-esse

noster -tra -trum = meus
et tuus

Iūlius: “Iam filius noster nōn modo pede, sed etiam brachiō aeger est.”

Aemilia: “Ille medicus crassus filium nostrum sānāre nōn potest.” Aemilia nōn putat medicum puerum aegrum sānāre posse. 135

est potest
sunt possunt
esse posse (īnf)

Syra: “Stultus est medicus! Neque cor neque cerebrum habet!”

Syra ‘medicum stultum esse’ dīcit. Iūlius et Aemilia eum stultum esse putant, nōn dīcunt.

GRAMMATICA LATINA 140

Dēclīnātiō tertia

[A/B] Masculinum et fēmininum.

Vocābula masculīna: pāstor, mercātor, clāmor, timor, color, sōl, āēr, venter, leō, pulmō, homō, pēs, sanguis; pānis, collis, piscis, mōns, dēns, cēt. 145

Vocābula fēminīna: ovis, vallis, avis, auris, nūbēs, frōns;
arbor, vōx, praepositiō, dēclīnātiō, cēt.

[C] Neutrum.

Vocābula neutra: flūmen, ōs, crūs, corpus, pectus, iecur,
150 caput, cor; viscera (*pl*); mare, animal, cēt.

Plūrālis: -a. Accūsātīvus = nōminātīvus.

'Corpus' et 'flūmen' dēclīnantur hōc modō:

	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>		
<i>Nōm.</i>	corpus	corpor a	flūmen	flūmin a	-	-a
155 <i>Acc.</i>	corpus	corpor a	flūmen	flūmin a	-	-a
<i>Gen.</i>	corpor is	corpor um	flūmin is	flūmin um	-is	-um
<i>Dat.</i>	corpor ī	corpor ibus	flūmin ī	flūmin ibus	-ī	-ibus
<i>Abl.</i>	corpor e	corpor ibus	flūmin e	flūmin ibus	-e	-ibus

neutrum: acc. = nōm.

Ut 'corpus' dēclīnantur: pectus -or|is, ōs ōr|is, crūs crūr|is,
160 iecur -or|is (cor cord|is, caput -it|is); plūrālis: viscer|a -um.

'Mare' et 'animal' hōc modō dēclīnantur:

	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>		
<i>Nōm.</i>	mar e	mar ia	animal	animāl ia	-el-	-ia
<i>Acc.</i>	mar e	mar ia	animal	animāl ia	-el-	-ia
165 <i>Gen.</i>	mar is	mar ium	animāl is	animāl ium	-is	-ium
<i>Dat.</i>	mar ī	mar ibus	animāl ī	animāl ibus	-ī	-ibus
<i>Abl.</i>	mar ī	mar ibus	animāl ī	animāl ibus	-ī	-ibus

Accūsātīvus cum īnfīnītīvō

Iūlia dormit. Syra Iūliam dormīre videt.

170 Syra: "Iūlia dormit." Syra 'Iūliam dormīre' dīcit.

'Iūliam dormīre' est accūsātīvus cum īnfīnītīvō. Accūsātī-
vus cum īnfīnītīvō pōnitur apud multa verba:

[1] *vidēre, audīre, sentīre*: Puer medicum adesse videt. Puerī
Iūliam canere audiunt. Medicus puerum spīrāre sentit.

175 [2] *iubēre*: Dominus servum discēdere iubet.

[3] *dīcere*: Quīntus 'pedem dolēre' dīcit.

[4] *putāre*: Syra Quīntum mortuum esse putat.

[5] *gaudēre*: Aemilia filium vīvere gaudet.

[6] *nesse esse*: Puerum dormīre nessee est.

Iūlia dormit
Iūliam dormīre

Vocābula nova:
corpus
membrum
bracchium
crūs
manus
caput
auris

ōs
 capillus
 frōns
 gena
 cerebrum
 labrum
 lingua
 pectus
 cor
 sanguis
 vēna
 color
 iecur
 venter
 viscera
 medicus
 pōculum
 culter
 hūmānus
 stultus
 ruber
 sānus
 aeger
 noster
 bene
 male
 fluere
 sānāre
 sedēre
 stāre
 tangere
 arcessere
 iubēre
 revenīre
 aegrōtāre
 dīcere
 spectāre
 dolēre
 appōnere
 sentīre
 horrēre
 palpitāre
 putāre
 gaudēre
 dētergēre
 posse
 modo
 super
 infrā
 dē
 atque
 nec

PENSVM A

Membra corpor- hūmānī sunt duo bracchia et duo crūr-. In corpor- hūmānō ūn- caput est, nōn duo capit-. In capit- sunt duae aur- et ūn- ōs. In ōr- sunt dent-. In pector- ūn- cor et duo pulmōn- sunt.

Medicus Quīnt- super lectum iac- videt; medicus puer- dorm- videt. Medicus: "Quīnt- dorm-." Medicus 'Quīnt- dorm-' dīcit. Medicus puer- linguam ostend- iubet, et 'lin- gu- eius rubr- es-' dīcit. Puer dīcit 'ped- et caput dol-.' Medicus Aemili- pōculum ten- iubet. Syra Quīnt- spīr- nōn audit, itaque Syra e- mortu- es- putat. Sed Quīnt- vīv-. Māter fili- vīv- gaudet. Necesse est puer- aegr- dorm-.

PENSVM B

— hūmānum habet quattuor —: duo — et duo —. In brac- chiīs duae — sunt, in crūrībūs duo —. Super collum est —. In capite sunt duo oculī, duae —, ūnus nāsus, ūnum —. In ōre sunt dentēs et —. Sub collō est —. In pectore sunt pulmō- nēs et —. In corde et in vēnīs — est. Sanguis per — ad cor —.

Aemilia apud lectum Quīntī —, Syra apud lectum —. Quīntus nōn —, sed aeger est. Syrus medicum ex oppidō —. Medicus digitum ad pedem puerī —: medicus pedem eius —. Quīntus, quī digitum medicī in pede —: "Ei! Pēs —!"

PENSVM C

Quae sunt membra corporis hūmānī?

Ubi est cerebrum?

Quid est in pectore?

Ubi est venter?

Cūr Quīntus cibum sūmere nōn potest?

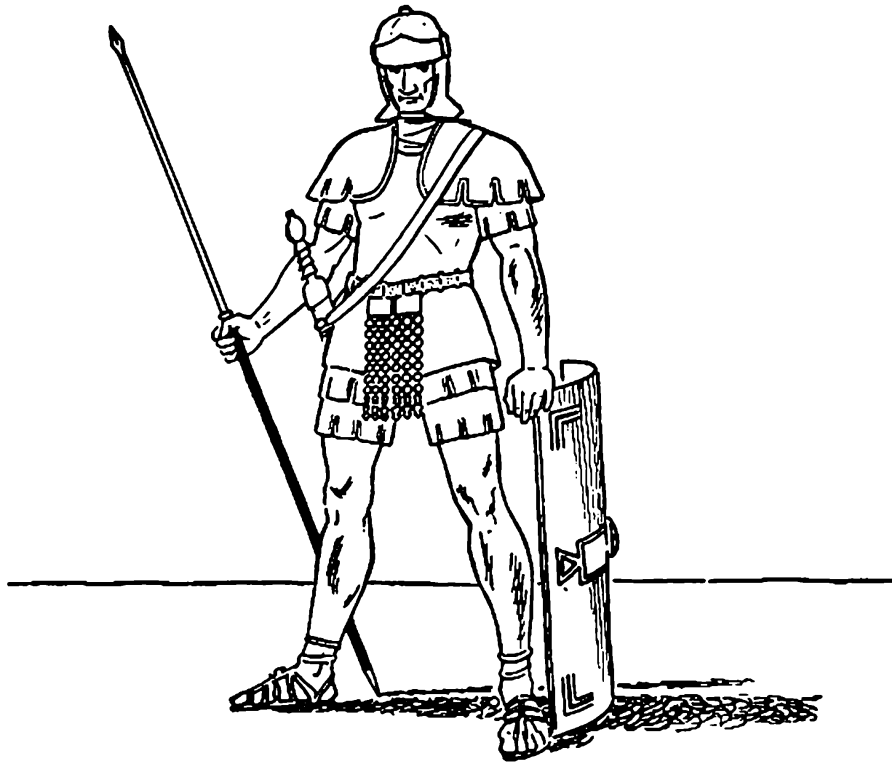
Estne Quīntus sōlus in cubiculō suō?

Unde medicus arcessitur?

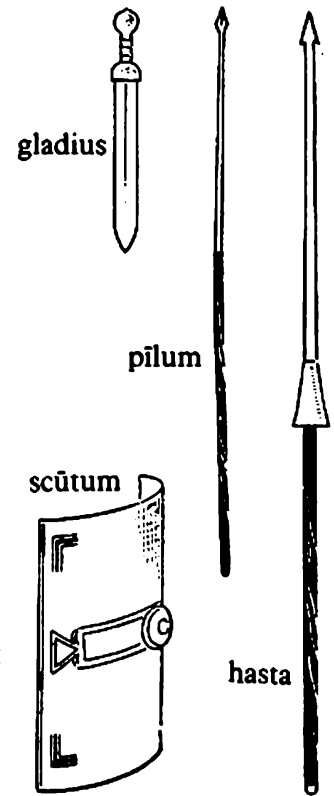
Quid videt medicus in ōre Quīntī?

Quid Quīntus in brachiō sentit?

Cūr Syra Quīntum mortuum esse putat?

MILES ROMANVS

arma Rōmāna

1 Quīntus est frāter Mārcī. Iūlia soror eius est. Mārcus et
 Quīntus frātrēs Iūliae sunt. Mārcus patrem et mātrem,
 frātrem et sorōrem habet. Nōmen patris est 'Iūlius',
 mātis 'Aemilia'; 'Quīntus' est nōmen frātris, 'Iūlia' so-
 5 rōris.

Mārcō ūna soror est. Iūliae duo frātrēs sunt. Nōmina
 frātrum sunt 'Mārcus' et 'Quīntus'. Patrī et mātī ūna
 filia et duo filiī sunt.

Mātī 'Aemilia' nōmen est. Quod nōmen est patrī? Eī
 10 nōmen est 'Lūcius Iūlius Balbus'. Virō Rōmānō tria
 nōmina sunt. 'Lūcius' est praenōmen, id est nōmen prī-
 mum; 'Balbus' cognōmen est. Filiīs nōmina sunt 'Mār-
 cus Iūlius Balbus' et 'Quīntus Iūlius Balbus'. 'Mārcus'

frāter -tris *m*
 soror -ōris *f*
 pater -tris *m*
 māter -tris *f*
 nōmen -inis *n*

Mārcō (*dat*) ūna soror est
 = Mārcus ūnam sorō-
 rem habet

prae-nōmen -inis *n*

cognōmen -inis *n*

praenōmina Latīna:

- A. = Aulus
- C. = Gāius
- D. = Decimus
- L. = Lūcius
- M. = Mārcus
- P. = Pūblius
- Q. = Quīntus
- Sex. = Sextus
- T. = Titus

avunculus -ī m = frāter
mātris
trīstis ↔ laetus

vester -tra -trum (= tuus
et tuus)

mīles -itis m

fert = portat
fert ferunt
armātus -a -um = quī
arma fert

pugnus -ī m

et 'Quīntus' praenōmina sunt filiōrum. Alia praenōmi-
na Latīna sunt 'Aulus', 'Decimus', 'Gāius', 'Pūblius', 15
'Sextus', 'Titus'.

Aemiliae est ūnus frāter, cui 'Aemilius' nōmen est
(praenōmen 'Pūblius', cognōmen 'Paulus'). Frāter Ae-
miliae est avunculus liberōrum. Aemilius autem procul
ā sorōre suā abest. Itaque trīstis est Aemilia, quae frā- 20
trem suum amat.

Mārcus et Iūlia mātrem suam trīstem in hortum exīre
vident et patrem interrogant: "Cūr māter nostra trīstis
est?"

Iūlius: "Māter vestra trīstis est, quod Aemilius procul 25
ab eā abest. Aemilius avunculus vester est, id est frāter
mātris. Māter trīstis est, quod frāterem suum vidēre nōn
potest."

Mārcus: "Ubi est avunculus noster?"

Iūlius: "Avunculus vester est in Germāniā. Aemilius 30
mīles est. In Germāniā multī sunt mīlitēs Rōmānī."

Iūlia: "Quid est mīles?"

Iūlius: "Mīles est vir quī scūtum et gladium et pīlum
fert. Scūtum et gladius et pīlum sunt arma mīlitis Rō-
mānī. Mīles est vir armātus." 35

Iūlia: "Quid agunt mīlitēs Rōmānī in Germāniā?" 40

Iūlius: "Mīlitēs nostrī in Germāniā pignant."

Iūlia: "Meī quoque frātrēs pignant."

Iūlius: "Puerī pugnīs, nōn armīs pignant. Mīlitēs
pignant gladiīs, pīlīs, hastīs." 40

Mārcus: “Num Aemilius et hastam et pīlum fert?”

Iūlius: “Aemilius pīlum tantum fert, is enim pedes est, nōn eques. Eques est mīles quī ex equō pugnat; quī pedibus pugnat pedes est. Equitēs hastās, peditēs pīla
45 ferunt. Pīlum nōn tam longum est quam hasta, neque gladius peditis tam longus est quam gladius equitis. Pīlum Aemiliī sex pedēs longum est.”

Mārcus: “Quam longus est gladius eius?”

Iūlius: “Duōs pedēs longus est.”

50 Mārcus: “Duōs pedēs tantum? Cūr tam brevis est gladius?”

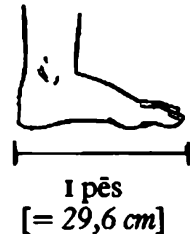
Iūlius: “Quod gladius brevis nōn tam gravis est quam gladius longus. Gladius equitis longior et gravior est quam peditis. Pedes, quī pedibus it multaue alia arma
55 fert, gladium longum et gravem ferre nōn potest; itaque gladius eius brevis et levis est — brevior et levior quam is quī ab equite fertur. Etiam gladiī quī ā Germānīs feruntur longiōrēs et graviōrēs sunt quam Rōmānōrum ac pīla eōrum longiōra et graviōra quam nostra sunt.”

60 Iūlia: “Quī sunt Germānī?”

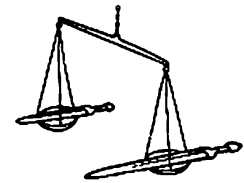
Iūlius: “Germānī sunt hominēs barbarī quī Germāniam incolunt. Germānia est magna terra nōn procul ā Galliā; Gallia autem prōvincia Rōmāna est, ut Hispānia, Syria, Aegyptus. Prōvincia est pars imperiī Rōmānī, ut
65 membrum pars corporis est; Rōma enim caput imperiī est, prōvinciae membra sunt. Germānia nōn est prōvincia Rōmāna. Flūmen Rhēnus Germāniam ā Galliā prō-

pedes -itis *m*

eques -itis *m*

brevis ↔ longus

gladius brevis nōn tam gravis est quam gladius longus
ferre (*inf*) = portāre

levis ↔ gravis

fertur feruntur
Germānī -ōrum *m pl*

ac = atque
atque ante *a, e, i, o, u, h*
ac/atque ante cēterās
litterās

barbarus -a -um = nec
Rōmānus nec Graecus
incolere: terram *i.* =
in terrā habitāre

pars (< parts) partis *f*

dividere

patria -ae f: p. nostra
= terra/oppidum patrum nostrorum

contrā *prp+acc*

pārēre/imperāre + *dat*

hostis -is *m* ↔ amicus
bellum -ī *n*

op-pugnāre = pugnāre
contrā

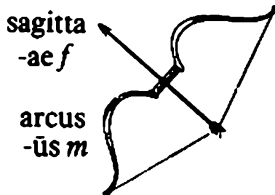
exercitus -ūs *m*:
sing nōm exercitus
acc exercitum
gen exercitūs
dat exercituī
abl exercitū

dux ducis *m*
metuere = timēre

plūr nōm exercitūs
acc exercitūs
gen exercituum
dat exercitibus
abl exercitibus

Hispānī -ōrum *m pl*
Gallī -ōrum *m pl*

militāre = mīles esse

castra -ōrum *n pl* (vocābulum *plūrāle tantum*)

vinciā dīvidit. Rhēnus ac Dānuvius flūmina, quae Germāniam ab imperiō Rōmānō dīvidunt, finēs imperiī nostrī sunt. Germānia est patria Germānōrum, ut Rōma nostra patria est.” 70

Iūlia: “Cūr mīlitēs Rōmānī contrā Germānōs pugnant? Suntne Germānī hominēs improbī?”

Iūlius: “Mīlitēs nostrī contrā Germānōs pugnant, quod Germānī amīcī Rōmānōrum nōn sunt nec Rōmānīs pārent. Germānī hostēs Rōmānōrum sunt, ac bellum est inter Germānōs et Rōmānōs. Germānī exercitum nostrum oppugnant.” 75

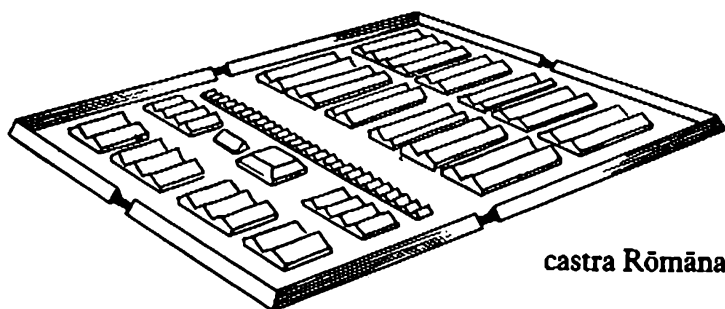
Iūlia: “Quid est ‘exercitus?’”

Iūlius: “Exercitus est magnus numerus mīlitum quī contrā hostēs dūcitur. Quī exercitum dūcit dux exercitūs est. Dux exercituī imperat, exercitus ducī suō pāret, nam dux ab exercitū metuitor.” 80

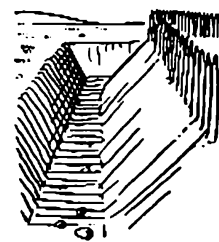
“In Germāniā et in Britanniā sunt magnī exercitūs Rōmānī quī contrā exercitūs hostium pugnant. Mīlitēs et ducēs exercituum Rōmānōrum ab hostibus metuuntur. In Hispāniā et in Galliā nōn multī sunt mīlitēs Rōmānī, nam Hispānī et Gallī, quī eās prōvinciās incolunt, iam exercitibus nostrīs pārent. In exercitibus Rōmānīs etiam Hispānī et Gallī multī militant, quī et alia arma et arcūs sagittāsque ferunt.” 85 90

Iūlia: “Ubi habitat Aemilius?” III

Iūlius: “Aemilius in castrīs habitat mille passūs ā fine imperiī. Castra sunt mīlitum oppidum.”

castra Rōmāna

vāllum
-ī *n*fossa -ae *f*

95 Mārcus: “Quam longus est passus?”

Iūlius: “Ūnus passus est quīnque pedēs, ergō mille passūs sunt quīnque mīlia pedum. In castrīs Aemiliī sex mīlia mīlitum habitant. Nūllae fēminae aut puerī illic habitant, nec enim fēminae puerīque mīlitāre possunt.

100 Circum castra fossa et vāllum longum et altum est.”

Mārcus: “Quam altum est vāllum castrōrum.”

Iūlius: “Prope decem pedēs altum est, et duo mīlia passuum longum. Quattuor portae per vāllum in castra dūcunt. Inter duās portās est via lāta, quae castra in

105 duās partēs dīvidit; ea via centum pedēs lāta est.

“In bellō portae castrōrum clauduntur. Cum exercitus Germānōrum castra oppugnat, Rōmānī castra dēfendunt: vāllum ascendunt ac pīla in Germānōs iaciunt. Illī autem nec pīla in castra iacere possunt, quod fossa

110 nimis lāta et vāllum nimis altum est, nec vāllum ascendere, quod Rōmānī pīlis et gladiīs vāllum dēfendunt.

Hostēs castra nostra expugnāre nōn possunt.

“Ecce portae aperiuntur atque equitātus noster in hostēs impetum facit. Barbarī perterritī, quī im-

115 petum equitātūs sustinēre nōn possunt, arma ad terram iaciunt atque in magnās silvās fugiunt.

passus -ūs *m*: I passus
= v pedēs [1,48 m]

mīlia -ium *n pl* (+ *gen pl*):
mille (M) hominēs; duo
mīlia (MM/II) hominum
puerī = puerī et puellae

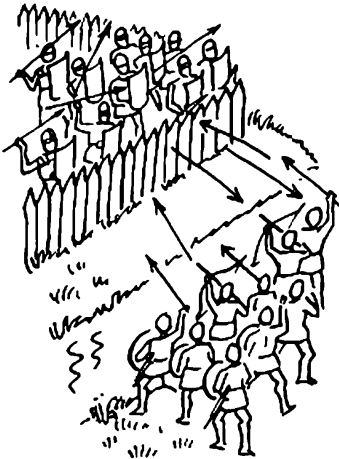
altus -a -um

lātus -a -um

in bellō = cum bellum
est
dēfendere ↔ oppugnāre

iacere -it -iunt
in (+ *acc*) = contrā

ex-pugnāre
equitātus -ūs *m* = equi-
tum numerus (pars
exercitūs)
impetus -ūs *m*: impetum
facere in hostem =
hostem armīs petere,
oppugnāre
fugere -it -iunt

metus -ūs *m* = timor

impetus hostium

“Mīles Rōmānus, quī hostem armātum accurrere videt, nōn ab eō fugit, sed armīs sē dēfendit. Mīlitēs Rōmānī fortēs sunt. Mīles fortis hostem nōn metuit, sed sine metū impetum in hostem facit. Aemilius, avunculus vester, mīles fortis est. 120

“Circum imperium Rōmānum multī sunt hostēs. Castra et oppida nostra ab hostibus oppugnantur neque expugnantur, nam mīlitēs nostrī prōvinciās ac patriam nostram ā Germānīs et ab aliīs hostibus dēfendunt.” 125

Mārcus: “Etiam Germānī suam patriam dēfendunt.”

Iūlius: “Sed patria nostra pulchrior est quam illōrum! Atque Germānī hominēs barbarī sunt.”

Mārcus: “Nōne fortēs sunt Germānī?”

Iūlius: “Fortēs sunt illī, sed Rōmānī fortiōrēs sunt, 130 nec arma Germānōrum tam bona sunt quam nostra. Scūtum eōrum nimis parvum est, pīlum nimis longum et grave; nec enim pīlum tam grave procul iacī potest. Itaque pīlum nostrum breve et leve est — brevius et levius quam pīlum Germānōrum. Mīlitēs Rōmānī bene 135 pugnant, quod pīla eōrum brevia et levia sunt, nōn longa et gravia ut Germānōrum. Patria nostra bonīs armīs dēfenditur. Nullus hostis Rōmam expugnāre potest.”

Mārcus: “Cūr Rōmānī Germāniam nōn expugnant?”

Iūlius: “Germānia nōn solum armīs dēfenditur, sed 140 etiam altīs montibus, magnīs silvīs atque lātīs et altīs flūminibus.”

GRAMMATICA LATINA

Dēclīnātiō quārta

145 'Exercitus' (*m*) dēclīnātur hōc modō (vidē exempla in versibus 80–89 huius capitulī):

	<i>Singulāris</i>	<i>Plūrālis</i>
<i>Nōminātīvus</i>	exercit <i>us</i>	exercit <i>ūs</i>
<i>Accūsātīvus</i>	exercit <i>um</i>	exercit <i>ūs</i>
150 <i>Genetīvus</i>	exercit <i>ūs</i>	exercit <i>uum</i>
<i>Datīvus</i>	exercit <i>uī</i>	exercit <i>ibus</i>
<i>Ablātīvus</i>	exercit <i>ū</i>	exercit <i>ibus</i>

Ut 'exercitus' dēclīnantur masculīna: arcus, passus, equitātus, impetus, metus, versus, cēt.; fēminīnum: manus.

155 *Adiectīvum*

[I/II] Dēclīnātiō prīma et secunda.

Mōns altus. Arbor alta. Vāllum altum.

'Alt|*us -a -um*' est adiectīvum prīmae et secundae dēclīnātiōnis. Masculīnum 'altus' dēclīnātur ut 'servus', fēminīnum 'alta' ut 'fēmina', neutrum 'altum' ut 'oppidum'.

	<i>Singulāris</i>			<i>Plūrālis</i>		
	Masc.	Fēm.	Neutr.	Masc.	Fēm.	Neutr.
<i>Nōm.</i>	alt <i>us</i>	alt <i>a</i>	alt <i>um</i>	alt <i>ī</i>	alt <i>ae</i>	alt <i>a</i>
<i>Acc.</i>	alt <i>um</i>	alt <i>am</i>	alt <i>um</i>	alt <i>ōs</i>	alt <i>ās</i>	alt <i>a</i>
165 <i>Gen.</i>	alt <i>ī</i>	alt <i>ae</i>	alt <i>ī</i>	alt <i>ōrum</i>	alt <i>ārum</i>	alt <i>ōrum</i>
<i>Dat.</i>	alt <i>ō</i>	alt <i>ae</i>	alt <i>ō</i>	alt <i>īs</i>	alt <i>īs</i>	alt <i>īs</i>
<i>Abl.</i>	alt <i>ō</i>	alt <i>ā</i>	alt <i>ō</i>	alt <i>īs</i>	alt <i>īs</i>	alt <i>īs</i>

Hōc modō dēclīnantur haec adiectīva: albus, bonus, fessus, foedus, irātus, laetus, lātus, longus, magnus, malus, 170 meus, novus, plēnus, prīmus, sānus, tuus, cēt.; (-er -ra -rum:) pulcher, aeger, niger, ruber, noster, vester, cēt.

[III] Dēclīnātiō tertia.

Gladius brevis. Via brevis. Pīlum breve.

'Brevis -e' est adiectīvum tertiae dēclīnātiōnis. Masculīnum 175 et fēminīnum 'brevis' dēclīnātur ut 'ovis' (sed abl. sing. -ī), neutrum 'breve' ut 'mare'.

versus -ūs *m*: cap. XII
142 versūs habet

-us -ūs
-um -ūs
-ūs -uum
-uī -ibus
-ū -ibus

ad-iectīvum -ī *n* (*adi*)

altus
alta
altum

-us -a -um
-um -am -um
-ī -ae -ī
-ō -ae -ō
-ō -ā -ō
-ī -ae -a
-ōs -ās -a
-ōrum -ārum -ōrum
-īs -īs -īs
-īs -īs -īs

-er -ra -rum

brevis
breve

dēcl. III: fēm. = masc.

-is	-e	-ēs	-ia
-em	-e	-ēs	-ia
-is	-is	-ium	-ium
-ī	-ī	-ibus	-ibus
-ī	-ī	-ibus	-ibus

	<i>Singulāris</i>		<i>Plūrālis</i>		
	<i>Masc./Fēm.</i>	<i>Neutr.</i>	<i>Masc./Fēm.</i>	<i>Neutr.</i>	
<i>Nōm.</i>	brev is	brev e	brev ēs	brev ia	
<i>Acc.</i>	brev em	brev e	brev ēs	brev ia	180
<i>Gen.</i>	brev is	brev is	brev ium	brev ium	
<i>Dat.</i>	brev ī	brev ī	brev ibus	brev ibus	
<i>Abl.</i>	brev ī	brev ī	brev ibus	brev ibus	

Hōc modō dēclīnantur haec adiectīva: brevis, fortis, gravis, levis, tenuis, trīstis, cēt.

185

Exempla:

Pedes fortis Rōmānus gladium *brevem* et *levem*, scūtum *magnum* et *grave* fert; eques hastam fert *longam* et *gravem*. Peditī fortī Rōmānō est gladius *brevis* et *levis*, scūtum *magnum* et *grave*; equitī hasta *longa* et *gravis* est. Pedes gladiō 190 *brevī* et *levī*, scūtō *magnō* et *gravī* armātus est; eques hastā *longā* et *gravī* pugnat.

Peditēs fortēs Rōmānī gladiōs *brevēs* et *levēs*, scūta *magna* et *gravia* ferunt; equitēs hastās ferunt *longās* et *gravēs*. Peditibus fortibus Rōmānīs sunt gladiī *brevēs* et *levēs*, scūta *magna* 195 et *gravia*; equitibus hastae *longae* et *gravēs* sunt. Peditēs gladiīs *brevibus* et *levibus*, scūtīs *magnīs* et *gravibus* armātī sunt; equitēs hastīs *longīs* et *gravibus* pugnant.

comparātīvus (*comp*)

Comparātīvus

Hic mūrus *altior* est quam ille.

200

Hoc vāllum *altius* est quam illud.

'*Altior -ius*' comparātīvus est. Comparātīvus est adiectīvum dēclīnātiōnis tertiāe:

-ior	-ius
-iorem	-ius
-ioris	-ioris
-iōrī	-iōrī
-iōre	-iōre
-iōrēs	-iōra
-iōrēs	-iōra
-iōrum	-iōrum
-iōribus	-iōribus
-iōribus	-iōribus

	<i>Singulāris:</i>		<i>Plūrālis:</i>		
	<i>Masc./Fēm.</i>	<i>Neutr.</i>	<i>Masc./Fēm.</i>	<i>Neutr.</i>	
<i>Nōm.</i>	altior	altius	altiōr ēs	altiōr a	
<i>Acc.</i>	altiōr em	altius	altiōr ēs	altiōr a	
<i>Gen.</i>	altiōr is	altiōr is	altiōr um	altiōr um	
<i>Dat.</i>	altiōr ī	altiōr ī	altiōr ibus	altiōr ibus	
<i>Abl.</i>	altiōr e	altiōr e	altiōr ibus	altiōr ibus	210

Exempla: breviar, fortior, gravior, levior, longior, pulchrior.

215 Gladius equitis longior et gravior est quam peditis. Eques gladium longiorem et graviorem fert quam pedes. Eques gladiō longiore et graviore pugnat.

Gladiū equitum longiores et graves sunt quam peditum. Equitēs gladiīs longioribus et gravioribus pugnant.

Pilum brevius et levius est quam hasta. Pila breviora et leviora sunt quam hastae.

220 Dēlia ancilla pulchrior est quam Syra. Lēander, quī ancillae pulchrioris amīcus est, ancillae pulchriori rosam dat. Quid pulchrius est quam rosa?

225 Mīlitēs Rōmānī fortiores sunt quam hostēs. Dux Rōmānus mīlitibus fortioribus imperat quam dux hostium. Ille dux mīlitum fortiorum est.

PENSVM A

Pilum ē man- iacitur, sagitta ex arc-. In exercit- Rōmānīs multī Gallī mīlitant, quī arc- ferunt. Equitāt- sine met- impet- in hostēs facit, neque hostēs impet- equitāt- sustinēre possunt. Mille pass- sunt quīnque mīlia pedum. Via Latīna CL [150: centum quīnquāgintā] mīlia pass- long- est.

Rāmus tenu- puerum crass- sustinēre nōn potest, nam puer crass- grav- est. Ūnum mālum grav- nōn est, nec duo māla grav- sunt, sed saccus plēn- mālōrum grav- est. Lēander saccum magn- et grav- portat. In saccō grav- sunt māla. Servī saccōs grav- portant. In saccīs grav- sunt māla et pira.

Saccus Lēandrī grav- est quam Syrī, nam māla grav- sunt quam pira. Via Appia long- est quam via Latīna. Via Appia et via Aurēlia long- sunt quam via Latīna. Quīntus crass- est quam Mārcus. Lēander saccum grav- quam Syrus portat. In saccō grav- māla sunt.

Hoc pilum long- et grav- est quam illud. Haec pila long- et grav- sunt quam illa.

Vocābula nova:

frāter
soror
nōmen
praenōmen
cognōmen
avunculus
mīles
scūtum
gladius
pilum
arma
arcus
sagitta
pugnus
hasta
pedes
eques
pars
fnis
patria
hostis
bellum
exercitus
dux
castra
passus
fossa
vāllum

equitātus
 impetus
 metus
 versus
 mīlia
 trīstis
 armātus
 brevis
 gravis
 levis
 barbarus
 altus
 lātus
 fortis
 vester
 ferre
 pugnāre
 incolere
 dīvidere
 oppugnāre
 metuere
 mīlitāre
 dēfendere
 iacere
 expugnāre
 fugere
 contrā
 ac
 adiectīvum
 comparātīvus

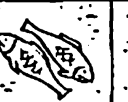

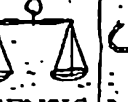

PENSVM B

Mārcus — Quīntī est. Quīntus ūnum frātrem et ūnam —
 habet. 'Iūlia' — sorōris est. Frāter Aemiliae est — liberōrum.
 Quīntus: "Ubi est avunculus noster?" Iūlius: "Avunculus —
 est in Germāniā."

Prōvincia est — imperiū Rōmānī. Rhēnus Germāniam ab
 imperiō Rōmānō —; Rhēnus — imperiū est. In Germāniā
 multī — Rōmānī sunt, quī contrā Germānōs —; Germānī
 enim — Rōmānōrum sunt. Mīlitēs Rōmānī scūta et — et pīla
 —. Mīlitēs in — habitant. Circum castra est — et —, quod x
 pedēs — est. Mīlitēs patriam ab hostibus —.

PENSVM C

Num 'Mārcus' cognōmen est?
 Quot frātrēs habet Aemilia?
 Quid agit Aemilius in Germāniā?
 Quae arma pedes Rōmānus fert?
 Quam longum est pīlum Aemiliū?
 Ubi habitant mīlitēs Rōmānī?
 Quī sunt Germānī et Gallī?
 Estne Germānia prōvincia Rōmāna?
 Quod flūmen Germāniam ā Galliā dīvidit?
 Cūr hostēs castra expugnāre nōn possunt?
 Num mīles fortis ab hoste fugit?
 Cūr hasta procul iacī nōn potest?

 MENSIS IANVAR DIES XXXI	 MENSIS FEBRVAR DIES XXVIII	 MENSIS MARTIVS DIES XXXI	 MENSIS APRILIS DIES XXX	 MENSIS MAIVS DIES XXXI	 MENSIS IUNIVS DIES XXX
 MENSIS IULIVS DIES XXXI	 MENSIS AVGVSTVS DIES XXXI	 MENSIS SEPTEMBER DIES XXX	 MENSIS OCTOBER DIES XXXI	 MENSIS NOVEMBER DIES XXX	 MENSIS DECEMBER DIES XXXI

ANNVS ET MENSES

- 1 Annus in duodecim mēnsēs dīviditur, quibus haec sunt nōmina: Iānuārius, mēnsis p̄rimus; Februārius, secundus; Mārtius, tertius; Aprīlis, quārtus; Māius, quīntus; Iūnius, sextus; Iūlius, septimus; Augustus, octāvus;
- 5 September, nōnus; Octōber, decimus; November, ūndecimus; December, mēnsis duodecimus ac postrēmus.
- Ūnus annus duodecim mēnsēs vel trecentōs sexāgintā quīnque diēs habet. Saeculum est centum annī. Centum annī vel saeculum est longum tempus. Duo saecula sunt
- 10 ducentī annī. Homō sānus nōnāgintā vel etiam centum annōs vīvere potest; ducentōs annōs vīvere nēmō potest.

- Mēnsī p̄rimō et mēnsī tertiō ā deīs nōmina sunt: Iānuāriō ā deō Iānō, Mārtiō ā deō Mārte. Iānus et Mārs
- 15 sunt deī Rōmānī. Iānus est deus cui duae faciēs sunt. Mārs deus bellī est.

Mēnsis September nōminātur ā numerō *septem*, Octōber, November, December ab *octō*, *novem*, *decem*. Nam

kalendārium -ī *n*

Iān.	Capricornus
Febr.	Aquārius
Mārt.	Piscēs
Apr.	Ariēs
Māi.	Taurus
Iūn.	Gemini
Iūl.	Cancer
Aug.	Leō
Sept.	Virgō
Oct.	Libra
Nov.	Scorpiō
Dec.	Sagittārius

mēnsis -is *m*

V	quīntus -a -um
VI	sextus -a -um
VII	septimus -a -um
VIII	octāvus -a -um
IX	nōnus -a -um
X	decimus -a -um
XI	ūndecimus -a -um
XII	duodecimus -a -um
	postrēmus -a -um
	↔ p̄rimus
	tre-centī -ae -a
	= CCC (300)
	sexāgintā = LX (60)

tempus -oris *n*
du-centī -ae -a = CC (200)Iānus
-ī *m*Mārs
-rtis *m*nōmināre < nōmen; nō-
minātur = nōmen habet

antīquus < ante
tunc = illō tempore

nunc = hōc tempore

...igitur = ergō

trīgintā = xxx (30)

ūnus et trīgintā
= xxxi (31)

duo-dē-trīgintā
= xxviii (28)
ūn-dē-trīgintā
= xxix (29)

ūn-decim = xi (11)

item = etiam (: ut
Mārtius)

dīmidia pars = ½

quārta pars = ¼

diēs -eī *m*

vesper -erī *m* ↔ māne *n*

nox noctis *f* ↔ diēs

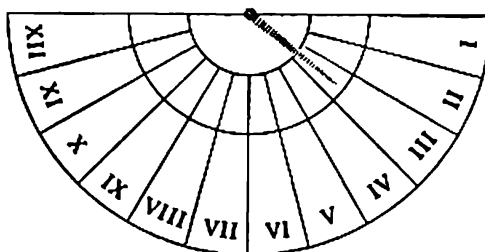
initium -ī *n* ↔ fīnis
fīnis = pars postrēma
initium = pars prīma

hōra -ae *f*

tempore antīquō Mārtius mēnsis prīmus erat. Tunc
September mēnsis septimus erat, Octōber, November, 20
December mēnsēs octāvus, nōnus, decimus erant.
Nunc autem mēnsis prīmus est Iānuārius, September
igitur mēnsis nōnus est, Octōber decimus, November
ūndecimus, December duodecimus.

Quam longus est mēnsis November? November trī- 25
gintā diēs longus est. December ūnum et trīgintā diēs
habet. Iānuārius tam longus est quam December, sed
Februārius brevior est: duodētrīgintā aut ūndētrīgintā
diēs tantum habet. Februārius brevior est quam cēterī
ūndecim mēnsēs: is mēnsis annī brevissimus est. Mār- 30
tius ūnum et trīgintā diēs longus est (et item Māius, Iū-
lius, Augustus, Octōber). Aprīlis trīgintā diēs habet
(item Iūnius et September). Sex mēnsēs sunt dīmidia
pars annī, trēs mēnsēs quārta pars annī.

Diēs est dum sōl in caelō est. Prīma pars diēi est 35
māne, pars postrēma vesper. Diēs est tempus ā māne ad
vesperum. Nox est tempus ā vesperō ad māne. Vesper
est fīnis diēi atque initium noctis. Māne fīnis noctis est
atque initium diēi.

Diēs in duodecim hōrās dīviditur. Ab hōrā prīmā 40
diēs initium facit. Hōra sexta, quae hōra media est inter

hōram prīmam et duodecimam, ‘merīdiēs’ nōminātur. Hōra sexta vel merīdiēs diem dīvidit in duās aequās partēs: ‘ante merīdiem’ et ‘post merīdiem’. Merīdiē sōl
 45 altissimus in caelō est. Sex hōrae sunt dīmidia pars diēi.
 11 Nocte sōl nōn lūcet, sed lūna et stēllae lūcent. Lūna ipsa suam lūcem nōn habet, lūx lūnae ā sōle venit; itaque lūna nōn tam clāra est quam sōl. Sōl est stēlla clārisima, quae lūce suā et terram et lūnam illūstrat. Neque
 50 tōta lūna sōle illūstrātur, sed tantum ea pars quae vertitur ad sōlem; cētera pars obscūra est. Cum exigua pars lūnae tantum vidētur, lūna ‘nova’ esse dīcitur. Diē septimō vel octāvō post lūnam novam lūna dīmidia vidētur, quae fōrmam habet litterae D. Diē quīntō decimō post
 55 lūnam novam lūna plēna est et fōrmam habet litterae O. Cum lūna nōn lūcet, nox obscūra est.

Diēs mēnsis prīmus ‘kalendae’ nōminātur. Diēs prīmus mēnsis Iānuārii dīcitur ‘kalendae Iānuāriae’; is diēs annī prīmus est atque initium annī novī. Diēi prīmō
 60 mēnsis Iūlii ‘kalendae Iūliae’ nōmen est; is est diēs annī medius.

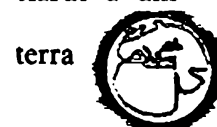
Diēs tertius decimus post kalendās ‘īdūs’ nōminātur. ‘īdūs Iānuāriae’ diēs tertius decimus est post kalendās Iānuāriās. Item ‘īdūs Februāriae’ dīcitur diēs tertius decimus mēnsis Februārii. Sed ‘īdūs Mārtiae’ diēs est
 65 quīntus decimus mēnsis Mārtiū, nam mēnse Mārtiō (item Māiō, Iūliō, Octōbrī) īdūs nōn diēs tertius decimus, sed quīntus decimus post kalendās est. Diēs nō-

merī-diēs (< medi-)
 : medius diēs
 aequus -a -um

lūna -ae *f* stēlla -ae *f*

lūx lūcis *f*
 clārus -a -um

tōtus -a -um: tōta lūna
 ↔ pars lūnae
 cēterus -a -um
 obscūrus -a -um ↔ clārus
 exiguus -a -um = parvus

lūna nova dīmidia plēna

quīntus decimus
 = xv (15.)

kalendae -ārum *f pl*

dīcitur = nōminātur

tertius decimus
 = XIII (13.)
 īdūs -uum *f pl*

(mēnsis) -ber -bris *m*,
 abl -brī

nōnae -ārum *f pl*

ante diem octāvum kalendās Iūliās (a. d. VIII kal. Iūl.) = diēs octāvus ante kalendās Iūliās

aestās -ātis *f* ↔ hiems
 hiemis *f*
 vēr vērīs *n*
 autumnus -ī *m*

incipere -it -iunt
 = initium facere

calidus -a -um ↔
 frīgidus -a -um

imber -bris *m*
 nix nivīs *f*

operīre

hieme montēs nive operiuntur

nus ante idūs dīcitur 'nōnae' (nōnae Iānuāriae: diēs quīntus Iānuārii; nōnae Februāriae: diēs quīntus Februārii; nōnae Mārtiae: diēs septimus Mārtiī; cēt.) 70

Diēs octāvus ante kalendās Iānuāriās, quī dīcitur 'ante diem octāvum kalendās Iānuāriās', est diēs annī brevissimus. Ante diem octāvum kalendās Iūliās diēs annī longissimus est. Ante diem octāvum kalendās Aprīlēs (id est diē octāvō ante kalendās Aprīlēs) nox atque diēs aequī sunt; is diēs 'aequinoctium' dīcitur. Item ante diem octāvum kalendās Octōbrēs aequinoctium dīcitur, nam eō quoque diē nox aequa est atque diēs. 75

Tempora annī sunt quattuor: aestās et hiems, vēr et autumnus. Aestās est tempus ā mēse Iūniō ad Augustum, hiems ā mēse Decembrī ad Februārium. Mēnsis Iūnius initium aestātis, December initium hiemis est. Tempus ā Mārtiō ad Māium vēr dīcitur, ā mēse Septembrī ad Novembrem autumnus. Vēr ā mēse Mārtiō initium facit. Autumnus ā Septembrī incipit. 80

Aestāte diēs longī sunt, sōl lūcet, aēr calidus est. Aestās est tempus calidum. Hiems tempus frīgidum est. Hieme nōn solum imber, sed etiam nix dē caelō cadit. Imber est aqua quae dē nūbibus cadit. Nix frīgidior est quam imber. Hieme montēs et campī nive operiuntur. Vēre campī novā herbā operiuntur, arborēs novīs foliīs ōrnantur, avēs, quae hieme tacent, rūsus canere incipiunt. Autumnō folia dē arboribus cadunt et terram operiunt. In Germāniā hiemēs frīgidiōrēs sunt quam in Ita 85 90 95

liā: altā nive operītur tōta terra et lacūs glaciē operiuntur; hieme Germānī puerī super glaciem lacuum lūdere possunt. Iānuārius mēnsis annī frīgidissimus est. Mēnsēs calidissimī sunt Iūlius et Augustus. Eō tempore
 100 multī Rōmānī urbem relinquunt et villās suās petunt, neque enim tōtam aestātem in urbe vīvere volunt. —

III Hōra nōna est. Aemilia apud filium aegrum sedet. Cubiculum lūce sōlis illūstrātur. Aemilia ad fenestram it caelumque spectat.

105 Aemilia: “Hōra nōna est. Sōl altus in caelō est nec nūbibus operītur.”

Quīntus: “Quandō sōl altissimus est?”

Aemilia: “Hōrā sextā vel merīdiē. Sed post merīdiem āēr calidior est quam ante merīdiem.”

110 Aemilia fenestram claudit. Iam satis obscūrum est cubiculum.

Quīntus: “Ō, quam longae sunt hōrae, cum necesse est tōtum diem in lectō iacēre!”

Aemilia: “Vēr est. Diēs atque hōrae longiōrēs sunt
 115 vēre quam hieme.”

Quīntus: “Quandō longissimī sunt diēs?”

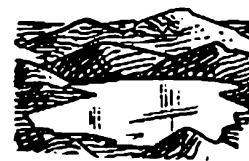
Aemilia: “Mēse Iūniō.”

Quīntus: “Iamne mēnsis Iūnius est?”

Aemilia: “Māius est: hic diēs est mēnsis Māiī postrē-
 120 mus. Hōc annī tempore diēs nōn tam calidī sunt quam aestāte et noctēs frīgidiōrēs sunt.”

Quīntus: “Quī mēnsis annī calidissimus est?”

glaciēs -ēī f

lacus
-ūs m

urbs urbis f = oppidum
magnum (: Rōma)

puerī super glaciem lacūs
lūdunt

quandō? = quō tem-
pore?

iam-ne

Iūlius Caesar
-aris *m*

(mēnsis) Quīntīlis -is *m*
= Iūlius

Caesar Augustus

(mēnsis) Sextīlis -is *m*
= Augustus

faciēs -ēī *f*

vult volunt, *inf* velle

Aemilia: "Iūlius."

Quīntus: "Cūr ille mēnsis patris nōmen habet?"

Aemilia rīdet et respondet: "Mēnsis Iūlius nōn ā pa- 125
tre tuō nōmen habet — nōn tantus vir est ille! — sed ā
Iūliō Caesare. Ante tempora Caesaris eī mēnsī erat nō-
men 'Quīntīlis' ā 'quīntō' numerō — nōn ā nōmine
tuō!"

Quīntus: "Estne Iūlius mēnsis quīntus?" Puer digitīs 130
numerāre incipit: "Mēnsis prīmus Iānuārius, secundus
Februārius, tertius Mārtius, quārtus..."

Aemilia: "Antīquīs temporibus Mārtius nōn tertius,
sed prīmus mēnsis erat; tunc igitur Quīntīlis, quī nunc
Iūlius nōminātur, mēnsis quīntus erat, nōn septimus, 135
ut nunc est. Item mēnsī Augustō nōmen erat 'Sextīlis',
quia sextus erat, nunc Augustus nōminātur ā Caesare
Augustō. — Sed hoc satis est. Iam necesse est tē dor-
mīre." Māter enim faciem filiī aspicit eumque oculōs
claudere videt. Aemilia puerum dormīre velle putat. 140

Quīntus: "Sed diēs est. Sōl lūcet. Nocte iubē mē dor-
mīre, cum sōl in caelō nōn est! Ubi sōl est nocte, cum
hīc nōn lūcet?"

Aemilia: "Cum hīc nox est, sōl lūcet in aliīs terrīs
procul ab Italiā et ab urbe Rōmā. Cum nox est illīc, hīc 145
in Italiā diēs est."

Quīntus: "Ergō nunc in aliīs terrīs et urbibus nox est
atque hominēs dormiunt. Hīc diēs est, nec tempus est
dormīre!"

150 GRAMMATICA LATINA

Dēclīnātiō quīnta

Diēs brevissimus est ante diem VIII kalendās Iānuāriās. Māne initium diēi est. Diēi primō Iānuārii nōmen est kalendae Iānuāriae; ab eō diē incipit novus annus. Mēse Iūniō diēs longī

155 sunt. Iūnius xxx diēs habet: numerus diērum est xxx. Diēbus primīs mēnsium nōmina sunt: kalendae Iānuāriae, Februāriae, Mārtiae, Aprīlēs, cēt. Ab iīs diēbus mēnsēs incipiunt.

	<i>Singulāris</i>	<i>Plurālis</i>		
<i>Nōminātīvus</i>	di ēs	di ēs	-ēs	diēs diēs diērum diēbus diēbus
160 <i>Accūsātīvus</i>	di em	di ēs	-em	-ēs
<i>Genetīvus</i>	di ēi	di ērum	-ēi	-ērum
<i>Datīvus</i>	di ēi	di ēbus	-ēi	-ēbus
<i>Ablātīvus</i>	di ē	di ēbus	-ē	-ēbus

Ut 'diēs' *m* dēclīnātur 'merīdiēs' *m*, item 'faciēs' *f*, 'glaciēs' *f*, et pauca alia vocābula fēminīna.

— 'Māne' est vocābulum neutrum indēclīnābile.

Superlātīvus

Aetna mōns altus est, *altior* quam cēterī montēs Siciliae: is mōns Siciliae *altissimus* est.

170 Via Appia longa est, *longior* quam cēterae viae Italiae: ea via Italiae *longissima* est.

'Ire' verbum breve est, *brevius* quam cētera verba Latīna: id verbum Latīnum *brevissimum* est.

175 'Altior, longior, brevius' comparātīvus est. 'Altissimus, longissima, brevissimum' superlātīvus est. Superlātīvus est adiectīvum dēclīnātiōnis I et II: *-issim|us -a -um*.

PENSVM A

Hōrae di- sunt XII. Hōra sexta di- dīvidit in duās partēs: ante merīdi- et post merīdi-. Sex hōrae sunt dīmidia pars di-. Mēnsis Iūnius xxx di- habet: numerus di- est xxx. Novus annus incipit ab eō di- quī dīcitur kalendae Iānuāriae.

Iūlius mēnsis annī calid- est; Iānuārius est mēnsis annī

diēs
diem
diēi
diēi
diē

diēs
diēs
diērum
diēbus
diēbus

-ēs -ēs

-em -ēs

-ēi -ērum

-ēi -ēbus

-ē -ēbus

in-dēclīnābilis -e (*in-dēcl*) = quī dēclīnārī nōn potest

superlātīvus (*sup*)

altissimus -a -um

longissimus -a -um

brevissimus -a -um

-issim|us -a -um

Vocābula nova:

annus
mēnsis
diēs
saeculum
tempus
faciēs
māne
vesper
nox
initium
hōra
merīdiēs

lūna
 stēlla
 lūx
 fōrma
 kalendae
 idūs
 nōnae
 aequinoctium
 aestās
 hiems
 vēr
 autumnus
 imber
 nix
 lacus
 glaciēs
 urbs
 postrēmus
 dīmidius
 aequus
 clārus
 tōtus
 obscūrus
 exiguus
 calidus
 frīgidus
 indēclinābilis
 ūndecim
 trīgintā
 sexāgintā
 ducentī
 trecentī
 quīntus
 sextus
 septimus
 octāvus
 nōnus
 decimus
 ūndecimus
 duodecimus
 nōmināre
 illūstrāre
 incipere
 operīre
 velle
 erat erant
 vel
 tunc
 nunc
 igitur
 item
 quāndō?
 superlātīvus

frīgid-. Mēnsis annī brev- est Februārius. Padus est flūmen Italiae long- et lāt-. Sōl stēlla clār- est.

PENSVM B

Iānuārius — prīmus est. December est mēnsis — ac —. Tempore antiqūo September mēnsis septimus —, nam — mēnsis prīmus erat Mārtius. Nunc September mēnsis — est. Diēs est tempus ā — ad —. Māne est — diēi, vesper — diēi est et initium —. Diēs in XII — dīviditur. Nocte — et — lūcent, neque eae tam — sunt quam sōl. Sōl lūnam — suā —. Ea lūnae pars quae sōle nōn illūstrātur — est.

Vēr et —, aestās et — sunt quattuor — annī. — ā mēse Iūniō —. Hieme nōn solum —, sed etiam — dē nūbibus cadit: montēs et campī nive —. Aqua nōn tam — est quam nix.

PENSVM C

Quot sunt mēnsēs annī?

Ā quō Iānuārius nōmen habet?

Quam longus est mēnsis Aprīlis?

Ā quō mēnsis Iūlius nōmen habet?

Cūr mēnsis decimus Octōber nōminātur?

Cūr lūna nōn tam clāra est quam sōl?

Quī diēs annī brevissimus est?

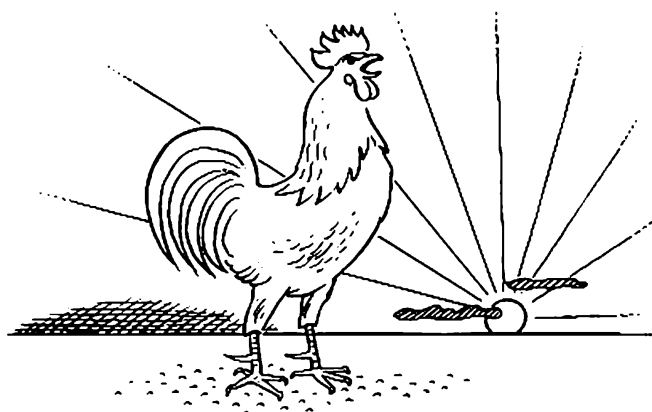
Quī diēs aequinoctia dīcuntur?

Quod tempus annī calidissimum est?

Quandō nix dē nūbibus cadit?

Quid est imber?

Ā quō diē incipit annus novus?

gallus canēns

NOVVS DIES

1 Nox est. Familia dormit. Villa Iūlii obscura et quieta
est. Mārcus quiētus in lectō suō cubat; is bene dormit.
Quīntus dormīre nōn potest, quod et caput et pēs eī
dolet. Bracchium quoque dolet Quīntō; itaque is nōn
5 dormit, sed vigilat.

Cubiculum in quō Quīntus cubat nōn magnum est,
nec magnum est cubiculum Mārci. Utrumque cubicu-
lum parvum est. Uterque puer cubat in cubiculō parvō,
neuter in cubiculō magnō. Neutrum cubiculum mag-
num est. Uterque puer quiētus est, neuter puer sē mo-
10 vet. Alter puer dormit, alter vigilat. Alter ē duōbus
puerīs valet, alter aegrōtat. Uter puer aegrōtat, Mār-
cusne an Quīntus? Quīntus aegrōtat, Mārcus valet.

Āēr frīgidus cubiculum Mārci intrat, fenestra enim
15 aperta est. Mārcus fenestrā apertā dormit. Fenestra
Quīnti aperta nōn est. Altera ē duābus fenestrīs est
aperta, altera clausa. Utra fenestra clausa est? Fenestra
Quīnti. Is fenestrā clausā dormit, quia aeger est.

cubāre = iacere (in
lectō)
dolere + *dat.*: pēs eī
/Quīntō dolet

vigilāre ↔ dormīre

uter-utra-utrum-que:
uterque puer : et M. et
Q.; utrumque cubicu-
lum : et cubiculum M.ī
et Q.ī
neuter -tra -trum: neuter
puer : nec M. nec Q.

alter -era -erum
duo, *abl* duōbus
valere ↔ aegrōtare
uter -tra -trum: uter
puer? : M. ne an Q.?

duae, *abl* duābus

clausus -a -um ↔ apertus
-a -um

canēns -entis = quī canit
(-ns < -nts)

gallus canēns
gallum canentem

dormiēns -entis = quī
dormit
vigilāns -antis = quī
vigilat

quō-modo? < quō
modō?
ho-diē = hōc diē

mē (acc): mihi (dat)

ad-hūc = ad hoc tempus,
etiam nunc

inquit = dīcit
surgere

af-ferre < ad-ferre

af-fer! (imp)

lavāre
sordidus -a -um

Ecce gallus canit: "Cucurrū! Cucucurrū!" Gallus canēns novum diem salūtat. 20

Mārcus oculōs nōn aperit neque sē movet. Quīntus, quī oculīs apertīs iacet, super lectum sē vertit. Puer dormiēns gallum canentem nōn audit. Puer vigilāns gallum audit, et Dāvum vocat.

Dāvus cubiculum intrāns interrogat: "Quōmodo sē 25
habet pēs tuus hodiē?"

Quīntus respondet: "Pēs male sē habet, nec pēs tantum, sed etiam caput et brachium dolet. Ō, quam longa nox est! Sed iam māne est, nam gallus canit. Dā mihi aquam, Dāve!" 30

Dāvus Quīntō aquam in pōculō dat. Puer aquam bibit. Servus puerum bibentem aspicit.

Dāvus Quīntum in lectō iacentem relinquit et cubiculum Mārcī intrat. Mārcus adhūc dormit. Dāvus ad puerum dormientem adit eumque excitat. Quōmodo servus 35
puerum excitat? In aurem puerī dormientis magnā vōce clāmat: "Mārce! Māne est!" Eō modō excitātur Mārcus, et oculōs aperiēns servum apud lectum stantem videt. Iam neuter ē duōbus puerīs dormit.

"Hōra prīma est" inquit Dāvus, "Surge ē lectō!" 40

Mārcus ē lectō surgit. Iam nōn cubat in lectō, sed ante lectum stat. Mārcus Dāvum aquam afferre iubet: "Affer mihi aquam ad manūs!"

Servus Mārcō aquam affert et "Ecce aqua" inquit, "Lavā faciem et manūs! Manūs tuae sordidae sunt." 45

Mārcus primum manūs lavat, deinde faciem.

Dāvus: “Aurēs quoque lavā!”

“Sed aurēs” inquit Mārcus “in faciē nōn sunt!”

Dāvus: “Tacē, puer! Nōn modo faciem, sed tōtum
50 caput lavā! Mergite caput in aquam!”

Mārcus caput tōtum in aquam mergit atque etiam
aurēs et capillum lavat. Iam tōtum caput eius pūrum
est. Aqua nōn est pūra, sed sordida.

Aqua quā Mārcus lavātur frīgida est; itaque puer ma-
55 nūs et caput solum lavat, nōn tōtum corpus. Māne Rō-
mānī faciem et manūs aquā frīgidā lavant; post merī-
diem tōtum corpus lavant aquā calidā.

Mārcus caput et manūs tergēns Dāvum interrogat:
“Cūr frāter meus tam quiētus est?”

60 Dāvus respondet: “Quīntus adhūc in lectō est.”

Mārcus: “In lectō? Quīntus, quī ante mē surgere
solet, adhūc dormit! Excitā eum!”

“Nōn dormit” inquit Dāvus, “Frāter tuus vigilat, nec
surgere potest, quod pēs et caput eī dolet.”

65 Mārcus: “Mihi quoque caput dolet!”

Dāvus: “Tibi nec caput nec pēs dolet! Caput valēns
nōn dolet nec membra valentia.”

Per fenestram apertam intrat āēr frīgidus. Mārcus frī-
get, quod corpus eius nūdum est (id est sine vestīmen-
70 tīs); itaque Mārcus vestīmenta sua ā servō poscit: “Dā
mihi tunicam et togam! Vestī mē!” Dāvus puerō frīgētī
tunicam et togam dat, neque eum vestit: necesse est

Mārcus faciem lavat

pūrus -a -um ↔ sordidus

māne *adv* (: hōrā primā)

vir togātus

tē (*acc*): tibi (*dat*)

tunica
-ae f

frīgēre = frīgidus esse
nūdus -a -um
vestīmentum -ī n
poscere = darī iubēre
vestīre

induere

gerere = (in corpore)
ferre, habere
togātus -a -um = togam
gerēns
praeter *ppp + acc*

dexter -tra -trum ↔
sinister -tra -trum

calceus -ī *m*

mē-cum (= cum mē)
tē-cum (= cum tē)
sē-cum (= cum sē)
abl: mē, tē, sē (= acc)

parentēs -um *m pl*
= pater et māter

puerum ipsum sē vestīre. Mārcus primum tunicam induit, deinde togam. Puer iam nūdus nōn est.

(Toga est vestīmentum album, quod virī et puerī Rō- III
mānī gerunt. Graecī et barbarī togam nōn gerunt. Mul-
tīs barbarīs magna corporis pars nūda est. Virō togātō
nūlla pars corporis est nūda praeter bracchium alterum.
Utrum bracchium virō togātō nūdum est, dextrumne an
sinistrum? Bracchium dextrum est nūdum, bracchium 80
sinistrum togā operitur. Militēs togam nōn gerunt,
nēmō enim togātus gladiō et scūtō pugnāre potest. Utrā
manū miles gladium gerit? Manū dextrā gladium gerit,
scūtum gerit manū sinistrā.)

Mārcus, quī pedibus nūdīs ante lectum stat, calceōs 85
poscit: “Dā mihi calceōs! Pedēs frīgēt mihi.” Dāvus eī
calceōs dat, et eum sēcum venīre iubet: “Venī mēcum!
Dominus et domina tē exspectant.”

Mārcus cum servō ātrium intrat, ubi parentēs sedent
liberōs exspectantēs. Ante eōs in parvā mēnsā pānis et 90
māla sunt. Parentēs ā filiō intrante salūtantur: “Salvēte,
pater et māter!” et ipsī filium intrantem salūtant:
“Salvē, Mārce!”

Māter alterum filium nōn vidēns Dāvum interrogat:
“Quīntus quōmodo sē habet hodiē?” 95

Dāvus: “Quīntus dīcit ‘nōn modo pedem, sed etiam
caput dolēre’.”

Aemilia surgit et ad filium aegrōtantem abit. Māter
filiō suō aegrōtantī pānem et mālum dat, sed ille, quī

100 multum ēsse solet, hodiē nec pānem nec mālum ēst.
Puer aegrōtāns nihil ēsse potest.

Mārcus autem magnum mālum ā patre poscit: “Dā mihi illud mālum, pater! Venter vacuus est mihi.”

Iūlius Mārcō pānem dāns “Primum ēs pānem” in-
105 quit, “deinde mālum!”

Mārcus pānem suum ēst. Deinde pater eī in utram-
que manum mālum dat, et “Alterum mālum nunc ēs”
inquit, “alterum tēcum fer!”

Dāvus Mārcō librum et tabulam et stilum et rēgulam
110 affert.

Iūlius: “Ecce Dāvus tibi librum et cēterās rēs tuās
affert. Sūme rēs tuās atque abī!”

“Sed cūr nōn venit Mēdus?” inquit Mārcus, quī Mē-
dum adhūc in familiā esse putat. Is servus cum puerīs
115 ire solet omnēs rēs eōrum portāns. Mārcus ipse nūllam
rem portāre solet praeter mālum.

Iūlius: “Mēdus tēcum ire nōn potest. Hodiē necesse
est tē solum ambulāre.”

Mārcus: “...atque mē ipsum omnēs rēs meās portāre?
120 Cūr ille servus mēcum venīre nōn potest ut solet?
Etiamne Mēdō caput dolet?”

Iūlius: “Immō bene valet Mēdus, sed hodiē aliās rēs
agit.”

Mārcus: “Quae sunt illae rēs?”

125 Iūlius nihil ad hoc respondet et “Iam” inquit “tempus
est discēdere, Mārce.”

multum -ī *n*

ēsse, *imp* ēs! ēste!

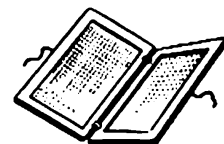
utra-que manus
utram-que manum

tē-cum = cum tē
ferre, *imp* fer! ferte!

rēs reī *f*

	<i>sing</i>	<i>plūr</i>
<i>nōm</i>	rēs	rēs
<i>acc</i>	rem	rēs
<i>gen</i>	reī	rērum
<i>dat</i>	reī	rēbus
<i>abl</i>	rē	rēbus

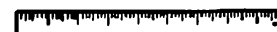
omnis -e ↔ nūllus

tabula -ae *f*

stilus -ī *m*

rēgula -ae *f*

salvē!
valē!
“salvē!” dicit quī
advenit
“valē!” dicit quī
discēdit

participium -ī n (part)

/Puella vigilāns...

masc./fēm.

	sing.	plūr.
nōm.	-ns	-nt ēs
acc.	-nt em	-nt ēs
gen.	-nt is	-nt ium
dat.	-nt ī	-nt ibus
abl.	-nt e/-ī	-nt ibus

neutr.

nōm.	-ns	-nt ia
acc.	-ns	-nt ia
gen.	-nt is	-nt ium
dat.	-nt ī	-nt ibus
abl.	-nt e/-ī	-nt ibus

[1] -āns -antis

[2] -ēns -entis

[3] -ēns -entis

[4] -iēns -ientis

Vocābula nova:

gallus
vestīmentum
tunica
toga
calceus
parentēs
tabula
stilus
rēgula

Mārcus mālum, librum, tabulam, stilum rēgulamque
sēcum ferēns ē villā abit. Fīlius ā patre discēdēns “Valē,
pater!” inquit.

“Valē, Mārce!” respondet pater, “Bene ambulā!” 130

Quō it Mārcus cum rēbus suis? Vidē capitulum quīn-
tum decimum!

GRAMMATICA LATINA

Participium

Puer vigilāns in lectō iacēns gallum canentem audit. Gallus 135
canēns nōn audītur ā puerō dormiente. Puer dormiēns servum
clāmantem audit, nec ā gallō canente, sed ā servō clāmante
excitātur. Nōn vōx gallī canentis, sed vōx servī clāmantis pue-
rum dormientem excitat.

Puerī vigilantēs gallōs canentēs audiunt. Gallī canentēs ā 140
puerīs dormientibus nōn audiuntur. Puerī dormiētēs servōs
clāmantēs audiunt, nec ā gallīs canentibus, sed ā servīs clā-
mantibus excitantur. Nōn vōcēs gallōrum canentium, sed vō-
cēs servōrum clāmantium puerōs dormiētēs excitant.

Caput valēns nōn dolet nec membra valentia. Canis animal 145
volāns nōn est; animālia volantia sunt avēs. Mīlitēs inter pīla
volantia pugnant.

‘Vigilāns’, ‘iacēns’, ‘canēns’, ‘dormiēns’ participia sunt.
Participium est adiectīvum dēclīnātiōnis III: gen. sing. -ant|is,
-ent|is (abl. sing. -e vel -ī). 150

PENSVM A

Puer dorm– nihil audit. Dāvus puerum dorm– excitat: in
aurem puerī dorm– clāmat: “Mārce!” Mārcus oculōs aper-
servum apud lectum st– videt. Servus puerō frīg– vestīmenta
dat. Parentēs filium intr– salūtant et ā filiō intr– salūtantur.
Fīlius discēd– “Valē!” inquit.

Corpus val- nōn dolet. Medicus caput dol- sãnare nōn potest. Piscēs sunt animãlia nat-.

PENSVM B

Puerī in lectīs — [= iacent]. — puer dormit, alter —; alter —, alter aegrōtat. — puer aegrōtat, Mārcusne — Quīntus? Quīntus aegrōtat.

Servus puerum dormientem — et eī aquam —. Mārcus ē lectō — et primum manūs —, — faciem. Puer vestimenta ā servō —, et primum tunicam —, deinde —. Iam puer — nōn est. Virō — [= togam gerentī] bracchium — nūdum est. Dāvus Mārcum sēcum venīre iubet: “Venī —!”

Mārcus Mēdum, quī cum eō ire —, nōn videt. Mēdus librōs et cēterās — Mārcī portāre solet, Mārcus ipse — portāre solet — mālum. “Hodiē” — Iūlius “Mēdus — ire nōn potest.” Mārcus sōlus abit librum et — et stilum — ferēns.

PENSVM C

Quīntusne bene dormit?

Uter puer aegrōtat?

Estne clausa fenestra Mārcī?

Uter ē duōbus puerīs gallum canentem audit?

Quōmodo servus Mārcum excitat?

Tōtumne corpus lavat Mārcus?

Cūr Mārcus frīget?

Quid Mārcus ā servō poscit?

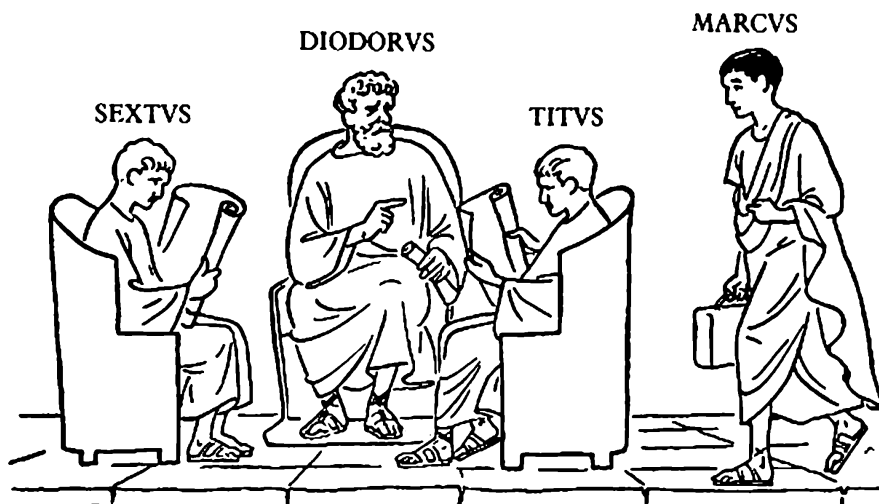
Utrum bracchium togā operītur?

Utrā manū mīles scūtum gerit?

Quās rēs Mārcus sēcum fert?

rēs
apertus
clausus
sordidus
pūrus
nūdus
togātus
dexter
sinister
omnis
cubāre
vigilāre
valēre
excitāre
surgere
afferre
lavāre
mergere
solēre
frīgēre
poscere
vestīre
induere
gerere
inquit
uterque
neuter
alter
uter?
mihi
tibi
mēcum
tēcum
sēcum
nihil
quōmodo
hodiē
adhūc
primum
deinde
praeter
an
valē
participium

lūdus

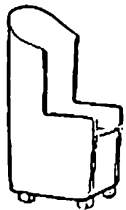
MAGISTER ET DISCIPVLI

lūdus -ī m

magister -trī m

sevērus -a -um
discipulus -ī mvirga
-ae f

nōn-dum = adhūc nōn

sella
-ae fcōn-sīdere = sedēre in-
cipere (↔ surgere)

Mārcus librum et tabulam et cēterās rēs ferēns Tūscu- 1
lum ambulat. Illīc est lūdus puerōrum. Multī puerī
māne in lūdum eunt.

Magister lūdī est vir Graecus, cui nōmen est Diodō- 5
rus. Mārcus magistrum metuit, Diodōrus enim magis-
ter sevērus est, quī discipulōs suōs virgā verberat; eō
modō magister sevērus discipulōs improbōs pūnīre so-
let. Discipulī sunt puerī quī in lūdum eunt. Mārcus et
Quīntus sunt duo discipulī. Aliī discipulī sunt Titus et
Sextus. 10

Sextus, quī ante Mārcum et Titum ad lūdum advenit,
pīmus lūdum intrat. Sextus sōlus est, nam cēterī disci-
pulī nōndum adsunt.

Magister intrāns Sextum sōlum in sellā sedentem vi-
det. Sextus dē sellā surgēns magistrum salūtat: “Salvē, 15
magister!”

Magister: “Salvē, Sexte! Cōnsīde!”

<p>Sextus in sellā cōnsīdit. Discipulus tacitus ante magistrum sedet.</p>	<p>tacitus -a -um = tacēns</p>
<p>20 Magister interrogat: “Cūr tū sōlus es, Sexte?” “Ego sōlus sum, quod cēterī discipulī omnēs absunt” respondet Sextus.</p>	
<p>Exclāmat magister: “Ō, discipulōs improbōs...!”</p>	<p>ex-clāmāre</p>
<p>Sextus: “Num ego discipulus improbus sum?”</p>	
<p>25 Magister: “Immō tū probus es discipulus, Sexte, at Mārcus et Quīntus et Titus improbī sunt!”</p>	<p>at = sed</p>
<p>Hīc Titus ad lūdum advenit et iānuam pulsat antequam intrat: discipulus nōn statim intrat, sed primum iānuam pulsat; tum lūdum intrat et magistrum salūtat:</p>	<p>iānuā -ae f = ōstium</p>
<p>30 “Salvē, magister!”</p>	
<p>Magister: “Ō Tite! Sextus iam adest...”</p>	<p>iam ↔ nōndum</p>
<p>Titus: “At Mārcus et Quīntus nōndum adsunt!”</p>	
<p>Magister: “Tacē, puer! Claude iānuam et cōnsīde! Aperīte librōs, puerī!”</p>	
<p>35 Sextus statim librum suum aperit, sed Titus, quī librum nōn habet, “Ego” inquit “librum nōn habeō.”</p>	
<p>Magister: “Quid? Sextus librum suum habet, tū librum tuum nōn habēs? Cūr librum nōn habēs?”</p>	
<p>40 Titus: “Librum nōn habeō, quod Mārcus meum librum habet.”</p>	
<p>// Post Titum Mārcus ad lūdum advenit, neque is iānuam pulsat antequam intrat. Mārcus statim intrat, nec magistrum salūtat.</p>	
<p>“Ō Mārce!” inquit Diodōrus, “Cūr tū iānuam nōn</p>	

tergum
-ī n

audītis-ne

vērus -a -um

vērum -ī n = id quod
vērum est
quod = id quodposterior -ius *comp*
< post
lacrimāre puerō (*dat*) nōn
convenit = lacrimae
puerō nōn conveniunt

dēsinerē ↔ incipere

red-īre = rūsus īre
(red- = re-)

audīs-ne

pulsās cum ad lūdum venīs, nec mē salūtās cum mē 45
vidēs?”

At Mārcus “Ego” inquit “iānuam nōn pulsō cum ad
lūdum veniō, nec tē salūtō cum tē videō, quia nec Sex-
tus nec Titus id facit.”

Sextus et Titus: “Quid?” 50

Mārcus (ad Sextum et Titum): “Vōs iānuam nōn pul-
sātis cum ad lūdum venītis, nec magistrum salūtātis
cum eum vidētis. Audītisne id quod dīcō?”

Tum Sextus et Titus “Id quod dīcis” inquirunt “vē-
rum nōn est: nōs iānuam pulsāmus cum ad lūdum venī- 55
mus, et magistrum salūtāmus cum eum vidēmus. Nōn-
ne vērum dīcimus, magister?”

Magister: “Vōs vērum dīcitis. Quod Mārcus dīcit nōn
est vērum. Discipulus improbus es, Mārce! Necesse est
tē pūnīre. Statim ad mē venī!” 60

Diodōrus, magister sevērus, tergum puerī virgā ver-
berat. (Tergum est posterior pars corporis.) Tergum
dolet Mārcō, neque ille lacrimat, nam lacrimāre puerō
Rōmānō nōn convenit.

Mārcus clāmat: “Ei! Iam satis est! Dēsine, magister!” 65

Magister puerum verberāre dēsinit et “Ad sellam
tuam redī” inquit, “atque cōnsīde!”

Mārcus ad sellam suam redit, neque cōnsīdit, sed
tacitus ante sellam stat.

“Audīsne, Mārce? Ego tē cōnsīdere iubeō. Cūr nōn 70
cōnsīdis?” interrogat magister.

Mārcus: “Nōn cōnsīdō, quod sedēre nōn possum.”	pos-sum pot-es pot-est
Diodōrus: “Cūr sedēre nōn potes?”	
Mārcus: “Sedēre nōn possum, quod mihi dolet...	
75 pars tergī inferior in quā sedēre soleō.”	inferior -ius <i>comp</i> < infrā
Haec verba audientēs Titus et Sextus rīdent.	
Diodōrus: “Quid rīdētis, Tite et Sexte?”	quid? = cūr?
Titus: “Rīdēmus, quod Mārcō dolet...”	
Diodōrus: “Tacēte! Eam corporis partem nōmināre	
80 nōn convenit! — Sed ubi est frāter tuus, Mārce?”	
Mārcus: “Is domī est apud mātrem suam. Quīntus	domī ↔ in lūdō
dīcit ‘sē aegrum esse’.”	Q.: “ <i>Ego aeger sum</i> ” Q. dīcit ‘ <i>sē aegrum esse</i> ’
Diodōrus: “Sī aeger est, in lūdum ire nōn potest. At	
vōs bene valētis. Iam aperīte librōs!”	
85 Titus: “Mārcus meum librum habet.”	
Diodōrus: “Quid tū librum Titī habēs, Mārce?”	
Mārcus: “Ego eius librum habeō, quod is meum mā-	
lum habet. Redde mihi mālum meum, Tite!”	red-dere = rūsus dare
Titus rīdēns “Mālum” inquit “tibi reddere nōn pos-	
90 sum, id enim iam in ventre meō est!”	
Mārcus irātus Titum pulsāre incipit, sed magister	
“Dēsine, Mārce!” inquit, “Titus tibi mālum dare nōn	
potest, at ego tibi <i>malum</i> dare possum, nisi hīc et nunc	malum -ī <i>n</i> = mala rēs; m. dare tibi : tē pūnīre nisi = sī nōn
Titō librum reddis!”	
95 Mārcus Titō librum reddit.	
III Discipulī librōs aperiunt. Item librum suum aperit	
magister ac recitāre incipit. Puerī autem priōrem librī	prior -ius ↔ posterior; prior pars : initium
partem tantum audiunt, nam antequam magister par-	

pars posterior : finis

magister recitat
discipulī dormiunt

quod = id quod

lectulus = parvus lectus

tem librī posteriōrem recitāre incipit, omnēs puerī dormiunt!

100

Magister recitāre dēsinit et exclāmat: “Ō improbī discipulī! Dormītis! Quod recitō nōn audītis!”

Mārcus magistrō irātō “Ego” inquit “nōn dormiō. Immō vigilō et tē audiō, magister.”

Item Sextus et Titus “Neque nōs dormīmus” inquit, 105
“Vigilāmus et omnia verba tua audīmus. Bene recitās, Diodōre! Bonus es magister!”

Magister laetus “Vērum est quod dīcitis” inquit, “ego bene recitō ac bonus sum magister — at vōs male recitātis ac malī discipulī estis!” 110

Discipulī: “Immō bonī discipulī sumus! Bene recitāmus!”

Diodōrus: “Tacēte! Ubi estis, puerī?”

Discipulī: “In lūdō sumus.”

Diodōrus: “Vērum dīcitis: in lūdō estis — nōn domī 115
in lectulīs! In lectulō dormīre licet, hīc in lūdō nōn licet dormīre!”

Magister irātus discipulōs virgā verberat.

- Discipulī: “Ei, ei! Quid nōs verberās, magister?”
 120 Diodōrus: “Vōs verberō, quod aliō modō vōs excitāre
 nōn possum. Ad sellās vestrās redīte atque cōnsīdite!”
 Discipulī ad sellās suās redeunt, neque cōnsīdunt.
 Magister: “Quid nōn cōnsīditis?”
 Discipulī: “Nōn cōnsīdimus, quod sedēre nōn possu-
 125 mus.”
 Diodōrus: “Quid? Sedēre nōn potestis? Ergō vōs hō-
 ram tōtam tacitī stāte, dum ego sedēns partem librī pos-
 teriōrem recitō! Nec enim stantēs dormīre potestis!”

GRAMMATICA LATINA

130 *Persōnae verbī*

Puerī rīdent. Puella nōn rīdet.

Puerī: “Cūr tū nōn rīdēs, cum nōs rīdēmus?”

Puella: “Ego nōn rīdeō, quia vōs mē rīdētis!”

- ‘Rīdeō rīdēmus’ dīcitur persōna prīma, ‘rīdēs rīdētis’ per-
 135 sōna secunda, ‘rīdet rīdent’ persōna tertia.

	<i>Singulāris</i>	<i>Plūrālis</i>
<i>Persōna prīma</i>	rīde ō	rīdē mus
<i>Persōna secunda</i>	rīdē s	rīdē tis
<i>Persōna tertia</i>	rīde t	rīde nt

- 140 *Exempla*: [1] clām|ō clāmā|mus; [2] rīde|ō rīdē|mus; [3]
 dīc|ō dīc|imus; faci|ō faci|mus; [4] audi|ō audī|mus.

Malus discipulus in lūdō clāmat et rīdet. Quī id nōn facit,
 et omnia verba magistrī audit, bonus est discipulus.

- Bonus discipulus malō dīcit: “Ego bonus discipulus sum: in
 145 lūdō nec clāmō nec rīdeō, et omnia verba magistrī audiō. At
 tū malus discipulus es: in lūdō clāmās et rīdēs nec verba
 magistrī audīs! Vērum dīcō! Nōnne hoc facis?” Malus disci-
 pulus: “Quod dīcis vērum nōn est: ego hoc nōn faciō!”

nōs *acc* (= *nōm*)vōs *acc* (= *nōm*)

red-īre -it -eunt

pos-sumus

pot-estis

pos-sunt

persōna (*pers*)*ego**nōs**tū**vōs*

rīdeō

rīdēmus

rīdēs

rīdētis

rīdet

rīdent

sing.

plūr.

I

-ō

-mus

II

-s

-tis

III

-t

-nt

[1] clāmā|re

clām|ō

clāmā|mus

clāmā|s

clāmā|tis

clāma|t

clāma|nt

[2] rīdē|re

rīde|ō

rīdē|mus

rīdē|s

rīdē|tis

rīde|t

rīde|nt

[3] dīc|ere

dīc|ō

dīc|imus

dīc|is

dīc|itis

dīc|it

dīc|unt

face re	
faci ō	faci mus
faci s	faci tis
faci t	faci unt
[4] audi re	
audi ō	audi mus
audi s	audi tis
audi t	audi unt
esse	
sum	sumus
es	estis
est	sunt
[1] -ō	
-ās	-āmus
-at	-ātis
[2] -eō	
-ēs	-ēmus
-et	-ētis
[3] -ō	
-is	-imus
-it	-itis
-iō	-iunt
-is	-imus
-it	-itis
-iunt	-iunt
[4] -iō	
-īs	-imus
-it	-itis
-iunt	-iunt
ire	
eō	imus
īs	itis
it	eunt
posse	
pos-sum	pos-sumus
pot-es	pot-estis
pot-est	pot-sunt

Malī discipulī in lūdō clāmānt et rīdent. Quī id nōn faciunt, et omnia verba magistrī audiunt, bonī sunt discipulī. 150

Bonī discipulī malīs dīcunt: “Nōs bonī discipulī sumus: in lūdō nec clāmāmus nec rīdēmus, et omnia verba magistrī audīmus. At vōs malī discipulī estis: in lūdō clāmātis et rīdētis nec verba magistrī audītis! Vērum dīcimus! Nōne hoc facitis?” Malī discipulī: “Quod dīcitis vērum nōn est: nōs hoc nōn facimus!” 155

[1] Ut ‘clāmō clāmāmus’ dēclīnantur verba quōrum īnfīnītīvus dēsinit in -āre.

[2] Ut ‘rīdeō rīdēmus’ dēclīnantur verba quōrum īnfīnītīvus dēsinit in -ēre. 160

[3] Ut ‘dīcō dīcimus’ dēclīnantur verba quōrum īnfīnītīvus dēsinit in -ere, praeter ea quae -i- habent ante -ō et -unt, ut ‘faciō faciunt’: accipere, aspicere, capere, facere, fugere, iacere, incipere, parere, cēt.

[4] Ut ‘audiō audīmus’ dēclīnantur verba quōrum īnfīnītīvus dēsinit in -īre, praeter verbum īre (pers. I sing. eō, pers. III plūr. eunt), item ab-īre, ad-īre, ex-īre, red-īre, cēt. 165

Ut ‘sum sumus’ dēclīnantur verba quōrum īnfīnītīvus dēsinit in -esse, ut ab-esse, ad-esse, in-esse, cēt., et posse (pers. I pos-sum pos-sumus, II pot-es pot-estis, III pot-est pos-sunt). 170

PENSVM A

Mārcus ad lūdum ven- nec iānuam puls-. Magister: “Cūr tū iānuam nōn puls-, cum ad lūdum ven-?” Mārcus: “Ego iānuam nōn puls- cum ad lūdum ven-, quod nec Sextus nec Titus id facit. Audīte, Sexte et Tite: vōs iānuam nōn puls- cum ad lūdum ven-!” Sextus et Titus: “Nōs iānuam puls- cum ad lūdum ven-!” Magister: “Tacēte! Aperīte librōs!” Titus: “Ego librum nōn hab-.” Magister: “Cūr librum nōn hab-, Tite?” Titus: “Librum nōn hab-, quod Mārcus meum librum hab-!” Mārcus: “Sed vōs meās rēs hab-!” Titus et Sextus: “Nōs rēs tuās nōn hab-!”

Magister discipulōs dormīre vidēns exclāmat: “Ō puerī!

Dorm—! Ego recit—, vōs nōn aud—!” Mārcus: “Ego tē recitāre aud—. Nōn dorm—.” Titus et Sextus: “Nec nōs dorm—. Tē recitāre aud—. Bene recit—, magister.” Magister: “Ego bene recit—, at vōs male recit—! Malī discipulī es—!” Discipulī: “Vērum nōn dīc—, magister. Bonī discipulī s—: in lūdō nec clām— nec rīd—, et tē aud—!”

PENSVM B

Māne puerī in — eunt. Puerī quī in lūdum eunt — sunt. Quī lūdum habet — est. Mārcus magistrum metuit, nam Diodōrus magister — est quī puerōs improbōs — verberat.

Intrat magister. Sextus dē — surgit. Cēterī discipulī — adsunt. Magister —: “Ō, discipulōs improbōs!” Sextus: “Num ego improbus —?” Magister: “— discipulus improbus nōn es, — [= sed] cēterī discipulī improbī sunt!”

Post Sextum venit Titus, — [= deinde] Mārcus. Mārcus — [= ōstium] nōn pulsat, — lūdum intrat, nec magistrum salūtat. Magister: “Discipulus improbus —, Mārce! — ad mē venī!” Magister — Mārcī verberat. Tergum est — pars corporis. Magister puerum verberāre —. Mārcus ad sellam suam — neque —. Magister: “— [= cūr] nōn cōnsīdis?” Mārcus: “Sedēre nōn —, quod pars tergī — mihi dolet!”

PENSVM C

Quō puerī māne eunt?

Quis est Diodōrus?

Cūr puerī magistrum metuunt?

Quis discipulus p̄mus ad lūdum advenit?

Quid facit Titus antequam lūdum intrat?

Cūr Titus librum suum nōn habet?

Quis est discipulus improbissimus?

Cūr Quīntus in lūdum ire nōn potest?

Cūr magister recitāre dēsinit?

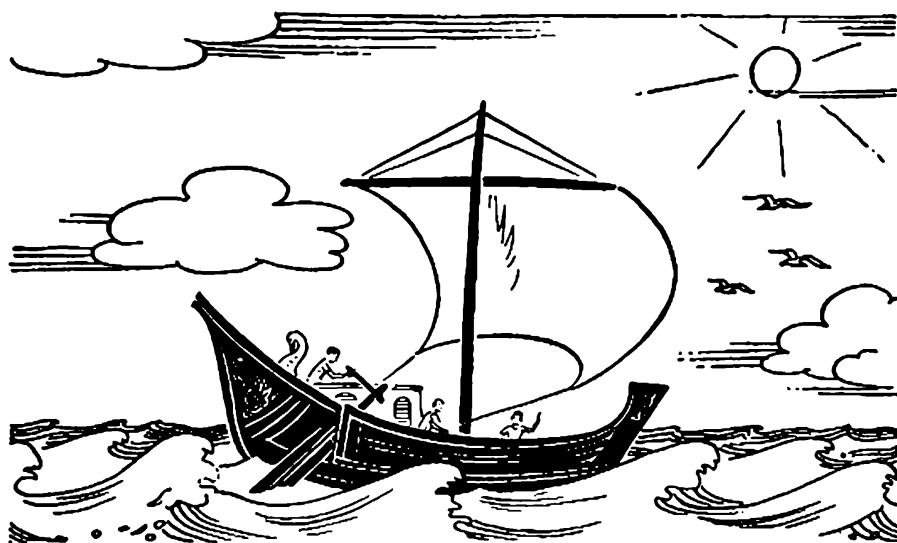
Tūne magister an discipulus es?

Num tū iānuam pulsās antequam cubiculum tuum intrās?

Vocābula nova:

lūdus
magister
discipulus
virga
sella
iānuā
vērum
tergum
malum
lectulus
sevērus
tacitus
vērus
posterior
īnferior
prior
pūnīre
cōnsīdere
exclāmāre
dēsīnere
redīre
reddere
recitāre
licēre
sum
es
sumus
estis
ego
tū
nōs
vōs
nōndum
statim
tum
quid?
domī
antequam
at
sī
nisi

nāvis Rōmāna

TEMPESTAS

inter-esse

quōrum : ex quibus
situs -a -um: situm est
= est (ubi?)

sive = vel

appellāre = nōmināre

īferus -a -um ↔ supe-
rus -a -um

ad = apud

Tiberis -is *m* (acc -im,
abl -ī)

paulum ↔ multum

nāvis -is *f*

nāvīgāre < nāvis

maritimus -a -um = ad
mare situs
portus -ūs *m*locus -ī *m*

īn-fluere

eō locō (abl) = in eō
locō, illic

Italia inter duo maria interest, quōrum alterum, quod 1
suprā Italiam situm est, 'mare Superum' sive 'Hadriāti-
cum' appellātur, alterum, infrā Italiam situm, 'mare
Īferum' sive 'Tūscum'. Tōtum illud mare longum et
lātum quod inter Eurōpam et Āfricam interest 'mare 5
nostrum' appellātur ā Rōmānīs.

Urbs Rōma nōn ad mare, sed ad Tiberim flūmen sita
est vīgintī mīlia passuum ā marī. Quod autem paulum
aquae est in Tiberī, magnae nāvēs in eō flūmine nāvi-
gāre nōn possunt. Itaque parvae tantum nāvēs Rōmam 10
adeunt.

Ōstiam omnēs nāvēs adīre possunt, id enim est oppi-
dum maritimum quod magnum portum habet. Ad ōs-
tium Tiberis sita est Ōstia. ('Ōstium' sive 'ōs' flūminis
dīcitur is locus quō flūmen in mare īnfluit; Ōstia sita est 15
eō locō quō Tiberis in mare Īferum īnfluit.)

Alia oppida maritima quae magnōs portūs habent
sunt Brundisium, Arīminum, Genua, Puteolī. Haec
omnia oppida in ōrā maritimā sita sunt. (Ōra maritima
20 est fīnis terrae, unde mare incipit. Portus est locus in
ōrā maritimā quō nāvēs ad terram adīre possunt.) In ōrā
Italiae multī portūs sunt. Ex omnibus terrīs in portūs
Italiae veniunt nāvēs, quae mercēs in Italiam vehunt.
(Mercēs sunt rēs quās mercātōrēs emunt ac vēndunt.)

25 Nōn modo mercēs, sed etiam hominēs nāvibus ve-
huntur. Portus Ōstiēnsis semper plēnus est hominum
quī in aliās terrās nāvīgāre volunt. Is quī nāvīgāre vult
adit nautam quī bonam nāvem habet. Sī āēr tranquillus
est, necesse est ventum opperīrī. (Ventus est āēr quī
30 movētur.) Cum nūllus ventus super mare flat, tranquil-
lum est mare; cum magnus ventus flat, mare turbidum
est. Tempestās est magnus ventus quī mare turbat ac
flūctūs facit quī altiōrēs sunt quam nāvēs. Nautae tem-
pestātēs metuunt, nam magnī flūctūs nāvēs aquā im-
35 plēre possunt. Tum nāvēs et nautae in mare merguntur.

Puteolī -ōrum *m pl*ōra -ae *f*

ōra = ōra maritima

merx mercis *f*Ōstiēnsis -e < Ōstia
semper = omnī temporenauta -ae *m*

tranquillus -a -um

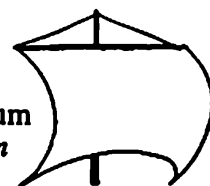
= quiētus

opperīrī = exspectāre

ventus -ī *m*flāre: ventus flat (= mo-
vētur)

turbidus -a -um: (mare)

t.um ↔ tranquillum

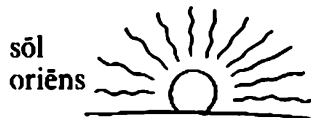
tempestās -ātis *f*turbāre = turbidum fa-
cereflūctus -ūs *m*im-plēre = plēnum fa-
cerenāvis et nautae in mare
mergunturvēlum
-ī *n*

marī turbidō (abl) = dum mare turbidum est opperiuntur = exspectant

ventō secundō (abl) = dum ventus secundus est
ē-gredī = exīre; ēgrediuntur = exeunt

puppis -is f (acc -im, abl -ī)
medium mare = media maris pars
gubernātor -ōris m = is quī nāvem gubernat

orīrī: sōl oritur = sōl in caelum ascendit
oriēns -entis m ↔ occidēns -entis m

septen-triōnēs -um m pl
↔ merīdiēs
occidere ↔ orīrī

contrārius -a -um
< contrā

dextra -ae f = manus d.
sinistra -ae f = manus s.

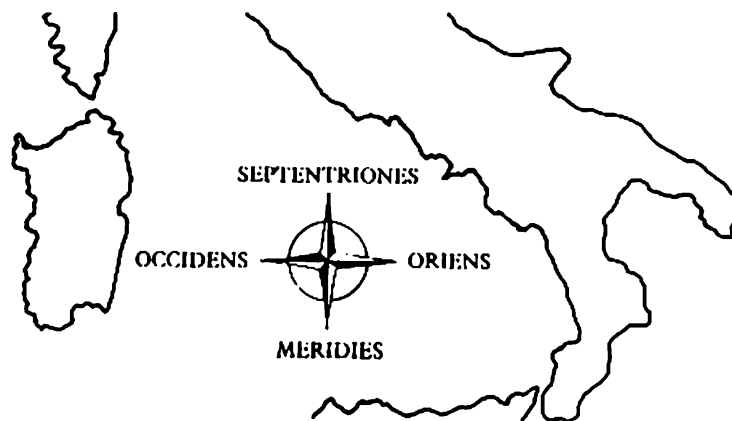
serēnus -a -um: (caelum)
s.um = sine nūbibus
simul = ūnō tempore

Nautae nec marī turbidō nec marī tranquillō nāvīgāre volunt; itaque in portū ventum secundum opperiuntur (id est ventus quī ā tergō flat). Ventō secundō nāvēs ē portū ēgrediuntur: vēla ventō implentur ac nāvēs plēnīs vēlīs per mare vehuntur.

40

Pars nāvis posterior puppīs dīcitur. In puppī sedet nauta quī nāvem gubernat. Quōmodo nāvis in mediō marī gubernārī potest, cum terra nūlla vidētur? Gubernātor caelum spectat: in altō marī sōl aut stēllae eī ducēs sunt. Ea pars caelī unde sōl oritur dīcitur oriēns. Partēs caelī sunt quattuor: oriēns et occidēns, merīdiēs et

45

septentrionēs. Occidēns est pars caelī quō sōl occidit. Merīdiēs dīcitur ea caelī pars ubi sōl merīdiē vidētur; pars contrāria septentrionēs appellātur ā septem stēllīs quae semper in eā caelī parte stant. Iīs quī ad septentrionēs nāvīgant, oriēns ā dextrā est, ā sinistrā occidēns, merīdiēs ā tergō. Oriēns et occidēns partēs contrāriae sunt, ut merīdiēs et septentrionēs. —

50

Hodiē caelum serēnum et ventus secundus est. Nāvēs multae simul ē portū Ōstiēnsī ēgrediuntur. Inter eōs

55

hominēs quī nāvēs cōscendunt est Mēdus, quī ex Italiā proficīscitur cum amīcā suā Lȳdiā. Mēdus, quī Graecus est, in patriam suam redīre vult. Graecia nōn modo ipsīus patria est, sed etiam Lȳdiae.

60 Mēdus et Lȳdia ex Italiā proficīscētēs omnēs rēs suās sēcum ferunt: pauca vestīmenta, paulum cibī nec multum pecūniae. Praetereā Lȳdia parvum librum fert, quem sub vestīmentīs occultat.

Sōle oriente nāvis eōrum ē portū ēgreditur multīs
65 hominibus spectantibus. Nāvis plēnīs vēlīs altum petit. Aliae nāvēs eam sequuntur.

Mēdus in puppim ascendit. Lȳdia eum sequitur. Ex altā puppī sōlem orientem spectant. Iam procul abest Ōstia, hominēs quī in portū sunt vix oculīs cernī pos-
70 sunt. Mēdus montem Albānum, quī prope vīllam Iūliī situs est, cernit et “Valē, Italia!” inquit, “Valēte montēs et vallēs, campī silvaeque! Ego in terram eō multō pulchriōrem, in patriam meam Graeciam!” Mēdus laetātur neque iam dominum suum sevērū verētur.

75 Lȳdia collēs in quibus Rōma sita est procul cernit et “Valē, Rōma!” inquit, “Nōn sine lacrimīs tē relinqūō, nam tū altera patria es mihi.” Lȳdia vix lacrimās tenēre potest.

Mēdus faciem Lȳdiae intuētur et “Nōnne gaudēs”
80 inquit, “mea Lȳdia, quod nōs simul in patriam nostram redīmus?”

Lȳdia Mēdum intuēns “Gaudeō” inquit “quod mihi

cōn-scendere = ascen-
dere
proficīscī = abire

ipse -a -um, gen -īus

multum pecūniae =
magna pecūnia
praeter-eā = praeter eās
rēs
sōle oriente = dum sōl
oritur
multīs spectantibus =
dum multī spectant
altum -ī n = altum mare
sequī = venīre post; eam
sequuntur = post eam
veniunt

vix = prope nōn
cernere = vidēre (id
quod procul abest)

īre: eō īmus
 īs ītis
 it eunt
laetārī = laetus esse,
gaudēre
verērī = timēre

intuērī = spectāre

licet (+ *dat*)

lābī = cadere

complectī: eam complec-
titur = brachia circum
corpus eius pōnit

paulō post = post
paulum (temporis)
quam in partem? = in
quam partem?

sōle duce = dum sōl dux
est, sōle dūcente

loquī = verba facere
(dīcere); ↔ tacēre
āter -tra -trum = niger

fit = esse incipit

fulgur
-uris *n*

in-vocāre

paulum = paulum tem-
poris
tonitrus -ūs *m* = quod
audītur post fulgur

licet tēcum venīre. At nōn possum laetārī quod omnēs
amīcās meās Rōmānās relinqūō. Sine lacrimīs Rōmā
proficīscī nōn possum.” Dē oculīs Lȳdiae lacrimae lā- 85
buntur.

Mēdus eam complectitur et “Tergē oculōs!” inquit,
“Ego, amīcus tuus, quī tē amō, tēcum sum. In patriam
nostram īmus, ubi multī amīcī nōs opperiuntur.” Hīs
verbīs Mēdus amīcam suam trīstem cōnsōlātur. 90

Paulō post nihil ā nāve cernitur praeter mare et cae-
lum. Mēdus gubernātōrem interrogat: “Quam in par-
tem nāvīgāmus?” Ille respondet: “In merīdiem. Ecce
sōl oriēns mihi ā sinistrā est. Sōle duce nāvem gubernō.
Bene nāvīgāmus ventō secundō atque caelō serēnō.” 95

Dum ille loquitur, Mēdus occidentem spectat et nū- III
bēs ātrās procul suprā mare orīrī videt; simul mare tran-
quillum fit. “Nōn serēnum est caelum” inquit, “Ecce
nūbēs ātrae...”

Gubernātor statim loquī dēsinit et nūbēs spectat; tum 100
vēla aspiciēns exclāmat: “Quid (malum!) hoc est? Nū-
bēs ātrae ab occidente oriuntur et ventus simul cadit! Ō
Neptūne! Dēfende nōs ā tempestāte!” Nauta Neptū-
num, deum maris, verētur.

“Cūr Neptūnum invocās?” inquit Mēdus, “Prope 105
tranquillum est mare.”

Gubernātor: “Adhūc tranquillum est, sed expectā
paulum: simul cum illīs nūbibus ātrīs tempestās orīrī
solet cum tonitrū et fulguribus. Neptūnum invocō,

110 quod ille dominus maris ac tempestatum est.” Nauta
perterritus tempestatem venientem opperitur.

Paulo post totum caelum atrum fit, ac fulgur unum et
alterum, tum multa fulgura caelum et mare illustrant.
Statim sequitur tonitrus cum imbre, et simul magnus
115 ventus flare incipit. Mare tempestate turbatur, ac navis,
quae et homines et mercēs multas vehit, fluctibus iacta-
tur et vix gubernari potest. Nautae multum aquae e
nave hauriunt, sed navis nimis gravis est propter mer-
cēs. Hoc videns gubernator “Iacite mercēs!” inquit nau-
120 tis, qui statim mercēs graves in mare iacere incipiunt,
spectante mercatore, qui ipse quoque nave vehitur. Ille
tristis mercēs suas de nave labi et in mare mergi videt.
Nemo eum consolatur! Navis paulo levior fit, simul vero
tempestas multo turbidior et fluctus multo altiores fiunt.

125 Mēdus perterritus exclamat: “O Neptūne! Servā
mē!” sed vox eius vix auditur propter tonitrum. Navis
aquā impleri incipit, neque enim nautae satis multum
aquae haurire possunt.

Ceteris perterritis, Lydia caelum intuetur et clamat:
130 “Servā nōs, domine!”

Mēdus: “Quis est ille dominus quem tū invocās?”

Lydia: “Est dominus noster Iesus Christus, qui nōn
modo hominibus, sed etiam ventis et mari imperare
potest.”

135 Mēdus: “Meus dominus nōn est ille! Ego iam nullius
domini servus sum. Nemo mihi imperare potest!”

iactare = iacere atque
iacere

haurire
propter *ppp* + *acc*

spectante mercatore =
dum mercator spectat

...verō = sed...: simul
verō = sed simul
fit fiunt

servare

ceteris perterritis = dum
ceteri perterriti sunt

nullus -a -um, *gen* -ius

nec vērō = sed nōn

locō (abl) movēre = ē
locō movēre

iterum = rūsus

fit fiunt, inf fieri

dēpōnēns -entis (dēp)

[1] -ārī: -ātur -antur
[2] -ērī: -ētur -entur
[3] -ī: -itur -untur
[4] -īrī: -ītur -iuntur
ēgredi ēgrediuntur
orīrī oritur

Vocābula nova:

nāvis
portus
locus
ōra
merx
nauta
ventus
tempestās
flūctus
vēlum
puppis
gubernātor

Hic magnus flūctus nāvem pulsat. Mēdus Lȳdiam
lābentem complectitur ac sustinēre cōnātur, nec vērō
ipse pedibus stāre potest. Mēdus et Lȳdia simul lābun-
tur. Mēdus surgere cōnātur, nec vērō sē locō movēre 140
potest, quod Lȳdia perterrita corpus eius complectitur.

Lȳdia iterum magnā vōce Chrīstum invocat: “Ō Chrīs-
te! Iubē mare tranquillum fierī! Servā nōs, domine!”

Mēdus ōs aperit ac Neptūnum iterum invocāre vult,
sed magnus flūctus ōs eius aquā implet. Mēdus loquī 145
cōnātur neque potest.

Tum vērō ventus cadere incipit! Iam flūctūs nōn tantī
sunt quantī paulō ante. Nautae fessī aquam haurīre dē-
sinunt ac laetantēs mare iterum tranquillum fierī aspi-
ciunt. 150

GRAMMATICA LATINA

Verba dēpōnentia

Mēdus laetātur (= gaudet) nec dominum verētur (= timet).
Nauta nōn proficīscitur (= abit), sed ventum secundum op-
perītur (= exspectat). 155

‘Lāetārī’, ‘verērī’, ‘proficīscī’, ‘opperīrī’ verba dēpōnen-
tia sunt. Verbum dēpōnēns est verbum quod semper fōrmam
verbī passīvī habet (praeter participium: laetāns, verēns, pro-
ficīscēns, opperiēns) atque in locō verbī actīvī pōnitur.

Alia exempla verbōrum dēpōnentium: cōnsōlārī, cōnārī, 160
intuērī, sequī, loquī, lābī, complectī, ēgredi, orīrī.

Mēdus ex Italiā proficīscēns sōlem orientem intuētur. Nāvis
ē portū ēgreditur; aliae nāvēs eam sequuntur. Dum Lȳdia
loquitur, lacrimae dē oculīs eius lābuntur. Mēdus eam com-
plectitur et cōnsōlārī cōnātur. 165

PENSVM A

Nautae, quī Neptūnum ver-, tempestātem opper-. Mēdus et Lȳdia ex Italiā proficisc-. Lȳdia Mēdum in puppim ascendentem sequ-. Dum nauta loqu-, Mēdus occidentem intu-, unde nūbēs ātrae ori-. Simul tempestās or-. Mercātor trīstis mercēs suās in mare lāb- videt; nēmō eum cōsōl- potest.

Quī ab amīcīs proficisc- laet- nōn potest.

PENSVM B

Brundisium est oppidum — (in — maritimā situm) quod magnum — habet. Portus est — quō — ad terram adire possunt.

Cum nūllus — flat, mare — est. — est magnus ventus quī mare — et altōs — facit. Gubernātor est — quī in — nāvis sedēns nāvem —. Partēs caelī sunt — et —, — et merīdiēs. Oriēns est ea caelī pars unde sōl —, occidēns est ea pars quō sōl —.

Mēdus et Lȳdia nāvem — atque ex Italiā —. Ventus — est, nāvis plēnīs — ex portū —; sed in altō marī tempestās —: magnus ventus — incipit et tōtum mare turbidum —. Nautae aquam ē nāve — et — in mare iaciunt. Mēdus Neptūnum —: “Ō Neptūne! — mē!” Nāvis flūctibus — nec — [= sed nōn] mergitur.

PENSVM C

Quae nāvēs Rōmam adire possunt?

Quid est ‘ōstium’ flūminis?

Num Tiberis in mare Superum īnfluit?

Quandō nāvēs ē portū ēgrediuntur?

Ubi sedet gubernātor et quid agit?

Quae sunt quattuor partēs caelī?

Quās rēs Mēdus et Lȳdia sēcum ferunt?

Quō Mēdus cum amīcā suā ire vult?

Cūr trīstis est Lȳdia?

Quem deum invocant nautae?

Cūr mercēs in mare iaciuntur?

Num nāvis eōrum mergitur?

oriēns
occidēns
septentriōnēs
altum
tonitrus
fulgur
situs
superus
īnferus
maritimus
tranquillus
turbidus
contrārius
serēnus
āter
interesse
appellāre
nāvigāre
īnfluere
opperīri
flāre
turbāre
implēre
ēgredi
gubernāre
orīri
occidere
cōscendere
proficiscī
sequī
cernere
laetārī
verērī
intuērī
lābī
complectī
cōsōlārī
loquī
invocāre
iactāre
haurīre
servāre
cōnārī
fierī fit fiunt
paulum
semper
simul
vix
praetereā
iterum
sīve
vērō
propter
dēpōnēns

discipulus digitīs
computat

NVMERI DIFFICILES

discere: discipulus
discit
docēre: magister docet

ne-scīre = nōn scīre
doctus -a -um
in-doctus = nōn doctus

prūdēns -entis ↔ stultus
industrius -a -um
↔ piger -gra -grum

quis-que = et ūnus et alter
et tertius...; acc quem-que
quisque ante suam sellam
nēmō eōrum = nēmō ex
iis

dīcere, imp dīc! dīcite!

tollere

In lūdō puerī numerōs et litterās discunt. Magister pue- 1
rōs numerōs et litterās docet. Magister puerōs multās
rēs docēre potest, nam is multās rēs scit quās puerī
nesciunt. Magister est vir doctus. Puerī adhūc indoctī
sunt. 5

Quī paulum aut nihil discere potest, stultus esse dīci-
tur. Quī discere nōn vult atque in lūdō dormit, piger
esse dīcitur. Discipulus quī nec stultus nec piger est,
sed prūdēns atque industrius, multās rēs ā magistrō
discere potest. — 10

Magister Diodōrus recitāre dēsinit et puerōs aspicit,
quī tacitī stant ante suam quisque sellam; nēmō eōrum
dormit. Magister discipulum quemque cōnsīdere iubet,
prīmum Sextum, deinde Titum, postrēmō Mārcum.

Magister: “Nunc tempus est numerōs discere. Prī- 15
mum dīc numerōs ā decem ūsque ad centum!”

Quisque puer manum tollit, prīmum Sextus, tum Ti-
tus, postrēmō Mārcus. Magister Titum interrogat.

Titus: “Decem, ūndecim, duodecim, trēdecim, quat-
 20 tuordecim, quīndecim, sēdecim, septendecim, duodē-
 vīgintī, ūndēvīgintī, vīgintī, vīgintī ūnus, vīgintī duo...”

Hīc magister eum interpellat: “Necesse nōn est om-
 nēs numerōs dīcere; ā vīgintī dīc decimum quemque
 numerum tantum, Tite!”

25 Titus: “Vīgintī, trīgintā, quadrāgintā, quīnquāgintā,
 sexāgintā, septuāgintā, octōgintā, nōnāgintā, centum.”

Magister: “Bene numerās, Tite. Iam tū, Sexte, dīc
 numerōs ā centum ad mīlle!”

Sextus: “Longum est tot numerōs dīcere!”

30 Magister: “At satis est decem numerōs dīcere, id est
 centēsimum quemque.”

Sextus: “Centum, ducentī, trecentī, quadringentī,
 quīngentī, sescentī, septingentī, octingentī, nōngentī,
 mīlle.”

35 Magister: “Quot sunt trīgintā et decem?”

Omnēs puerī simul respondent, nēmō eōrum manum
 tollit. Titus et Sextus ūnō ōre dīcunt: “Quadrāgintā.”

Mārcus vērō dīcit: “Quīnquāgintā.” Quod Mārcus dīcit

rēctum nōn est. Respōnsum Titī et Sextī rēctum est: īī

40 rēctē respondent. Respōnsum Mārcī est prāvum: is
 prāvē respondet.

II Magister Titum et Sextum laudat: “Vōs rēctē respon-
 dētis, Tite et Sexte. Discipulī prūdentēs atque industriī
 estis.” Deinde Mārcum interrogat: “Quot sunt trīgintā
 45 et septem?”

X	decem
XI	ūn-decim
XII	duo-decim
XIII	trē-decim
XIV	quattuor-decim
XV	quīn-decim
XVI	sē-decim
XVII	septen-decim
XVIII	duo-dē-vīgintī
XIX	ūn-dē-vīgintī
XX	vīgintī
XXX	trīgintā
XL	quadrāgintā
L	quīnquāgintā
LX	sexāgintā
LXX	septuāgintā
LXXX	octōgintā
XC	nōnāgintā
C	centum

tot (*indēcl*) = tam multī
 -ae -a

centēsimus -a -um = C
 (100.)

C	centum
CC	du-centī -ae -a
CCC	tre-centī -ae -a
CCCC	quadringentī -ae -a
D	quīn-gentī -ae -a
DC	ses-centī -ae -a
DCC	septin-gentī -ae -a
DCCC	octin-gentī -ae -a
DCCCC	nōn-gentī -ae -a
M/CID	mīlle

rēctus -a -um
 respōnsum -ī n = quod
 respondētur
 prāvus -a -um ↔ rēctus
 prāvē ↔ rēctē

laudāre

trīgintā septem
= xxxvii (37)

facilis -e

duo-dē-quadrāgintā
= xxxviii (38)

ūn-dē-quadrāgintā
= xxxix (39)
cōgitāre

stultus es
stultē respondēs

reprehendere ↔ laudāre

numquam = nūllō tem-
pore
numquam ↔ semper

dif-ficilis -e ↔ facilis

saepe = multis tempo-
ribus

Mārcus: “Ad hoc rēctē respondēre possum: trīgintā et septem sunt trīgintā septem.”

“Rēctē respondēs, Mārce” inquit magister, “Quot sunt trīgintā et octō?”

Mārcus: “Facile est ad hoc respondēre.”

50

Magister: “Nōn tam facile quam tū putās!”

Mārcus: “Trīgintā et octō sunt trīgintā octō.”

Magister: “Prāvē dīcis! Trīgintā et octō sunt duodē-quadrāgintā. Quot sunt trīgintā et novem?”

Mārcus: “Trīgintā novem.”

55

Magister: “Ō Mārce! Id quoque prāvum est. Trīgintā et novem sunt ūndēquadrāgintā. Cūr nōn cōgitās antequam respondēs?”

Mārcus: “Semper cōgitō antequam respondeō.”

Magister: “Ergō puer stultus es, Mārce! Cōgitāre nōn potes! Nam stultē et pravē respondēs!” Magister Mārcum nōn laudat, sed reprehendit.

60

Mārcus: “Cūr ego semper ā tē reprehendor, numquam laudor? Titus et Sextus semper laudantur, numquam reprehenduntur.”

65

Magister: “Tū ā mē nōn laudāris, Mārce, quia numquam rēctē respondēs. Semper pravē respondēs, ergō reprehenderis!”

Mārcus: “At id quod ego interrogor nimis difficile est. Atque ego semper interrogor!”

70

Magister: “Tū nōn semper interrogāris, Mārce. Titus et Sextus saepe interrogantur.”

Mārcus: “Nōn tam saepe quam ego.”

Titus: “Nōs quoque saepe interrogāmur, nec vērō
75 prāvē respondēmus. Itaque nōs ā magistrō laudāmur,
nōn reprehendimur.”

Mārcus: “Et cūr vōs semper laudāminī? Quia id quod
vōs interrogāminī facile est — ego quoque ad id rēctē
respondēre possum. Praetereā magister amīcus est pa-
80 tribus vestrīs, patrī meō inimīcus. Itaque vōs numquam
reprehendiminī, quamquam saepe prāvē respondētis;
ego vērō numquam laudor, quamquam saepe rēctē re-
spondeō!”

Sextus: “At frāter tuus saepe laudātur, Mārce.”

85 Magister: “Rēctē dīcis, Sexte: Quīntus bonus disci-
pulus est, et industrius et prūdēns.” Quīntus ā magistrō
laudātur, quamquam abest.

III Sextus: “Nōnne tū laetāris, Mārce, quod frāter tuus
etiam absēns ā magistrō laudātur?”

90 Mārcus: “Ego nōn laetor cum frāter meus laudātur!
Et cūr ille laudātur hodiē? Quia discipulum absentem
reprehendere nōn convenit!”

Magister irātus virgam tollēns “Tacēte, puerī!” in-
quit, “Nōnne virgam meam verēminī?”

95 Mārcus: “Nōs nec tē nec virgam tuam verēmur!”

Magister, quī verba Mārcī nōn audit, ex sacculō suō
duōs nummōs prōmit, assem et dēnārium, et “Ecce”
inquit nummōs ostendēns “as et dēnārius. Ut scītis,
ūnus sēstertius est quattuor assēs et ūnus dēnārius quat-

quamquam ↔ quia

absēns -entis = quī abest

as

dēnārius

prōmere = sūmere (ē
locō)

as assis *m*

dēnārius -i *m*

I sēstertius = IV assēs

I dēnārius = IV sēstertiū

duo-dē-quīnquāgintā
= XLVIII (48)

oportere: oportet =
necesse est, convenit

Sextus: "Ego respōsum
sciō"
Sextus dicit 'sē respōn-
sum scīre'

certus -a -um

in-certus = nōn certus

tuor sēstertiī. Quot assēs sunt quattuor sēstertiī, Tite?" 100

Titus digitīs computat: "...quattuor...octō...duode-
cim...sēdecim: quattuor sēstertiī sunt sēdecim assēs."

Magister: "Et decem dēnāriī quot sēstertiī sunt?"

Titus: "Quadrāgintā."

Magister: "Quot dēnāriī sunt duodēquīnquāgintā 105
sēstertiī?"

Titus magistrō interrogantī nihil respondet.

Magister: "Respōsum tuum opperior, Tite. Cūr
mihi nōn respondēs?"

Titus: "Nōndum tibi respondeō, quod primum cōgi- 110
tāre oportet. Duodēquīnquāgintā est numerus diffi-
cilis!"

Sextus manum tollēns "Ego respōsum sciō" inquit.

Magister: "Audī, Tite: Sextus dicit 'sē respōsum
scīre.' Sed exspectā, Sexte! Nōn oportet respondere 115
antequam interrogāris."

Titus: "Duodēquīnquāgintā sēstertiī sunt dēnāriī...
quattuordecim? an quīndecim? Nōn certus sum!" Titus
nōn certus, sed incertus est, et respōsum incertum dat
magistrō. 120

Magister: "Respōsum certum magistrō dare oportet.
Respōsum incertum nūllum respōsum est. Nunc
tibi licet respondere, Sexte."

Quamquam difficilis est numerus, Sextus statim rēctē
respondet: "Duodēquīnquāgintā sēstertiī sunt duo- 125
decim dēnāriī."

Magister iterum Sextum laudat: “Bene computās,
Sexte! Semper rēctē respondēs. Ecce tibi assem dō.”
Diodōrus assem dat Sextō, et dēnārium in sacculō re-
130 pōnit.

dare: dō damus
 dās datis
 dat dant
re-pōnere = rūsus
 pōnere

Mārcus: “Discipulō tam industriō dēnārium dare
oportet. Largus nōn es, magister. Pecūniam tuam nōn
largīris.”

largus -a -um = quī
 multum dat
largīrī = multum dare

Diodōrus: “Nōn oportet pecūniam largīrī discipulīs.”

135 Mārcus: “Quārē igitur tot numerōs difficilēs dis-
 cimus?”

quā-rē? = cūr?

Magister: “Quia necesse est computāre scīre, ut mul-
tīs exemplīs tibi dēmōstrāre possum. Sī tria māla ūnō
asse cōstant et tū decem assēs habēs, quot māla emere
140 potes?”

dē-mōstrāre = mōns-
 trāre (verbīs)

Mārcus: “Tot assēs nōn habeō — nōn tam largus est
pater meus; nec mihi licet tot māla emere.”

Magister: “Id nōn dīcō. Ecce aliud exemplum: Sī tū
sex assēs cum frātre tuō partīris, quot sunt tibi?”

145 Mārcus: “Quīnque!”

partīrī = dīvidere (in
 partēs)

Magister: “In aequās partēs pecūniam partīrī oportet.
Sī vōs sex assēs aequē partīminī, quot tibi sunt?”

aequē partīrī = in aequās
 partēs dīvidere

Mārcus: “Pecūniam meam exiguam nōn largior nec
partior cum aliīs!”

150 Postrēmō magister “Ō Mārce!” inquit, “hōc modō
 nihil tē docēre possum! Tam stultus ac tam piger es
 quam asinus!”

GRAMMATICA LATINA

Persōnae verbī passīvi

-or
-ris
-mur
-minī

	sing.	plūr.
I	-or	-mur
II	-ris	-minī
III	-tur	-ntur

[1] iactār ī	
iact or	iactā mur
iactā ris	iactā minī
iactā tur	iacta ntur
[2] vidē rī	
vide or	vidē mur
vidē ris	vidē minī
vidē tur	vide ntur
[3] merg ī	
merg or	merg imur
merg eris	merg imini
merg itur	merg untur
[4] audī rī	
audi or	audi mur
audi ris	audi minī
audi tur	audi untur

[1] -or	-āmur
-āris	-āminī
-ātur	-antur
[2] -eor	-ēmur
-ēris	-ēminī
-ētur	-entur
[3] -or	-imur
-eris	-imini
-itur	-untur
-ior	-imur
-eris	-imini
-itur	-iuntur
[4] -ior	-imur
-īris	-īminī
-ītur	-iuntur

Ego ā magistrō laudor = magister mē laudat. 155

Tū ā magistrō laudāris = magister tē laudat.

Nōs ā magistrō laudāmur = magister nōs laudat.

Vōs ā magistrō laudāminī = magister vōs laudat.

Singulāris Plūrālis

Persōna p̄rīma laud|or laudā|mur 160

Persōna secunda laudā|ris laudā|minī

Persōna tertia laudā|tur lauda|ntur

Exempla: [1] iact|or iactā|mur; [2] vide|or vidē|mur; [3] merg|or merg|imur; [4] audi|or audī|mur.

Nauta, quī flūctibus iactātur ac mergitur: "Flūctibus iactor 165

ac mergor! Servā mē, Neptūne, quī prope ades, quamquam nec vidēris nec audīris ab hominibus." Neptūnus: "Flūctibus

iactāris, nauta, nec vērō mergeris! Nam ego adsum, quamquam nec videor nec audior." Deus ab hominibus nec vidētur

nec audītur. 170

Nautae, quī flūctibus iactantur ac merguntur: "Flūctibus iactāmur ac mergimur! Servāte nōs, ō deī bonī, quī prope

adestis, quamquam nec vidēminī nec audīminī ab hominibus." Deī: "Flūctibus iactāminī, nautae, nec vērō mergimini!

Nam nōs adsumus, quamquam nec vidēmur nec audīmur." 175

Deī ab hominibus nec videntur nec audiuntur.

[1] Ut 'laudor laudāmur' dēclīnantur verba passīva et dēpōnentia quōrum īnfīnītīvus dēsinit in -ārī.

[2] Ut 'videor vidēmur' dēclīnantur verba passīva et dēpōnentia quōrum īnfīnītīvus dēsinit in -ērī. 180

[3] Ut 'mergor mergimur' dēclīnantur verba passīva et dēpōnentia quōrum īnfīnītīvus dēsinit in -ī (praeter ea quae -i habent ante -or et -untur, ut 'capior capiuntur', 'ēgredior ēgrediuntur').

[4] Ut 'audior audīmur' dēclīnantur verba passīva et dēpōnentia quōrum īnfīnītīvus dēsinit in -īrī (sed 'orīrī oritur'). 185

Exempla verbōrum dēpōnentium: [1] laet|or laetā|mur;

[2] vere|or verē|mur; [3] sequ|or sequ|imur; [4] parti|or partī|mur.

Lȳdia: “Ego Neptūnum nōn vereor. Tūne eum verēris, nauta?” Nauta: “Omnēs nautae deum maris verēmur.” Lȳdia: “Cūr Neptūnum verēmini?”

Nautae Neptūnum verentur, Lȳdia eum nōn verētur.

vereor	verēmur
= timeō	= timēmus
verēris	verēmini
= timēs	= timētis
verētur	verentur
= timet	= timent

PENSVM A

Mārcus ā magistrō nōn laud–, sed reprehend–. Mārcus: “Cūr ego semper reprehend–, numquam laud–? Titus et Sextus semper laud–, numquam reprehend–.” Magister: “Tū nōn laud–, sed reprehend–, quia prāvē respondēs.” Mārcus: “Sed ego semper interrog–!” Sextus: “Tū nōn semper interrog–; nōs saepe interrog– nec prāvē respondēmus: itaque ā magistrō laud–, nōn reprehend–.” Mārcus: “At facile est id quod vōs interrog–: itaque rēctē respondētis ac laud–!” Titus: “Nōs magistrum ver–. Nōne tū eum ver–?” Mārcus: “Ego magistrum nōn ver–. Cūr vōs eum ver–?”

Vocābula nova:

respōnsum
as
dēnārius
doctus
indoctus
piger
prūdēns
industrius
rēctus
prāvus
facilis
difficilis
absēns
certus
incertus
largus
centēsimus
trēdecim
quattuordecim
quīndecim
sēdecim
septendecim
duodēvigintī
ūndēvigintī
quadrāgintā
quīnquāgintā
septuāgintā
quadringentī
quīngentī
sescentī
septingentī
octingentī
nōngentī
discere
docere

PENSVM B

Discipulus est puer quī —. Vir quī puerōs — magister est. Magister est vir — quī multās rēs — quās puerī —. Sextus nec stultus nec piger, sed — atque — est. Magister interrogat, discipulus quī respondēre potest manum —. Nōn — respondēre antequam magister interrogat. Magister: “— numerōs ā decem — ad centum!” — puer manum tollit, primum Sextus, deinde Titus, — Mārcus. Sextus numerōs dicit: “X, XI, XII, XIII, XIV, XV, XVI, XVII, XVIII, XIX, XX, XXX, XL, L, LX, LXX, LXXX, XC, C.” Sextus bonus discipulus est, quī semper — respondet; itaque magister eum —. Mārcus, quī semper — respondet, ā magistrō —: “— rēctē respondēs, Mārce! Cūr nōn — antequam respondēs?” Mārcus: “Cūr Titum nōn interrogās? Is nōn tam — interrogātur quam ego.” Magister: “Iam eum interrogō: quot sunt XXI et LXVIII?” Titus: “LXXXVII? an LXXXVIII?” Titus nōn —, sed — est ac

scīre
 nescīre
 tollere
 interpellāre
 laudāre
 cōgitāre
 reprehendere
 prōmere
 oportere
 computāre
 repōnere
 largīri
 dēmōnstrāre
 partīri
 quisque
 tot
 postrēmō
 rēctē
 prāvē
 aequē
 ūsque
 numquam
 saepe
 quamquam
 quārē

magistrō — incertum dat. Sextus vērō rēctē respondet, —
 difficile est id quod interrogātur. Quod Mārcus interrogātur
 nōn difficile, sed — est.

Ūnus — est IV sēstertī, ūnus sēstertius IV —.

PENSVM C

Quid puerī discunt in lūdō?

Cūr Sextus ā magistrō laudātur?

Cūr Mārcus reprehenditur?

Estne facile id quod Titus interrogātur?

Cūr Titus nōn statim respondet?

Uter rēctē respondet, Titusne an Sextus?

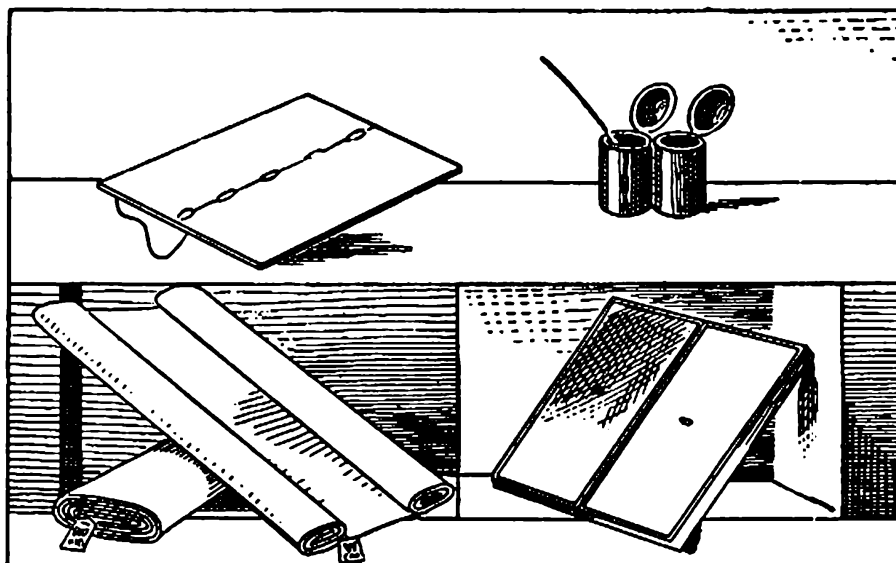
Quot sunt ūndētrīgintā et novem?

Trēs sēstertī quot sunt assēs?

Quot dēnārīi sunt octōgintā sēstertī?

Num facilēs sunt numerī Rōmānī?

Tūne ā magistrō tuō laudāris?

LITTERAE LATINAE

- 1 Discipulī nōn modo numerōs, sed etiam litterās discunt. Parvī discipulī, ut Mārcus et Titus et Sextus, litterās Latīnās discunt. Magnī discipulī litterās Graecās et linguam Graecam discunt. Lingua Graeca difficilis est.
- 5 Ecce omnēs litterae Latīnae, quārum numerus est vīgintī trēs, ab A ūsque ad Z: A, B, C, D, E, F, G, H, I, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, V, X, Y, Z. Litterae sunt aut vōcālēs aut cōnsonantēs: vōcālēs sunt A, E, I, O, V, Y; cēterae sunt cōnsonantēs. (Etiam I et V cōnsonantēs sunt in
- 10 vocābulīs IAM, VEL, VOS, QVAM, cēt.)

Litterae Y et Z in vocābulīs Graecīs modo reperiuntur (ut in hōc vocābulō *zephyrus*, id est nōmen ventī quī ab occidente flat). Y et Z igitur litterae rārae sunt in linguā Latīnā, in linguā Graecā frequentēs. K littera, quae frequēns est in linguā Graecā, littera Latīna rārissima est,

15

litterae dicuntur

A 'ā'	N 'en'
B 'bē'	O 'ō'
C 'cē'	P 'pē'
D 'dē'	Q 'cū'
E 'ē'	R 'er'
F 'ef'	S 'es'
G 'gē'	T 'tē'
H 'hā'	V 'ū'
I 'ī'	X 'ix'
K 'kā'	Y 'ypsilon'
L 'el'	Z 'zēta'
M 'em'	

(littera) vōcālīs -is f

(littera) cōnsonāns

-antis f

[in hōc librō U u = v vōcālīs (cōnsonāns V v)]

zephyrus -i m

rārus -a -um

frequēns -entis ↔ rārus

Kaesō -ōnis *m*

quae-que syllaba : et
prīma et secunda et
tertia syllaba
īdem ea-dem idem (< is
ea id + -dem): *īdem* nu-
merus (*m*), *eadem* littera
(*f*), *īdem* vocābulum (*n*)
per sē : sōla

facere/fieri (*āct/pass*):
vōcālis syllabam *facere*
potest; sine vōcālī syl-
laba *fieri* nōn potest

iungere ↔ dīvidere

con-iungere = iungere

uter- ultra- utrum-que,
gen utrīus-que

varius -a -um ↔ īdem

īdem ea-dem idem, *acc*
eun-dem ean-dem idem
(< *eum- eam-dem*)
erus -ī m = dominus

utraque lingua : lingua
Graeca et Latīna

quis- quae- quod-que,
acc quem- quam- quod-
que, *gen* cuius-que
sīc = hōc modō

nam *κ* in ūnō vocābulō Latīnō tantum reperītur, id est *kalendae* (itemque in praenōmine *Kaesō*, quod praenōmen Rōmānōrum rārissimum est).

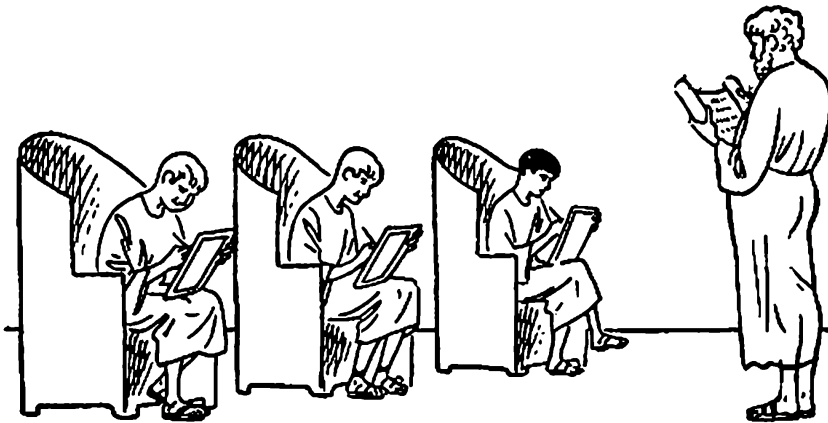
Hoc vocābulum *amīca* quīnque litterās habet et trēs syllabās: *a-mī-ca*. Quaeque syllaba vōcālem habet, ergō 20
numerus syllabārum et vōcālium īdem est. In prīmā et in postrēmā syllabā huius vocābulī eadem vōcālis est: *a*. Vōcālis est littera quae per sē syllabam facere potest, ut *a* syllabam prīmam facit in vocābulō *amīca*. Sine vōcālī syllaba fierī nōn potest. Cōnsonāns per sē syllabam nōn 25
facit, sed semper cum vōcālī in eādem syllabā iungitur. In exemplō nostrō *m* cum *ī* iungitur in syllabā secundā *mī*, et *c* cum *a* in syllabā tertiā *ca*.

Cum syllabae iunguntur, vocābula fiunt. Cum vocābula coniunguntur, sententiae fiunt. Ecce duae senten- 30
tiae: *Lingua in ōre inest* et *Lingua Latīna difficilis est*. Vocābulum prīmum utrīusque sententiae idem est, sed hoc idem vocābulum duās rēs variās significat. Item varia vocābula eandem rem vel eundem hominem signifi-
ficāre possunt, ut *ōstium* et *iānuā*, *dominus* et *erus* (sed 35
erus est vocābulum multō rārīus quam *dominus*).

Quī litterās nescit legere nōn potest. Magister, quī puerōs legere docet, ipse et librōs Latīnōs et Graecōs legere potest, nam is utramque linguam scit. Quōmodo parvus discipulus hanc sententiam legit: *Mīles Rōmānus 40
fortiter pugnāt*? Discipulus quamque litteram cuiusque vocābulī sīc legit: “M-I mī, L-E-S les: mī-les, R-O Rō, M-A

mā, Rō-mā-, N-v-s nus: Rō-mā-nus...” Ita quodque vocābulum cuiusque sententiae ā discipulō legitur. (In hāc
 45 sententiā vocābulum *fortiter* novum est, sed quī vocābulum *fortis* scit, hoc vocābulum quoque intellegit, nam mīles fortis est mīles quī fortiter pugnat.)

In lūdō puerī nōn modo legere, sed etiam scrībere discunt. Quisque discipulus in tabulā suā scrībit eās
 50 sententiās quās magister eī dictat. Ita puerī scrībere discunt.

Magister discipulis imperat: “Prōmite rēgulās vestrās et lineās rēctās dūcite in tabulis. Tum scrībite hanc sententiam: *Homō oculōs et nāsum habet.*”

55 Quisque puer stilum et rēgulam prōmit et dūcit lineam rēctam in tabulā suā; tum scrībere incipit. Discipulī eandem sententiam nōn eōdem modō, sed variīs modīs scrībunt. Sextus ūnus ex tribus puerīs rēctē scrībit: HOMO OCVLOS ET NASVM HABET. Titus sīc scrībit: HOMO
 60 HOCVLOS ET NASVM HABET. Mārcus vērō sīc: OMO OCLOS ET NASV ABET.

II Magister: “Date mihi tabulās, puerī!”

ita = eō modō

intellegere

fortis fortiter: mīles
 fortis fortiter pugnat

discipulī scrībunt
 magistrō dictante

linea rēcta

ūnus : sōlus
 trēs tria, *abl* tribus

dare, *imp* dā! date!

quālis -e

tālis -e (= quī ita est)

pulcher, *comp* pulchrior,
sup pulcherrimus -a -um

simul = eōdem tempore

piger, *comp* pigrior,
sup pigerrimus -a -um

Discipulī magistrō tabulās suās dant. Is tabulam cuiusque puerī in manūs sūmit litterāsque eōrum aspici- 65
cit. Quālēs sunt litterae Sextī? Pulchrae sunt. Quālēs
sunt litterae Mārcī et Titī? Litterae eōrum foedae sunt
ac vix legī possunt. Magister suam cuique discipulō
tabulam reddit, primum Sextō, tum Titō, postrēmō
Mārcō, atque “Pulchrē et rēctē scrībīs, Sexte” inquit,
“Facile est tālēs litterās legere. At litterae vestrae, Tite 70
et Mārce, legī nōn possunt! Foedē scrībītis, pigrī disci-
puli!” Magister Titum et Mārcum sevērē reprehendit.

Titus: “Certē pulcherrimae sunt litterae Sextī, sed
meae litterae pulchriōrēs sunt quam Mārcī.”

Magister: “Reddite mihi tabulās, Tite et Mārce!” 75

Titus et Mārcus tabulās suās reddunt magistrō, quī
eās simul aspiciat. Magister litterās Titī comparat cum
litterīs Mārcī, et “Litterae vestrae” inquit “aequē foedae
sunt: tū, Tite, neque pulchrius neque foedius scrībīs
quam Mārcus.” 80

Titus: “At certē rēctius scrībō quam Mārcus.”

Magister: “Facile est rēctius quam Mārcus scrībēre,
nēmō enim prāvius scrībīt quam ille! Nōn oportet sē
comparāre cum discipulō pigerrimō ac stultissimō!
Comparā tē cum Sextō, quī rēctissimē et pulcherrimē 85
scrībīt.” Tum sē vertēns ad Mārcum: “Tū nōn modo
foedissimē, sed etiam prāvissimē scrībīs, Mārce! Nescīs
Latīnē scrībēre! Puer pigerrimus es atque stultissimus!”
Iam Mārcus multō sevērius reprehenditur quam Titus.

90 Mārcus (parvā vōce ad Titum): “Magister dīcit ‘mē prāvē scrībēre’: ergō litterās meās legere potest.”

At magister, quī verba Mārcī exaudit, “Litterās tuās turpēs” inquit “legere nōn possum, sed numerāre possum: quattuor litterās deesse cernō. Aspice: in vocābulō
95 prīmō et in vocābulō postrēmō eadem littera H deest.”

Mārcus: “At semper dīcō ‘omō abet’.”

Magister: “Nōn semper idem dīcimus atque scrībimus. In vocābulō secundō V deest, in quārtō M. Quid significant haec vocābula turpia *oclos* et *nāsu*? Tālia verba
100 Latīna nōn sunt! Nūllum rēctum est vocābulum praeter ūnum *et*, atque id vocābulum est frequentissimum et facillimum! Quattuor menda in quīnque vocābulīs! Nēmō alter in tam brevī sententiā tot menda facit!”

Magister stilō suō addit litterās quae dēsunt; ita
105 menda corrigit. Tum vērō “Nec solum” inquit “prāvē et turpiter, sed etiam nimis leviter scrībīs. Hās līneās tenuēs vix cernere possum. Necesse est tē stilum gravius in cēram premere.” (Discipulī in cērā scrībunt, nam tabulae eōrum cērā operiuntur. Cēra est māteria mollis
110 quam apēs, bēstiolae industriae, faciunt.)

Mārcus: “Stilum graviter premō, sed cēra nimis dūra est. Aliam tabulam dā mihi! Haec cēra prope tam dūra est quam ferrum.” (Ferrum est māteria dūra ex quā cultrī, gladiī, stilī aliaeque rēs multae efficiuntur.)

115 Magister Mārcō eandem tabulam reddit et “Cēra tua” inquit “tam mollis est quam Sextī, et facile est eius

ex-audire = audire (quod parvā vōce dicitur)

turpis -e = foedus

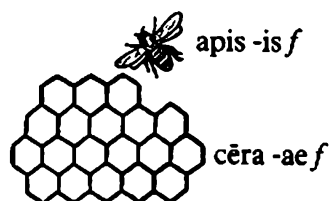
de-esse (: ab-esse)
de-est dē-sunt

facilis, *comp* facilior,
sup facillimus -a -um
mendum -ī n: m. facere
= prāvē scrībēre

ad-dere < ad + dare

corrīgere = rēctum facere

leviter scrībēre = levī
manū scrībēre

bēstiola -ae f = parva
bēstia

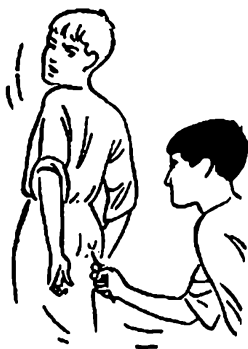
dūrus -a -um ↔ mollis -e

ferrum -ī n

ef-ficere -iō = facere
(< ex + facere)

decies = 10×

-iēs [×]:
 quotiēs? totiēs:
 decies = 10×
 novies = 9×
 octies = 8×
 septies = 7×
 sexies = 6×
 quinquies = 5×
 quater = 4×
 ter = 3×
 bis = 2×
 semel = 1×

animadvertere = vidēre
 vel audire

semel = 1×

super-esse ↔ de-esse

litterās legere. Sūme tabulam tuam et scrībe H litteram decies!”

Mārcus decies H scrībit: H H H H H H H H H H. Tum III
 magister eum v sexiēs scrībere iubet, et Mārcus, quī 120
 eandem litteram totiēs scrībere nōn vult, v v v v scrībit.
 Quotiēs Mārcus v scrībit? Mārcus, ut piger discipulus,
 quater tantum v scrībit. Deinde magister eum tōtum
 vocābulum NASVM quīnquiēs scrībere iubet, et Mārcus
 scrībit NASVM NASVM NASVM NASV NASV. Mārcus ter 125
 rēctē et bis prāvē scrībit.

Tum Titus, quī duās litterās deesse videt, sic incipit:
 “Magister! Mārcus bis...” — cum Mārcus stilum dū-
 rum in partem corporis eius mollissimam premit! Titus
 tacet nec finem sententiae facere audet. Magister vērō 130
 hoc nōn animadvertit.

Magister: “Iam tōtam sententiam rēctē scrībe!”

Mārcus interrogat: “Quotiēs?”

Magister breviter respondet: “Semel.”

Mārcus tōtam sententiam iterum ab initiō scrībere 135
 incipit: HOMO HOCVLOS...

Magister: “Quid significat *hocolōs*? Illud vocābulum
 turpe nōn intellegō!”

Mārcus: “Num hīc quoque littera deest?”

Magister: “Immō vērō nōn deest, at superest H litte- 140
 ra! Num tū *hocolōs* dīcis?”

Mārcus, ut puer improbus, magistrō verba sua red-
 dit: “Nōn semper dīcimus idem atque scrībimus!”

Magister: "Tacē, improbe! Dēlē illam litteram!"

145 Mārcus stilum vertit et litteram H dēlet. Simul Titus idem mendum eōdem modō corrigit in suā tabulā, neque vērō magister hoc animadvertit.

Postrēmō Mārcus "Quārē" inquit "nōs scrībere docēs, magister? Mihi necesse nōn est scrībere posse.

150 Numquam domī scrībō."

Magister: "Num pater tuus semper domī est?"

Mārcus: "Nōn semper. Saepe abest pater meus."

Magister: "Cum pater tuus abest, oportet tē epistulās ad eum scrībere."

155 Sextus: "Ego frequentēs epistulās ad patrem meum absentem scrībō." Sextus puer probus est ac tam impiger quam apis.

Mārcus: "Ego ipse nōn scrībō, sed Zēnōnī dictō. Zēnō est servus doctus quī et Latīnē et Graecē scit.

160 Īdem servus mihi recitāre solet."

Magister calamum et chartam prōmit et ipse scrībere incipit; is enim calamō in chartā scrībit, nōn stilō in cērā ut discipulī. (Charta ex papȳrō efficitur, id est ex altā herbā quae in Aegyptō apud Nīlum flūmen reperitur.

165 *Charta* et *papȳrus* vocābula Graeca sunt.)

Mārcus magistrum scrībere animadvertit eumque interrogat: "Quid tū scrībīs, magister?"

"Epistulam" inquit ille "ad patrem tuum scrībō. Breviser scrībō 'tē esse discipulum improbum'."

170 Magistrō scrībente, Mārcus "Prāvē scrībīs" inquit,

dēlēre ↔ addere

Zēnō

frequentēs : multās

im-piger = industrius
(↔ piger)

im- (ante p, m, b) = in-

Zēnō -ōnis m

Latīnē scīre = linguam
Latīnam scīre

īdem servus : is quoque
servus

calamus
-ī m

charta
-ae f

papȳrus -ī f

“syllaba *im* superest. Dēlē illam syllabam et scrībe ‘discipulum *probum*!’”

Magister: “Tacē, puer improbissime! Nihil dēleō, immō vērō vocābulum addō: ‘tē discipulum improbum atque *pigrum* esse’ scrībō!” 175

“Scrībe ‘*probum* atque *impigrum*!’” inquit Mārcus, nec vērō haec verba ā magistrō audiuntur.

epistulae (*dat*) addere =
ad epistulam addere

Diodōrus, quī diem epistulae addere vult, discipulōs interrogat: “Quī diēs est hodiē?”

kalendae Iūniae = diēs
prīmus mēnsis Iūniī

Titus: “Hodiē kalendae Iūniae sunt.” 180

mercēs -ēdis *f*

Magister: “Rēctē dīcis. Kalendae sunt hodiē. Ergo date mihi mercēdem!” (Mercēs est pecūnia quam magister quōque mēse ā patribus discipulōrum accipit. Discipulī kalendīs cuiusque mēnsis mercēdem magistrō suō afferre solent.) 185

signāre (epistulam)
= cērā claudere

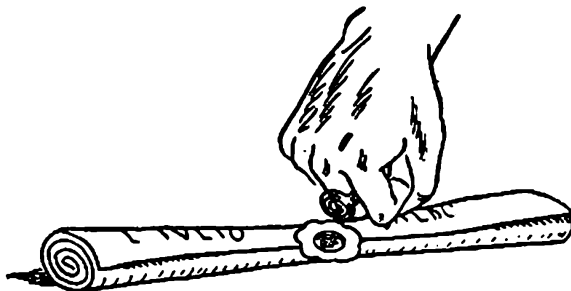
Sextus et Titus statim magistrō mercēdem dant. Mārcus vērō mercēdem sēcum nōn fert. Magister, antequam epistulam signat, pauca verba addit.

“Quid nunc scrībīs?” interrogat Mārcus.

“Scrībō ‘tē mercēdem ad diem nōn afferre’” respondet magister, atque epistulam signat ānulum suum in cēram imprimēns. 190

im-primere < in + pre-
mere

magister
epistulam
signat

GRAMMATICA LATINA

Adverbium

- 195 Discipulus *stultus* est quī *stultē* respondet.
Mīles *fortis* est quī *fortiter* pugnat.
'Stultus' et 'fortis' adiectīva sunt. 'Stultē' et 'fortiter' sunt adverbia.

Adiectīvum: *-us -a -um* (dēcl. I/II). Adverbium: *-ē*.

- 200 Adiectīvum: *-is -e* (dēcl. III). Adverbium: *-iter*.

Exempla:

Sextus *rēctē* et *pulchrē* scrībit, Titus et Mārcus *prāvē* et *turpiter* scrībunt ac *sevērē* reprehenduntur. Magister Latīnē et Graecē scit. Sōl *clārē* lūcet. Magister *breviter* respondet.

- 205 Puer *crassus* nōn *leviter*, sed *graviter* cadit.

Certē Titus *rēctius* et *pulchrius* scrībit quam Mārcus, nēmō *prāvius* aut *turpius* scrībit quam ille; Mārcus *prāvissimē* et *turpissimē* scrībit, Sextus *rēctissimē* et *pulcherrimē*. Nēmō *fortius* pugnat quam Rōmānī: Rōmānī *fortissimē* pugnant.

- 210 'Rēctius', 'fortius' est comparātīvús adverbīi, 'rēctissimē', 'fortissimē' superlātīvus est. Comparātīvus: *-ius*. Superlātīvus: *-issimē*.

PENSVM A

Sextus *rēct-* respondet, Mārcus *prāv-* respondet et *sevēr-* reprehenditur. Nēmō *rēct-* aut *pulchr-* scrībit quam Sextus; is *rēctissim-* et *pulcherrim-* scrībit. Lūna *plēna clār-* lūcet, sed sōl *clār-* lūcet quam lūna et cēterae stēllae; sōl *clārissim-* lūcet.

Hostēs nōn tam *fort-* pugnant quam Rōmānī. Mīlitēs nostrī *fort-* pugnant quam hostēs. Nostrī *fortissim-* pugnant. Mārcus *nimis lev-* scrībit. Magister *brev-* scrībit 'Mārcum *improbum esse*.'

PENSVM B

Ex XXIII litterīs Latīnīs VI — sunt: A E I O V Y; cēterae sunt —. Cōnsonāns semper cum vōcālī —. K, Y, Z litterae — sunt in

stultē < *stultus -a -um*
fortiter < *fortis -e*

adverbium *-ī n (adv)*
< *ad + verbum*

-ē
-iter

rēctē
rēctius
rēctissimē

fortiter
fortius
fortissimē

-ius
-issimē

Vocābula nova:

vōcālis
cōnsonāns
zephyrus
sententia
erus
mendum
cēra
māteria
apis
ferrum
epistula
calamus
charta
papýrus
mercēs
rārus
frequēns
varius
turpis

mollis
 dūrus
 quālis
 tālis
 impiger
 iungere
 coniungere
 significāre
 legere
 intellegere
 scribere
 dictāre
 comparāre
 exaudire
 deesse
 addere
 corrigere
 premere
 efficere
 animadvertere
 superesse
 dēlere
 signāre
 imprimere
 idem
 eadem
 idem
 quaeque
 quodque
 sic
 ita
 quotiēs
 totiēs
 semel
 bis
 ter
 quater
 quīnquiēs
 sexiēs
 deciēs
 adverbium

— Latīnā, in linguā Graecā —. Vocābula *ōstium* et *iānuā* — rem significant; *lingua* duās rēs — significat. Magister librōs Latīnōs et Graecōs — potest.

Discipulī hanc — in tabulīs suīs —: *Homō oculōs et nāsum habet*. Magister tabulam — puerī aspicit, et Sextī et Titī et Mārcī. In tabulā Mārcī IV litterae —. Magister litterās quae dēsunt —; — [= eō modō] magister menda Mārcī —. Tum Mārcus scrībit — [= hōc modō]: HOMO HOCVLOS... Magister: “Ō Mārce! Hīc nōn —, immō — littera H!” Mārcus stilum vertēns H litteram —. Tum magister calamum et — sūmit et — ad patrem Mārcī scrībit.

Cēra est — mollis. Ferrum est māteria —.

PENSVM C

Quot sunt litterae Latīnae?

Estne D vōcālis an cōnsonāns?

Quot syllabās habet vocābulum ‘apis’?

Quōmodo parvus discipulus legit?

Quis discipulus rēctissimē scrībit?

Quālēs sunt litterae quās Titus scrībit?

Quālis discipulus est Mārcus?

Cūr Mārcus nōn HOMO, sed OMO scrībit?

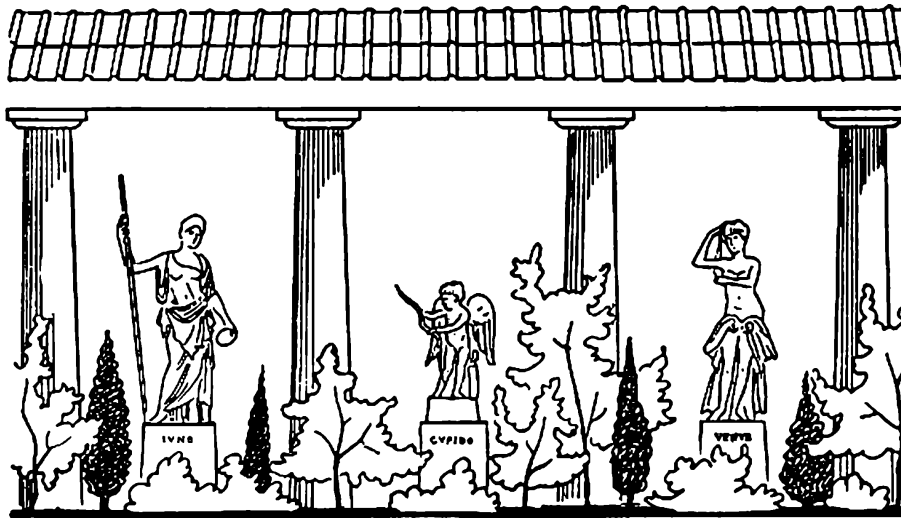
Quotiēs Mārcus litteram H scrībit?

Stilōne in tabulā scrībit magister?

Quid magister scrībit?

Estne facilis grammatica Latīna?

Tūne rēctius scrībis quam Mārcus?

tēctum

columnae

signa

MARITVS ET VXOR

- 1 Iūlius cum uxōre suā in peristylō ambulat. Uxor eius est Aemilia. Iūlius marītus Aemiliae est. Marītus et uxor inter columnās et signa ambulant. Tēctum peristylī altīs columnīs sustinētur, inter quās tria pulchra signa stant:
- 5 ūnum Iūnōnis, alterum Cupīdinis, tertium Veneris. Iūnō et Venus deae sunt. Cupīdō est filius Veneris et Mārtis, quamquam Venus Mārtis coniūnx nōn est, sed alterīus deī, cui nōmen est Vulcānus. Venus enim mala uxor est, quae aliōs deōs amat praeter coniugem suum
- 10 Vulcānum. Mārs et Vulcānus sunt filii Iūnōnis et Iovis; Iūnō enim coniūnx Iovis est. Sed Iuppiter malus marītus est, quī multās aliās deās amat praeter Iūnōnem, coniugem suam. Nēmō deōrum pēior marītus est quam Iuppiter, neque ūlla dea pēior uxor est quam Venus.
- 15 Inter omnēs deōs deāsque Iuppiter pessimus marītus est ac Venus pessima uxor.

uxor -ōris *f*marītus Aemiliae
= vir Aemiliae
columna -ae *f*
signum -ī *n*
tēctum -ī *n*Iūnō -ōnis *f*
Cupīdō -inis *m*
Venus -eris *f*
deus -ī *m*; dea -ae *f*
con-iūnx -iugis *f/m*
= uxor/marītus
alter -era -erum,
gen -erīus
Vulcānus -ī *m*Iuppiter Iovis *m*malus, *comp* pēior -ius,
sup pessimus -a -um
ūllus -a -um: neque ūllus
= et nūllus

māter familiās = māter
(domina) familiae
mātrōna -ae *f* = fēmina
quae marītum habet
amor -ōris *m* < amāre

pulchritūdō -inis *f*
< pulcher
omnēs -ium *m pl*
↔ nēmō

bonus, *comp* melior -ius,
sup optimus -a -um
Aemilia: "Iūlius *bonus*
vir est, *melior* quam
ūllus alius vir: Iūlius
est *optimus* omnium
virōrum!"

vocāre = appellāre

trēs tria, *gen* trium
duo -ae -o, *gen* duōrum
-ārum -ōrum
ūnus -a -um, *gen* -iūs
pater *ūnūs* filiī/filiae;
duōrum filiōrum/*duārum*
filiārum; *trium* filiōrum
/filiārum

magnus, *comp* māior -ius,
sup māximus -a -um
parvus, *comp* minōr -us,
sup minimus -a -um

pater familiās = pater
(dominus) familiae
adulēscēns -entis *m* = vir
quī nōndum xxx annōs
habet
virgō -inis *f* = fēmina
quae marītum nōndum
habet

ab-erat
domus -ūs *f*, *abl* -ō,
pl acc -ōs

Mātrēs familiās Iūnōnem invocant, ea enim dea est
mātrōnārum. Venerem et Cupīdinem invocant aman-
tēs, nam Venus et Cupīdō amōrem in cordibus homi-
num excitāre possunt. Cupīdō enim est deus amōris, et 20
Venus, pulcherrima omnium deārum, dea amōris ac
pulchritūdinis est. Pulchritūdō Veneris ab omnibus
laudātur.

Iūlius est bonus marītus quī uxōrem suam neque ūl-
lam aliam fēminam amat. Certē Iūlius marītus melior 25
quam Iuppiter est! Item Aemilia bona uxor est quae
marītum suum neque ūllum alium virum amat. Certē
Aemilia uxor melior est quam Venus! Aemilia Iūlium
'virum optimum' appellat. Item Iūlius uxōrem suam
'optimam omnium fēminārum' vocat. 30

Iūlius et Aemilia sunt parentēs trium līberōrum: duō-
rum filiōrum et ūnūs filiae. Līberī adhūc parvī sunt.
Mārcus octō annōs habet. Quīntus est puer septem an-
nōrum. Iūlia quīnque annōs habet. Quīntus nōn tantus
est quantus Mārcus nec tam parvus quam Iūlia. Quīn- 35
tus māior est quam Iūlia et minor quam Mārcus. Māxi-
mus līberōrum est Mārcus, minima est Iūlia.

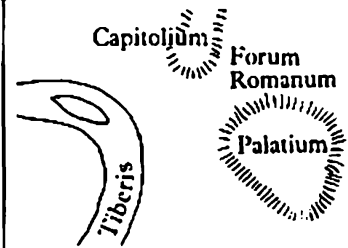
Ante decem annōs Iūlius pater familiās nōn erat, tunc
enim nec uxōrem nec līberōs habēbat. Iūlius adulēscēns
vīgintī duōrum annōrum erat. Aemilia mātrōna nōn 40
erat, sed virgō septendecim annōrum, quae Rōmae
apud parentēs suōs habitābat. Domus eōrum nōn pro-
cul aberat ab aliā domō, in quā Iūlius cum parentibus

suīs habitābat. Iūlius et Aemilia in eādem urbe habitā-
45 bant, nōn in eādem domō.

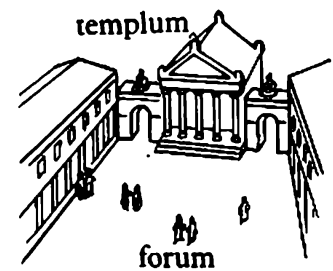
In urbe Rōmā multae domūs sunt et multa templa
deōrum. In mediā urbe inter collēs Capitōlium et Palā-
tium est forum Rōmānum, quō hominēs ex tōtā Italiā
atque ex omnibus prōvinciīs Rōmānīs conveniunt. In
50 Capitōliō est templum Iovis Optimī Māximī; circum
forum Rōmānum sunt alia multa templa deōrum. In
Palātiō sunt domūs magnificae. Rōmae plūrēs hominēs
habitāt quam in ūllā aliā urbe imperiī Rōmānī. Urbs
Rōma plūrimōs hominēs et plūrimās domōs habet. Arī-
55 minum, Capua, Ōstia magna sunt oppida, sed minōra
quam Rōma. Ōstia est oppidum minus quam Rōma,
sed māius quam Tūsculum. Rōma urbs māxima atque
pulcherrima est tōtīus imperiī Rōmānī.

II Pater Iūlii, quī iam mortuus est, magnam pecūniam
60 habēbat multāsque villās magnificās possidēbat praeter
domum Rōmānam: is homō dīves erat. Pater Aemiliae
erat homō pauper, quī ūnam domum exiguam possidē-
bat. Aemilia igitur virgō pauper erat, sed tamen Iūlius
eam amābat. Cūr Iūlius, adulēscēns dīves, virginem
65 pauperem amābat? Quia ea virgō proba ac fōrmōsa erat.
Nec Iūlius amōrem suum occultābat, nam Aemiliam
'amīcam' appellābat et multa dōna eī dabat. Sed tamen
Aemilia nōn Iūlium amābat, sed alium virum Rōmā-
num. Ergō Iūlius miser erat et nocte male dormiēbat.

70 Vir quī ab Aemiliā amābātur Crassus Dīves nōminā-

templum -ī n = domus
deī
forum -ī n = locus in urbe
apertus quō multī con-
veniunt
con-venire = in eundem
locum venire
Optimus Māximus: Iovis
cognōmen
magnificus -a -um =
magnus et pulcher
multī, comp plūrēs -a,
sup plūrimī -ae -a

tōtus -a -um, gen -īus

possidēre = habēre

dīves -itis = pecūniōsus

pauper -eris ↔ dīves

tamen : quamquam ea
pauper erat

tamen ↔ itaque

dōnum -ī n = rēs quae
datur

miser -era -erum

bātur. Aemilia Crassum amābat, neque vērō ab eō amābātur, quod parentēs Aemiliae pauperēs erant. Itaque ea quoque misera erat.

Aemilia numquam Iūlium salūtābat, cum eum in forō Rōmānō vidēbat, quamquam ipsa ā Iūliō salūtābātur. 75

cotīdiē = omnī diē,
quōque diē

flōs flōris *m*: rosa flōs
est; rosae et līlia
flōrēs sunt

Iūlius cotīdiē epistulās ad Aemiliam scrībēbat, in quibus pulchritūdō eius laudābātur verbīs magnificīs, ac simul cum epistulīs rosās aliōsque flōrēs pulcherrimōs ad eam mittere solēbat. Initiō Aemilia epistulās Iūliū nōn legēbat nec dōna eius accipiēbat, sed omnia ad eum 80 remittēbat; sed post paucōs diēs neque epistulae neque flōrēs remittēbantur...

re-mittere

annō (*abl*) post = post
annum
coniugēs -um *m pl* =
marītus et uxor

Annō post Iūlius et Aemilia coniugēs erant sub eōdem tēctō habitantēs. Iūlius uxōrem suam amābat et ab eā amābātur. 85

beātus -a -um ↔ miser

Etiam nunc, decem annīs post, beātī sunt coniugēs. Iūlius Aemiliam amat et ab eā amātur, neque amor coniugum hodiē minor est quam tunc.

ōsculārī (*eam*) = ōsculum dare (*eī*)

Iūlius uxōrem ōsculātur et “Ō Aemilia” inquit, “mea III
optima uxor! Decem annī longum est tempus, sed amor 90

meus tempore nōn minuitur. Ut tunc tē amābam, ita etiam nunc tē amō.”

minuere = minōrem facere

Tum Aemilia, quae verbīs Iūliī dēlectātur, “Ō Iūli” inquit, “mī optime vir! Meus amor ergā tē multō māior
95 est hodiē quam tunc! Tempus amōrem meum nōn minuit, immō vērō auget!”

Iūlius, meus, voc Iūli!
mī!: “Ō Iūli, mī vir!”
ergā *ppp* + *acc*

augēre = māiōrem facere; ↔ minuere

Ad hoc Iūlius rīdēns “Ita est ut dīcis” inquit, “nam tunc ego tē amābam, tū mē nōn amābās! Ego miserri-
mus eram omnium adulēscentium, quod tū numquam
100 mē salūtābās, cum mē vidēbās, quamquam ego semper tē salūtābam, cum tē vidēbam. Neque epistulās, quās cotīdiē tibi scribēbam, legēbās, neque flōrēs, quōs tibi multōs mittēbam, accipiēbās, sed omnēs ad mē remittēbās! Propter amōrem nocte vix dormiēbam — semper
105 dē tē cōgitābam...”

miser, *comp* miserior, *sup* miserrimus

Aemilia item dē illō tempore cōgitāns “Ego quoque” inquit “tunc miserrima eram. Amābam enim alium virum Rōmānum, quī mē nōn amābat, quod virgō pauper eram.”

110 Iūlius: “Ille vir pessimus tē dignus nōn erat!”

dignus -a -um (+ *abl*: tē/amōre tuō d.)

Aemilia: “Rēctē dīcis, mī Iūli. Tū sōlus amōre meō dignus erās, tū enim mē amābās, mihi epistulās scribēbās ac flōrēs mittēbās, quamquam pecūniam nūllam habēbam. Certē nōn propter pecūniam mē amābās, Iūli!
115 At nunc tē sōlum nec ūllum alium virum amō. Fēmina beāta sum, quod marītum bonum habeō, et quia nōs trēs liberōs habēmus et cum magnā familiā in hāc villā

haec (*n pl*) = hae rēs

x annīs (*abl*) ante
= ante x annōs

pauper, *comp* -erior,
sup -errimus
dīves, *comp* dīvitior,
sup dīvitissimus

minus pulcher (↔ pul-
chrior) = nōn tam
pulcher

gracilis -e = tenuis

ēsse: edō edimus
ēs ēstis
ēst edunt

magnificā habitāmus, quae familiā nostrā digna est.
Hoc peristylum magnificum, hae columnae, haec signa,
hī flōrēs — haec omnia cotīdiē mē dēlectant! Ō, quam 120
beātī hīc sumus, Iūli! Quantus est deōrum ergā nōs
amor!”

Iūlius: “Est ut dīcis, Aemilia. Decem annīs ante apud
parentēs nostrōs habitābāmus, ipsī parentēs nōndum
erāmus nec familiam habēbāmus. Tū et parentēs tuī 125
pauperēs erātis, in exiguā domō habitābātis nec ūllam
vīllam habēbātis, sed tamen ego tē amābam...”

Aemilia: “Quārē ego, virgō pauperrima, ā tē, adulēs-
cente dīvitissimō, amābar?”

Iūlius iterum Aemiliam ōsculāns “Tū ā mē amābāris” 130
inquit, “quod pulcherrima erās omnium virginum Rō-
mānārū, prope tam pulchra quam ipsa Venus!”

Aemilia: “Num hodiē minus pulchra sum quam tunc
eram?”

Iūlius faciem uxōris intuēns “Certē” inquit “mātrōna 135
tam pulchra es quam virgō erās, mea Aemilia. Omnēs
pulchritūdinem tuam laudant.” Tum vērō fōrmam eius
spectāns: “At minus gracilis es quam tunc: eō enim
tempore gracilior erās quam hoc signum Veneris.”

Aemilia signum Veneris aspicit, cuius corpus graci- 140
lius ac minus est quam ipsius. “Certē tam gracilis hodiē
nōn sum” inquit, “sed quārē mē crassiōrem fierī putās?”

Iūlius rīdēns respondet: “Quia nunc cibum meliōrem
ēs quam tunc edēbās!”

145 Aemilia: "Id quod nunc edō nec melius nec pēius est quam quod apud parentēs meōs edēbam."

Iūlius: "Ergō plūs ēs quam tunc, Aemilia."

150 Postrēmō Aemilia "Certē plūs edō quam solēbam" inquit, "sed nec plūs nec minus quam opus est. Nimis stultus vir es, Iūli! Nōnne intellegis nōn modo amōrem nostrum, sed etiam familiam tempore augērī? Num opus est mē plūs dīcere?"

Amor dōnum est Veneris. Līberī dōna Iūnōnis sunt.

GRAMMATICA LATINA

155 Verbī tempora

Tempus praesēns et praeteritum

Tempus praesēns (nunc): Māne *est*. Sōl *lūcet*. Omnēs *vigilant*, nēmō *dormit*. Avēs *canunt*.

160 Tempus praeteritum (tunc): Ante trēs hōrās *nox erat*. Stēllae *lūcēbant*, sōl nōn *lūcēbat*. Nēmō *vigilābat*, omnēs *dormiēbant*. Avēs nōn *canēbant*.

Praeteritum (pers. III): singularis *-bat -ēbat*, plūrālis *-bant -ēbant*.

Praeteritum

165 [A] Actīvum.

Exempla: [1] *computā|re: computā|bat; [2] pārē|re: pārē|bat; [3] scrīb|ere: scrīb|ēbat; [4] dormī|re: dormi|ēbat*.

170 Ante vīgintī annōs Iūlius discipulus tam improbus *erat* quam Mārcus nunc est: in lūdō *dormiēbat*, male *computābat*, foedē *scrībēbat*, neque magistrō suō *pārēbat*.

Mārcus: "Num tū melior discipulus *erās*, pater, quam ego sum? Nōnne tū in lūdō *dormiēbās*? Num semper magistrō *pārēbās*, bene *computābās* et pulchrē *scrībēbās*?" Iūlius: "Ego

*multum, comp plūs plū-
ris, sup plūrimum -ī
paulum, comp minus
-ōris, sup minimum -ī
opus est = necesse est
/oportet*

*praesēns -entis (praes)
praeteritus -a -um*

*praeteritum -ī n =
tempus praeteritum
-bat -bant
-ēbat -ēbant*

[1] *computā|ba|m
computā|bā|s
computā|ba|t
computā|bā|mus
computā|bā|tis
computā|ba|nt*
[2] *pārē|ba|m
pārē|bā|s
pārē|ba|t
pārē|bā|mus
pārē|bā|tis
pārē|ba|nt*

[3] scrib|ēba|m
scrib|ēbā|s
scrib|ēba|t
scrib|ēbā|mus
scrib|ēbā|tis
scrib|ēba|nt

[4] dormi|ēba|m
dormi|ēbā|s
dormi|ēba|t
dormi|ēbā|mus
dormi|ēbā|tis
dormi|ēba|nt

esse era|m erā|mus
erā|s erā|tis
era|t era|nt

[1,2] -ba|m -bā|mus
-bā|s -bā|tis
-ba|t -ba|nt

[3,4] -ēba|m -ēbā|mus
-ēbā|s -ēbā|tis
-ēba|t -ēba|nt

[1] laudā|ba|r
laudā|bā|ris
laudā|bā|tur
laudā|bā|mur
laudā|bā|minī
laudā|ba|ntur

[2] timē|ba|r
timē|bā|ris
timē|bā|tur
timē|bā|mur
timē|bā|minī
timē|ba|ntur

[3] reprehend|ēba|r
reprehend|ēbā|ris
reprehend|ēbā|tur
reprehend|ēbā|mur
reprehend|ēbā|minī
reprehend|ēba|ntur

[4] pūni|ēba|r
pūni|ēbā|ris
pūni|ēbā|tur
pūni|ēbā|mur
pūni|ēbā|minī
pūni|ēba|ntur

[1,2] -ba|r -bā|mur
-bā|ris -bā|minī
-bā|tur -ba|ntur

[3,4] -ēba|r -ēbā|mur
-ēbā|ris -ēbā|minī
-ēbā|tur -ēba|ntur

numquam in lūdō dormiēbam, semper magistrō pārēbam, bene computābam et pulchrē scribēbam! Certē ego discipulus 175 multō melior eram quam tū nunc es!"

Quīntus: "Quid? Num vōs meliōrēs discipulī erātis quam nōs sumus? Nōnne vōs in lūdō dormiēbātis? Num semper magistrō pārēbātis, bene computābātis et pulchrē scribēbātis?"

Iūlius: "Nōs numquam in lūdō dormiēbāmus, semper magistrō 180 pārēbāmus, bene computābāmus et pulchrē scribēbāmus! Certē nōs discipulī multō meliōrēs erāmus quam vōs nunc estis!"

Iūlius vērūm nōn dicit: ante vīgintī annōs discipulī tam malī erant quam nunc sunt: in lūdō dormiēbant, male computābant, foedē scribēbant, neque magistrō suō pārēbant! 185

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
<i>Persōna prīma</i>	-bam	-bāmus	-ēbam	-ēbāmus
<i>Persōna secunda</i>	-bās	-bātis	-ēbās	-ēbātis
<i>Persōna tertia</i>	-bat	-bant	-ēbat	-ēbant

[B] Passivum. 190

Iūlius magistrum suum nōn timēbat, sed ipse ā magistrō timēbātur! Itaque nōn reprehendēbātur nec pūniēbātur, sed laudābātur ā magistrō.

Mārcus: "Num tū semper ā magistrō tuō laudābāris? Nōnne reprehendēbāris ac pūniēbāris?" Iūlius: "Ego ā magistrō 195 meō saepe laudābar, numquam reprehendēbar aut pūniēbar. Ego magistrum nōn timēbam, sed ipse ab eō timēbar!" Mārcus: "Tūne ā magistrō timēbāris?" Iūlius: "Nōs omnēs ā magistrō timēbāmur. Itaque nōn reprehendēbāmur nec pūniēbāmur, sed semper laudābāmur!" Mārcus: "Nōn vērūm dicitis! 200 Vōs nōn timēbāminī ā magistrō nec semper laudābāminī, sed reprehendēbāminī ac pūniēbāminī!"

In illō lūdō discipulī ā magistrō timēbantur! Itaque nōn reprehendēbantur nec pūniēbantur, sed semper laudābantur. 205

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
<i>Persōna prīma</i>	-bar	-bāmur	-ēbar	-ēbāmur
<i>Persōna secunda</i>	-bāris	-bāminī	-ēbāris	-ēbāminī
<i>Persōna tertia</i>	-bātur	-bantur	-ēbātur	-ēbantur

PENSVM A

Ante x annōs Iūlius apud parentēs suōs habit– nec uxōrem hab–. Iūlius et Aemilia Rōmae habit–. Iūlius Aemiliam am– nec ab eā am–. Ea numquam Iūlium salūt– cum eum vid–, quamquam ipsa ab eō salūt–. Aemilia epistulās Iūliū nōn leg– nec dōna eius accipi–, sed omnia remitt–.

Iūlius: “Tunc ego tē am– nec ā tē am–, nam tū alium virum am– nec ab eō am–. Ego miser er– et tū misera er–. Tunc apud parentēs nostrōs habit–. Tū et parentēs tuī in parvā domō habit–. Vōs ā mē salūt–, quamquam pauperēs er–.”

PENSVM B

Iūlius, quī — Aemiliae est, — suam nec — aliam fēminam amat. Quīntus — quam Mārcus et — quam Iūlia est.

— peristylī xvi altīs — sustinētur. Inter columnās iii — stant. Iūnō, — [= uxor] Iovis, — matrōnārum est. Nēmō deōrum — marītus est quam Iūppiter. Inter omnēs deōs Iūppiter — marītus est.

Ante x annōs Aemilia nōn matrōna, sed — erat. Tunc Iūlius — xxii annōrum erat. Pater Iūliū vir — [= pecūniōsus] erat. Quī nōn dīves, sed — est, in parvā — habitat. Rōmae multī hominēs habitant, — quam in ūllā aliā urbe. Rōma est urbs — imperiū Rōmānī.

PENSVM C

Quae est coniūnx Iovis?

Num Iūppiter bonus marītus est?

Cuius filius est Cupīdō?

Estne Quīntus māior quam Mārcus?

Ubi parentēs Iūliū habitābant?

Cūr Iūlius tunc miser erat?

Cūr Aemilia Iūlium nōn amābat?

Num Iūlius Aemiliam propter pecūniam amābat?

Cūr Aemilia nunc beāta est?

Hodiēne Aemilia minus pulchra est quam tunc?

Vocābula nova:

uxor
marītus
columna
signum
tēctum
dea
coniūnx
matrōna
amor
pulchritūdō
adulēscēns
virgō
domus
templum
forum
dōnum
flōs
melior
pēior
optimus
pessimus
māior
minor
māximus
minimus
magnificus
plūrēs
plūrimī
dīves
pauper
miser
beātus
dignus
gracilis
convenīre
possidēre
mittere
remittere
ōsculārī
minuere
augēre
opus esse
mī
ūllus
tamen
cotīdiē
minus
plūs
ergā
praesēns
praeteritum

vīcēsīmus -a -um
= xx (20.)

cūnae

parvulus -a -um = parvus
fārī = loquī
īn-fāns -antis *m/f*
cūnae -ārum *f/pl*

somnus -ī *m*

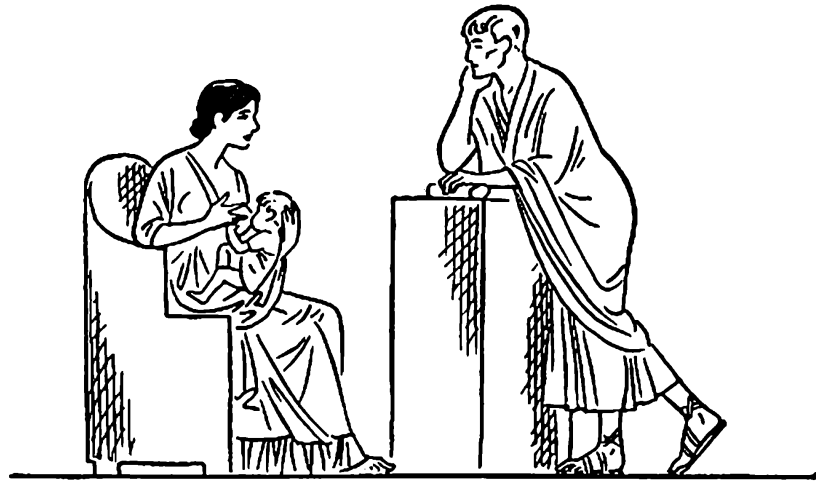
necessārius -a -um
< necesse
carēre + *abl*: cibō *c.*
= sine cibō esse
postulāre = poscere
vāgīre = 'vā' facere,
plōrāre (ut īnfāns)

lac lactis *n*

alere (īnfantem) = cibum
dare (īnfantī)
sī-ve = vel sī
mulier -eris *f* = fēmina

aliēnus -a -um = nōn
suus, alterīus
nūtrīx -īcis *f*

nōlunt (< ne-volunt)
= nōn volunt

PARENTES

Puerī parvulī quī nōndum fārī possunt īnfantēs dīcun- /
tur. Parvulus īnfāns in cūnīs cubāre solet. Cūnae sunt
lectulus īnfantis. Īnfāns multās hōrās dormit nōn solum
nocte, sed etiam diē; nam longus somnus īnfantī tam
necessārius est quam cibus. Īnfāns neque somnō neque 5
cibō carēre potest. Quōmodo īnfāns, quī fārī nōn potest,
cibum postulāt? Īnfāns quī cibō caret magnā vōce vāgit.
Ita parvulus īnfāns cibum postulāt. Tum māter accurrit
atque īnfantem ad pectus suum appōnit. Īnfāns lac mā-
tris bibit. Parvulus īnfāns, cui dentēs nullī sunt, nōn 10
pāne, sed lacte vīvit.

Sī māter īnfantem suum ipsa alere nōn potest sīve
nōn vult, īnfāns ab aliā muliere alitur, quae eī in locō
mātris est. Mulier quae aliēnum īnfantem alit nūtrīx
vocātur. Multī īnfantēs Rōmānī nōn ā mātribus suīs, 15
sed ā nūtrīcibus aluntur. Multae mātres īnfantēs suōs
ipsae alere nōlunt.

Ante quīnque annōs Iūlia parvula infāns erat. Tunc infan-
 tem in cūnīs habēbat Aemilia. Nunc ea parvulō
 20 infante caret: cūnae vacuae sunt.

Sed post paucōs mēnsēs novus infāns in cūnīs erit.
 Aemilia rūsus parvulum infan-tem habēbit neque cūnae
 vacuae erunt. Tum Iūlius et Aemilia quattuor liberōs
 habēbunt. Aemilia laeta cūnās movēbit et parvā vōce
 25 cantābit: “Lalla”. Pater infan-tem suum in manibus por-
 tābit eumque nōn minus amābit quam māter. Pater et
 māter infan-tem suum aequē amābunt.

Annō post pater et māter ab infante suō appellābun-
 tur. Aemilia autem ‘mamma’ appellābitur, nōn ‘māter’,
 30 neque Iūlius ‘pater’, sed ‘tata’ appellābitur; neque enim
 infāns ipsa nōmina ‘patris’ et ‘mātris’ dīcere poterit.
 Infāns igitur parentibus suīs dīcet: “Mamma! Tata!”
 Neque solum prīma verba, sed etiam primōs gradūs
 faciet infāns. Initiō pater eum sustinēbit ac manū dūcet,
 35 mox vērō infāns sōlus ambulāre incipiet neque ā paren-
 tibus sustinēbitur neque manū dūcētur. Infāns ambu-
 lāns ā parentibus laetīs laudābitur. Simul infāns plūra
 verba discet et mox rēctē loquī sciet.

Utra infan-tem Aemiliae alet, māterne an nūtrīx? In-
 40 fāns ā mātre alētur. Aemilia ipsa infan-tem vāgientem ad
 pectus suum appōnet. Infāns lac mātris bibet, nōn nū-
 trīcis. Tum māter infan-tem in cūnās impōnet. Vesperī
 duae ancillae cūnās in cubiculum parentum portābunt
 atque ante lectum eōrum ponent. Sī infāns bene dor-

pot-erit

gradus -ūs m

mox = brevī tempore
post

prīmī gradūs infantis

vesperī (adv) ↔ māne

col-loquī (< cum + lo-
quī) = inter sē loquī

futūrus -a -um: (tempus)
futūrum ↔ praeteritum
sermō -ōnis *m* = id quod
dīcitur, verba

(ego) volō, (tū) vīs,
(is) vult
nōlō (< ne-volō) = nōn
volō

filiola -ae *f* = parva
fīlia

profectō = certē

nēmō, *acc* nēminem
magis ↔ minus

rārō (*adv*) ↔ saepe
velle: volō volumus
vīs vultis
vult volunt

adversus *ppp* + *acc*

manēre (= nōn abīre)

→ { ostium

ad ostium versus =
adversus ostium

nōlī abīre! = manē!

pergere (= nōn dēsīnere)
colloquium -ī *n* < colloquī

miet nec vāgiet, parentēs quoque bene dormient neque 45
ab īnfante vāgiente ē somnō excitābuntur. —

Iūlius adhūc in peristylō cum uxōre colloquitur. Ae- 11
milia fessa in sellā cōnsīdit. Marītus et uxor iam nōn dē
tempore praeteritō colloquuntur, sed dē tempore fu-
tūrō. Sermō eōrum est dē rēbus futūrīs. 50

Iūlius, quī iam intellegit Aemiliam novum īnfantem
exspectāre, “Ō Aemilia!” inquit, “Mox parvulum filium
habēbimus.”

Aemilia: “Fīlium? Iam duōs filiōs habēmus. Ego alte-
ram filiam habēre volō, plūrēs quam duōs filiōs nōlō! 55
Cūr tū filium habēre vīs, Iūli? Nōnne laetus eris, sī
filiolam habēbis? Num parvulam filiam minus amābis
quam filium?”

Iūlius: “Profectō laetus erō, sī alteram filiam habēbō.
Nēminem magis amābō quam parvulam filiam.” 60

Aemilia: “Iam filiōs tuōs magis amās quam tuam Iū-
liam filiolam: Mārcum et Quīntum saepe laudās, sed Iū-
liam rārō laudās, quamquam proba est puella. Vōs virī
filiōs modo habēre vultis, filiās nōn amātis!” Aemilia
surgit atque gradum adversus ostium facit. 65

Iūlius: “Manē hīc apud mē, Aemilia!”

Aemilia alterum gradum ad ostium versus facit, tum
incerta cōnsistit.

Iūlius: “Nōlī abīre! Tēcum colloquī volō.”

Aemilia nōn abit, sed apud marītum manet. Coniu- 70
gēs colloquī pergunt. Ecce colloquium eōrum:

Iūlius: “Nōs virī nōn filiōs tantum, sed etiam filiās habēre volumus, nec filiās minus amāmus quam filiōs. Certē mulierēs rārius ā liberīs suīs discēdunt...”

rārō *adv, comp* rārius,
sup rārissimē

75 Aemilia: “Multae mātērēs īnfantēs suōs apud nūtrīcēs relinquunt, ego vērō manēbō apud īnfantem meum: numquam ab eō discēdam! Sī aeger erit, ipsa eum cūrābō tōtamque noctem apud eum vigilābō; nēmō īnfantem aegrum tam bene cūrāre potest quam mātēr ipsa.”

80 Iūlius: “Nōnne ab īnfante sānō discēdēs?”

Aemilia: “Minimē! Bona mātēr semper apud īnfantem suum manēre dēbet. Sīve īnfāns valet sīve aegrōtat, mātēr ipsa eum cūrāre et alere dēbet — hoc est mātris officium!”

minimē = certē nōn
(discēdam)
sī-ve ... sī-ve = sī ...
vel sī
dēbēre

85 Iūlius: “Tūne ipsa īnfantem tuum lacte tuō alēs?”

officium -ī *n*: mātris
officium est = mātēr
dēbet

Aemilia: “Profectō īnfantem meum ipsa alam. Ego faciam officium meum! Neque solum diē, sed etiam nocte apud īnfantem erō: semper cum eō dormiam.”

Iūlius: “Quid? Nōs et īnfāns in eōdem cubiculō dormiēmus? Vix ūnam hōram dormīre poterimus, sī īnfāns vāgiet. Sī tū et īnfāns tuus in cubiculō nostrō dormiētis, ego profectō in aliō cubiculō dormiam, ubi ab īnfante vāgiente nōn excitābor!”

pot-erimus

Aemilia: “Ō Iūli! Ita loquitur homō quī officium suum nescit!”

Iūlius: “Meum officium est pecūniam facere ac magnam familiam alere, nōn cum īnfante vāgiente cubāre! Somnus virō industriō necessārius est!”

pergere : loquī pergere
plūra : plūra verba

ūnā cum = simul cum
occurrere + dat:

Syra Aemiliae in ōstiō
occurrit

silēre = tacēre

silentium -ī n (< silēns)
↔ sermō

ad-vehere

domum = ad domum
suam
re-vertī = red-īre

Aemilia irāta “Nōlī pergere!” inquit, “Plūra ā tē au-
dīre nōlō!” atque iterum ad ōstium versus īre incipit. 100

“Manē, Aemilia!” inquit Iūlius, “Nōlī ita mē relin-
quere!” sed illa adversus ōstium īre pergit.

Tum vērō Syra, quae eō ipsō tempore peristylum in- 111
trat ūnā cum Iūliā, dominae in ōstiō occurrit.

Aemilia ante Syram et Iūliam cōsistēns “Quid vul- 105
tis?” inquit, “Cūr nōn manētis in hortō?”

Syra: “Quia mox imbrem habēbimus: ecce caelum
nūbibus ātrīs operitur. Sī in hortō manēbimus, ūmidae
erimus. Vōs quoque ūmidī eritis, dominī, sī hīc in peri-
stylō manēbitis.” 110

Iūlius caelum spectāns “Rēctē dīcis” inquit, “Illae
nūbēs imbrem afferent. Venīte mēcum in ātrium! Mox
sōl rūrsus lūcēbit.”

Iūlius ātrium intrat; Aemilia eum sequitur ūnā cum
Iūliā et Syrā. In ātriō Iūlius et Aemilia silentēs imbrem 115
in impluvium cadentem aspiciunt. Iūlia silentium pa-
rentum animadvertit, et “Quid silētis?” inquit, “Estisne
trīstēs? Ego vōs cōnsōlābor!”

Aemilia: “Cōgitāmus dē... miserīs nautīs, quōrum of-
fīcium est nāvīgāre, sīve mare tranquillum sīve turbi- 120
dum est. Multī nautae nunc in mare merguntur, dum
rēs necessāriās ex terrīs aliēnīs in Italiam advehere cō-
nantur. Ō, miserōs nautās, quī numquam domum re-
vertentur! Ō, miserōs liberōs nautārum, quī post hanc
tempestātem patrēs suōs nōn vidēbunt!” 125

Iūlia: “Ego laetor quod pater meus nauta nōn est et domī apud nōs manēre potest.”

domī = in domō suā

Iūlius, quī crās Rōmam ībit, “Nōn semper” inquit “mihi licet apud vōs manēre, Iūlia. Necesse est mihi
130 crās rūsus ā vōbīs discēdere, nec vērō in terrās aliēnās ībō, ut nauta.”

crās = diē post hunc diem

vōs, *abl* vōbīs: ā vōbīs

Iūlia: “Quō ībis, tata? Quandō revertēris? Ego et mīamma tē sequēmur!”

īre: ībō ībimus
ībis ībitis
ībit ībunt

Iūlius: “Quārē mē sequēminī? Rōmam proficīscar,
135 unde tertiō quōque diē revertar, sī poterō.”

pot-erō

Iūlia: “Nōlī ā nōbīs discēdere! Vel sī necesse erit domō abīre, nōn modo tertiō quōque diē, sed cotīdiē ad nōs revertī dēbēs. Hoc postulō ā tē! Nōlō tē carēre, tata. Cotīdiē tibi occurram.”

nōs, *abl* nōbīs: ā nōbīs

domō = ā domō suā

Iūlius: “Audīsne, Aemilia? Iūlia dīcit ‘sē patre suō carēre nōlle’, ergō mē nōn minus dīligit quam tē. Atque ego profectō filiam meam aequē dīligō ac fīliōs. Nec alteram fīliam minus dīligam.”

nōlle *īnf* (< ne- + velle)
= nōn velle
dīligere = amāre (ut parentēs liberōs suōs)
aequē (*ac*) = nec magis nec minus (quam)

Iūlia: “Quam ‘alteram fīliam’ dīcis? Mihi soror nōn
145 est.”

Iūliō silente, Aemilia “Nōnne gaudēbis, Iūliola” inquit, “sī parvulam sorōrem habēbis?”

Iūliō silente = dum
Iūlius silet
Iūliola = parva Iūlia

Iūlia: “Sorōrem habēre nōlō! Nam sī sorōrem habēbō, ea sōla ā vōbīs amābitur, ego nōn amābor!”

Aemilia: “Certē tū nōn minus ā nōbīs amāberis: tū et parvula soror aequē amābiminī.”

Iūlia: “Sī aequē amābimur, laeta erō. Sed multō ma-

filiolus -ī m = parvus
filius

nolumus (< ne-volumus)
= nōn volumus

decēre = dignus esse;
eam decet = eā dignus
est, eī convenit
nōlī! (sg) nōlite! (pl)

futūrum (fut)

[1] computā|b|ō
computā|b|is
computā|b|it
computā|b|imus
computā|b|itis
computā|b|unt

[2] pārē|b|ō
pārē|b|is
pārē|b|it
pārē|b|imus
pārē|b|itis
pārē|b|unt

[3] scrīb|a|m
scrīb|ē|s
scrīb|ē|t
scrīb|ē|mus
scrīb|ē|tis
scrīb|ē|nt

gis laetābor, sī frātre[m] habēbō, mamma! Nōne tū quoque laetāberis, tata, sī filiolum habēbis?”

Iūlius silet. Aemilia vērō, antequam Iūlia silentium patris animadvertit, “Nōlī dīcere ‘tatam’ et ‘mammam’, Iūliola!” inquit, “Ea nōmina ā tē audīre nolumus. Ita loquuntur parvulī infantēs, nec sermō infantium tē decet. ‘Patrem’ et ‘mātre[m]’ dīcere oportet.”

Iūlia: “Sī infāns nōn sum, nōlite mē ‘Iūliolam’ vocāre! Id nōmen mē nōn decet. Mihi nōmen est ‘Iūlia’.”

Aemilia: “Rēctē dīcis, Iūlia. Tū igitur ā nōbīs ‘Iūlia’ vocāberis, et nōs ā tē ‘pater’ et ‘māter’ vocābimur.”

Iūlia: “Ita semper ā mē vocābiminī, tata et mamma!”

GRAMMATICA LATINA

165

Verbī tempora

Tempus futūrum

Tempus praesēns: Diēs est. Sōl lūcet. Omnēs vigilant. Nēmō dormit. Avēs canunt.

Tempus futūrum: Mox nox erit. Sōl nōn lūcēbit, sed stēllae lūcēbunt. Omnēs dormient. Nēmō vigilābit. Nulla avis canet.

Futūrum (pers. III): singulāris -bit -et, plūrālis -bunt -ent.

[A] Āctīvum.

Exempla: [1] computā|re: computā|bit; [2] pārē|re: pārē|bit; [3] scrīb|ere: scrīb|et; [4] dormī|re: dormī|et.

175

Malus discipulus: “Ab hōc diē bonus discipulus erō, magister: numquam in lūdō dormiam, semper tibi pārēbō, bene computābō et pulchrē scrībam!” Magister: “Quid? Tūne bonus discipulus eris? Id fierī nōn potest! Crās rūsus in lūdō dormiēs, male computābis, foedē scrībēs, nec mihi pārēbis!” Crās discipulus tam malus erit quam hodiē est: in lūdō dormiet, male computābit, foedē scrībet, nec magistrō pārēbit.

180

Malī discipulī: “Ab hōc diē bonī discipulī *erimus*, magister:
numquam in lūdō *dormiēmus*, semper tibi *pārēbimus*, bene
185 *computābimus* et *pulchrē scrībēmus!*” Magister: “Quid? Vōs-
ne bonī discipulī *eritis*? Id fierī nōn potest! Crās rūsus in
lūdō *dormiētis*, male *computābitis*, foedē *scrībētis*, nec mihi
pārēbitis!” Crās discipulī tam improbī *erunt* quam hodiē sunt:
in lūdō *dormient*, male *computābunt*, foedē *scrībent*, nec ma-
190 *gistrō pārēbunt*.

	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>
<i>Persōna prīma</i>	-bō	-bimus	-am	-ēmus
<i>Persōna secunda</i>	-bis	-bitis	-ēs	-ētis
<i>Persōna tertia</i>	-bit	-bunt	-et	-ent

195 [B] Passivum.

Fīlius: “Ab hōc diē bonus discipulus *erō*. Ergō ā magistrō
laudābor, nōn *reprehendar*.” Pater: “Tū nōn *laudāberis*, sed
reprehendēris ā magistrō!” Crās discipulus rūsus ā magistrō
reprehendētur, nōn *laudābitur*.

200 Fīlii: “Ab hōc diē bonī discipulī *erimus*. Ergō ā magistrō
laudābimur, nōn *reprehendēmur*.” Pater: “Vōs nōn *laudābi-*
minī, sed *reprehendēminī* ā magistrō!” Crās discipulī rūsus ā
magistrō *reprehendentur*, nōn *laudābuntur*.

	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>
205 <i>Persōna prīma</i>	-bor	-bimur	-ar	-ēmur
<i>Persōna secunda</i>	-beris	-biminī	-ēris	-ēminī
<i>Persōna tertia</i>	-bitur	-buntur	-ētur	-entur

PENSVM A

Mox novus infāns in cūnīs Aemiliae er-. Aemilia rūsus in-
fantem hab-. Tum quattuor liberī in familiā er-. Iūlius et
Aemilia quattuor liberōs hab-. Aemilia infantem suum am-.
Iūlius et Aemilia infantem suum aequē am-. Annō post in-
fāns prīma verba disc- et prīmōs gradūs faci-. Infāns ambu-
lāns ā parentibus laud-.

Aemilia: “Ego infantem meum bene cūr-: semper apud
eum man-, numquam ab eō discēd-.” Iūlius: “Certē bona

[4] dormi|a|m
dormi|ē|s
dormi|e|t
dormi|ē|mus
dormi|ē|tis
dormi|e|nt
esse erō erimus
eris eritis
erit erunt

[1,2] -b|ō -b|imus
-b|is -b|itis
-b|it -b|unt
[3,4] -a|m -ē|mus
-ē|s -ē|tis
-e|t -e|nt

laudā|b|or
laudā|b|eris
laudā|b|itur
laudā|b|imur
laudā|b|iminī
laudā|b|untur
reprehend|a|r
reprehend|ē|ris
reprehend|ē|tur
reprehend|ē|mur
reprehend|ē|minī
reprehend|e|ntur

[1,2] -b|or -b|imur
-b|eris -b|iminī
-b|itur -b|untur
[3,4] -a|r -ē|mur
-ē|ris -ē|minī
-ē|tur -e|ntur

Vocābula nova:

infāns
 cūnae
 somnus
 lac
 mulier
 nūtrīx
 gradus
 sermō
 filiola
 filiolus
 colloquium
 officium
 silentium
 parvulus
 necessarius
 aliēnus
 futūrus
 ūmidus
 fārī
 carēre
 postulāre
 vāgīre
 alere
 colloquī
 volō
 vīs
 volumus
 vultis
 manēre
 pergere
 cūrāre
 dēbēre
 occurrere
 silēre
 advehere
 revertī
 diligere
 decēre
 nōlle
 domō
 mox
 magis
 rārō
 crās
 adversus
 ad... versus
 nōlī nōlīte
 sive... sive
 profectō
 minimē
 ūnā cum

māter er-, Aemilia: infāntem tuum ipsa cūr- nec eum apud nūtrīcem relinqu-." Aemilia: "Etiam nocte apud infāntem er-, semper cum eō dorm-. Nōs et infāns in eōdem cubiculō dorm-." Iūlius: "Nōn dormiēmus, sed vigil-! Nam certē ab infānte vāgiente excit-!" Aemilia: "Ego excit-, tū bene dormi- nec excit-!"

PENSVM B

Parvulus puer quī in — iacet — appellātur. Infāns quī cibō — magnā vōce —. Nōn pānis, sed — cibus infāntium est. Nūtrīx est — [= fēmina] quae nōn suum, sed — infāntem —. Multae mātres infāntēs suōs ipsae alere —.

Marītus et uxor iam nōn dē tempore praeteritō —, sed dē tempore —. Aemilia: "Cūr tū filium habēre —, Iūli? Ego alteram filiam habēre —, plūrēs quam duōs filiōs — [= nōn volō]. Vōs virī filiōs tantum —! Filiōs — diligitis quam filiās!" Iūlius — [= tacet]. Aemilia irāta — adversus ostium facit, sed Iūlius "— hīc apud mē!" inquit, "— discēdere!" Aemilia manet ac loquī —: "Bona māter apud infāntem suum manēre —, hoc mātris — est. Nēmō enim infāntem melius — potest quam māter ipsa."

PENSVM C

Ubi parvulus infāns cubat?

Quid facit infāns quī cibō caret?

Quid est cibus infāntium parvulōrum?

Num omnēs infāntēs ā mātribus suīs aluntur?

Quae sunt p̄ma verba infāntis?

Quandō Aemilia novum infāntem habēbit?

Cūr Aemilia ā marītō suō discēdere vult?

Cūr Iūlius in aliō cubiculō dormīre vult?

Quid Aemilia officium mātris esse dīcit?

Cūr Syra et Iūlia in hortō nōn manent?

Cūr Iūlia sorōrem habēre nōn vult?

PVGNA DISCIPVLORVM

1 Ecce puer quī ē lūdō domum revertitur. Quis est hic
 puer? Mārcus est, sed difficile est eum cognōscere, nam
 sordidus est et sanguis dē nāsō eius fluit. Hodiē māne
 vestīmenta Mārcī munda erant atque tam candida quam
 5 nix nova, nunc vērō sordida et ūmida sunt. Cūr vestis
 Mārcī ūmida est? Vestis ūmida est, quod Mārcus per
 imbrem ambulāvit. Nec modo Mārcus, sed etiam Titus
 et Sextus per imbrem ambulāvērunt. Omnēs discipulī
 vestīmentīs ūmidīs domum revertuntur.

10 Sed cūr sanguis dē nāsō fluit Mārcō? Sanguis eī dē
 nāsō fluit, quod Mārcus ā Sextō pulsātus est. Nōne
 Mārcus Sextum pulsāvit? Prīmum Sextus ōs Mārcī
 pugnō pulsāvit, deinde Mārcus et Titus Sextum pul-
 sāvērunt. Sextus, quī māior est quam cēterī discipulī,
 15 cum Mārcō et Titō pugnāvit et ab iīs pulsātus est.
 Puerī pugnāvērunt in viā angustā quae Tūsculō ad
 villam Iūliī fert.

mundus -a -um = pūrus
 candidus -a -um = albus
 (ut nix)
 vestis -is *f* = vestīmenta

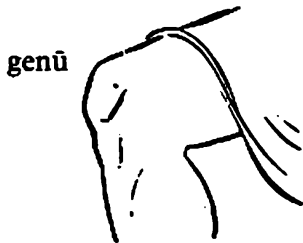

Mārcus ā Sextō pulsātus est
 (*pass*) = Sextus Mārcum
 pulsāvit (*āct*)

pugnāre cum = pugnāre
 contrā
 angustus -a -um ↔ lātus
 via fert = via dūcit (ad)

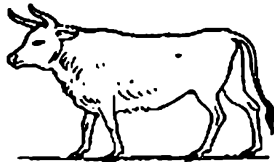
genū -ūs *n*, *pl* genua
-uum

humus -ī *f* = terra; humī
(*loc*) = in humō

cruor -ōris *m* = sanguis
cōn-spicere -iō = vidēre
meus filius, *voc* mī fili!

cornua

bōs bovis *m/f*

cornū -ūs *n* (*dēcl* IV):

	<i>sing</i>	<i>plūr</i>
<i>nōm</i>	cornū	cornua
<i>acc</i>	cornū	cornua
<i>gen</i>	cornūs	cornuum
<i>dat</i>	cornū	cornibus
<i>abl</i>	cornū	cornibus

Nōn modo vestis, sed etiam faciēs et manūs et genua
Mārcī sordida sunt. Cūr tam sordidus est puer? Sordi-
dus est quod humī iacuit; humus enim propter imbrem 20
ūmida et sordida est. Et Mārcus et Sextus humī iacuē-
runt. Prīmum Mārcus iacuit sub Sextō. Titus vērō Mār-
cum vocāre audīvit ac Sextum oppugnāvit. Mox Sextus
ipse humī iacēns ā duōbus puerīs pulsātus est; magnā
vōce patrem et mātrem vocāvit, nec vērō parentēs eum 25
audīvērunt: vōx Sextī ā nūllō praeter puerōs audīta est.

Mārcus ātrium intrāns nōn statim ā patre suō cognōs- 11
citur, sed cum prīmum filius patrem salūtāvit, Iūlius
vōcem filiī cognōscit. Tum cruōrem in faciē eius cōnspi-
ciēns exclāmat pater: “Ō mī fili! Quis tē pulsāvit?” 30

Mārcus: “Bōs irātus cornū mē pulsāvit!”

Iūlius: “Id vērūm nōn est! Is quī tē pulsāvit cornua
nōn gerit. Ā quō pulsātus es?”

Mārcus: “Ā Sextō pulsātus sum.”

Iūlius: “Intellegēbam tē nōn cornibus, sed pugnīs 35
pulsātum esse. At cūr tū pulsātus es? Certē nōn sine
causā Sextus tē pulsāvit. Incipe ab initiō: ille prīmum ā
tē pulsātus est!”

Mārcus: “Minimē! Prīmum ille mē pugnō pulsāvit
sine causā, deinde ego illum pulsāvī!” 40

Iūlius: “Tūne sōlus Sextum pulsāvistī?”

Mārcus: “Ego et Titus eum pulsāvimus.”

Iūlius: “Quid? Vōs duo ūnum pulsāvistis? Duo cum
ūnō pugnāvistis?”

45 Mārcus sē et Titum excūsāre cōnātur: “At pugnāvi-
mus cum puerō māiōre. Sōlus Sextum vincere nōn pos-
sum, nam is multō māior ac validior est quam ego.
Sextus tam validus est quam bōs!”

Iūlius: “Et tū tam sordidus es quam porcus! Cūr sor-
50 dida est vestis tua nova? Humīne iacuiṣtī?”

Mārcus: “Humī iacuī: Sextus mē tenuit. Sed is quo-
que humī iacuit: nōs eum tenuimus!”

Iūlius: “Iam satis audīvī dē pugnā vestrā indignā.
Nam certē nōn decet pulsāre puerum minōrem, sed
55 duōs puerōs cum ūnō pugnāre indignissimum est —
hoc nūllō modō excūsārī potest! Nōlī mihi plūs nārrāre
dē hāc rē! Age, ī in cubiculum tuum ac mūtā vestīmen-
ta! Dāvus tibi alia vestīmenta dabit.”

Mārcus Dāvum sequitur in cubiculum, ubi cruōrem
60 et sordēs ē faciē, manibus, genibus lavat ac vestīmenta
mūtāt. Puer vestem sordidam pōnit aliamque vestem
mundam et candidam induit.

Interim Aemilia ātrium intrat. Māter familiās statim
sordēs et vestīgia Mārcī in solō cōnspicit et “Sordidum
65 est hoc solum!” inquit, “Aliquis pedibus sordidīs in solō
mundō ambulāvit! Quis per ōstium intrāvit? aliquis ē
familiā nostrā?”

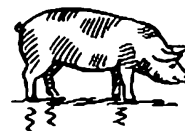
“Porcus intrāvit!” ait Iūlius.

Aemilia: “Quid ais?”

70 Iūlius: ““Porcum intrāvisse’ āiō.”

Aemilia: “Ain’ tū? Porcusne ātrium intrāvit?”

ex-cūsāre ↔ accūsāre

porcus -ī m

humī-ne

pugna -ae f < pugnāre
in-dignus -a -um = nōn
dignus
nōn decet = indignum
est

sordēs -ium f pl

(vestem) pōnere
↔ induere

interim = dum haec
aguntur
solum -ī n

ali-quis (: nesciō quis)
ali-quid (: nesciō quid)

ait = dīcit
āiō —
ais —
ait āiunt

ain’? = ais-ne?

post-quam ↔ ante-
quam

lūdō-ne

sum fuī
es fuisti
est fuit

esse fuisse

falsus -a -um ↔ vērus
mentīri = falsum dicere

multa (*n pl*) = multae rēs
cētera (*n pl*) = cēterae rēs
nōs, *dat* nōbīs

quā dē causā? = dē quā
causā? = cūr?
omnia (*n pl*) = omnēs rēs
(↔ nihil)

crēdere = vērū esse
putāre

Iūlius: “‘Porcus’ quī intrāvit est tuus Mārcus filius!”
Iūlius ‘Mārcum intrāvisse’ dīcit, at nōn dīcit ‘eum ā
Sextō pulsātum esse et humī iacuisse.’

Aemilia, quae iam intellegit puerum sordidum ā pa- 75
tre ‘porcum’ appellātum esse, “Ubi est Mārcus?” in-
quit, “Cūr nōndum mē salūtāvit?”

Iūlius: “Mārcus lavātur et vestem mūtāt.”

Mārcus, postquam vestem mūtāvit, mundus redit et III
mātrē salūtāt. 80

“Salvē, mī filī!” inquit māter, “Bonus es puer, quod
statim vestem mūtāvistī. In lūdōne quoque bonus puer
fuistī?”

Mārcus: “Profectō bonus puer fuī, māter. Laudātus
sum ā magistrō.” Mārcus dīcit ‘sē bonum puerum fuisse 85
et laudātum esse’, quamquam puer improbus fuit et ā
magistrō verberātus est. Quod dīcit nōn vērū, sed
falsum est: Mārcus mentītur.

Iūlius: “Quid magister vōs docuit hodiē?”

Mārcus: “Multa nōs docuit: legere et scrībere et com- 90
putāre et cētera. Prīmum magister nōbīs aliquid recitā-
vit, nesciō quid: nihil enim audīvī praeter initium!”
Mārcus dīcit ‘sē nihil audīvisse praeter initium’, id
quod vērū est.

Aemilia: “Quā dē causā nōn omnia audīvistī?” 95

Iūlius: “Hahae! Magistrō recitante, Mārcus dormī-
vit!” Iūlius ‘Mārcum dormīvisse’ dīcit, nec vērō māter
id crēdit.

Aemilia: “Audīsne, Mārce? Pater dīcit ‘tē in lūdō
100 dormīvisse’! Nōne falsum est quod dīcit pater? Num
tū vērē in lūdō dormīvistī?”

Mārcus: “Ita est ut dīcit pater. Nec vērō ego sōlus
dormīvī: omnēs dormīvimus!”

Aemilia: “Ain’ vērō? In lūdō dormīvistis? Malī disci-
105 pulī fuistis! Nōne pūnītī estis ā magistrō?”

Mārcus: “Certē malī discipulī fuimus ac pūnītī su-
mus: omnēs verberātī sumus ā magistrō. Adhūc mihi
dolet tergum. Sed paulō post magister litterās meās
laudāvit. Tabellam vōbīs ostendam. Ecce tabella mea.”

110 Mārcus parentibus nōn suam, sed aliēnam tabellam
ostendit. Cuius est ea tabella? Sextī est: Mārcus enim
tabellās eōrum mūtāvit inter pugnam! Nōn Mārcus,
sed Sextus scrīpsit litterās quae in eā tabellā leguntur.
Aemilia vērō, quae tabellam Mārcī esse crēdit, ā filiō
115 suō improbō fallitur. Nōn difficile est mātrem Mārcī
fallere!

Aemilia: “Tūne ipse hās litterās pulcherrimās scrīp-
sistī?”

Mārcus: “Ipse scrīpsī profectō. Mihi crēde!”

120 Mārcus mentītur; nam id quod Mārcus ‘sē ipsum
scrīpsisse’ dīcit, ā Sextō scrīptum est. Sed Aemilia,
quae litterās ā Mārcō scrīptās esse crēdit, “Aspice,
Iūli!” inquit, “Mārcus ipse haec scrīpsit et ā magistrō
laudātus est. Quid dīxit magister, Mārce? Nārrā nōbīs
125 omnia!”

tabella -ae *f* = parva
tabula
vōs, *dat* vōbīs

scrīps- < scrībs-

crēdere + *dat*: mihi
crēde! = crēde id
quod dīcō!

scrīpt- < scrībt-

haec (*n pl*) = hae rēs

dīx- < dīcs-

Mārcus iterum mentītur: “Dīxit ‘mē pulcherrimē et rēctissimē scrīpsisse’.” (Nōs vērō scīmus magistrum aliud dīxisse!)

dubitāre = incertus esse;
dubitāre (dē) ↔ crē-
dere

Iūlius, quī Mārcum discipulum pigerrimum esse scit, iam dē verbīs eius dubitāre incipit. Aemilia vērō nihil dubitat, sed omnia crēdit! 130

Aemilia: “Cēterī discipulī nōne rēctē scrīpsērunt?”

Mārcus: “Minimē! Titus et Sextus prāvē scrīpsērunt et malī discipulī fuērunt, nec ā magistrō laudātī sunt. Ego sōlus laudātus sum!” 135

Iūlius: “Vōsne omnēs eadem vocābula scrīpsistis?”

Mārcus: “Omnēs eadem scrīpsimus, sed ego sōlus rēctē scrīpsī — ut iam vōbīs dīxī.”

sūmps- < sūms-

Iam Iūlius, quī Sextum discipulum industrium ac prūdentem esse scit, Mārcō nōn crēdit. Mārcus patrem suum fallere nōn potest. Ergō Iūlius, quī interim tabel- lam in manūs sūmpsit, “Mentīris, Mārce!” inquit, “Hoc tuā manū scrīptum nōn est. Falsa sunt omnia quae nō- bīs nārrāvistī!” 140

falsa (n pl) = rēs falsae

Aemilia vērō “Quā dē causā” inquit “eum falsa dīx- isse putās? Cūr nōn crēdis filiō tuō?” 145

Sed antequam Iūlius ad haec respondēre potest, ali- quis iānuam pulsat. Quis pulsat? Vidē capitulum quod sequitur!

150 GRAMMATICA LATINA

Verbī tempora

Praeteritum perfectum et imperfectum

Nox obscura erat: nulla luna caelum illustrabat; caelum neque luna neque stellis illustrabatur.

155 Tum fulgur caelum illustravit; caelum obscurum fulgure clarissimo illustratum est.

'Illustrabat, illustrabatur' est praeteritum imperfectum. 'Illustravit, illustratum est' praeteritum perfectum est.

Perfectum

160 [A] Activum.

Marcus dicit 'se Sextum pulsavisse': "Ego Sextum pulsavi." Iulius: "Tunc solus eum pulsavisti?" Marcus: "Ego et Titus eum pulsavimus." Iulius: "Vosne unum pulsavistis?" Primum Marcum pulsavit Sextus, tum Marcus et Titus eum pulsaverunt.

Infinitivus perfecti: pulsav|isse.

*Singularis**Pluralis*

Persona prima

pulsav|i

pulsav|imus

Persona secunda

pulsav|isti

pulsav|istis

170 *Persona tertia*

pulsav|it

pulsav|erunt

Exempla: [1] recita|re: recita|v|isse; [2] pare|re: paru|isse; [3] scrib|ere: scrips|isse; [4] audi|re: audi|v|isse.

Marcus malus discipulus fuit: male recitavit, foede scripsit, in ludo dormivit, nec magistrō paruit. Sed Marcus dicit 'se bonum discipulum fuisse, bene recitavisse, pulchre scripsisse, magistrō paruisse, nec in ludo dormivisse': "Ego bonus discipulus fui, bene recitavi, pulchre scripsi, magistrō parui, nec in ludo dormivi!" Iulius: "Mentiris, Marce! Tu malus discipulus fuisti, male recitavisti, foede scripsisti, in ludo dormivisti, nec magistrō paruisti!"

180 Marcus et Titus mali discipuli fuerunt, male recitaverunt, foede scripserunt, in ludo dormiverunt, nec magistrō paruērunt. Marcus et Titus: "Nos boni discipuli fuimus, bene reci-

perfectum (*perf*)

im-perfectum (*imperf*)

pulsavisse

pulsavi

pulsavisti

pulsavit

pulsavimus

pulsavistis

pulsaverunt

-isse

I -i -imus

II -isti -istis

III -it -erunt

[1] recita-: recita|v-

[2] pare-: paru-

[3] scrib-: scrips-

[4] dormi-: dormi|v-

[1] recita|v|isse

recita|v|i -av|imus

recita|v|isti -av|istis

recita|v|it -av|erunt

[2] paru|isse

paru|i paru|imus

paru|isti paru|istis

paru|it paru|erunt

[3] scrips|isse

scrips|i scrips|imus

scrips|isti scrips|istis

scrips|it scrips|erunt

[4] dormi|v|isse

dormi|v|i dormi|v|imus

dormi|v|isti dormi|v|istis

dormi|v|it dormi|v|erunt

fu|isse
 fu|ī fu|imus
 fu|istī fu|istis
 fu|it fu|erunt

laudāt|us est
 laudāt|us = quī laudātus
 est
 laudāt|ī sunt
 laudāt|ī = quī laudātī
 sunt
 laudāt|us -a -um

laudāt|us sum
 laudāt|us es
 laudāt|us est
 laudāt|ī sumus
 laudāt|ī estis
 laudāt|ī sunt

-t|um esse

laudāt|um esse
 -tus |sum -tī |sumus
 -ta |es -tae |estis
 |est |sunt
 -tum est -ta sunt

tāvimus, pulchrē scripsimus, magistrō pārūimus, nec in lūdō dormīvimus!” Iūlius: “Mentiminī, puerī! Vōs malī discipulī 185
 fuistis, male recitāvistis, foedē scripsistis, in lūdō dormīvistis, nec magistrō pārūistis!”

[B] Passivum.

Pater filium/filiam laudāvit = filius laudātus est/filia lau-
 dāta est ā patre. Fīlius laudātus/filia laudāta gaudet. 190

Pater filiōs/filiās laudāvit = filiū laudātī sunt/filiae laudātae
 sunt ā patre. Fīliū laudātī/filiae laudātae gaudent.

‘Laudāt|us -a -um’ est participium perfectī. Participi-
 um perfectī est adiectivum dēclinātiōnis I/II. Alia participia
 perfectī: pulsāt|us, appellāt|us, verberāt|us, script|us, audīt|us, 195
 pūnīt|us. Cum participium perfectī cum tempore praesentī
 verbī ‘esse’ coniungitur, fit perfectum passivī.

Discipulus dicit ‘sē laudātum esse’: “Ā magistrō laudātus
 sum.” Pater: “Tūne laudātus es?”

Discipulī dīcunt ‘sē laudātōs esse’: “Ā magistrō laudātī su- 200
 mus.” Pater: “Vōsne laudātī estis?”

Īnfīnitīvus: laudātum esse

	Singulāris	Plūrālis	
Persōna prīma	laudātus sum	laudātī sumus	
Persōna secunda	laudātus es	laudātī estis	205
Persōna tertia	laudātus est	laudātī sunt	

PENSVM A

Mārcus ūmidus est, quod per imbrem ambul-, ac sordidus,
 quod humī iac-. Discipulī ūmidī sunt, quod per imbrem
 ambul-, ac sordidī, quod humī iac-.

Mārcus: “Ā Sextō puls- sum.” Iūlius: “Nōne tū Sextum
 puls-?” Mārcus: “Prīmum Sextus mē puls-, tum ego illum
 puls-. Ego et Titus Sextum puls-.” Iūlius: “Quid? Vōs duo
 ūnum puls-? Et cūr sordida est vestis tua? Humīne iac-?”
 Mārcus: “Humī iac-: Sextus mē ten-.”

Aemilia: “Quid magister vōs doc- hodiē?” Mārcus: “Ma-
 gister aliquid recit-, sed ego initium tantum aud-.” Aemilia:

“Cūr nōn omnia aud–?” Iūlius: “Mārcus in lūdō dorm–!”
 Aemilia: “Audīsne? Pater dicit ‘tē in lūdō dorm–.’ Tūne vēre
 dorm–?” Mārcus: “Certē dorm–, māter. Omnēs dorm–! Sed
 paulō post magister laud– litterās meās.” Mārcus matrī litte-
 rās quās Sextus scrīps– ostendit. Aemilia: “Tūne ipse hoc
 scrīps–?” Mārcus: “Ipse scrīps–. Cēterī puerī prāvē scrīps–.”

PENSVM B

Hodiē māne Mārcus — erat, vestīmenta eius tam — erant
 quam nix. Nunc nōn modo — [= vestīmenta], sed etiam
 faciēs et manūs et — sordida sunt, atque — [= sanguis] eī dē
 nāsō fluit. Nam Sextus, quī tam — est quam bōs, Mārcum
 pulsāvit sine — (ut ait Mārcus). Mārcus, quī — iacuit, tam
 sordidus est quam —. Difficile est eum —.

In cubiculō suō Mārcus lavātur et vestem —. — [= dum
 haec aguntur] Aemilia ātrium intrat et vestīgia puerī —. Ae-
 milia: “Quid hoc est? — pedibus sordidīs in — mundō ambu-
 lāvit!” Mārcus, — vestem mūtāvit, in ātrium redit. Puer mā-
 trī — [= parvam tabulam] Sextī ostendit et ‘sē ipsum eās
 litterās —’ dicit. Id quod Mārcus dicit nōn vērum, sed — est;
 Mārcus —, sed Aemilia filiō suō —. Iūlius vērō dē verbīs eius
 —; Mārcus patrem suum — nōn potest.

PENSVM C

Cūr Mārcus rediēns ūmidus et sordidus est?

Ā quō pulsātus est?

Cūr Mārcus sōlus Sextum vincere nōn potest?

Quōmodo Mārcus sē excūsāre cōnātur?

Quid agit Mārcus in cubiculō suō?

Quid Aemilia in solō cōnspicit?

Quid tum Iūlius dicit uxōrī?

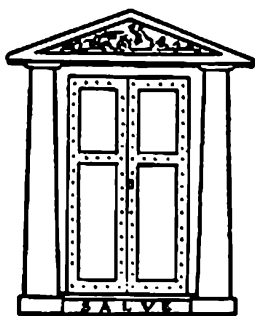
Quid Mārcus parentibus suīs ostendit?

Quis litterās quae in eā tabulā sunt scrīpsit?

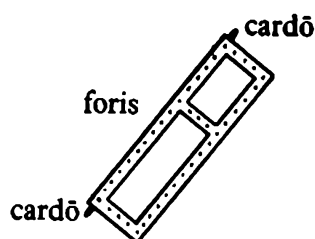
Cūr Iūlius filiū suū nōn laudat?

Vocābula nova:

vestis
 genū
 humus
 cruor
 bōs
 cornū
 causa
 porcus
 pugna
 sordēs
 solum
 tabella
 mundus
 candidus
 angustus
 validus
 indignus
 falsus
 cognōscere
 cōnspicere
 excūsāre
 vincere
 nārrāre
 mūtāre
 mentīrī
 crēdere
 fallere
 dubitāre
 fuisse
 aiō ais ait
 ain'
 aliquis
 aliquid
 humī
 interim
 postquam
 perfectum
 imperfectum

līmen

foris -is *f*līmen -inis *n*
cardō -inis *m*

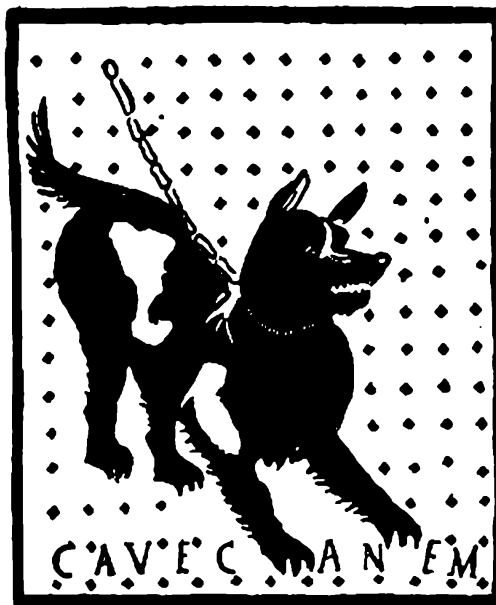
vertī = circum movērī

iānitor -ōris *m* = ōstiāriussī quis = sī aliquis
extrā *prp* + *acc*

ad-mittere

intrā *prp* + *acc* ↔ extrā

ferōx -ōcis = ferus

anteā = ante hoc tempus,
antīquīs temporibuscatēna
-ae *f*
ferreus -a -um = ex ferrō
factus
aurum -ī *n*

CAVE CANEM

Iānuā villae ē duābus foribus cōnstat. Sub foribus est *l*
līmen, in quō SALVE scrīptum est. Foris duōs cardinēs
habet, in quibus vertī potest; cum foris in cardinibus
vertitur, iānuā aperītur aut clauditur. Servus cuius offi-
cium est forēs aperīre et claudere ac villam dominī *5*
cūstōdīre, ōstiārius vel iānitor appellātur.

Sī quis villam intrāre vult, iānuam pulsat et extrā
iānuam exspectat, dum iānitor forēs aperit eumque in
villam admittit. Iānitor intrā iānuam sedet cum cane
suō, quī prope tam ferōx est quam lupus; itaque necesse *10*
est eum catēnā vincīre. Anteā dominī sevērī nōn solum
canēs, sed etiam iānitōrēs suōs catēnīs vincīebant.

Catēna quā canis vincītur ex ferrō facta est. Catēna
cōnstat ē multīs ānulīs ferreīs quī inter sē coniunguntur.

Ānulī quibus digitū ōrnantur nōn ex ferrō, sed ex aurō *15*

facti sunt. Aurum est magni pretii sicut gemmae. Anulus aureus multo pulchrior est quam anulus ferreus.

Forēs ē lignō factae sunt sicut tabulae. Lignum est materia dura, sed minus dura quam ferrum. Qui res
20 ferreās vel ligneās facit, faber appellatur. Deus fabricorum est Vulcanus. —

Iānuā clausa est. Iānitor, qui forēs clausit postquam Marcus intravit, iam rursus dormit! Iānitore dormiente, canis vigilans iānuam custodit. Extrā forēs stat tabellarius (sic appellatur servus qui epistulas fert, nam antea
25 in tabellis scribebantur epistulae). Is baculo ligneo forēs pulsatur atque clamat: “Heus! Aperī hanc iānuam! Num quis hic est? Num quis hanc aperit iānuam? Heus tū, iānitor! Quin aperis? Dormisne?”

30 Cane latrante iānitor ē somno excitatur.

Tabellarius iterum forēs pulsatur magnā voce clamans: “Heus, iānitor! Quin me admittis? Putasne me hostem esse? Ego non venio villam oppugnatum sicut hostis, nec pecuniam postulatum venio.”

35 Tandem surgit iānitor. “Quis forēs nostras sic pulsatur?” inquit.

Tabellarius (extrā iānuam): “Ego pulso.”

Iānitor (intrā iānuam): “Quis ‘ego’? Quid est tibi nomen? Unde venis? Quid vis aut quem quaeris?”

40 Tabellarius: “Multa simul rogitas. Admitte me! Postea respondebo ad omnia.”

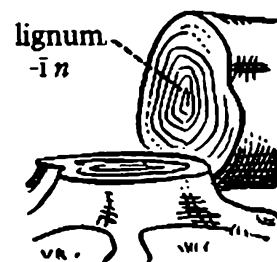
Iānitor: “Responde prius! Postea admittēris.”

sic-ut = ut

aureus -a -um = ex auro factus

lignus -a -um = ex ligno factus
faber -bri m

claudere clausisse
clausum (esse)

heus! : audi!

num quis = num aliquis

quin? = cur non?
quin aperis? = cur non aperis? aperi!

-tum: villam oppugnatum
= quia villam oppugnare volo

tandem = postremo
(post longum tempus)

rogitare = interrogare
(multa)
post-ea = deinde

prius adv ↔ postea

-tū: nōmen facile dictū
est = facile est nōmen
dicere; vōx difficilis
audītū est = difficile
est vōcem audire

dicere dixisse dictum
(esse)
erus -i m = dominus

dormitum ire = ad
somnum ire

foris adv = extrā forēs

fremere = 'rrr' facere
ut canis irātus
re-tinēre < re- + tenēre

cavēre

re-sistere = cōsistere
et manēre
solvere ↔ vincire

imāgō
-inis f

terrēre = timentem facere
propius comp < prope
ac-cēdere = ad-ire

monēre -uisse -itum

Tabellārius: “Nōmen meum nōn est facile dictū: Tlē-
polemus nōminor.”

Iānitor: “Quid dīcis? Cleopolimus? Vōx tua difficilis 45
est audītū, quod forēs intersunt.”

Tabellārius: “Mihi nōmen est Tlēpolemus, sicut iam
dictum est. Tūsculō veniō. Erum tuum quaerō.”

Iānitor: “Sī erum salūtātum venīs, melius est aliō
tempore venīre, nam hāc hōrā erus meus dormitum ire 50
solet, post brevem somnum ambulātum exībit, deinde
lavātum ībit.”

Tlēpolemus: “Sī quis per hunc imbrem ambulat, nōn
opus est posteā lavātum ire! At nōn veniō salūtātum.
Tabellārius sum.” 55

Tandem iānitor forēs aperit et Tlēpolemum forīs in 11
imbre stantem videt. Canis irātus dentēs ostendit ac
fremet: “Rrrr...!” nec vērō tabellārium mordēre potest,
quod catēnā retinētur.

Iānitor: “Cavē! Canis tē mordēbit!” Sīc iānitor homi- 60
nem intrantem dē cane ferōcī monet.

Tlēpolemus in līmine resistēns “Retinē canem!” in-
quit, “Nōlī eum solvere! Nec vērō opus est mē monēre
dē cane, ego enim legere sciō.” Tabellārius solum intrā
līmen aspicit, ubi CAVE CANEM scrīptum est īnfrā imāgi- 65
nem canis ferōcis. “Neque haec imāgō neque canis vē-
rus mē terret!” inquit, et propius ad canem accēdit.

“Manē forīs!” inquit iānitor, “Nōlī ad hunc canem
accēdere! Iam tē monuī!”

70 Tabellārius vērō, quamquam sic ā iānitōre monitus est, alterum gradum ad canem versus facit — sed ecce canis in eum salit catēnam rumpēns! Homō territus ex ōstiō cēdere cōnātur, sed canis irātus pallium eius dentibus prehendit et tenet.

salīre
rumpere
terrēre -uisse -itum
cēdere = īre
pallium -ī n
prehendere

canis saliēns catēnam
rumpit et pallium
Tlēpolemī dentibus
prehendit

75 “Ei! Canis mē mordet!” exclāmat tabellārius, quī iam neque recēdere neque prōcēdere audet: canis fremēns eum locō sē movēre nōn sinit.

prō- [→] ↔ re- [←]
prō-cēdere ↔ re-cēdere

sinere

Iānitor rīdēns “Quīn prōcēdis?” inquit, “Nōlī resistere! Ego tē intrāre sinō. Iānuam aperuī. Prōcēde in
80 villam!” Sic iānitor virum territum dērīdet.

aperīre -uisse -rtum
dē-rīdēre

“Id facilius est dictū quam factū” inquit tabellārius, atque alterum gradum facere audet, sed canis statim in pedēs posteriōrēs surgit atque pedēs priōrēs in pectore eius pōnit! Tabellārius, tōtō corpore tremēns, ex ōstiō
85 cēdit: sic canis eum ē villā pellit. “Removē canem!” inquit ille, “Iste canis ferōx mē intrāre nōn sinit.”

re-movēre
iste -a -ud: iste canis
= ille canis apud tē

Iānitor eum tremere animadvertit iterumque dērīdet: “Quid tremis? Hicine canis tē terruit?”

hicine = hic-ne

sub + *abl/acc*:
sub tēctō esse
sub tēctum ire

solvere -visse solūtum
arbitrārī = putāre

rumpere rūpisse ruptum

posse potuisse

nūper = paulō ante
emere ēmissee ēmptum
scindere scidisse scissum
iste -a -ud

venīre vēnisse

num quid = num aliquid

ferre: ferō ferimus
fers fertis
fert ferunt

aureus -ī m = nummus
aureus (1 aureus = XXV
dēnariū = C sēstertii)

scī-licet = ut sciunt
omnēs

hic haec hoc + -ne:
hicine?
haecine?
hocine?

forās *adv* = ē foribus,
ē domō

Tlēpolemus: “Nōlī putāre mē ab istō cane territum
esse! Sī tremō, nōn propter canem ferōcem, sed propter 90
imbrem frīgidum tremō. Admitte mē sub tēctum, iāni-
tor — amābō tē! Vincī istum canem ferōcem! Cūr eum
solvistī?” Tabellārius enim canem ā iānitōre solūtum
esse arbitrātur.

Iānitor catēnam manū prehendit canemque paulum ā 95
tabellāriō removet. “Nōlī arbitrārī” inquit “mē canem
solvisse. Canis ipse catēnam suam rūpit. Ecce catēna
rupta.”

Tlēpolemus: “Num canis catēnam ferream rumpere
potest? Id nōn crēdō. At certē vestem scindere potuit: 100
vidēsne pallium meum novum, quod nūper magnō pre-
tīō ēmī, scissum esse ā cane tuō?”

Iānitor: “Istud pallium nōn est magnī pretiī, neque id
nūper ēmptum esse crēdō. Sed quid tū vēnistī? Num
quid tēcum fers?” 105

Tlēpolemus: “Stultē rogitās, iānitor, nam iam tibi
dixī ‘tabellārium mē esse’. Quid tabellāriōs ferre arbi-
trāris? aureōsne iānitōribus? Profectō nōs aurum nōn
ferimus.”

Iānitor: “Vōs scīlicet epistulās fertis.” 110

Tlēpolemus: “Rēctē dīcis. Epistulam afferō ad Lū-
cium Iūlium Balbum. Hocine erō tuō nōmen est?”

Iānitor. “Est. Quīn mihi istam epistulam dās?”

Tlēpolemus: “Prius vincī canem et sine mē intrāre!
Nōlī iterum mē forās in imbrem pellere!” 115

Iānitor, postquam canem vīnxit, “Nōn ego” inquit, “sed hic canis tē forās pepulit. Nōlī nārrāre ‘tē ā iānitōre forās pulsum esse!’”

vincire vīnxisse vīnctum
pellere pepulisse pulsum

120 Cane vīnctō, tabellārius tandem intrat epistulamque ostendit iānitōrī; quī statim epistulamprehendit et in ātrium ad dominum suum fert.

canē vīnctō = postquam
canis vīnctus est

GRAMMATICA LATINA

Supīnum

[I] Amīcī salūtātum veniunt (= quia salūtāre volunt).

salūtātum

125 ‘Salūtātum’ supīnum vocātur. Supīnum in *-tum* dēsinēns significat id quod aliquis agere vult et pōnitur apud verba ‘īre’, ‘venīre’, ‘mittere’ et alia.

-tum

130 Exempla: Rōmānī cotīdiē lavātum eunt. Mīlitēs oppidum oppugnātum mittuntur. Vesperī omnēs dormītum eunt. Mēdus et Lȳdia ad tabernam eunt ānulum ēmptum.

[II] Id est facile dictū = facile est id dīcere.

dictū

‘Dictū’ est alterum supīnum in *-tū* dēsinēns, quod apud adiectīva ‘facilis’ et ‘difficilis’ et pauca alia reperītur.

-tū

135 Exempla: Multa sunt faciliōra dictū quam factū. Vōx difficilis audītū est.

PENSVM A

Hōrā nōnā erus ambulā- īre solet. Tabellāriī nōn mittuntur pecūniam postulā-. Hostēs castra expugnā- veniunt. Multī barbarī Rōmam veniunt habitā-.

Syra: “Verba medicī difficilia sunt audī-.” Ea rēs est facilis. Nōmen barbarum difficile dic- est.

Verba: terrēre -isse -um; claudere -isse -um; dīcere -isse -um; solvere -isse -um; emere -isse -um; rumpere -isse -um; aperīre -isse -um; vincire -isse -um; pellere -isse -um; scindere -isse -um; venīre -isse; posse -isse.

Vocābula nova:

foris
līmen
cardō
iānitor
catēna
aurum
lignum
faber
tabellārius
imāgō
pallium
aureus

ferōx
 ferreus
 aureus
 ligneus
 cūstōdīre
 admittere
 vincīre
 rogītāre
 fremere
 mordēre
 retinēre
 cavēre
 monēre
 resistere
 solvere
 terrēre
 accēdere
 salīre
 rumpere
 cēdere
 prehendere
 recēdere
 prōcēdere
 sinere
 dēridēre
 tremere
 pellere
 removēre
 arbitrārī
 scindere
 iste
 scīlicet
 anteā
 posteā
 prius
 tandem
 nūper
 forīs
 forās
 sicut
 quīn
 extrā
 intrā
 supīnum

PENSVM B

Iānuā cōstat ē duābus —, quae in — vertuntur. Ōstiārius vel — dīcitur servus quī hominēs in vīllam —. Canis eius prope tam — quam lupus est; itaque necesse est eum catēnā — [**<ferrum**] —. Ānulus Lȳdiae nōn ex ferrō, sed ex — factus est. Servus quī epistulās fert — dīcitur, nam — epistulae in tabellis scrībēbantur.

Tabellārius — ianuam stat. Iānitor, quī — iānuam sedet, tabellārium dē cane ferōcī —: “Cavē! Canis tē —!” In solō intrā — scrīptum est ‘— canem’ infrā — canis. “Nec haec — nec canis vērū mē —” inquit tabellārius, ac propius ad canem —. Canis catēnam — et vestem eius dentibus —. Tabellārius neque — neque — audet. Iānitor: “— prōcēdis? Ego tē intrāre —!” Sic iānitor hominem territum —. Ille alterum gradum facit, sed canis eum ex ōstiō —. Tlēpolemus tōtō corpore — ex ōstiō —. — [= postrēmō] iānitor canem vincit.

PENSVM C

Quid est iānitōris officium?

Cūr necesse est canem eius vincīre?

Ex quā māteriā cōstat iānuā?

Vulcānus quis est?

Quid in solō intrā līmen vidētur?

Quid tabellārius sēcum fert?

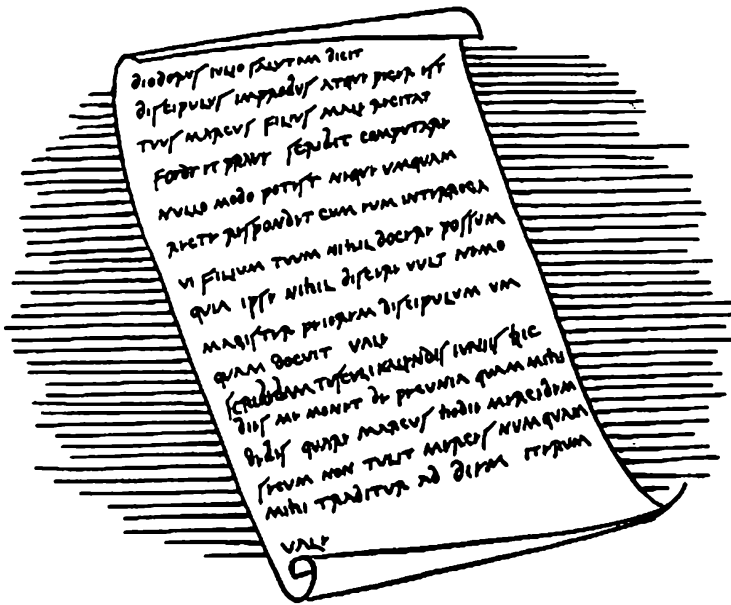
Unde venit Tlēpolemus et quem quaerit?

Quōmodo iānitor ē somnō excitātur?

Quid agit Iūlius post merīdiem?

Cūr canis saliēns catēnā nōn retinētur?

Quid facit iānitor antequam tabellārius intrat?

EPISTVLA MAGISTRI

1 Iūlius, quī canem lātrāre audīvit, iānitōrem ātrium intrantem interrogat: “Quis advēnit?”

Iānitor: “Tabellārius advēnit Tūsculō. Ecce epistula quam illinc ad tē tulit.” Hoc dīcēns iānitor epistulam
5 dominō suō trādit.

Iūlius: “Quidnam hoc est? Quisnam Tūsculō epistulam ad mē mīsit?”

Iānitor: “Nesciō. Tantum sciō epistulam Tūsculō missam et ā tabellāriō ad tē lātā esse.”

10 Iūlius: “Nōn opus est idem bis dīcere. Ego id quod semel dictum est bene intellegō. Recēde hinc ad canem tuum!” Sic Iūlius iānitōrem dīmīttit.

Dominus cēram aspiciēns signum magistrī cognōscit (est enim parva eius imāgō) et “Missa est” inquit “ā
15 magistrō Diodōrō. Nōlō hās litterās legere, nam certē

ad-venire -vēnisse

illinc = ab illō locō
ferre tulisse lātum
trā-dere = dare (dē
manū in manum)
quid-nam? = quid?
quis-nam? = quis?
mittere mīsisse missum

signum
magistrī

hinc = ab hōc locō

dī-mittere = ā sē mittere,
iubēre discēdere

litterae -ārum *f pl*
= epistula

dēbere + *dat.*: eī dēbeō
: eī dare dēbeō

con-tinēre = in sē habēre
integer -gra -grum: (sig-
num) i.um = nōn
ruptum
signō integrō (*abl.*) = dum
signum integrum est
ea (*n pl.*) = eae rēs

salūs -ūtis *f.*: (eī) salūtem
dīcere = (eum) salūtāre

umquam = ūllō tempore
(neque umquam = et
numquam)

nēmō magister = nūllus
magister

kalendīs Iūniīs = diē
prīmō mēnsis Iūniī

vultus -ūs *m.* = faciēs
pallidus -a -um = albus
(dē colōre vultūs
dīcitur)
pallēre = pallidus esse
ob *ppp* + *acc* = propter

legere lēgisse lēctum

magister poscit pecūniam quam eī dēbeō. Duōrum
mēnsium mercēdem magistrō dēbeō.”

Aemilia: “At fortasse epistula aliās rēs continet. Quis
scit? Fortasse magister aliquid scrīpsit dē Mārcō? Signō
integrō, nēmō scit.” 20

Iūlius signum rumpit et epistulam aperit. Ecce ea
quae in epistulā magistrī scrīpta sunt:

Diodōrus Iūliō salūtem dīcit.

*Discipulus improbus atque piger est tuus Mārcus filius.
Male recitat, foedē et prāvē scrībit, computāre nūllō modō
potest, neque umquam rēctē respondet cum eum interrogāvī.
Fīlium tuum nihil docēre possum quia ipse nihil discere
vult. Nēmō magister pēiōrem discipulum umquam docuit.
Valē.* 25

*Scrībēbam Tūsculī kalendīs Iūniīs. Hic diēs mē monet dē
pecūniā quam mihi dēbēs. Quārē Mārcus hodiē mercēdem
sēcum nōn tulit? Mercēs numquam mihi trāditur ad diem.
Iterum valē.* 30

Interim Mārcus, cuius vultus ad nōmen magistrī co-
lōrem mūtāvit, pallidus et tremēns patrem legentem 35
spectat. Cūr pallet puer? Pallet ob timōrem. (Quī timet
pallēre solet.)

Item Aemilia vultum Iūliī sevērum intuētur. Post-
quam ille epistulam lēgit ūsque ad finem, uxor eum
interrogat: “Quid scrīpsit magister?” 40

Iūlius: “Prior epistulae pars dē aliā rē est; in parte pos-
teriōre magister mē monet dē pecūniā quam eī dēbeō.” II

Aemilia: “Cūr nōn solvis pecūniam quae magistrō
dēbētur? Certē magister, quī filiōs nostrōs tam bene
45 scrībere et legere docet, mercēdem suam meret. Sed
quidnam scrīptum est in priōre epistulae parte? Nōne
magister Mārcum laudat?”

Iūlius: “Hāc epistolā nūlla laus continētur, nec enim
puer piger atque improbus laudem meret! Tūne putās
50 tē hīs litterīs laudārī, Mārce?”

Mārcus vultum ā patre āvertit nec ūllum verbum re-
spondet, at genua trementia et vultus pallidus respōn-
sum plānum est, quod pater facile intellegit. Saepe si-
lentium est respōnsum plānissimum.

55 Tacente Mārcō, Aemilia “Quid fēcit Mārcus?” in-
quit, “Dīc mihi omnia!”

Iūlius: “Mārcus prope omnia fēcit quae facere nōn
dēbuit! Haec epistula omnem rem plānam facit. — Ō
Mārce! Iam plānē intellegō falsa esse omnia quae nōbīs
60 nārrāvistī: magister plānīs verbīs scrībit ‘tē discipulum
improbissimum fuisse ac foedē et prāvē scrīpsisse!’”

Mārcus: “At tabulam vōbīs ostendī...”

Iūlius: “Aspice hanc tabulam: vidēsne nōmen ‘Sextī’
litterīs plānīs in parte superiōre īnscrīptum? Tūne solēs
65 nōmina aliēna īnscrībere in tabulā tuā? Haec nōn tua,
sed Sextī tabula est. Hocine negāre audēs?”

Mārcus, quī iam nōn audet mentīrī, nihil negat, sed
omnia fatētur: “Rēctē dīcis, pater. Tabula Sextī est.
Tabulās mūtāvī inter pugnam.”

solvere pecūniam = dare
pecūniam quae dēbētur

merēre -uisse -itum

laus laudis *f* = verba
laudantia
rēs epistolā continētur =
epistula rem continet

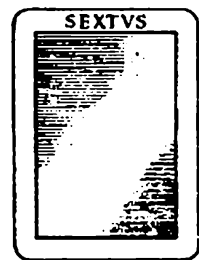
ā-vertere

plānus -a -um = quī
facile intellegitur
facile *adv*

facere -iō fēcisse factum

dēbere -uisse -itum

omnis -e = tōtus

ostendere -disse
superior -ius *comp*
↔ inferior
īn-scrībere

negāre = dīcere ‘nōn
vērū esse’

fatērī ↔ negāre

per-dere ↔ servāre

per-dere -didisse

factum -ī n = id quod
factum est
pudēre: mē pudet = intel-
legō mē indignē fēcisse
/indignē factum esse

rubēre = ruber esse

pudor -ōris m < pudēre
pudēre + gen: factī suī
: ob factum suumpost-hāc = post hoc
tempus
futūrus sum = erō
pāritūrus sum = pārēbō
pugnātūrus sum = pug-
nābō
dormitūrus sum = dor-
miam
prō-mittere -mīsisse
-missum

pugnātūrum esse

ante-hāc = ante hoc
tempus; ↔ post-hāc
facere, *imp* fac! facite!prōmissum -ī n = quod
prōmissum est

Aemilia: “Pugnam? Quam pugnam nārrās?” 70

Iūlius: “Mārcus mihi iam nārrāvit ‘sē cum Sextō pug-
nāvisse.’ — Nōne tibi satis fuit vestem tuam novam
perdere? Etiamne tabulam aliēnam...?”Mārcus: “Tabulam Sextī nōn perdidī, pater. Vidē:
integra est tabula.” 75Iūlius: “At certē pater Sextī putābit eum perdidisse
tabulam suam. Fortasse Sextus ā patre suō pūniētur ob
hanc rem. Intellegisne factum tuum indignum esse?
Nōne tē pudet hoc fēcisse? Profectō mē pudet hoc ā
meō filiō factum esse!” 80Mārcus, quī paulō ante ob timōrem pallēbat, iam ru-
bet propter pudōrem. Puerum pudet factī suī. (Is quem
factōrum suōrum pudet rubēre solet.)Mārcus: “Certē malus puer fuī, sed posthāc bonus III
puer futūrus sum: semper vōbīs pāritūrus sum, num- 85
quam pugnātūrus sum in viā nec umquam in lūdō dor-
mītūrus sum. Hoc vōbīs prōmittō, pater et māter! Mihi
crēdite!”Mārcus ‘sē malum puerum fuisse’ fatētur ac simul
prōmittit ‘sē posthāc bonum puerum futūrum esse, 90
semper sē parentibus pāritūrum esse nec umquam in
viā pugnātūrum nec in lūdō dormitūrum esse’ — id
quod saepe antehāc prōmīsit!Iūlius: “Prīmum fac quod prōmīstī, tum tibi crēdē-
mus!” Iūlius nōn crēdit Mārcum prōmissum factūrum 95
esse.

Mārcus: “Omnia quae prōmīsī factūrus sum. Nōlī mē verberāre! Iam bis verberātus sum ā magistrō.”

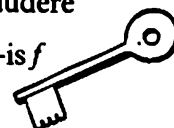
factūrus sum = faciam

100 “Ergō verbera magistrī nōn satis fuērunt!” inquit Iūlius, “Profectō verbera meruistī!” Tum oculōs ā filiō āvertēns: “Abī hinc ab oculīs meis! Dūc eum in cubiculum eius, Dāve, atque inclūde eum! Posteā fer mihi clāvem cubiculī!”

verbera -um *n pl*

in-clūdere < in
+ claudere

clāvis -is *f*

dūcere dūxisse ductum

105 “Haec omnia” inquit “facta sunt, quod Mēdus herī domō fūgit nec hodiē Mārcum in lūdum euntem et illinc redeuntem comitārī potuit. Posthāc Mārcum sine comite ambulāre nōn sinam. Crās Dāvus eum comitābitur; is certē bonus comes erit.”

herī = diē ante hunc
diem (↔ crās)
fugere -iō fūgisse
īre, *part* iēns *euntis*
comitārī: eum *c.* = cum
eō īre
comes -itis *m* = is quī
comitātur

110 Mārcō in cubiculum ductō atque inclūsō, Dāvus redit et “Mārcus” inquit “inclūsus est. Ecce clāvis cubiculī.”

in-clūdere -sisse -sum
Mārcō...ductō/inclūsō =
postquam Mārcus ...
ductus/inclūsus est

Iūlius clāvem sūmit ac surgit. Aemilia, quae putat eum ad Mārcum īre, “Quō īs, Iūli?” inquit, “Mārcumne verberātum īs?” Aemilia Mārcum ā patre verberātum īrī
115 putat. “Nōlī eum verberāre! Nōn putō eum posthāc in viā pugnātūrum neque in lūdō dormītūrum esse.”

māter putat filium ā
patre verberātum īrī =
māter putat patrem fi-
lium verberātūrum esse

Iūlius: “Putāsne iam mūtātum esse istum puerum? Ego eum nec mūtātum esse nec posthāc mūtātum īrī crēdō! Quamquam herī ā mē semel verberātus est atque
120 hodiē bis ā magistrō, nec verbera patris nec magistrī eum meliōrem fēcērunt.”

Aemilia: “Ergō nōn opus est iterum eum verberāre. Nec laudibus nec verberibus melior fierī potest.”

scrīptūrus sum =
scrībam

cui-nam? = cui?

trā-dere -didisse -ditum

'respōnsum ā Mārcō trā-
ditum īrī' = 'Mārcum
respōnsum trāditūrum
esse'

dēbitus -a -um = quī
dēbētur

"mercēdem solvere nōlō"

negāre + dat = dare nōlle
quam ob rem? = ob
quam rem? quārē?

af-ferre at-tulisse al-lātum
(< ad-)
quō-nam? = quō?
quae-nam? = quae?

epistulā lēctā = postquam
epistula lēcta est (ab eā)

Iūlius: "Nōlī timēre, Aemilia! Mārcum in cubiculō
relinquam. Iam epistulam scrīptūrus sum." Iūlius dīcit 125
'sē epistulam scrīptūrum esse.'

Aemilia: "Cuinam scrīptūrus es?"

Iūlius: "Magistrō scīlicet. Crās Dāvus, Mārcī comes,
epistulam meam sēcum feret, quae ā Mārcō ipsō trādē- 130
tur magistrō. Tabellārius, quī epistulam magistrī trādi-
dit, tempus perdit, sī forīs respōnsum meum opperitur.
Dimitte eum, Dāve! Dīc eī 'respōnsum meum crās ā
Mārcō trāditum īrī'."

Aemilia: "Nōnne Mārcus simul cum epistulā tuā
mercēdem dēbitam trādet magistrō?" 135

Iūlius: "Minimē! Ego enim plānē respondēbō 'mē
mercēdem solvere nōlle!'"

Aemilia: "Quid ais? Nōnne tē pudet pauperī magistrō
mercēdem negāre? Quam ob rem mercēdem dēbitam
solvere nōn vīs? Causam afferre oportet." 140

Iūlius: "Magister ipse mihi causam attulit."

Aemilia: "Quōnam modō? Quaenam causa allāta est ā
magistrō?"

Iūlius: "In hīs litterīs magister ipse fatētur 'sē filium
meum nihil docēre posse': ergō mercēdem nōn meruit. 145
Pecūniam quae merita nōn est nōn solvam. Nōlō pecū-
niam meam perdere!"

Epistulam sūmēns Aemilia "Itane scrībbit magister?"
inquit; tum, epistulā lēctā, "Hoc tē nōn excūsāt, nam
plānē scrībbit 'Mārcum ipsum nihil discere velle', et quī 150

nihil discere vult, nihil discere potest. Nōn modo posse, sed etiam velle opus est: quod nōn vīs, nōn potes.”

Iūlius rīdēns “Rēctē dīcis” inquit, “Ego enim pecū-
niam solvere nōlō: ergō solvere nōn possum!”

155 Hoc dīcēns Iūlius epistulam magistrī scindit.

Iūlius epistulam scindit

GRAMMATICA LATINA

Participium et īnfīnītīvus futūrī

[A] Āctīvum.

Mīles: “Fortiter pugnātūrus sum.” Mīles dīcit ‘sē fortiter
160 pugnātūrum esse.’

‘Pugnātūrus -a -um’ est participium futūrī. Participium futūrī est adiectīvum dēclīnātiōnis I/II. ‘Pugnātūrum esse’ est īnfīnītīvus futūrī, quī cōnstat ex participiō futūrī et ‘esse’.

Exempla: pāritūrus, dormītūrus, factūrus, scrīptūrus, fu-
165 tūrus.

Mārcus: “Posthāc bonus discipulus futūrus sum...” Mārcus dīcit ‘sē posthāc bonum discipulum futūrum esse, semper magistrō pāritūrum esse nec umquam in lūdō dormītūrum esse.’ Magister nōn crēdit eum prōmissum factūrum esse.

170 Puerī: “Posthāc bonī discipulī futūrī sumus...” Puerī dīcunt ‘sē posthāc bonōs discipulōs futūrōs esse, semper magistrō pāritūrōs esse nec umquam in lūdō dormītūrōs esse.’ Magister nōn crēdit eōs prōmissum factūrōs esse.

[B] Passīvum.

175 Iūlius: “Sextus ā magistrō laudābitur.” Iūlius dīcit ‘Sextum ā magistrō laudātum īrī.’

‘Laudātum īrī’ est īnfīnītīvus futūrī passīvī, quī ex supīnō et ‘īrī’ cōnstat.

PENSVM A

Mārcus: “Posthāc bonus puer fu- sum et vōbīs pāri- sum.”
Mārcus prōmittit ‘sē bonum puerum fu- esse et sē pārentibus

pugnātūr|us sum = pug-
nābō
pugnātūr|um esse

-tūr|us -a -um
-tūr|um esse

[1] pugnātūr|um esse

[2] pāritūr|um esse

[3] factūr|um esse

[4] dormītūr|um esse

futūr|um esse

laudātum īrī

-tum īrī

Vocābula nova:

signum
 litterae
 vultus
 laus
 factum
 pudor
 prōmissum
 verbera
 clāvis
 comes
 integer
 pallidus
 plānus
 superior
 trādere
 dīmittere
 dēbere
 continēre
 salūtem dīcere
 pallēre
 solvere
 merēre
 āvertere
 īnscrībere
 negāre
 fatērī
 perdere
 pudēre
 rubēre
 prōmittere
 inclūdere
 comitārī
 illinc
 hinc
 quidnam?
 quisnam?
 fortasse
 umquam
 posthāc
 antehāc
 herī
 ob

pāri- esse.' Aemilia putat Mārcum ā Iūliō verberā- īrī, sed Iūlius 'sē epistulam scrīp- esse' dīcit.

Verba: dūcere -isse -um; legere -isse -um; mittere -isse -um; inclūdere -isse -um; facere -isse -um; ferre -isse -um; afferre -isse -um; trādere -isse -um; perdere -isse; ostendere -isse; fugere -isse.

PENSVM B

Iānitor dominō epistulam — [= dat]. Iūlius — rumpit; iam signum — nōn est. Mārcus — et tremēns — patris legentis aspicit. Epistula magistrī omnem rem — facit. Iūlius: "Sextī est haec tabula; num hoc — audēs?" Puer nihil negat, sed omnia —. Iūlius: "Indignum est — tuum. Nōnne tē — factī tuī?" Mārcus, quī paulō ante — timōrem pallēbat, iam — ob —. Mārcus: "— semper bonus puer erō, hoc vōbīs —!"

Hodiē Mēdus Mārcum ad lūdum — nōn potuit, nam — domō fūgit; itaque Mārcus sine — ambulāvit. Magister pecūniam quam Iūlius eī — postulat. Iūlius: "Magistrō pecūniam — nōlō, neque enim is mercēdem —. Pecūniam meam — nōlō."

PENSVM C

Ā quō epistula missa est?

Quōmodo Iūlius epistulam aperit?

Quid magister scrīpsit dē Mārcō?

Cuius nōmen in tabulā īnscrīptum est?

Quam ob rem rubet Mārcus?

Negatne Mārcus sē malum discipulum fuisse?

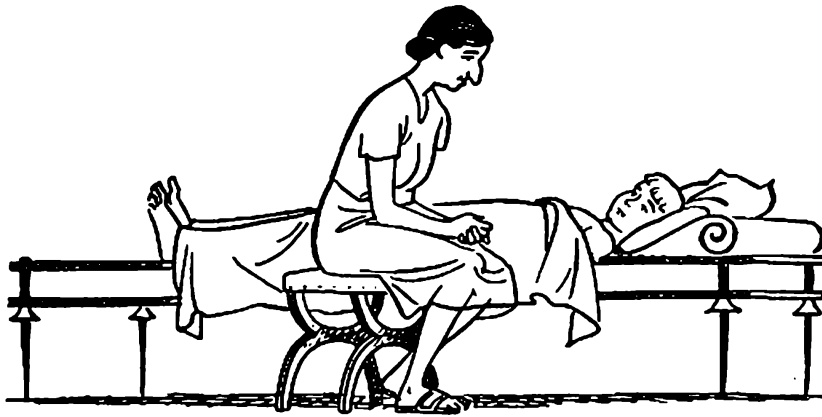
Quid Mārcus parentibus suīs prōmittit?

Quō Dāvus puerum dūcit?

Quārē Iūlius surgit?

Quid Iūlius magistrō respondēbit?

Cūr mercēdem solvere nōn vult?

PVER AEGROTVS

1 Interim Quīntus lectō tenētur. Puer aegrōtus iterum
iterumque super lectum sē convertit nec dormīre potest
sīve in latere dextrō cubat sīve in latere sinistrō. Itaque ē
lectō surgere cōnātur, sed pēs dēnuō dolēre incipit.
5 Puer territus pedēs nūdōs aspicit et “Quid hoc est?”
inquit, “Pēs dexter multō māior est quam pēs laevus!”
Quīntus mīrātur quod pedēs, quī herī parēs erant, ho-
diē tam imparēs sunt. Tum puer aegrōtus in lectō re-
cumbit. Villa quiēta est: nūllus sonus audītur ab ūllā
10 parte; etiam avēs, tempestāte subitā territae, in hortō
silent.

At subitō silentium clāmōre et strepitū māximō rum-
pitur, nam Mārcus in cubiculō suō, quod iūxtā cubicu-
lum Quīntī est, magnā vōce clāmat et forem manibus
15 pedibusque percutit. Quīntus, quī tantum strepitum
mīrātur, Syram vocat; quae continuō accurrit.

Syra: “Quid est, Quīnte? Putāvī tē dormīre.”

Quīntus: “Mēne dormīre per tantum strepitum?

aegrōtus -a -um = aeger

con-vertere = vertere

latus -eris *n*

dē-nuō (< dē novō)
= rūsus

laevus -a -um = sinister

pār paris = aequus

im-pār ↔ pār
re-cumbere ↔ surgere
(ē lectō)

subitus -a -um = nōn
exspectātus

subitō *adv*
strepitus -ūs *m* = sonus
magnus
iūxtā *prp* + *acc* = apud

per-cutere -iō = pulsāre

continuō = statim

mē-ne dormīre putāvisti?

quid agitur? = quid fit?

valdē < validē

frangere = rumpere
(rem dūram)
aliter = aliō modō

sē, *dat* sibi

dolor -ōris *m* < dolēre

cōnārī -ātum esse

dolēre -uisse
intuērī, *imp* -re:
intuēre! = aspice!
cadere cecidisse

māior pede laevō = māior
quam pēs laevus

frangere frēgisse frāctum

os ossis *n*

flēre = lacrimāre

patī -ior: dolōrem p.
= dolōrem ferre
et-sī = quamquam
dolor gravis = d. magnus
intus ↔ forīs

cōnsōlārī, loquī, *imp* -re:
Q. imperat: "Cōnsōlāre
mē! loquere mēcum!"

laetārī, *imp* -re:
laetāre! = gaudē!

Quid agitur, Syra? Quam ob rem Mārcus sīc clāmat ac
forem tam valdē percutit?" 20

Syra: "Nōlī hoc mīrārī: Mārcus forem frangere cōnā-
tur, quod aliter exīre nōn potest. Sed tū quid agis?
Doletne tibi pēs adhūc?"

Puer 'pedem sibi dolēre' ait: "Valdē mihi dolet pēs,
ob dolōrem ē lectō surgere nōn possum." 25

Syra: "Tūne ē lectō surgere cōnātus es?"

Quīntus: "Certē surgere cōnātus sum, at necesse fuit
mē continuō recumbere, ita pēs doluit. Intuēre pedēs
meōs, Syra! Comparā eōs! Antequam dē arbore cecidī,
parēs erant, nunc pēs dexter māior est pede laevō." 30

Syra: "Ego nōn mīror pedem tuum aegrum esse,
quod dē tam altā arbore cecidistī; at mīror tē crūs nōn
frēgisse. Facile os frangere potuistī."

Quīntus: "Quis scit? Fortasse os frāctum est, nam
pedem vix movēre possum sine dolōribus." 35

Syra: "Ossa tua integra sunt omnia. Nōlī flēre! Pue-
rum Rōmānum sine lacrimīs dolōrem patī decet."

Quīntus: "Nōn fleō, etsī dolōrem gravem patior.
Trīstis sum, quod mihi necesse est intus cubāre, dum
aliī puerī forīs lūdunt. Cōnsōlāre mē, Syra! Cōnsīde hīc 40
iūxtā lectum et loquere mēcum!"

Syra iūxtā lectum ad latus puerī laevum cōnsīdit
eumque sīc cōnsōlātur: "Nōlī trīstis esse quod hīc intus
cubās: immō laetāre tē nōn inclūsum esse in cubiculō ut
frātre tuum! Nec Mārcō licet cum aliīs puerīs lūdere." 45

Quīntus: “Is nōn aegrōtat nec dolōrēs patitur.”	
Syra: “Etsī valet, certē tergī dolōrēs passus est.”	pati passum esse
Quīntus: “Estne verberātus Mārcus? Cūr eī nōn licet exīre? Quid factum est postquam frāter meus domum rediit? Omnia ignōrō. Dum hīc sōlus cubō, nihil nōscere possum, etsī omnia scīre cupiō.”	fieri factum esse red-īre -iisse ignōrāre = nescīre cupere -iō = velle
II Syra: “Iam nārrābō tibi omnia quae facta sunt: Frāter tuus hodiē sine comite in lūdum iit...”	iam (+ fut) = continuō īre iisse (< īvisse)
Quīntus: “Nōnne Mēdus eum comitātus est?”	comitārī -ātum esse
55 Syra: “Mēdus herī domō fūgit — putō quia amīcam suam, quae Rōmae habitat, vidēre cupīvit.”	cupere -īvisse
Quīntus: “Quōmodo Mēdus, quī vix umquam Rōmae fuit, puellam Rōmānam nōscere potuit?”	vix umquam = prope numquam
60 Syra: “Nesciō quōmodo, sed certō sciō eum aliquam fēminam nōvisse, nam saepe dē eā locūtus est. Nihil difficile est amanti, ut aiunt.	certō <i>adv</i> ali-qua fēmina, <i>acc</i> aliquam fēminam nōscere nōvisse loquī locūtum esse ut <i>hominēs</i> aiunt
“Mēdus igitur hodiē Mārcum comitārī nōn potuit. Nūper Mārcus sōlus rediit, sed pater filium suum red-euntem vix cognōvit neque eum ōsulātus est ut solet, nam Mārcus nōn modo ūmidus erat quod per imbrem ambulāverat, sed etiam sordidus atque cruentus quod humī iacuerat et ā Sextō pulsātus erat. Puerī enim in viā pugnāverant: prīmum Mārcum pulsāverat Sextus, tum Mārcus et Titus Sextum pulsāverant. Hōc audītō, dominus Mārcum sevērē reprehendit.”	cognōscere cognōvisse cognitum cruentus -a -um < cruor
70 Quīntus: “Māter quid dixit?”	reprehendere -disse -ēsum
Syra: “Māter tua nōn aderat, sed paulō post intrāvit.	ad-erat

lavāre lāvīsse lautum
(= lavātum)
vidēre vīdisse vīsum

cēterum = praetereā, sed

pēior cēterīs (abl) =
pēior *quam* cēterī

mentīrī mentītum esse

ali-quis, *acc* ali-quem

tumultus -ūs *m* = clāmor
et strepitus
verērī veritum esse

mordēre momordisse
morsum
lupō ferōcior = ferōcior
quam lupus

saepe, *comp* saepius,
sup saepissimē
nōvisse ↔ ignōrāre

dare dedisse datum
lūdere lūsisse

Tunc Mārcus iam lautus erat et vestem mūtāverat, do-
mina eum sordidum atque cruentum nōn vīdit. Mārcus
vērō ‘sē bonum discipulum fuisse’ dīxit, etsī in lūdō 75
dormīverat nec magistrum recitantem audīverat — cēte-
rum in hāc rē is nōn pēior fuerat cēterīs, nam omnēs
dormīverant! Postrēmō litterās pulchrās quās Sextus
scrīpserat mātūrī ostendit atque dīxit ‘sē ipsum eās lit-
terās scrīpsisse.’ Tam turpiter frāter tuus mentītus est!” 80

Quīntus: “Quōmodo scīs Mārcum mentītum esse et
eās litterās ā Sextō scrīptās esse?”

Syra: “Quia nōmen ‘Sextī’ in tabellā scrīptum erat. Et
paulō post tabellārius advēnit...”

Quīntus: “Nūper aliquem iānuam pulsāre et canem 85
valdē lātrāre audīvī. Tum subitō magnā vōce clāmāvit
aliquis. Quidnam tantus ille tumultus significāvit?”

Syra: “Tabellārius clāmāvit quod canem veritus est,
nec sine causā, nam canis eum momordit et vestem eius
scidit. Is canis lupō ferōcior est!” 90

Quīntus: “Ego canem iānitōris nōn vereor neque um-
quam ab eō morsus sum.”

Syra: “Id nōn mīror, nam canis saepissimē tē vīdit.
Canis tē nōvit, ignōrat illum.”

Quīntus: “Canis mē nōn modo nōvit, sed etiam dīli- 95
git, nam multa eī ossa dedī et saepe cum eō lūsī. Cēte-
rum quid attulit tabellārius?”

Syra: “Epistolam attulit in quā magister scrīpserat
‘Mārcum discipulum pigerrimum fuisse atque foedē et

100 prāvē scrīpsisse.’ Tum Mārcus, quī primō omnia negā-
verat, ‘sē mentitum esse’ fassus est.”

Quīntus: “Profectō verbera meruit!”

Syra: “Magister eum iam bis verberāverat, nec igitur
pater eum dēnuō verberāre voluit, sed in cubiculum
105 inclūsit. Cēterum facile tibi est frātrem tuum reprehē-
dere, dum ipse hīc in mollī lectulō cubās. Tūne ipse
semper bonus discipulus es?”

Quīntus: “Melior sum frātre meō! Herī laudātus
sum, quia pulchrē scrīpseram et recitāveram.”

110 Syra: “Tūne sōlus pulchrē scrīpserās et recitāverās?”

Quīntus: “Immō omnēs praeter Mārcum laudātī su-
mus, quod pulchrē scrīpserāmus et recitāverāmus.”

Syra: “Sī vōs laudātī estis, quod pulchrius scrīpserātis
et recitāverātis quam Mārcus, nōne ille tam rēctē
115 scrīpserat quam vōs? Ego Mārcum bene nōvī, nec putō
eum vōbīs stultiōrem esse.”

Quīntus: “At certē pigrior est nōbīs!”

GRAMMATICA LATINA

Verbī tempora

120 *Plūsquamperfectum*

[A] *Āctivum.*

Puer ūmidus est quod per imbrem ambulāvit.

Puer ūmidus erat quod per imbrem ambulāverat

125 tempus praeteritum plūsquamperfectum. Plūsquamper-
fectum dēsinit in *-erat* (pers. III sing.), quod ad īfīnītivum
perfectī sine *-isse* additur.

primō *adv* = initio

fatēri fassum esse

velle voluisse

melior frātre meō = m.
quam frāter meus

stultior vōbīs (*abl*) =
stultior quam vōs

ambulāverat

plūs-quam-perfectum
-erat

- [1] recitāv|era|m
 recitāv|erā|s
 recitāv|era|t
 recitāv|erā|mus
 recitāv|erā|tis
 recitāv|era|nt
- [2] pārū|era|m
 pārū|erā|s
 pārū|era|t
 pārū|erā|mus
 pārū|erā|tis
 pārū|era|nt
- [3] scrīps|era|m
 scrīps|erā|s
 scrīps|era|t
 scrīps|erā|mus
 scrīps|erā|tis
 scrīps|era|nt
- [4] dormīv|era|m
 dormīv|erā|s
 dormīv|era|t
 dormīv|erā|mus
 dormīv|erā|tis
 dormīv|era|nt
- fu|era|m fu|erā|mus
 fu|erā|s fu|erā|tis
 fu|era|t fu|era|nt

- era|m -erā|mus
 -erā|s -erā|tis
 -era|t -era|nt

verberāt|us erat

verberāt|ī erant

verberāt|us eram
 verberāt|us erās
 verberāt|us erat
 verberāt|ī erāmus
 verberāt|ī erātis
 verberāt|ī erant

- tus|eram -tī|erāmus
 -ta|erās -tae|erātis
 -erat|erant
 -tum erat -ta erant

Exempla: [1] recitāv|erat; [2] pārū|erat; [3] scrīps|erat; [4] dormīv|erat.

Herī magister puerum laudāvit, quia bonus discipulus *fue-* 130
rat: bene recitāverat et scrīpserat, magistrō pāruerat, nec in
 lūdō dormīverat.

Bonus discipulus malō: “Herī magister mē laudāvit, quia
 bonus discipulus *fueram*: bene recitāveram et scrīpseram, ma-
 gistrō pārueram, nec in lūdō dormīveram. At tē verberāvit 135
 magister, quia malus discipulus *fuerās*: male recitāverās et
 scrīpserās, in lūdō dormīverās, nec magistrō pāruerās.”

Herī magister puerōs laudāvit, quia bonī discipulī *fuerant*:
 bene recitāverant et scrīpserant, magistrō pāruerant, nec in
 lūdō dormīverant. 140

Bonī discipulī malīs: “Herī magister nōs laudāvit, quia
 bonī discipulī *fuerāmus*: bene recitāverāmus et scrīpserāmus,
 magistrō pāruerāmus, nec in lūdō dormīverāmus. At vōs ver-
 berāvit magister, quia malī discipulī *fuerātis*: male recitāverā- 145
 tis et scrīpserātis, in lūdō dormīverātis, nec magistrō pārue-
 rātis.”

	<i>Singulāris</i>	<i>Plūrālis</i>	
<i>Persōna prīma</i>	-eram	-erāmus	
<i>Persōna secunda</i>	-erās	-erātis	
<i>Persōna tertia</i>	-erat	-erant	150

[B] Passivum.

Magister Mārcum verberāverat = Mārcus verberātus erat ā
 magistrō. Magister puerōs verberāverat = puerī verberātī
 erant ā magistrō.

Fīlius: “Pater mē verberāvit, etsī iam ā magistrō verberātus 155
 eram.” Māter: “Cūr verberātus erās?”

Fīliī: “Pater nōs verberāvit, etsī iam ā magistrō verberātī
 erāmus.” Māter: “Cūr verberātī erātis?”

	<i>Singulāris</i>	<i>Plūrālis</i>	
<i>Persōna prīma</i>	verberātus eram	verberātī erāmus	160
<i>Persōna secunda</i>	verberātus erās	verberātī erātis	
<i>Persōna tertia</i>	verberātus erat	verberātī erant	

PENSVM A

Mārcus rediēns sordidus erat quod humī iac– et cruentus quod Sextus eum puls–. Puerī in viā pugn–. Tergum Mārcō dolēbat quod magister eum verber–. Mārcus ā magistrō verber– — quod in lūdō dorm– nec magistrum recitantem aud–. Mārcus: “Magister mē verberāvit quod in lūdō dorm– nec eum recitantem aud–, sed mē laudāvit quod bene comput– et scrīps–.”

Verba: lavāre –isse –um; vidēre –isse –um; mordēre –isse –um; dare –isse –um; reprehendere –isse –um; frangere –isse –um; cognōscere –isse –um; nōscere –isse; lūdere –isse; cadere –isse; ire –isse; cupere –isse; velle –isse; patī –um esse; loquī –um esse; fatērī –um esse.

PENSVM B

Puer — [= aeger] dormīre nōn potest sive in — dextrō iacet sive in — [= sinistrō]. Itaque surgere cōnātur, sed in lectō —, nam pēs — [= rūsus] dolēre incipit. Mārcus clāmat et forem valdē — [= pulsat], ita puer inclūsus forem — cōnātur. Quīntus clāmōrem et — audit et Syram vocat; quae — accurrit. Puer dīcit ‘pedem — dolēre’: “Pēs mihi dolet, ob — dormīre nōn possum. Fortasse — crūris frāctum est.” Syra: “Nōlī —!” Quīntus: “Nōn fleō, — [= quamquam] dolōrem gravem —.”

PENSVM C

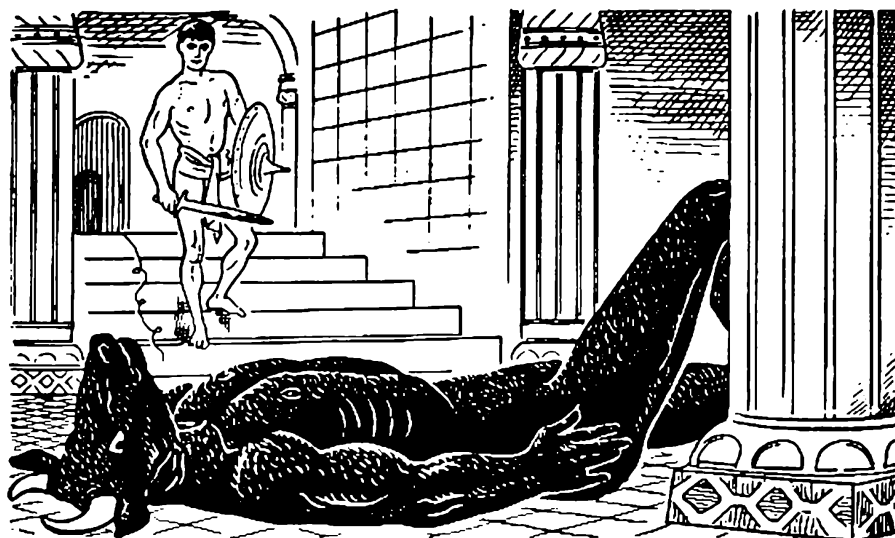
Cūr Quīntus mīrātur pedēs suōs aspiciēns?
 Quam ob rem pēs eius aegrōtat?
 Estne frāctum os crūris?
 Quārē Mārcus forem frangere cōnātur?
 Quid Syra Quīntō nārrat dē Mārcō?
 Cūr Mārcus rediēns cruentus erat?
 Quārē Mēdus ē villā fūgit?
 Quid Syra dē cane iānitōris putat?
 Cūr canis Quīntum dīligit?
 Cūr Iūlius Mārcum nōn verberāvit?

Vocābula nova:

latus
 sonus
 strepitus
 dolor
 os
 tumultus
 aegrōtus
 laevus
 pār
 impār
 subitus
 cruentus
 convertere
 mīrārī
 recumbere
 percutere
 frangere
 flēre
 patī
 ignōrāre
 nōscere
 cupere
 iūxtā
 dēnuō
 subitō
 continuō
 certō
 primō
 valdē
 aliter
 intus
 etsī
 cēterum
 plūsquamperfectum

GRAECIA

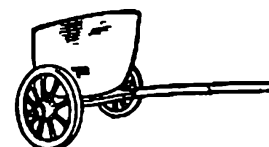
THESEVS ET MINOTAVRVS

1 Syra, postquam facta Mārcī nārrāvit, abīre vult, sed
Quīntus “Nōlī” inquit “mē relinquere! Tē hīc manēre
volō. Nārrā mihi aliquam fābulam!”

Syra: “Quam fābulam mē tibi nārrāre vīs? Fābulam-
5 ne dē lupō et agnō quī forte ad eundem rīvum vēnē-
runt? an fābulam dē puerō quī cupīvit regere equōs quī
currum Sōlis per caelum trahunt?”

Tacente Quīntō, Syra pergit: “An cupis audīre fābu-
lam dē Achille, duce Graecōrum, quī Hectorem, ducem
10 Trōiānum, interfēcit atque corpus eius mortuum post
currum suum trāxit circum moenia urbis Trōiae? an
fābulam dē Rōmulō, quī prīma moenia Rōmāna aedifi-
cāvit...”

Quīntus: “...et Remum frātre[m] interfēcit quia moe-
15 nia humilia dērīdēbat! Omnēs istās fābulās antīquās
saepe audīvī. Iam vērō nec dē hominibus nec dē bēstiis

currus
-ūs *m*

fābula -ae *f* (< fārī)

agnus -ī *m* = parvula ovis
forte = nesciō cūr, sine
causā

regere = gubernāre

Sōl : deus sōlis

trahere trāxisse tractum

Achillēs -is *m*

Hector -oris *m*

Trōiānus -a -um < Trōia
-ae *f*, urbs Asiae

inter-ficere -iō -fēcisse

-fectum = mortuum fa-
cere

moenia -ium *n pl* = mūrī

Rōmulus -ī *m*

Remus -ī *m*

humilis -e ↔ altus

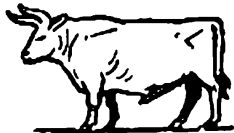
mōnstrum -ī *n*

vorāre = tōtum ēsse

timidus -a -um = quī
timet

Thēseus -ī *m*
Mīnōtaurus -ī *m*

ōlim = aliquō tempore,
tempore antiquō
terribilis -e < terrēre
taurus -ī *m* = bōs
masculus
labyrinthus -ī *m*

taurus

aedificium -ī *n* < aedi-
ficāre

patēre = apertus esse
Daedalus -ī *m*
Athēniēnsis -e < Athē-
nae -ārum *f pl*, urbs
Graeciae
quī : Daedalus
com-plūrēs -a = plūrēs
quam duo
mīrābilis -e < mīrārī

quot-annīs = omnī annō,
quōque annō

audire cupiō. Nārrā mihi fābulam dē aliquō ferōcī
mōnstrō, cui caput bēstiae et corpus hominis est et quod
hominēs vivōs vorat! Tālem fābulam audire cupiō.”

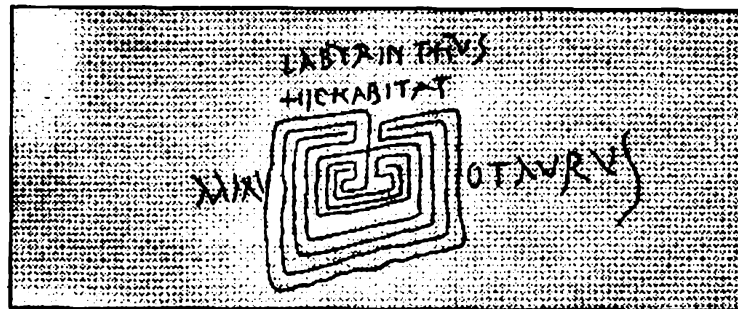
Syra: “At tāle mōnstrum tē terrēbit, Quīnte.”

20

Quīntus: “Nōlī putāre mē puerum timidum esse! Ti-
mor mōnstrōrum puerum Rōmānum nōn decet!”

“Nārrābō tibi fābulam dē Thēseō et Mīnōtaurō” in-
quit Syra, et sic nārrāre incipit:

“In īnsulā Crētā ōlim vivēbat mōnstrum terribile, 25
nōmine Mīnōtaurus, cui caput taurī, corpus virī erat.
Mīnōtaurus in magnō labyrinthō habitābat.”

Quīntus: “Quid est labyrinthus?”

Syra: “Est magnum aedificium quod frequentibus
mūrīs in plūrīmās partēs dividitur. Nēmō quī tāle aedi- 30
ficiū semel intrāvit rūsus illinc exire potest, etsī iānuā
patet. Labyrinthus ille in quō Mīnōtaurus inclūsus te-
nēbatur, ā Daedalō, virō Athēniēnsī, aedificātus erat.
Quī iam antequam ex urbe Athēnīs in Crētā vēnit,
complūrēs rēs mīrābilēs fēcerat. 35

“Mīnōtaurus nihil praeter hominēs vivōs edēbat. Ita-
que complūrēs adulēscētēs virginēsque quotannīs

Athēnīs in Crētā mittēbantur, quī omnēs in labyrinthō ā mōnstrō illō saevō vorābantur. Nāvis quā Athēniēnsēs illūc vehēbantur vēla ātra gerēbat, nam eō colōre significātur mors.”

11 Quīntus: “Quam ob rem tot Athēniēnsēs ad mortem certam mittēbantur?”

Syra: “Rēx Mīnōs, quī tunc Crētā regēbat, paucīs
45 annīs ante urbem Athēnās bellō expugnāverat. Post expugnātiōnem urbis Mīnōs, cupidus aurī atque sanguinis, nōn modo magnam pecūniam, sed etiam hominēs vīvōs ab Athēniēnsibus postulāverat. Rēx enim Athēniēnsibus male volēbat, quod filius eius paulō ante ab iīs
50 necātus erat.

“Eō tempore Thēseus, vir patriae amāns atque glōriae cupidus, Athēnīs vīvēbat. Quī nūper Athēnās vēnerat neque ibi fuerat cum urbs ā rēge Mīnōe expugnāta est. Thēseus, quī patrem Mīnōtaurī, taurum album, iam
55 necāverat, novam glōriam quaerēns Mīnōtaurum ipsum quoque interficere cōstituit. Itaque ūnā cum cēterīs Athēniēnsibus nāvem vēlīs ātrīs ōrnātā cōscendit et in Crētā profectus est. Ibi continuō rēgem Mīnōem adiit, quī eum ā mīlitibus in labyrinthum dūcī iussit.

60 “Mīnōs autem filiam virginem habēbat, cui nōmen erat Ariadna. Quae cum prīmum Thēseum cōspexit, eum amāre coepit cōstituitque eum servāre.

“Ariadna igitur, antequam Thēseus labyrinthum intrāvit, ad eum accessit et sic loquī coepit: “Contrā Mī-

Athēnīs (*abl*) = *ablex*
urbe Athēnīs
saevus -a -um = ferōcissimus
illūc = ad illum locum
mors mortis *f*

rēx rēgis *m*: vir quī
terrām/urbem regit
Mīnōs -ōis *m*: rēx Crētae
expugnātiō -ōnis *f*
< expugnāre
cupidus -a -um < cupere;
aurī cupidus = quī aurum cupit

velle: volēbat (*imperf*)
bene/male velle + *dat* =
amicus/inimicus esse
necāre = interficere
patriae amāns = quī
patriam amat
glōria -ae *f* = magna laus
Athēnīs = *in* urbe Athēnīs
Athēnās = *ad/in* urbem
Athēnās
ibi = illīc

cōn-stituere -uisse -ūtum
vēlīs ōrnātus = vēla gerens
cōscendere -disse
proficiscī -fectum esse

iubēre iussisse iussum
eum ā mīlitibus dūcī iussit = mīlitēs eum dūcere
iussit

cōn-spicere -iō -spexisse
-spectum
incipere -iō coepisse
coeptum

ac-cēdere -cessisse

auxilium -ī n

occidere -disse -sum =
interficere (gladiō)
civis -is m/f = qui/ quae
in eadem urbe habitat

parātus -a -um

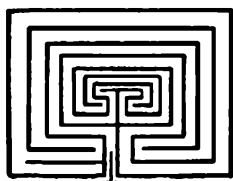
exitus -ūs m < exīre

reperire repperisse
reperit
filum -ī n = linea tenuishūc = ad hunc locum
haec locūta = postquam
haec locūta est
opperire! = expectā!brevi adv = brevi tem-
pore, mox

pollicēri = prōmittere

mora -ae f: sine morā
= continuō
petere -ivisse -itumMīnōtaurō occīsō = post-
quam M. us occīsus est
sequi secūtum esse
filum secūtus : postquam
filum secūtus est, filum
sequēns

nex necis f < necāre

exitus

nōtaurum ego tibi auxilium ferre nōn possum...” “Deī” 65
inquit Thēseus “mihi auxilium ferent contrā illum. Ho-
diē certē Mīnōtaurum occīdam atque cīvēs meōs ā
mōnstrō illō terribilī servābō. Bonum gladium gerō. Ad
pugnam parātus sum.” Tum Ariadna “Hoc nōn dubitō”
inquit, “sed quōmodo exitum labyrinthī posteā repe- 70
riēs? Nēmō adhūc per sē viam ē labyrinthō ferentem
repperit. Ego vērō tibi auxilium feram: ecce filum ā
Daedalō factum quod tibi viam mōnstrābit. Auxiliō
huius filī hūc ad mē redībis.” Haec locūta, Ariadna
Thēseō filum longum dedit; atque ille “Opperire mē” 75
inquit “hīc ad iānuam! Nōlī timēre! Ego mortem nōn
timeō. Sine timōre mortis contrā hostem eō. Brevi hūc
redībō, neque sine tē, Ariadna, in patriam revertar.
Illūc tē mēcum dūcam neque umquam tē relinquam.
Hoc tibi polliceor.” 80

“Tum Thēseus, filum Ariadnae post sē trahēns, laby-
rinthum intrāvit ac sine morā Mīnōtaurum in mediō
labyrinthō exspectantem petīvit, quem post brevem
pugnam gladiō occīdit. Mīnōtaurō occīsō, Thēseus fi-
lum Ariadnae secūtus exitum labyrinthī facile repperit. 85
Ita Thēseus ob amōrem patriae cīvēs suōs ā mōnstrō
saevisimō servāvit.

“Haec sunt quae nārrantur dē nece Mīnōtaurī.”

Hīc Quīntus “Perge” inquit “nārrāre dē Thēseō et III
Ariadnā! Nōnne illa Thēseum secūta est?” 90

Syra: “Thēseus ē labyrinthō exiēns “Mīnōtaurus ne-

cātus est” inquit, “Laetāminī, cīvēs mēi! Intuēminī gladium meum cruentum! Sequiminī mē ad portum! Ibi nāvis mea parāta est ad nāvigandum.” Tum Ariadnam
 95 cōspiciēns “Et tū” inquit “sequere mē! Proficīscere mēcum Athēnās!” Ariadna, quae nihil magis cupiēbat, “Parāta sum ad fugiendum” inquit, atque sine morā nāvem Thēseī cōnscendit. Thēseus nāvem solvit et cum filiā rēgis nāvigāvit Naxum; ibi vērō nocte silentī Ariadnam
 100 dormientem reliquit atque ipse Naxō profectus est. Māne Ariadna ē somnō excitāta amīcum in lītore quae-sīvit neque eum repperit. Puella misera ab humili lītore

lītus

saxum

in altum saxum ascendit, unde prōspiciēns nāvem Thēseī procul in marī vīdit. Tum, etsī vōx eius ā nūllō au-
 105 dīrī poterat, Ariadna amīcum suum fugientem vocāvit: “Thēseu! Thēseu! Revertere ad mē!” neque ūllum respōnsum eī redditum est praeter vōcem ipsīus quam dūra saxa reddidērunt. Brevī nāvis ē cōnspectū eius abiit neque iam ūllum vēlum in marī cernēbātur. Ariadna
 110 adna igitur in lītus dēscendit atque hūc et illūc currēns

laetāminī! = gaudēte!
 intuēminī! = spectāte!
 sequiminī mē! = venīte mēcum!
 nāvigāre: *ad nāvigandum*

et = etiam; et tū
 = etiam tū

fugere: *ad fugiendum*

Naxus -ī *f*
 Naxum = *ad* insulam
 Naxum
 Naxō = *ab* insulā Naxō
 relinquere -liquisse
 -lictum
 lītus -oris *n*
 quaerere -sivisse -sītum

saxum -ī *n*
 prō-spicere -iō = ante sē
 aspicere
 ascendere -disse

Thēseus, *voc* Thēseu!

revertere! = redī!

red-dere -didisse -ditum

cōnspectus -ūs *m* < cōn-
 spicere; ē cōnspectū =
 ab oculis

dē-scendere -disse [↓]
 ↔ ascendere [↑]

maerere ↔ gaudere

ante omnēs : magis
quam omnēs aliōsdēserere -uisse -rtum
= relinquere

oblīvīscī -litum esse

quis...? : nēmō...!

pollicērī -itum esse
cupiditās -ātis *f*
< cupidusob amōrem virī : quia
virum amō/amāvīoblīvīscī + *gen/acc.*: o.
hominis, o. rei/remnārrātiō -ōnis *f*
< nārrāre

Naxī = in insulā Nāxō

Aegeus -ī *m*

gerere gessisse gestum

arbitrātus = quī arbi-
trātus est

multis cum lacrimis capillum et vestem scindebat, ut homines qui maerent agere solent — ita maerebat virgo miserrima, quae a viro quem ante omnes amabat sola relicta erat inter feras insulae sicut agnus timidus inter saevos lupos.”

115

Quintus: “Cur Theseus amicam suam ita deseruit?”

Syra: “Tales sunt viri, mi puer. Montes auri feminis pollicentur, tum promissa obliviscuntur ac feminas sine nummo deserunt! Quis tam facile promissum obliviscitur quam vir qui feminam amavit? Ego quoque olim deserta sum ab amico pecuniioso qui mihi magnas res pollicitus erat. Noli vero putare me ob cupiditatem pecuniae amavisse eum, ego eum amabam quia eum probum virum esse credebam. Etiam nunc maereo ob amorem illius viri.”

125

Quintus: “Obliviscere illius viri improbi qui te tam turpiter deseruit!”

Syra: “Non facile est amoris antiqui oblivisci. Sed hoc tu nondum intellegis, mi Quinte. Redeo ad narrationem fabulae, quam prope oblita sum, dum de aliis rebus loquor.

130

“Ariadna Naxi relicta, Theseus ad patriam suam navigabat. Interim pater eius Aegeus, rex Atheniensium, ab alto saxo in mare prospiciebat. Brevis navis filii in conspectum venit, sed navis rediens eadem vela atra gererat quae abiens gesserat: Theseus enim post necem Minotauri vela mutare oblitus erat! Itaque Aegeus, ar-

135

bitrātus mortem filiū eō colōre significārī, sine morā dē
saxō sē iēcit in mare, quod ā nōmine eius etiam nunc

140 ‘mare Aegaeum’ vocātur.

“Post mortem rēgis Aegeī filius eius Thēseus rēx
Athēniēnsium factus est. Quī multōs annōs Athēnās
magnā cum glōriā rēxit.”

Hīs verbīs Syra finem nārrātiōnis facit.

145 GRAMMATICA LATINA

Verba dēpōnentia

Imperātīvus.

Laetā|*re!* = gaudē!

Laetā|*minī!* = gaudēte!

Intuē|*re!* = spectā!

Intuē|*minī!* = spectāte!

150 Revert|*ere!* = redī!

Revert|*iminī!* = redīte!

Partī|*re!* = dīvide!

Partī|*minī!* = dīvidite!

‘Laetāre laetāminī’ et cētera sunt imperātīvī verbōrum dē-
pōnentium. Imperātīvus verbī dēpōnentis: singulāris *-re*, plū-
rālis *-minī*.

PENSVM A

Mēdus (ad Lȳdiam): “In Graeciam ībō. Comit- mē! Profi-
cisc- mēcum! Hoc mihi pollic-! Oblīvisc- Rōmae! Ōscul-
mē!”

Mēdus (ad nautās): “Iam proficisc-, nautae! Ventus secun-
dus est: intu- caelum! Laet-!”

Verba: trahere *-isse -um*; petere *-isse -um*; quaerere *-isse -um*; occīdere *-isse -um*; relinquere *-isse -um*; interficere *-isse -um*; cōstituere *-isse -um*; dēserere *-isse -um*; cōn-
spicere *-isse -um*; incipere *-isse -um*; reddere *-isse -um*; re-
perire *-isse -um*; iubēre *-isse -um*; gerere *-isse -um*; iacere *-isse -um*; regere *-isse -um*; accēdere *-isse*; ascendere *-isse*;
proficiscī *-um esse*; sequī *-um esse*; oblīviscī *-um esse*.

iacere *-iō iēcisse iactum*

regere *rēxisse rēctum*

finem nārrātiōnis facit
= nārrāre dēsinit

[1] laetā|rī

laetā|*re* laetā|*minī*

[2] intuē|rī

intuē|*re* intuē|*minī*

[3] revert|ī

revert|*ere* revert|*iminī*

[4] partī|rī

partī|*re* partī|*minī*

-re -minī

Vocābula nova:

fābula

agnus

currus

moenia

mōnstrum

taurus

labyrinthus

aedificium

mors

rēx
 expugnātiō
 glōria
 auxilium
 cīvis
 exitus
 filum
 mora
 nex
 lītus
 saxum
 cōspectus
 cupiditās
 nārrātiō
 humilis
 timidus
 terribilis
 mirābilis
 saevus
 cupidus
 parātus
 regere
 trahere
 interficere
 aedificāre
 vorāre
 patēre
 necāre
 cōstituere
 occīdere
 pollicērī
 prōspicere
 dēscendere
 maerēre
 dēserere
 oblivīscī
 coepisse
 complūrēs
 forte
 quotannīs
 ōlim
 ibi
 illūc
 hūc
 brevī

PENSVM B

Quīntus — dē lupō et — audīre nōn vult nec fābulam dē Achille, quī Hectorem — et corpus eius mortuum post — suum circum — [= mūrōs] Trōiae —.

Labyrinthus est magnum — unde nēmō exīre potest, etsī iānuā —. Thēseus, quī patrem Mīnōtaurī, — album, iam necāverat, Mīnōtaurum ipsum quoque — [= interficere] —. Antequam Thēseus, ad pugnam —, labyrinthum intrāvit, Ariadna, filia —, eī — longum dedit. Ita Ariadna Thēseō — tulit, nam ille filum sequēns — labyrinthī repperit. Post — Mīnōtaurī Thēseus cum Ariadnā Naxum nāvigāvit atque — [= illīc] eam — [= reliquit]. Ariadna ab altō — prōspiciēbat, sed — [= mox] nāvis Thēseī ē — eius abiit. Puella misera in — dēscendit, ubi — et — currēns capillum scindēbat, ut faciunt eae quae —. Thēseus post — patris multōs annōs Athēnās —.

PENSVM C

Quid fēcit Achillēs?

Quid fēcit Rōmulus?

Quālem fābulam Quīntus audīre cupit?

Ubi habitābat Mīnōtaurus?

Quid est labyrinthus?

Quid Mīnōtaurus edēbat?

Cūr tot Athēniēsēs ad eum mittēbantur?

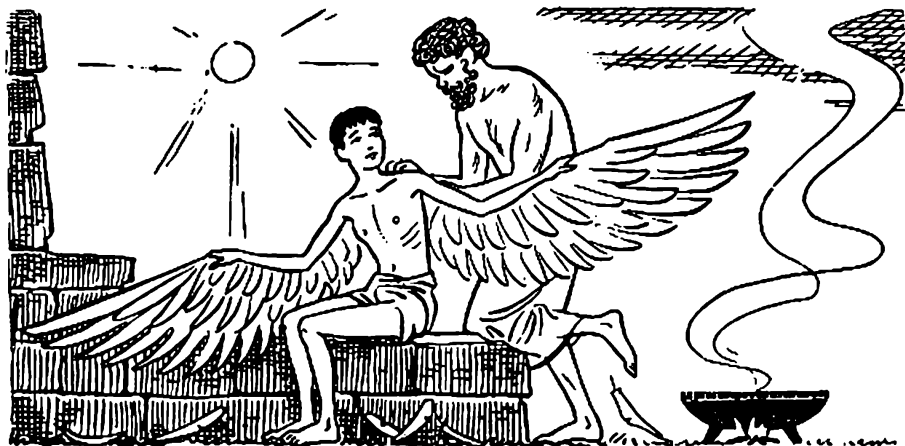
Quis Athēniēsēs ā Mīnōtaurō servāvit?

Quōmodo Thēseus exitum labyrinthī repperit?

Sōlusne Thēseus ē Crētā profectus est?

Ubi Thēseus Ariadnam reliquit?

Ā quō mare Aegaeum nōmen habet?

DAEDALVS ET ICARVS

1 Quīntus: “Nōnne rēx Mīnōs Thēseum cum Ariadnā fugientem persecūtus est?”

Syra: “Certē rēx eōs persequī coepit, sed nāvis Thēseī nimis celeris fuit. Mīnōs, quamquam celeriter nāvīgāvit, nōn tam celer fuit quam Thēseus neque eum cōsequī potuit. Tum rēx irātus cēpit Daedalum, quī filum cōnfēcerat et Ariadnae dederat, eumque in labyrinthum inclūdī iussit ūnā cum eius Īcarō filiō; vērūm pater et filius mīrābilī modō ē labyrinthō fūgērunt. Crās tibi
10 nārrabō dē fugā eōrum, hodiē plūs temporis ad nārrandum nōn habeō: iam hōram cōsūmpsī in nārrandō.”

Quīntus: “Neque tempus melius cōsūmere potuistī! Nōn oportet in mediā fābulā finem nārrandī facere. Quoniam māiōrem fābulae partem iam nārrāvistī, partem reliquam quoque nārrāre dēbēs. Ego parātus sum
15 ad audiendum.”

Ad hoc Syra “Ergō” inquit, “quoniam tam cupidus es audiendī, reliquam fābulam tibi nārrābō:

per-sequī = (fugientem) sequī

celer -eris -ere:
equus celer (*m*)
nāvis celeris (*f*)
pīlum celere (*n*)
capere-iō cēpisse captum

cōn-ficere -iō -fēcisse
-fectum = facere
vērūm = sed
Īcarus -ī *m*

fuga -ae *f* < fugere
ad nārrandum = ad nārratiōnem
cōn-sūmere
in nārrandō = in nārratiōne

finis nārrandī = finis nārratiōnis
quoniam = quia

reliquus -a -um = cēterus

cupidus audiendī = quī audīre cupit
reliqua fābula = reliqua fābulae pars

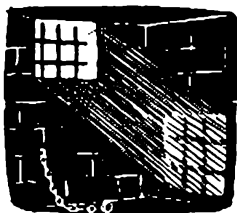
in-venire = reperire

audāx -ācis = audēns
 āera acc (= āerem)
 ef-fugere < ex + fugere
 cōnsilium -ī n: c. eius =
 quod facere cōstituit
 cōsidere -sēdisse

carcer -eris m
 per nōs : sine auxiliō
 quis-quam = ūllus homō
 (neque q. = et nēmō)
 iuvāre iūvisse: eum i.
 = eī auxiliū ferre
 haud = nōn

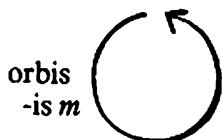
paene = prope

diī = deī

carcer

ex-cōgitāre

līber -era -erum
 trāns *prp* + *acc*:
 trāns
 montem

imitārī: avēs i. = facere
 ut avēs
 ē-volāre

quidem = certē
 studiōsus -a -um =
 cupidus discendī

“Daedalus in labyrinthō inclūsus cum filiō suō intrā
 mūrōs errābat nec exitum invenire poterat, etsī ipse 20
 labyrinthum aedificāverat. Quoniam igitur aliae viae
 clausae erant, ille vir audāx per āera effugere cōstituit.
 Īcarus autem, quī cōnsilium patris ignōrābat, humī
 cōnsēdit et “Fessus sum” inquit “ambulandō in hōc
 carcere, quem ipse nōbīs aedificāvistī, pater. Ipsī per 25
 nōs hinc effugere nōn possumus, neque quisquam nōs
 in fugiendō iuvāre poterit, ut Thēseum iūvit Ariadna.
 Haud longum tempus nōbīs reliquum est ad vīvendum,
 nam cibus noster paene cōsūmptus est. Ego iam paene
 mortuus sum. Nisi diī nōs iuvābunt, numquam vīvī 30
 hinc ēgrediēmur. Ō diī bonī, auxiliū ferte nōbīs!”

“Daedalus vērō “Quid iuvat deōs invocāre” inquit, 31
 “dum hīc quiētus sedēs? Quī ipse sē iuvāre nōn vult,
 auxiliū deōrum nōn meret. At nōlī timēre! Ego cōnsi-
 lium fugae iam excōgitāvī. Etsī clausae sunt aliae viae, 35
 ūna via nōbīs patet ad fugiendum. Intuēre illam aqui-
 lam quae in magnum orbem circum carcerem nostrum
 volat! Quis est tam līber quam avis quae trāns montēs,
 vallēs, flūmina, maria volāre potest. Quīn avēs caelī
 imitāmur? Mīnōs, quī terrae marīque imperat, dominus 40
 āeris nōn est: per āera hinc ēvolābimus! Hoc est cōnsi-
 lium meum. Nēmō nōs volantēs persequī poterit.” “Ego
 quidem studiōsus sum volandī” inquit Īcarus, “sed ālae
 necessāriae sunt ad volandum. Quoniam diī nōbīs ālās
 nōn dedērunt, volāre nōn possumus. Hominēs sumus, 45

nōn avēs. Nēmō nisi deus nātūrā suā mūtāre potest. Avēs nātūrā volāre possunt, hominēs nōn item.” Tum Daedalus “Quid ego facere nōn possum?” inquit, “Profectō arte meā ipsa nātūra mūtārī potest. Multās rēs
50 mīrābilēs iam cōnfēcī, quae artem meam omnibus dēmōstrant, nōn solum aedificia magnifica, ut hunc labyrinthum, vērū etiam signa quae sē ipsa movēre possunt tamquam hominēs vivī. Ālās quoque cōnficere possum, quamquam opus haud facile est.” “Audāx quidem est cōnsilium tuum” inquit Īcarus, “sed omne cōnsilium fugiendī mē dēlectat, ac tū id quod semel excōgitāvistī perficere solēs.” “Certē cōnsilium meum perficiam” inquit pater, “Ecce omnia habeō quae necessāria sunt ad hoc opus: pennās, cēram, ignem. Igne cēram
60 molliam, cērā mollī pennās iungam et in lacertīs fīgam.”

“Daedalus igitur arte mīrābilī sibi et filiō suō ālās ingentēs cōnfēcit ex pennīs, quās cērā iūnxit et in lacertīs fīxit. Postquam finem operis fēcit, “Opus iam perfectum est” inquit, “ecce exemplum artis meae novissimum. Avēs quidem nōn sumus, sed avēs imitābimur in volandō. Ventō celerius trāns mare volābimus, nūlla avis nōs cōsequī poterit.”

“Īcarus studiōsus volandī ālās hūc illūc mōvit, nec sē suprā humum levāre potuit. “Ālae mē sustinēre nōn
70 possunt” inquit, “Tū docē mē volāre!” Statim Daedalus sē ālīs levāvit et “Nisi ālās rēctē movēs” inquit, “volāre nōn potes. Imitāre mē! Haud difficilis est ars volandī.

nisi deus : praeter deum

nōn item : nōn possunt

ars artis *f*: ars mea = id quod facere possum

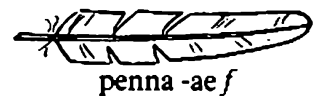

ignis
-is *m*

tam-quam = sicut

opus -eris *n*

cōnsilium fugiendī
= cōnsilium fugae
per-ficere -iō -fēcisse
-fectum < per + facere

penna -ae *f*

mollire = mollem facere
lacertus -ī *m* = bracchium
superius
ingēns -entis = valdē
magnus
iungere iūnxisse iūnctum
fīgere fīxisse fīxum

movēre mōvisse mōtum

levāre (< levis)
= tollere

sūrsūm[↑]↔deorsūm[↓]

puerum ōsculātus = postquam puerum ōsculātus est

īnfimū -a -um *sup* < īnferus, *comp* īnferior
sīn = sī autem

summū -a -um *sup* ↔ īnfimū; *comp* superior
ūrere ussisse ustum
= igne cōnsūmere
cautus -a -um ↔ audāx
estō! estōte! = es! este!
(*imp*)

aliquis : aliquī vir
su-spicere -iō = sūrsūm
aspicere

libertās -ātis *f* < liber

dē-spicere (↔ suspicere)
= deorsūm aspicere
multitūdō -inis *f* (< multī)
= magnus numerus

tibi vidētur : tū putās

rēs magna esse mihi vidētur = rem magnam esse putō

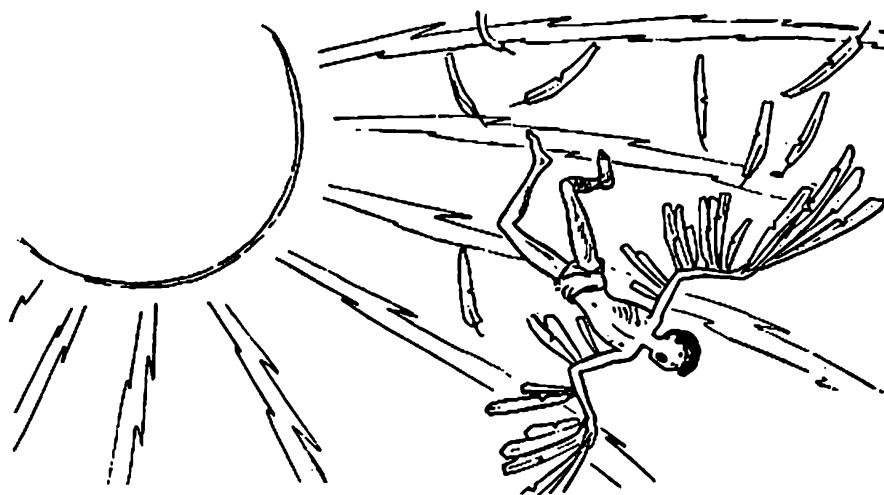
paen-īnsula -ae *f* < paene
īnsula
Isthmus -ī *m*

Movē ālās sūrsūm deorsūm hōc modō!” Ita pater filium suum artem volandī docuit tamquam avis pullōs suōs. Tum puerum ōsculātus “Parātī sumus ad volandum” 75 inquit, “sed prius hoc tē moneō: volā post mē in mediō āere inter caelum et terram, nam sī in īnfimō āere prope mare volābis, pennae ūmidae fient, sīn volābis in summō āere prope caelum, ignis sōlis cēram molliet atque pennās ūret. Nōlī nimis audāx esse in volandō! 80 Cautus estō, mī fili! Iam sequere mē! Carcerem nostrum effugimus — liberī sumus!”

“Haec verba locūtus Daedalus cum filiō sūrsūm ē 111 labyrinthō ēvolāvit, neque quisquam fugam eōrum animadvertit nisi aliquī pāstor, quī forte suspiciēns eōs 85 tamquam magnās avēs volantēs vīdit ac deōs esse arbitrātus est. Mox pater et filius Crētam reliquērunt, neque vērō rēctā viā Athēnās in patriam suam volāvērunt, sed novā libertāte dēlectātī in magnum orbem suprā mare Aegaeum volāre coepērunt. Īcarus dēspiciēns 90 multitūdinem īnsulārum mīrātus est: “Ō, quot parvae īnsulae in marī ingentī sunt!” Daedalus vērō “Illae īnsulae” inquit “haud parvae sunt, quamquam parvae esse videntur. Certē Mēlos īnsula, quae īnfrā nōs est, nōn tam parva est quam tibi vidētur.” Īcarus: “Sed illa īn- 95 sula quae nōbīs ā sinistrā est multō māior esse mihi vidētur. Quae est illa īnsula?” Daedalus: “Peloponnēsus est, Graeciae pars, nec vērō īnsula est, sed paenīnsula, nam Peloponnēsus terrā angustā, quae Isthmus vocā-

100 tur, cum reliquā Graeciā coniungitur. Prope Isthmum
sita est Corinthus, urbs pulcherrima, nec procul absunt
Athēnae, patria nostra.” “Sī altius volābimus, nōn sō-
lum Graeciam, sed paene tōtum orbem terrārum spectā-
bimus” inquit puer temerārius atque etiam altius sē le-
105 vāvit. Illinc nōn solum magnās Eurōpae et Asiae partēs
dēspiciēbat mīrāns, vērūm etiam ōram Āfricae procul
cernēbat, deinde suprā sē sōlem in caelō serēnō lūcen-
tem suspexit. Statim puer, cupidus sōlem propius aspi-
ciendī, quamquam pater eum monuerat, in summum
110 caelum ascendit...”

Hīc Quīntus, quī exitum fābulae studiōsē exspectat,
interrogat: “Quid tum accidit?”

Syra: “Tum factum est id quod necesse erat accidere:
ignis sōlis propinquī cēram, quā pennae iūctae et fixae
115 erant, mollīvit et pennās ussit. Puer territus, lacertōs
nūdōs quatiēns, in mare cecidit ac mersus est, neque
pater eī auxilium ferre potuit. Ea maris Aegaeī pars in
quā Īcarus mersus est ā nōmine eius ‘mare Īcarium’

Corinthus -ī f

orbis terrārum = omnēs
terrae (Eurōpa, Asia,
Āfrica)
temerārius -a -um =
nimis audāx

-spicere -iō -spexisse
-spectum

exitus = finis

accidere -disse = fieri:
accidit = fit/factum est

orbis terrārum

propinquus -a -um = quī
prope est

quaterere -iō = celeriter
hūc illūc movēre
mergere mersisse
mersum

Īcarius -a -um < Īcarus

invenire -vēnisse
-ventum

omnis -e = tōtus

tempus dormiendī est =
tempus est dormire

cāsus -ūs *m* < cadere
valdē, *comp* magis,
sup māximē

ab-errāre

quārē nārrātur fābula?
monendī causā nārrātur

re-vocāre

volāre sibi vidētur = sē
volāre videt/putat

appellātur. Item īnsula propinqua, in cuius lītore corpus puerī inventum est, etiam nunc 'Īcaria' vocātur. 120

"Ecce omnem fābulam habēs dē puerō temerāriō quī libertātem quaerēs mortem invēnit. Iam tempus dormiendī est. Nōnne fessus es longās fābulās audiendō?"

Quīntus caput quatit et "Nōn sum fessus, nec illa fābula longa esse mihi vidētur. Ex omnibus fābulīs haec 125 dē cāsū Īcarī mē māximē dēlectat, etiam magis quam illa dē filiō Sōlis, quī currum patris regere cōnātus item dē summō caelō cecidit, quod ab orbe sōlis stultē aber-rāverat. Semper valdē dēlector tālēs fābulās audiendō."

Syra: "Ego nōn minus dēlector nārrandō illās fābulās, 130 nōn modo quod ipsae per sē pulcherrimae esse mihi videntur, sed etiam quia exitūs fābulārum hominēs temerāriōs optimē monent. Tālis enim est hominum nātūra, et quidem māximē puerōrum. Nōn solum dēlectandī causā, vērūm etiam monendī causā nārrātur fābula dē 135 filiō Daedalī, nam quod illī puerō accidit, idem omnī puerō accidere poterit, nisi patrī suō pāret. Nōlī Īcarum imitārī, mī Quīnte! Semper cautus estō! Vērūm haud necesse est tē ā mē monērī post id quod herī tibi accidit. Certē ille cāsus tuus melius tē monet quam ūlla fābula!" 140

Hīs verbīs puerō monitō, Syra tandem nārrandī fī-nem facit. Neque Quīntus eam abeuntem revocat, sed in lectō recumbit oculōsque claudit. Mox puer in som-nīs sibi vidētur ālīs ōrnātus trāns montēs et flūmina volāre. 145

GRAMMATICA LATINA

Gerundium

Hōrā in nārrandō cōnsūptā, Syra plūs temporis ad nārrandum nōn habet et finem facit nārrandī.

- 150 'Nārrandum' est gerundium; quod pōnitur in locō infīnī-
tīvī et sic dēclīnātur: accūsātīvus *-ndum*, genētīvus *-ndī*, ablā-
tīvus (et datīvus) *-ndō*.

Exempla:

- Ovidius, semper parātus ad *amandum*, librum dē *amandō*
155 scrīpsit, quī appellātur 'Ars *amandī*.'

Magister, quī artem *docendī* scit, parātus est ad *docendum*.
Magister ipse discit aliōs *docendō*.

Industriī estōte in *scrībendō*, discipulī! Tempus *scrībendī*
est. Estisne parātī ad *scrībendum*?

- 160 Iam tempus *dormiendī* est, sed Quīntus nōn est fessus
audiendō neque parātus ad *dormiendum*.

Scrībere *scrībendō*, *dīcendō* dīcere discēs.

PENSVM A

Nāvēs necessāriae sunt ad nāvīg-. Iūlia dēlectātur in hortō
ambul- et flōrēs carp-. Mēdus cōnsilium fugi- excōgitāvit;
Lýdia eum iūvit in fugi-. Paulum satis est ad beātē vīv-.

Verba: iungere -isse -um; fīgere -isse -um; mergere -isse
-um; ūrere -isse -um; movēre -isse -um; capere -isse -um;
invenīre -isse -um; cōnsīdere -isse; iuvāre -isse; accidere
-isse.

PENSVM B

Daedalus exitum labyrinthī — [= reperīre] nōn poterat nec
— [= ūllus homō] eum in fugiendō — poterat. — igitur aliae
viae clausae erant, vir — [= audēns] per āera — cōstituit. —
patris filium dēlectāvit. Tum Daedalus ālās cōnfēcit ex —
quās cērā iūnxit et in lacertīs —. Postquam hoc — perfēcit,
Daedalus filium suum — volandī docuit: "— mē! Movē ālās
— — hōc modō! Ars volandī — [= nōn] difficilis est. Sed
antequam hinc —, hoc tē moneō: nōlī volāre in — āere prope

nārrandum
nārrandī
nārrandō

-ndum -ndī -ndō

[1] amā|re
ama|nd|um
ama|nd|ī
ama|nd|ō

[2] docē|re
doce|nd|um
doce|nd|ī
doce|nd|ō

[3] scrīb|ere
scrīb|end|um
scrīb|end|ī
scrīb|end|ō

[4] dormi|re
dormi|end|um
dormi|end|ī
dormi|end|ō

dīcere = loquī

Vocābula nova:

fuga
cōnsilium
carcer
orbis
nātūra
ars
opus
penna
ignis
lacertus
lībertās
multitūdō
paenīnsula
cāsus
celer
reliquus
audāx
līber
studiōsus
ingēns
īnfīmus
summus
cautus

temerarius
 propinquus
 persequi
 consequi
 conficere
 consumere
 invenire
 effugere
 iuvare
 excogitare
 imitari
 evolare
 perficere
 mollire
 figere
 levare
 urere
 suspicere
 despicere
 accidere
 quaterere
 aberrare
 revocare
 videri
 esto
 quisquam
 sursum
 deorsum
 haud
 paene
 quidem
 tamquam
 quoniam
 verum
 sine
 trans
 gerundium

mare nec in — aere prope solem. Iam sequere me! — nostrum relinquimus, — sumus!”

Icarus in summum caelum ascendens non solum Graeciam, — [= sed] etiam Asiam ac — [= prope] totum — terrarum despiciēbat. Tum vero id quod pater timuerat — [= factum est]: — solis propinqui ceram — atque pennas —.

Ecce fabula mirabilis de puerō — qui — quaerens mortem invenit.

PENSVM C

Quis Daedalum in labyrinthum includi iussit?

Quomodo Daedalus effugere constituit?

Cur homines volare non possunt?

Ex quibus rebus Daedalus alas confecit?

Cur alae Icarum sustinere non poterant?

Quid pater et filius volantes viderunt?

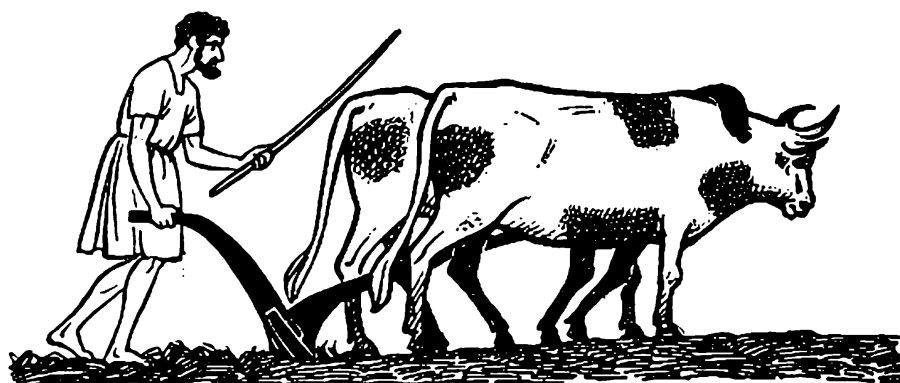
Estne Peloponnesus magna insula?

Quare Icarus in summum caelum ascendit?

Quid tum puerō accidit?

Ubi corpus pueri inventum est?

Num haec fabula delectandi causam modo narratur?

RES RVSTICAE

1 Quid agit, pater familiās post merīdiem? Prīmum quiēs-
cit, tum ambulat, dēnique lavātur. Iūlius igitur, post-
quam paulum quiēvit, ambulātum exit. Iam dēsiit im-
ber, avēs rūrsus in hortō canunt. Dominus hūc illūc in
5 hortō suō amoenō ambulat, deinde exit in agrōs, quī
hortum cingunt.

In agrīs frūmentum crēscit vĕre et aestāte. Mēse
Augustō frūmentum metitur et ex agrīs vehitur. Deinde
agrī arantur et novum frūmentum seritur. Quī agrōs
10 arant ac frūmentum serunt et metunt, agricolae appel-
lantur. Agricola est vir cuius negōtium est agrōs colere.

Agricola arāns post arātrum ambulat. Arātrum est
īnstrūmentum quō agrī arantur. Arātor duōs validōs
bovēs quī arātrum trahunt prae sē agit. Quōmodo frū-
15 mentum seritur? Agricola sēmen manū spargit. Ex par-
vīs sēminibus quae in agrōs sparsa sunt frūmentum
crēscit. Mēse Augustō frūmentum mātūrum est. Quō-

arātrum -ī *n*frūmentum -ī *n*sēmen
-inis *n*

quiēscere -ēvisse = nihil
agere, quiētus esse,
dormīre
dēnique = postrēmō

dēsinerē -siisse

amoenus -a -um = pul-
cher
ager -grī *m*
cingere: locum cingere
= circum locum esse
crēscere crēvisse
= māior fieri

serere ↔ metere

agricola -ae *m*

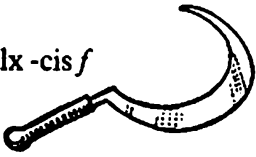
negōtium -ī *n* = officium,
opus
īnstrūmentum -ī *n*

arātor -ōris *m* = quī arat

prae *ppr* + *abl* = ante
agere = euntem facere

spargere -sisse -sum

mātūrus -a -um

falx -cis *f*ūtī ūsum esse (+ *abl*)

regiō -ōnis *f* = pars
terrae
Latīnī -ōrum *m* = quī
Latium incolunt
rudis -e = indoctus

-ve = vel: aliās-ve
= vel aliās
frūgēs -um *f pl*
fertilis -e (< ferre)
= quī frūgēs fert
loca -ōrum *n pl* = regiō

pāscere = herbā alere
pecus -oris *n* = ovēs,
porcī, bovēs
pābulum -ī *n* = cibus
pecoris et equōrum
lāna -ae *f*

cōpia -ae *f*: magna
cōpia = multum
in-vehere
solum = terra, humus
parum = nōn satis

bis ter-ve = bis vel ter

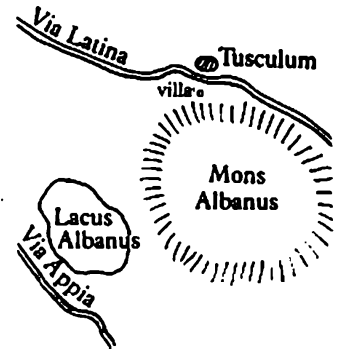
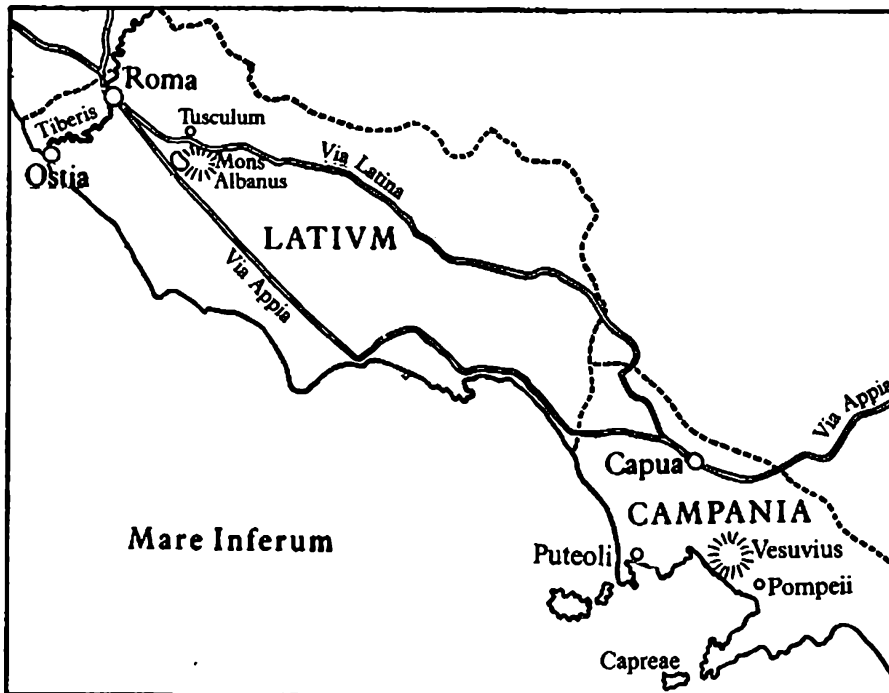
Aegyptus -ī *f*

modo metitur frūmentum? Falce metitur. Falx est īn-
strūmentum quō agricola metit. Quō īnstrūmentō serit
agricola? Quī serit nūllō īnstrūmentō ūtitur praeter ma- 20
num. Quī arat arātrō ūtitur; quī metit falce ūtitur; quī
serit manū suā ūtitur.

Deus agricolārum est Sātūrnus, quī ōlim rēx caelī
fuit, sed ā filiō suō Iove ē caelō pulsus in Italiam vēnit,
ubi eam regiōnem quae Latium appellātur optimē rēxit 25
Latīnōsque, hominēs ut tunc erant rudēs ac barbarōs,
agrōs colere docuit. In forō Rōmānō est templum Sā-
turnī.

Ager quī multum frūmentī aliāsve frūgēs ferre potest,
fertilis esse dīcitur. Italia est terra fertilis, sed multa loca 30
Italiae nōn arantur nec ūllās frūgēs ferunt praeter her-
bam. Iīs locīs ovēs, porcī, bovēs pāscuntur, nam herba
est pecoris pābulum, et facilius est pecus pāscere quam
agrōs colere. Praetereā lānā ovium ūtuntur hominēs,
nam ē lānā vestēs efficiuntur. Itaque pecus māiōris pre- 35
tiī est quam frūmentum, et quī pecus pāscit plūs pecū-
niae facit quam quī agrōs colit.

Frūmentum minōris pretiī est, quia magna cōpia frū-
mentī ex Āfricā in Italiam invehitur. Solum Āfricae fer-
tile est, nisi aquā caret, sed multīs locīs Āfricae parum 40
aquae est. Ergō necesse est agrōs aquā flūminum rigāre.
Agricolae quī agrōs prope Nīlum flūmen colunt bis ter-
ve in annō metere possunt, Aegyptus enim terra fertilis-
sima est, quia solum eius aquā Nīlī rigātur.

45 Agrī Iūlii, quī sub monte Albānō sitī sunt, nōn solum frūmentum, sed etiam vītēs ferunt. Iī agrī in quibus vītēs crēscunt vīneae dīcuntur. Frūgēs vīneārum sunt ūvae, quae mēse Septembrī mātūrae sunt. Ex ūvīs mātūris vīnum efficitur.

II Iūlius, quī nūper ex urbe in praedium suum Albānum vēnit, circā agrōs et vīneās suās ambulat. Suprā eum est mōns Albānus, post montem lacus Albānus, quī villīs magnificīs cingitur. Nullā in parte Italiae tot et tantae villae sitae sunt quam in Latiō et māximē circā
55 lacum illum amoenum. Nē in Campāniā quidem plūrēs villae sunt, quamquam multī Rōmānī in ōrā maritimā eius regiōnis villās possident; nam plūrimī Rōmānī sub urbe Rōmā habitāre volunt in villīs suburbānīs.

Iūlius aspicit agricolās quī in agrīs et in vīneīs opus
60 faciunt, gaudēns quod ipsī, ut dominō dīvitī, nōn

praedium -ī n = villa
cum agrīs
circā *prp* + *acc* = circum

nē = nōn; nē... quidem
= etiam nōn

sub urbe = prope urbem

sub-urbānus -a -um =
sub urbe situs

ipse -a -um, *dat* -ī

labōrāre = opus facere;
 ↔ quiēscere
 labor -ōris *m* = opus
 existimāre = cēnsere
 = putāre
 prae agricolis beātus =
 beātor quam agricolae

rūs rūris *n* (↔ urbs) =
 agrī, silvae, campī...
 rūri (*loc*) ↔ in urbe
 ōtium -ī *n* ↔ negōtium
 (neg-ōtium < nec +
 ōtium)
 urbānus -a -um < urbs

colōnus -ī *m* < colere

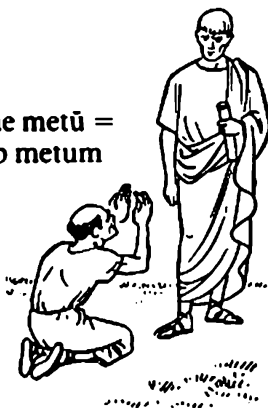
prō *ppr* + *abl*: prō dominō
 = in locō domini

quī- quae- quod-dam:
 quī-dam colōnus =
 ūnus ex colōnīs

dominus imperat *ut* colō-
 nus accēdat = dominus
 colōnum accēdere iubet

abs = ā: abs tē = ā tē
 poscere poposcisse

prae metū =
 ob metum

necesse est in agrīs labōrāre. Quamquam nūllō modō
 labōrem agricolārum sordidum indignumve esse existi-
 mat, tamen sē prae agricolīs beātum esse cēnsat. Neque
 enim labōrat dominus, sed quiēscit, cum in praediō suō
 est. Rūs quiētum et amoenum eum dēlectat. In urbe 65
 Iūlius semper in negōtiō est, sed rūri in ōtiō cōgitat dē
 negōtiīs urbānīs. Itaque Iūlius, quī ōtium rūris valdē
 amat, cum primum cōfecta sunt negōtia urbāna, in
 praedium suum suburbānum proficīscitur.

Agrī Iūlii nōn ā dominō ipsō coluntur, sed ā colōnīs. 70
 Colōnus est agricola quī nōn suōs, sed aliēnōs agrōs prō
 dominō absentī colit et mercēdem dominō solvit prō
 frūgibus agrōrum.

Colōnī Iūlii sunt agricolae validi quī industriē labō-
 rant omnēsque mercēdem ad diem solvere solent. At 75
 hōc annō quīdam colōnus mercēdem nōndum solvit.
 Iūlius eum colōnum in agrō cōspicit et “Hūc accēde,
 colōne!” inquit. Dominus imperat ut colōnus accēdat,
 tum interrogat: “Cūr nōndum solvistī mercēdem quam
 ter quaterve iam abs tē poposcī? Octingentōs sēstertiōs 80
 mihi dēbēs. Solve eōs!” Iūlius colōnō imperat ut mercē-
 dem solvat.

Colōnus pallidus prae metū loquī nōn potest.
 Iūlius: “Audīsne? Imperō tibi ut mercēdem solvās.
 Quin respondēs?” 85

Colōnus: “Nūlla est mihi pecūnia. Nē assem quidem
 habeō.”

Iūlius: “Nisi hīc et nunc solvis mercēdem dēbitam, servīs meīs imperābō ut tē agrīs meīs pellant. Iam trēs
90 mēnsēs exspectō ut ea pecūnia mihi solvātur. Etsī vir
patiēns sum, hic finis est patientiae meae!”

Colōnus ad pedēs dominī sē prōicit eumque ōrat ut
patientiam habeat: “Patientiam habē, domine! Nōlī ā
mē postulāre ut tantum pecūniae statim solvam! Intrā
95 duōs trēsve mēnsēs omnia accipiēs. Nōlī mē ē domō
meā rapere! Octō liberī mihi sunt, quōs ipse cūrāre
dēbeō. Cūra infantium multum temporis magnamque
patientiam postulat, itaque parum temporis habeō ad
opus rūsticum.”

100 Iūlius: “Quid? Num uxor abs tē postulat ut tū prō
mātre infantēs cūrēs? Itane infantēs suōs neglegit? Mā-
tris officium est infantēs cūrāre. Tū vērō cūrā ut agrī
bene colantur et mercēs ad diem solvātur!”

Colōnus: “Uxor mea officium suum nōn neglegit nec
105 postulat ut ego infantēs cūrem; sed nunc nec infantēs
cūrāre nec quidquam aliud agere potest, quia aegrōtat:
intrā paucōs diēs novum infantem exspectat. Nōlī mē ab
uxōre gravidā rapere! Per omnēs deōs tē ōrō!”

Hīs precibus dominus sevērus tandem movētur. Co-
110 lōnō imperat ut taceat atque surgat, tum “Quoniam”
inquit “uxor tua gravida est, abī domum! Primum cūrā
ut uxor et liberī valeant, tum vērō labōrā ut pecūniam
omnem solvās intrā finem huius mēnsis, id est intrā
trīcēsimum diem!”

agrīs : ex agrīs

patiēns -entis < pati
patientia -ae f < patiēns

prō-icere (-iicere) -iō
< prō- + iacere

tantum -ī n = tam
multum

rapere -iō -uisse raptum

cūra -ae f

rūsticus -a -um < rūs

neglegere -ēxisse -ēctum
↔ cūrāre

quid-quam = ūlla rēs
(neque q. = et nihil)

gravidus -a -um: (fēmi-
na) gravida = quae in-
fantem exspectat
precēs -um f pl = verba
ōrantia, quod ōrātur

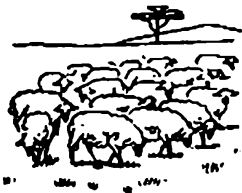
trīcēsimus -a -um
= xxx (30.)

dī-mittere -mīsisse
-missum

prōd-esse prō-fuisse
(+ *dat*) = bonum esse
calor -ōris *m* = aēr cali-
dus, tempus calidum
nocēre -uisse ↔ prōdesse
frīgus -oris *n* ↔ calor

vīnum bonum *est*: calor
efficit ut v. bonum *sit*
satis dē vīneīs *dictum est*

siccus -a -um ↔ ūmidus

grex gregis *m*
= multitudō bēstiārum

nē = ut nē

nē-ve = vel nē, et nē

Colōnō dīmissō, Iūlius alium agricolam vocat eum- III
que dē rēbus rūsticīs rogitat, ac primum dē vīneīs:
“Quōmodo vīneae sē habent hōc annō?”

“Optimē” inquit agricola, “Aspice hanc vītem: tot et
tantae ūvae magnam vīnī cōpiam prōmittunt, ac vīnum
bonum futūrum esse exīstimō, nam sōl duōs iam mēn- 120
sēs prope cotīdiē lūcet ūsque ā māne ad vesperum. Ni-
hil enim vīneīs magis prōdest quam sōl et calor, nec
quidquam iīs magis nocet quam imber et frīgus.”

Iūlius: “Calor sōlis nōn ipse per sē efficit ut vīnum
bonum sit. Vītēs probē cūrāre oportet. Itaque vōs mo- 125
neō ut industriē in vīneīs labōrētis. Sed satis dē vīneīs.
Frūmentum quāle erit?”

“Nōn ita bonum” inquit alter agricola, “Solum nimis
siccum est nec rigārī possunt agrī quod procul absunt ā
rīvō. Imber brevis quem hodiē habuimus frūmentō prō- 130
fuit quidem, sed parum fuit. Item sicca est herba, pecus
parum pābulī invenit. Sed scīsne ovem herī paene rap-
tam esse ā lupō?”

Iūlius: “Quid? Lupusne ovem ē grege rapuit?”

Agricola: “Ovis ipsa ē grege aberrāverat. Nec vērō 135
lupus ovī nocuit, nam pāstor eam in silvā repperit atque
ē dentibus lupī servāvit!”

Iūlius: “Ō, pāstōrem pigerrimum, quī officium suum
ita neglēxit! Pāstōris officium est cūrāre nē ovēs aber-
rent nēve silvam petant. Ego vērō cūrābō nē ille pāstor 140
posthāc officium neglegat!”

Agricola: “Nōlī nimis sevērus esse! Nōn cēseō illum pāstōrem prae cēterīs pigrum esse.”

Iūlius: “Rēctē dīcis: nam pigrī ac neglegentēs sunt
145 omnēs! At ego faciam ut industriī sint!”

Agricola: “Certē pāstōrēs minus labōrant quam agricolae. Nōbīs nūllum est ōtium, nec opus est nōs monēre ut industriī sīmus nēve quiēscāmus.”

Iūlius: “Nōlī cēnsēre opus pāstōrum facilius esse.
150 Cūra pecoris magnum est negōtium, nōn ōtium, ut pāstōrēs nēquam in mollī herbā dormientēs putant. Ego vērō cūrābō nē ille pāstor neglegēns sit nēve dormiat! Faciam ut tergum eī doleat! Arcesse eum!”

Sed eō ipsō tempore pāstor gregem prae sē agēns ē
155 campīs revertitur. Cum prīmum is prope vēnit, “Optimē advenīs” inquit dominus irātus baculum prae sē tenēns, “nam verbera meruistī!”

Pāstor humī sē prōiciēns dominum ōrat nē sē verberet: “Nōlī mē verberāre, ere! Nihil fēcī!”

160 “At propter hoc ipsum” inquit Iūlius “tē verberābō, homō nēquam, quod nihil fēcistī! Officium tuum est cūrāre nē ovēs aberrant nēve ā lupō rāpantur. Precēs tibi nōn prōsunt. Prehendite eum, agricolae, et tenēte!” Iūlius duōbus agricolīs imperat ut pāstōrem prehendant
165 et teneant.

Tum vērō, dum pāstor territus verbera exspectat, ovēs sine pāstōre relictāe dē viā in agrōs aberrant ac frūmentum immātūrum carpere incipiunt. Agricolae

prae cēterīs piger = cēterīs pigrior
neglegēns -entis = quī officium neglegit

nē-quam *indēcl* = improbus

optimē: optimō tempore

prōd-est prō-sunt

im-mātūrus -a -um < in-mātūrus

pro-hibēre = retinēre
mittere ↔prehendere

modo = nūper

officiō (abl) prohibēre =
ab officiō prohibēre

quam celerrimē potest =
tam celeriter quam
māximē fieri potest

sevērus esse
in-hūmānus -a -um

coniūctīvus -ī m (coni)

[1] intret
[2] taceat
[3] claudat
[4] audiat

-et
-at

[1] cōgit|e|m
cōgit|ē|s
cōgit|e|t
cōgit|ē|mus
cōgit|ē|tis
cōgit|e|nt

hoc videntēs clāmant: “Prohibē ovēs tuās ab agrīs nos-
trīs, pāstor!” — tum pāstōrem mittunt atque celeriter 170
ovēs in agrīs sparsās persequuntur.

Pāstor sōlus cum dominō relictus “Modo dīxistī” in-
quit “meum officium esse cavēre nē ovēs aberrent. Nōlī
mē officiō meō prohibēre!”

Iūlius: “Ego tē nōn prohibēbō officium facere. Fac ut 175
ovēs ex agrīs agantur! Age, curre, pāstor!”

Vix haec dīxerat Iūlius, cum pāstor quam celerrimē
potest ad ovēs suās currit. Dominus rīdēns eum curren-
tem aspicit, tum ad vīllam revertitur. Etsī dominus se-
vērus exīstimātur, tamen inhūmānus nōn est. 180

GRAMMATICA LATINA

Coniūctīvus

Tempus praesēns.

[A] Āctīvum.

Dominus: “Intrā, serve! Claude forem! Tacē et audī!” Do- 185
minus servō imperat ut intret, forem claudat, taceat et audiat.
Servus intrat, forem claudit, tacet et audit.

‘Intrat’, ‘tacet’, ‘claudit’, ‘audit’ est indicātīvus. ‘Intret’,
‘taceat’, ‘claudat’, ‘audiat’ coniūctīvus est. Coniūctīvus
praesentis (pers. III sing.) [1] -et, [2, 3, 4] -at. 190

Exempla: [1] cōgitā|re: cōgit|et; [2] respondē|re: respon-
de|at; [3] scrīb|ere: scrīb|at; [4] audī|re: audi|at.

Magister: “Studiōsus estō, discipule! Prīmum audī quod
interrogō, tum cōgitā, dēnique surge et respondē!” Magister
discipulum monet ut studiōsus sit: prīmum audiat, tum cōgi- 195
tet, dēnique surgat et respondeat. Discipulus silet. Magister:

“Audīsne, puer? Moneō tē ut studiōsus sīs: primum audiās, tum cōgitēs, dēnique surgās et respondeās.” Discipulus: “Nōn opus est mē monēre ut audiam et cōgitem atque ut
200 studiōsus sim. Sed respondēre nesciō. Nōlī igitur ā mē postu-
lāre ut surgam et respondeam!”

Magister: “Studiōsī estōte, discipulī! Primum audīte quod interrogō, tum cōgitāte, dēnique surgite et respondēte!” Ma-
gister discipulōs monet ut studiōsī sint: primum audiant, tum
205 cōgitent, dēnique surgant et respondeant. Discipulī silent.
Magister: “Audītisne, puerī? Moneō vōs ut studiōsī sītis: prī-
mum audiātis, tum cōgitētis, dēnique surgātis et respondeā-
tis.” Discipulī: “Nōn opus est nōs monēre ut audiāmus et
cōgitēmus atque ut studiōsī sīmus. Sed respondēre nescīmus.
210 Nōlī igitur ā nōbīs postulāre ut surgāmus et respondeāmus!”

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
<i>Persōna prīma</i>	-em	-ēmus	-am	-āmus
<i>Persōna secunda</i>	-ēs	-ētis	-ās	-ātis
<i>Persōna tertia</i>	-et	-ent	-at	-ant

215 [B] Passīvum.

Dominus imperat ut servus improbus teneātur et verberē-
tur, deinde ut vinciātur et inclūdātur.

Dominus imperat ut servī improbī teneantur et verberen-
tur, deinde ut vinciāntur et inclūdantur.

220 Iānitor tabellārium monet ut caveat nē ā cane mordeātur:
“Cavē nē ā cane mordeāris!” Tabellārius: “Tuum negōtium
est cūrāre nē ego mordear. Vincī canem! Ego cūrābō ut tū
vinciāris et inclūdāris et verberēris ab erō tuō!” Iānitor: “Num
tuum negōtium est cūrāre ut ego vinciātur et inclūdatur et ver-
225 berer?”

Iānitōrēs tabellāriōs monent ut caveant nē ā cane mordean-
tur: “Cavēte nē ā cane mordeāminī!” Tabellāriī: “Vestrum
negōtium est cūrāre nē nōs mordeāmur. Vincīte canem! Nōs
cūrābimus ut vōs vinciāminī et inclūdāminī et verberēminī ab
230 erō vestrō!” Iānitōrēs: “Num vestrum negōtium est cūrāre ut
nōs vinciāmur et inclūdāmur et verberēmur?”

[2] responde|a|m
responde|ā|s
responde|a|t
responde|ā|mus
responde|ā|tis
responde|a|nt

[3] surg|a|m
surg|ā|s
surg|a|t
surg|ā|mus
surg|ā|tis
surg|a|nt

[4] audi|a|m
audi|ā|s
audi|a|t
audi|ā|mus
audi|ā|tis
audi|a|nt

esse si|m si|mus
si|s si|tis
si|t si|nt

[1] -e|m -ē|mus
-ē|s -ē|tis
-e|t -e|nt

[2,3,4] -a|m -ā|mus
-ā|s -ā|tis
-a|t -a|nt

[1] verber|e|r
verber|ē|ris
verber|ē|tur
verber|ē|mur
verber|ē|minī
verber|e|ntur

[2] morde|a|r
morde|ā|ris
morde|ā|tur
morde|ā|mur
morde|ā|minī
morde|a|ntur

[3] inclūd|a|r
inclūd|ā|ris
inclūd|ā|tur
inclūd|ā|mur
inclūd|ā|minī
inclūd|a|ntur

[4] vinci|a|r
vinci|ā|ris
vinci|ā|tur
vinci|ā|mur
vinci|ā|minī
vinci|a|ntur

[1]	-e r	-ē mur
	-ē ris	-ē minī
	-ē tur	-e ntur
[2,3,4]	-a r	-ā mur
	-ā ris	-ā minī
	-ā tur	-a ntur

Vocābula nova:

ager
frūmentum
agricola
negōtium
arātrum
īnstrūmentum
sēmen
falx
regiō
frūgēs
pecus
pābulum
lāna
cōpia
vītis
vīnea
ūva
vīnum
praedium
labor
rūs
ōtium
colōnus
patientia
cūra
precēs
calor
frīgus
grex
amoenus
mātūrus
rudis
fertilis
suburbānus
urbānus
patiēns
rūsticus
gravidus
siccus
neglegēns
nēquam
immātūrus
inhūmānus

	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>
<i>Persōna prīma</i>	-er	-ēmur	-ar	-āmur
<i>Persōna secunda</i>	-ēris	-ēminī	-āris	-āminī
<i>Persōna tertia</i>	-ētur	-entur	-ātur	-antur

235

PENSVM A

Iūlius colōnō imperat ut mercēdem solv-. Ille dominum ōrat ut patientiam habe-: "Nōlī postulāre ut tantam pecūniam statim solv-!" Dominus colōnō imperat ut tace- et surg-, tum "Prīmum cūrā" inquit "ut uxor et liberī vale-, tum vērō cūrā ut agrōs bene col- et mercēdem solv-!"

Dominus colōnōs monet ut labōr- nēve quiēsc-: "Moneō vōs ut labōr- nēve quiēsc-!"

Māter filiam monet ut cauta s-: "Moneō tē ut cauta s-!"
Fābula nōs monet nē temerārīi s-.

Verba: spargere -isse -um; rapere -isse -um; neglegere -isse -um; dēsinerere -isse; quiēscere -isse; crēscere -isse; poscere -isse; prōdesse -isse.

PENSVM B

Mēse Augustō — metitur, deinde — arantur et novum frūmentum —. Agricola quī — post arātrum ambulat duōs bovēs — [= ante] sē agēns; arātrum est — quō agrī arantur. Agricola quī serit nullō īnstrūmentō — et sēmen manū —. Quī — falce ūtitur. Agricola est vir cuius — est agrōs —. Ex Aegyptō, quae terra — est, magna — frūmentī in Italiam —. Frūgēs vīneārum sunt —, ex quibus — efficitur. — sōlis vīneīs —, — [↔ calor] vīneīs —.

Iūlius in — suō Albānō nōn labōrat, sed —. — quiētum et — [= pulchrum] eum dēlectat. Colōnus aliēnōs agrōs — dominō absentī colit.

Pāstor est vir quī pecus — et cūrat. — pecoris magnum negōtium est, nōn —, ut pigrī pāstōrēs — [= cēsent]. Pāstōrēs nōn tam industriē — quam agricolae. Pāstōris officium est cūrāre — ovēs aberrent — [= et nē] ā lupō rapiantur.

PENSVM C

Quid est negōtium agricolae?
 Quandō frūmentum metitur?
 Num arātor ipse arātrum trahit?
 Quid est pābulum pecoris?
 Unde frūmentum in Italiam invehitur?
 Quae regiō Āfricae fertilissima est?
 Cūr necesse est agrōs rigāre?
 Quae sunt frūgēs vīneārum?
 Num Iūlius ipse in agrīs labōrat?
 Omnēsne colōnī mercēdem solvērunt?
 Quot sēstertiōs colōnus Iūliō dēbet?
 Num uxor colōnī officium suum negligit?
 Quid est officium pāstōris?
 Estne Iūlius dominus inhūmānus?

tricēsimus
 quiēscere
 cingere
 crēscere
 metere
 arāre
 serere
 colere
 spargere
 ūtī
 pāscere
 invehere
 rigāre
 labōrāre
 existimāre
 cēnsēre
 prōicere
 ōrāre
 rapere
 negligere
 prōdesse
 nocēre
 prohibēre
 quīdam
 parum
 tantum
 dēnique
 circā
 prae
 prō
 abs
 -ve
 nē
 coniūctīvus

PERICVLA MARIS

fretum -ī *n*
 Siculus -a -um = Siciliae
 dis-iungere (↔ con-
 iungere) = dīvidere

ē-icere (-iicere) -iō
 -iēcisse -iectum
 < ē + iacere

cessāre = opus neglegere,
 minus agere; ventus
 cessat : v. minuitur

animus -ī *m* ↔ corpus

utrum... an = -ne... an

ob-oadire (< -audire)
 (+ *dat*) = pārere

Interim Mēdus et Lȳdia ventō secundō per mare Īnfe- 1
 rum nāvīgāre pergunt ad fretum Siculum (id est fretum
 angustum quō Sicilia ab Italiā disiungitur). Gaudent
 omnēs quī eā nāve vehuntur praeter mercātōrem cuius
 mercēs necesse fuit ē nāve ēicere. 5

Mēdus vērō multum cōgitat dē verbīs Lȳdiae et dē
 tempestāte quae tam subitō cessāvit, postquam Lȳdia
 dominum suum invocāvit. Ut tempestās mare tranquil-
 lum turbāvit, ita verba Lȳdiae animum Mēdī turbāvēr- 10
 runt.

Lȳdia amīcum suum colōrem mūtāvisse animadvertit
 et “Quid pallēs?” inquit, “Utrum aegrōtās an territ-
 us?”

“Nōn aegrōtō” inquit Mēdus, “Corpus quidem sā- 15
 num est mihi, animus vērō turbātus. Quis est ille domi-
 nus tuus cui mare et ventī oboedire videntur?”

Lýdia: “Nōn meus tantum, sed omnium hominum est dominus, et Rōmānōrum et Graecōrum et barbarōrum.”

20 Mēdus: “Utrum homō an deus est?”

Lýdia: “Chrīstus est Deī filius quī homō factus est. In oppidō Bethlehem nātus est in Iūdaeā, patriā Iūdaeōrum, quae inter Syriam et Aegyptum sita est. Eō vēnērunt rēgēs, quī stēllam eius vīderant in oriente, et invē-

25 nērunt puerum cum Mariā, mātrem eius, et adōrāvērunt eum velut deum. Postēā Chrīstus ipse plānē dēmōnstrāvit sē esse filium Deī, nam discipulōs docēbat, quōrum magna turba eum sequēbātur, aegrōs sānābat...”

Mēdus: “Omnis medicus id facit.”

30 Lýdia: “Quī medicus verbīs sōlīs potest facere ut hominēs caecī videant, surdī audiant, mūtī loquantur, claudī ambulent?”

Mēdus: “Potestne dominus tuus haec facere?”

Lýdia: “Profectō potest. In Iūdaeā Iēsūs nōn solum

35 faciēbat ut caecī vidērent, surdī audīrent, mūtī loquerentur, vērum etiam verbīs efficiēbat ut mortuī surgerent et ambulārent. Ex ūniversā Iūdaeā hominēs aegrī, quī fāmam dē factīs eius mirābilibus audīverant, ad eum conveniēbant. Postrēmō tamen Iēsūs Chrīstus ab

40 improbīs hominibus necātus est.”

Mēdus: “Quid? Nōn vīvit dominus tuus?”

Lýdia: “Immō vērō vīvit, nam tertiō diē Iēsūs surrēxit ā mortuīs et quadrāgēsīmō diē post in caelum

Bethlehem *n indēcl*
Iūdaea -ae *f*
Iūdaeī -ōrum *m pl*
eō *adv* = illuc

ad-ōrāre

vel-ut = tamquam, sicut

turba -ae *f* = multitūdō
hominum

caecus -a -um = quī
vidēre nōn potest
surdus -a -um = quī
audīre nōn potest
mūtus -a -um = quī lo-
quī nōn potest
claudus -a -um = quī
ambulāre nōn potest
Iēsūs -ū *m (acc -um)*

ūniversus -a -um = tōtus

fāma -ae *f* = quod nārrā-
tur dē aliquō

surgere surrēxisse

quadrāgēsīmus -a -um
= XL (40.)

im-mortālis -e ↔ mor-
tālis -e (< mors)
nāscī nātum esse ↔ morī
-ior mortuum esse

libellus -ī m = parvus
liber

ex-tendere

ap-prehendere = pre-
hendere (manū)
quī-dam, *abl* quō-dam
Matthaeus -ī m
vīvere vīxisse

dictum -ī n = quod
dictum est, verbum
memorāre = nārrāre,
dīcere
discere didicisse

rogāre = ōrāre

ē-volvere: librum ē.
= librum aperīre
tollere = sūmere et
sēcum ferre

prīnceps -ipis m = vir
inter aliōs prīmus (quī
aliīs imperat)

sus-citāre = excitāre
[*Matth.* 9.18-19,23-26]
ūnus = quīdam

ascendit. Immortālis est filius Deī sicut pater eius,
Deus vīvus. Hominēs mortālēs nāscuntur ac moriuntur, 45
Deus immortalis semper vīvit. Sed ipsa male nārrō: ex
hōc libellō recitābō tibi aliquid.”

Lȳdia libellum, quem adhūc intrā vestem occultāvit,
prōmit et Mēdō ostendit. Quī manum extendēns libel- 50
lum apprehendit et “Quī liber est iste?” inquit.

Lȳdia: “Scrīptus est ā quōdam Iūdaeō, nōmine Mat-
thaeō, quī simul cum Chrīstō vīxit et discipulus eius
fuit. In hōc librō Matthaeus, quī suīs oculīs auribusque
dominum nostrum vīderat et audīverat, dicta et facta
eius memorat.” 55

Mēdus, quī legere nōn didicit, Lȳdiae librum reddit 60
eamque rogat ut aliquid sibi legat; quae continuō li-
brum ēvolvit et “Legam tibi” inquit “dē virō claudō cui
Iēsūs imperāvit ut surgeret et tolleret lectum suum et
domum ambulāret.”

Mēdus: “Modo dīxistī ‘Chrīstum etiam mortuīs im-
perāvisse ut surgerent et ambulārent.’ Plūra de eā rē
audīre cupiō.”

Lȳdia: “Audī igitur quod scrīptum est dē Iairō, prīn-
cipe quōdam Iūdaeōrum, quī Iēsūm rogāvit ut filiam 65
suam mortuam suscitāret:

*Ecce prīnceps ūnus accessit, nōmine Iairus, et adōrābat
eum dīcēns: “Fīlia mea modo mortua est, sed venī, impōne
manum tuam super illam, et vīvet.” Et surgēns Iēsūs sequē-
bātur eum cum discipulīs suīs. — Et veniēns Iēsūs in do-* 70

mum principis, videns tibicinēs et turbam tumultuantem, dīcēbat: “Discēdite! Nōn enim mortua est puella, sed dormit.” Et dērīdēbant eum. Et, ēiectā turbā, intrāvit et tenuit manum eius et dīxit: “Puella, surge!” Et surrēxit puella. Et

75 *exiit fāma haec in ūniversam terram illam.*

Mēdus: “Per deōs immortālēs! Sī hoc vērū est, prīnceps omnium deōrum est deus tuus; neque enim ūllus deus Rōmānus hominem mortālem ab Īnferīs suscitāre potest — nē Iuppiter quidem tantam potestātem

80 *habet, etsī ille deus māximus habētur.”*

Lȳdia: “Est ut dīcis; nec solum deus prīnceps, sed Deus ūnus et sōlus est ille. Tōtus mundus in potestāte Deī est, et caelum et terra et mare.”

Hīc gubernātor, quī sermōnem eōrum exaudīvit,

85 *“Tanta” inquit, “ūnīus deī potestās nōn est. Nam trēs diī, Neptūnus, Iuppiter, Plūtō, mundum ūniversum ita inter sē dīvisērunt, ut Iuppiter rēx caelī esset, rēx maris esset Neptūnus, Plūtō autem rēgnāret apud Īnferōs, ubi animae mortuōrum velut umbrae versārī dīcuntur.”*

90 Mēdus: “Num quis tam stultus est ut ista vēra esse crēdat? Perge legere ē libellō tuō, Lȳdia!”

Lȳdia iterum librum ēvolvī et “Ecce” inquit “quod nārrātur dē Chrīstō super mare ambulante:

Nāvicula autem in mediō marī iactābātur flūctibus, erat

95 *enim ventus contrārius. Quārtā autem vigiliā noctis vēnit ad eōs Iēsūs ambulāns super mare. Discipulī autem videntēs eum super mare ambulāntem turbātī sunt dīcentēs: “Phan-*

tumultuārī = tumultum
facere

tūbiae
-ārum
f pl

tībīcen -cīnis m

Īnferī -ōrum m = mortuī,
quī loca ĩnfera (sub
terrā) incolere dīcuntur
potestās -ātis f

habērī = exīstimārī

mundus -ī m = caelum et
terra et mare

Plūtō -ōnis m: deus, rēx
Īnferōrum
dīvidere -vīsisse -vīsum

rēgnāre = rēx esse
anima: fōrma hominis
mortuī ut ex animā
facta

versārī = hūc et illūc
movērī, errāre

[*Matth. 14.24–33*]

nāvicula -ae f = parva
nāvis

(ventus) contrārius

↔ secundus

vigilia -ae f: quārtā v. =
nōna hōra noctis (nox in
IV vigiliās dīviditur)

phantasma -atis *n* = anima
 quae ambulāre videtur
 eis = iis
 cōnstāns -antis
 ↔ turbātus
 Petrus -ī *m*: Chrīstī dis-
 cipulus
 ipse : ille

ut venīret = quia venīre
 volēbat
 salvus -a -um = servātus;
 salvum facere = servāre

-āstī = -āvistī
 ascendentibus eis = dum
 ascendunt

attentus -a -um = quī
 studiōsē audit
 per-suādēre -suāsissē
 (+ *dat*): p. hominī =
 facere ut homō crēdat

[*Matth.* 28.18]

[*Matth.* 8.23–27]

= et eum in nāviculam
 ascendentem secūtī
 sunt discipulī eius

servāre = salvum facere
 per-ire -eō -iisse = per-
 dī, morī (↔ servārī)
 tunc = tum
 tranquillitās -ātis *f*
 (< tranquillus)
 ↔ tempestās

*tasma est!” et prae timōre clāmāvērunt. Statimque Iēsūs
 locūtus est eis dīcēns: “Cōstantēs estōte! Ego sum. Nōlīte
 timēre!” Respondēns autem eī Petrus dīxit: “Domine, sī tū 100
 es, iubē mē ad tē venīre super aquam!” At ipse ait: “Venī!”
 Et dēscendēns Petrus dē nāviculā ambulābat super aquam,
 ut venīret ad Iēsum. Vidēns vērō ventum validum timuit, et
 incipiēns mergī clāmāvit dīcēns: “Domine! Salvum mē
 fac!” Et continuō Iēsūs extendēns manum apprehendit eum, 105
 et ait illī: “Quārē dubitāstī?” Et ascendentibus eis in nāvi-
 culam, cessāvit ventus. Quī autem in nāviculā erant vērē-
 runt et adōrāvērunt eum dīcentēs: “Vērē filius Deī es.”*

Gubernātor, quī Mēdum attentum videt, “Num tū” *III*
 inquit “tam stultus es ut haec crēdās? Mihi nēmō per- 110
 suādēbit hominem super mare ambulāre posse!”

Lýdia: “Chrīstus nōn est homō, sed filius Deī, quī
 omnia facere potest. Ipse dīxit: “Data est mihi omnis
 potestās in caelō et in terrā.” Modo nōs ē tempestāte
 servāvit, nōne id tibi persuāsit eum habēre potestātem 115
 maris et ventōrum? Audī igitur quod in eōdem librō
 nārrātur dē potestāte Chrīstī:

*Et ascendente eō in nāviculam, secūtī sunt eum discipulī
 eius. Et ecce tempestās magna facta est in marī, ita ut
 nāvicula operīrētur flūctibus — ipse vērō dormiēbat! Et 120
 accessērunt ad eum discipulī eius et suscitāvērunt eum dīcen-
 tēs: “Domine, salvā nōs! Perīmus!” Ait illīs Iēsūs: “Quid
 timidī estis?” Tunc surgēns imperāvit ventīs et marī, et
 facta est tranquillitās magna. Hominēs autem mīrātī sunt*

125 *dīcentēs*: “*Quālis est hic, quod ventī et mare oboediunt eī?*”

Gubernātor: “Mare et ventī nēminī oboediunt nisi Neptūnō. Ille cūrāvit ut nōs ē tempestāte servārēmur nēve mergerēmur—vel potius nōs ipsī quī mercēs eīēcimus. Nōlite vērō cēnsere nōs iam extrā perīculum esse.

130 Tempestās quidem dēsiit, sed multa alia perīcula nōbīs impendent, ut saxa quibus nāvēs franguntur, vorāginēs in quās nāvēs merguntur, praedōnēs maritimī quī nāvēs persequuntur, ut mercēs et pecūniam rapiant nautāsque occīdant. Semper in perīculō versāmur.”

135 Mēdus: “Sed hīc tūtī sumus ā praedōnibus.”

Gubernātor: “Nūllum mare tūtum est ā praedōnibus, nē mare Īnferum quidem, quamquam rārī hūc perveniunt. Nec tūtī sumus ā cēterīs perīculīs quae modo memorāvī. Brevī nāvīgābimus per fretum Siculum, ubi ab

140 utrāque parte magnum perīculum impendet nautīs: ab ōrā Italiae saxa perīculōsa quibus Scylla nōmen est, ab ōrā Siciliae vorāgō terribilis quae Charybdis vocātur. Multae nāvēs quae Scyllam iam vītāverant, deinde in Charybdim mersae sunt. At bonum animum habēte!

145 Ego, ut gubernātor cōnstāns, cūrābō ut omnia perīcula vītēmus ac salvī in Graeciam eāmus.”

Mēdus: “Omnēs id futūrum esse spērāmus. Quandō eō perveniēmus?”

Gubernātor: “Intrā sex diēs, ut spērō, vel potius octō.

150 Sed cūr tam cupidus es in Graeciam eundī? Ego Rōmae vīvere mālō quam in Graeciā.”

nēmō, *dat* nēminī

perīculum -ī *n*

impēdēre (+ *dat*)
vorāgō -inis *f* = locus
quō nāvēs flūctibus
vorantur (: merguntur)
praedō -ōnis *m*
ut ... rapiant = quia ...
rapere volunt

tūtus -a -um = sine
perīculō

per-venire

perīculōsus -a -um
< perīculum
Scylla -ae *f*
Charybdis -is *f* (*acc* -im)
(perīculum) vītāre = nōn
adire, effugere
(bonus) animus ↔ timor

īre, *coni praes*:
eam eāmus
eās eātis
eat eant

spērāre = rem bonam
futūram esse putāre
eō : in Graeciam

īre: *eundī* (*gerundium*);
cupidus es eundī = īre
cupis
mālō = magis volō

mā-vīs = magis vīs
servīre (+ dat) = servus
esse

mālumus = magis vo-
lumus

mālle = magis velle:
mālō mālumus
māvīs māvultis
māvult māvult

pecūlium -ī n = pecūnia
dominī quae servō datur
sī quid = sī aliquid

persuādere ut = verbīs
efficere ut
mā-vult = magis vult

in caelīs = in caelō

Mēdus: “Num Rōmae māvīs servīre quam liber esse
in Graeciā?”

Gubernātor: “Nōs civēs Rōmānī morī mālumus
quam servīre!” 155

Mēdus: “Nōlī putāre mē servīre mālle, nam ego quo-
que liber nātus sum, nec quisquam quī liber fuit libertā-
tem spērāre dēsinit. In Italiā dominō sevērō serviēbam,
quī ā mē postulābat ut opus sordidum facerem nec mihi
pecūlium dabat. Sī quid prāvē fēcēram, dominus impe- 160
rābat ut ego ab aliīs servīs tenērer et verberārer. Sed
herī ē villā fūgī, ut verbera vitārem, atque ut amīcam
meam vidērem ac semper cum eā essem. Multīs prōmis-
sīs eī persuāsī ut mēcum ex Italiā proficīscerētur, Lȳdia
enim Rōmae vīvere māvult quam in Graeciā. Ōstiā igitur 165
hanc nāvem cōnscendimus, ut in Graeciam nāvīgā-
rēmus.”

Gubernātor Lȳdiam interrogat: “Tūne quoque do-
minō Rōmānō serviēbās?”

Lȳdia: “Minimē vērō. Ego nēminī serviō nisi dominō 170
nostrō quī est in caelīs. Nēmō potest duōbus dominīs
servīre. Certē nōn laetō animō Rōmā profecta sum, et
difficile fuit mihi persuādere ut amīcās meās Rōmānās
dēsererem. Nec prōmissīs sōlīs Mēdus mihi persuāsit ut
sēcum venīrem, sed etiam dōnō pulcherrimō. Ecce ānu- 175
lus aureus gemmātus quem amīcus meus prope centum
sēstertiīs ēmit mihi.” Lȳdia manum extendēns digitum
ānulō aureō ōrnātum gubernātōrī ostendit.

Gubernātor ānulum tam pulchrum admirātur, tum
 180 conversus ad Mēdum “Profectō” inquit “dīves esse vi-
 dēris, ut servus! Num dominus ille sevērus, quī tibi
 imperābat ut opus sordidum facerēs, tantum pecūlium
 tibi dabat prō opere sordidō?”

Mēdus rubēns nescit quid respondeat, et velut homō
 185 surdus mūtusque ante eōs stat.

Lȳdia: “Quīn respondēs? Sacculum prōmpsisitī pecū-
 niae plēnum — nōnne tua erat ista pecūnia?”

Mēdus turbātus, dum oculōs Lȳdiae vītāre cōnātur,
 mercātōrem celeriter accēdere videt.

ad-mīrārī = mīrārī (rem
 magnificam)

prōmere -mpsisse
 -mptum

190 GRAMMATICA LATINA

Coniūctīvus

Tempus imperfectum

[A] Āctīvum.

Dominus servum monet ut sibi pāreat.

195 Dominus servum monēbat/monuit ut sibi pārēret.

‘Pāreat’ est coniūctīvus praesentis. ‘Pārēret’ coniūctīvus
 imperfectī est. Coniūctīvus imperfectī (pers. III sing.) -ret.

Exempla: [1] recitā|re: recitā|ret; [2] tacē|re: tacē|ret; [3]
 scrīb|ere: scrīb|eret; [4] audī|re: audī|ret.

200 Magister discipulum monuit ut tacēret et audīret et studiō-
 sus esset. Tum eī imperāvit ut scrīberet et recitāret.

Pater: “Nōnne magister tibi imperāvit, fili, ut scrīberēs et
 recitārēs?” Fīlius: “Prīmum mē monuit ut tacērem et audīrem
 et studiōsus essem, tum mihi imperāvit ut scrīberem et recitā-
 205 rem.” Pater: “Num necesse erat tē monēre ut tacērēs et audīrēs
 et studiōsus essēs?”

Magister discipulōs monuit ut tacērent et audīrent et studi-
 oīs essent. Tum imperāvit ut scrīberent et recitārent.

pārēret

[1] recitā|re|m
 recitā|rē|s
 recitā|re|t
 recitā|rē|mus
 recitā|rē|tis
 recitā|re|nt

[2] tacē|re|m
 tacē|rē|s
 tacē|re|t
 tacē|rē|mus
 tacē|rē|tis
 tacē|re|nt

[3] scrīb|ere|m
 scrīb|erē|s
 scrīb|ere|t
 scrīb|erē|mus
 scrīb|erē|tis
 scrīb|ere|nt

[4] audī|re|m
 audī|rē|s
 audī|re|t
 audī|rē|mus
 audī|rē|tis
 audī|re|nt
 esse esse|m esse|mus
 esse|s esse|tis
 esse|t esse|nt

-re|m -rē|mus
 -rē|s -rē|tis
 -re|t -re|nt

[1] servā|re|r
 servā|rē|ris
 servā|rē|tur
 servā|rē|mur
 servā|rē|mini
 servā|re|ntur
 [3] merg|ere|r
 merg|erē|ris
 merg|erē|tur
 merg|erē|mur
 merg|erē|mini
 merg|ere|ntur

-re|r -rē|mur
 -rē|ris -rē|mini
 -rē|tur -re|ntur

Vocābula nova:
 fretum
 animus
 turba
 fāma
 libellus
 dictum
 princeps
 tībīcen
 potestās
 mundus
 nāvicula
 vigilia

Pater: "Nōne magister vōbīs imperāvit, filiī, ut scrīberētis et recitārētis?" Filiī: "Prīmum nōs monuit ut tacērēmus et audīrēmus et studiōsī essēmus, tum nōbīs imperāvit ut scrīberēmus et recitārēmus." Pater: "Num necesse erat vōs monēre ut tacērētis et audīrētis et studiōsī essētis?"

	<i>Singulāris</i>	<i>Plūrālis</i>	
<i>Persōna prīma</i>	-rem	-rēmus	215
<i>Persōna secunda</i>	-rēs	-rētis	
<i>Persōna tertia</i>	-ret	-rent	

[B] Passīvum.

Dominus imperāvit ut servus tenērētur et verberārētur, deinde ut vincīrētur et inclūderētur. 220

Dominus imperāvit ut servī tenērentur et verberārentur, deinde ut vincīrentur et inclūderentur.

Mēdus: "Salvus sum. Neptūnus cūrāvit ut ego ē periculō servārer nēve in mare mergerer." Lȳdia: "Nōlī putāre Neptūnum cūrāvisse ut tū servārēris nēve mergerēris. Nēmō nisi Christus cūrāvit ut nōs ē periculō servārēmur nēve in mare mergerēmur." Gubernātor: "Ego bene gubernandō cūrāvī ut vōs servārēmini nēve mergerēmini!" 225

	<i>Singulāris</i>	<i>Plūrālis</i>	
<i>Persōna prīma</i>	-rer	-rēmur	230
<i>Persōna secunda</i>	-rēris	-rēmini	
<i>Persōna tertia</i>	-rētur	-rentur	

PENSVM A

Servus dominum ōrābat nē sē verberā-, sed dominus imperāvit ut tacē- et surg-, tum aliīs servīs imperāvit ut eumprehend- et tenē-.

Mēdus ā dominō fūgit, ut amīcam suam vidē- et semper cum eā es-. Mēdus: "Ā dominō fūgī, ut amīcam meam vidē- et semper cum eā es-."

Mīnōs imperāvit ut Daedalus et Īcarus in labyrinthum inclūd-. Īcarus: "Quis imperāvit ut nōs inclūd-?" Daedalus: "Mīnōs imperāvit ut ego inclūd- et ut tū mēcum inclūd-."

Verba: dīvidere –isse –um; ēicere –isse –um; prōmere –isse –um; vīvere –isse; discere –isse; persuādēre –isse; surgere –isse.

PENSVM B

Lýdia Rōmae vīvere — quam in Graeciā, sed Mēdus multīs prōmissīs eī — ut sēcum proficīscerētur. In Italiā Mēdus dominō sevērō —.

Nāvis nōndum extrā — est. Multa perīcula nautīs —. — maritimī nāvēs persequuntur; nūllum mare — est ā praedōnibus.

Hominēs mortālēs nāscuntur et —, diī vērō — sunt. Nūllus deus Rōmānus hominem mortuum ab Īnferīs — [= excitāre] potest, nē Iuppiter quidem tantam — habet, etsī ille deus māximus — [= exīstimātur]. Trēs diī ūniversum — inter sē dīvisērunt.

Chrīstus in oppidō Bethlehem — est. Ille verbīs sōlīs efficiēbat ut hominēs — vidērent, — audīrent, — loquerentur, — ambulārent.

PENSVM C

Fretum Siculum quid est?

Ubi nātus est Chrīstus?

Quid Iaīrus Chrīstum rogāvit?

Quae perīcula nautīs impendent?

Cūr nautae praedōnēs maritimōs metuunt?

Quālī dominō Mēdus in Italiā serviēbat?

Quārē Mēdus ā dominō suō fūgit?

Num Lýdia laetō animō Rōmā profecta est?

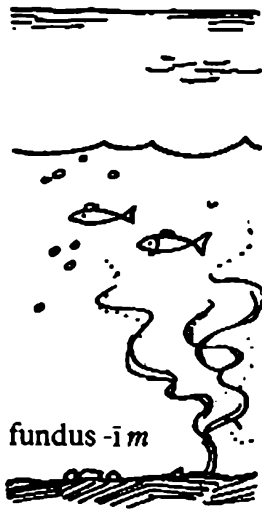
Quōmodo Mēdus eī persuāsit ut sēcum venīret?

Cūr Mēdus nescit quid respondeat?

Quem Mēdus accēdere videt?

Tūne in Graeciā vīvere māvīs quam in patriā tuā?

phantasma
tranquillitās
vorāgō
periculum
praedō
pecūlium
caecus
surdus
mūtus
claudus
ūniversus
mortālis
immortālis
cōnstāns
salvus
attentus
tūtus
periculōsus
quadrāgēsimus
disiungere
ēicere
cessāre
oboedīre
adōrāre
nāscī
morī
extendere
apprehendere
memorāre
rogāre
ēvolvere
suscitāre
tumultuārī
habērī
rēgnāre
versārī
persuādēre
salvāre
perīre
impendēre
pervenīre
vītāre
spērāre
servīre
mālle
admīrārī
potius
utrum
velut

fundus -ī m

dē-terrēre

ad-icere (-iicere) -iō
= addereaestimāre: magnī ae. =
magnī pretiū esse cēn-
sēre

vīta -ae f < vīvere

re-manēre = manēre

nōn-nūllī -ae -a = haud
paucī, complūrēs
pretiōsus -a -um =
magnī pretiūlucrum -ī n: 1. facere =
pecūniā suā augēre
spēs -eī f = id quod
spērātur

NAVIGARE NECESSE EST

Multae nāvēs multīque nautae quotannīs in marī per- 1
eunt. In fundō maris plūrīmae nāvēs mersae iacent. Nec
tamen ūllīs perīculīs ā nāvīgandō dēterrentur nautae.
“Nāvīgāre necesse est” aiunt, et mercātōrēs, quī ipsī
perīcula maris adīre nōn audent, haec adiciunt: “Vīvere 5
nōn est necesse!” Mercātōrēs mercēs suās magnī aesti-
mant, vītam nautārum parvī aestimant!

Nec vērō omnēs mercātōrēs domī remanent, cum
mercēs eōrum nāvibus vehuntur. Nōnnūllī in terrās ali-
enās nāvīgant, quod mercēs pretiōsās nautīs crēdere nō- 10
lunt, sicut mercātor ille Rōmānus quī eādem nāve vehi-
tur quā Mēdus et Lȳdia. Is laetus Ōstiā profectus est
cum mercibus pretiōsīs quās omnī pecūniā suā in Italiā
ēmerat eō cōnsiliō ut eās māiōre pretiō in Graeciā vēn-
deret. Ita spērābat sē magnum lucrum factūrum esse. 15
Iam vērō ea spēs omnis periit, nam flūctibus mersae

sunt mercēs in quibus omnem spem posuerat. Subitō mercātor ē dīvitissimō pauperrimus factus est. Nōn mīrum est eum maestum esse.

20 Mercātor ad gubernātōrem accēdēns multīs cum lacrimīs queritur: “Heu, mē miserum! Omnia quae possidēbam in fundō maris sunt. Quid faciam? Quid spērem? Quōmodo uxōrem et liberōs alam? Nē as quidem mihi reliquus est: omnia āmīsī. Heu!”

25 “Dēsine querī!” inquit gubernātor, “Nōn enim omnia āmīsistī sī uxor et liberī tuī salvī sunt. Nōnne liberōs plūris aestimās quam mercēs istās? Dīvitiās āmittere miserum est, at multō miserius liberōs āmittere.”

Tālibus verbīs nauta mercātōrem maestum cōnsōlārī cōnātur, sed frūstrā, nam ille prōtinus “Nōlī tū mē cōnsōlārī” inquit, “quī ipse imperāvistī ut mercēs meae iacerentur!”

Gubernātor: “Iactūrā mercium nāvis servāta est.”

Mercātor: “Rēctē dīcis: meae mercēs ēiectae sunt, ut
35 nāvis tua salva esset!”

Gubernātor: “Mercēs iēcimus ut nōs omnēs salvī essemus. Iactūrā mercium nōn modo nāvis, sed etiam vīta omnium nostrum servāta est. Mercēs quidem perīerunt, sed nēmō nostrum periit. Ergō bonum animum
40 habē! Laetāre ūnā nōbīscum tē vītam nōn āmīsisse simul cum mercibus! Hominēs fēlicēs sumus.”

Mercātor: “Vōs quidem fēlicēs estis, nēmō enim vestrum assem āmīsīt. Mīrum nōn est vōs laetārī. At

pōnere posuisse positum

mīrus -a -um: mīrum = quod mīrantem facit
maestus -a -um = maerēns, tristis

heu! (dolōrem animī significat)

ā-mittere -mīsisse
-missum ↔ accipere

plūris aestimāre = māiōris pretiī esse cēnsēre
dīvitiāe -ārum *f* (< dīves)
= magna pecūnia

prōtinus = statim

iactūra -ae *f* < iacere

omnēs nōs, *gen* omnium
nostrum

nēmō nostrum = nēmō
ex nōbīs
nōbīs-cum = cum nōbīs

fēlix -īcis = cui rēs
bona accidit

nēmō vestrum = nēmō
ex vōbīs

ē-ripere -iō -ripuisse
 -reptum < ē + rapere
 laetitia -ae *f* < laetus
 af-ficere -iō -fēcisse
 -fectum
 trīstītia -ae *f* < trīstis;
 t.ā afficere = trīstem
 facere; t.ā affīcī =
 trīstis fierī
 nāvīgātīō -ōnis *f* < nāvī-
 gāre

dolor (animī) ↔ laetitia
 dolōre afficere = dolentem
 (: maestum) facere

dī = diū

precārī (< precēs)
 = ōrāre

vōbīs-cum = cum vōbīs
 per-turbāre = valdē
 turbāre

delphīnus
 -ī *m*

Arīōn -onis *m*

fidēs
 -ium
f pl

nōtus -a -um: is mihi
 nōtus est = eum nōvī
 ignārus -a -um = ignō-
 rāns, rudis
 nōbilis -e = multūs nōtus
 Lesbos -ī *f*
 Orpheus -ī *m*
 an = num
 ignōtus -a -um ↔ nōtus

fidicen -inis *m* = quī
 fidibus canit

nōlīte mē monēre ut laetus sim, postquam omnia mihi
 ēripuistis! Laetitia vestra mē nōn afficit.” 45

Gubernātor: “Nec quisquam nostrum trīstītiā tuā af-
 ficitur. Semper gaudeō cum dē liberīs meīs cōgitō, quī
 māximā laetitiā afficiuntur cum patrem suum ē nāvīgā-
 tiōne periculōsā salvum redire vident.”

Mercātor: “Ego quoque liberōs meōs amō nec eōs 50
 dolōre afficere volō. Sed quōmodo vīvāmus sine pecū-
 niā? Quōmodo cibum et vestem emam ī infantibus meīs?
 Ō dī immortalēs! Reddite mihi mercēs!”

Gubernātor: “Quid iuvat deōs precārī ut rēs āmissae
 tibi reddantur? Frūstrā hoc precāris.” 55

Mercātor: “Quid ergō faciam? Ipse dē nāve saliam,
 an in eādē nāve maneam vōbīscum?” Vir ita perturbā-
 tus est ut sē interroget, utrum in mare saliat an in nāve
 remaneat.

“Salī modo!” inquit gubernātor, “Nēmō nostrum tē 60
 prohibēbit. At certē nōn tam fēlix eris quam Arīōn, quī
 delphīnō servātus est.”

Mercātor, quī Arīōnem ignōrat, “Quisnam est Arī-
 ōn?” inquit, “Nē nōmen quidem mihi nōtum est.”

Gubernātor: “Ignārus quidem es sī illum ignōrās. 65
 Arīōn, vir nōbilis Lesbī nātus, tam pulchrē fidibus ca-
 nēbat ut alter Orpheus appellārētur. An tam ignārus es
 ut etiam Orpheus tibi ignōtus sit?”

Mercātor: “Minimē vērō. Orpheus quidem omnibus
 nōtus est. Is fidicen nōbilissimus fuit quī tam pulchrē 70

canēbat ut bēstiae ferae, nātūram suam oblītae, accēderent, ut eum canentem audīrent, ac rapidī fluvīi cōsisterent, nē strepitū cantum eius turbārent. Orpheus etiam ad Īnferōs dēscendit ut uxōrem suam mortuam
75 inde redūceret... Sed perge nārrāre dē Arīone.”

Gubernātor, cum omnēs attentōs videat, hanc fābulam nārrat:

“Cum Arīōn, nōbilissimus suī temporis fidicen, ex Italiā in Graeciam nāvigāret magnāsque dīvitiās sēcum
80 habēret, nautae pauperēs, quī hominī dīvitī invidēbant, eum necāre cōstituērunt. Ille vērō, cōsiliō eōrum cogitō, pecūniam cēteraque sua nautīs dedit, hoc solum ōrāns ut sibi ipsī parcerent. “Ecce” inquit “omnia quae possideō iam vestra sunt. Dīvitiās meās habēte, parcite
85 vītae! Permittite mihi in patriam revertī! Hoc solum precor.” Nautae precibus eius ita permōtī sunt ut manūs quidem ab eō abstinērent; sed tamen imperāvērunt ut statim in mare dēsiliret! Ibi homō territus, cum iam vītam dēspērāret, id ūnum ōrāvit ut sibi licēret vestem
90 ōrnātam induere et fidēs capere et ante mortem carmen canere. Id nautae, studiōsī cantum eius audiendī, eī permīsērunt. Ille igitur, pulchrē vestītus et ōrnātus, in celsā puppī stāns carmen clārā vōce ad fidēs cecinit. Ut Orpheus cantū suō ferās ad sē allīciēbat, ita tunc Arīōn
95 canendō piscēs allēxit ad nāvem. Postrēmō autem cum fidibus ōrnāmentīsque, sicut stābat canēbatque, in mare dēsiluit.

oblītae : cum oblīvīscerentur
rapidus -a -um (<rapere)
= celerrimus
nē = ut nē (: quia... turbāre nōlēbant)
cantus -ūs *m* < canere

inde = illinc
re-dūcere
cum videat = vidēns,
quia videt

cum... nāvigāret = dum nāvigat

in-vidēre (+ *dat*) = inimicus esse ob bonum aliēnum

parcere (+ *dat*) = nōn necāre, salvum esse sinere

per-mittere (eī) = sinere (eum)

per-movēre: permōtī sunt : animī eōrum

p. sunt
abs-tinēre < abs + tenēre
dē-silire -uisse < dē + salīre
dē-spērāre ↔ spērāre

carmen -inis *n* = verba quae canuntur

celsus -a -um = altus
canere cecinisse
al-licere -iō -lēxisse
-lectum

repente = subitō
 sub-īre eum = sub eum
 īre
 dorsum -ī n = tergum
 bēstiae
 vehere vēxisse vectum
 ex-pōnere
 Periander -drī m

parum : haud
 crēdere -didisse
 quasi = tamquam
 fallāx -ācis = quī fallit

inde : ex Italiā

appārēre -uisse = in cōn-
 spectum venīre
 stupēre = valdē mirārī

maleficium -ī n = malum
 factum
 cōn-fitērī -fessum esse
 = fatērī

dubitō num fābula vēra
 sit = nōn crēdō fābulam
 vēram esse

sī-ve... sī-ve

salūs -ūtis f < salvus
 in modum = modō (abl)
 dē salūte dēspērāre
 = salūtem d.
 nōn-numquam = haud
 rārō, satis saepe

bonō animō (abl) esse =
 bonum animum habēre

anima : vīta

“Tum vērō nova et mīra rēs accidit: delphīnus, cantū
 allectus, repente hominem natantem subiit eumque in
 dorsō suō sedentem vēxit et in lītore Graeciae salvum 100
 exposuit. Inde Arīōn prōtinus Corinthum petīvit, ubi
 rēgem Periandrum, amīcum suum, adiit eīque rem sic-
 ut acciderat nārrāvit. Rēx haec parum crēdidit, et Arīo-
 nem quasi virum fallācem cūstōdīrī iussit. Sed post-
 quam nautae Corinthum vēnērunt, rēx eōs interrogāvit 105
 ‘num scīrent ubi esset Arīōn et quid faceret?’ Respon-
 dērunt ‘hominem, cum inde abīrent, in terrā Italiā fu-
 isse eumque illīc bene vīvere, aurēs animōsque homi-
 num cantū suō dēlectāre atque magnum lucrum facere.’
 Cum haec falsa nārrārent, Arīōn repente cum fidibus 110
 ōrnāmentīsque cum quibus sē in mare iēcerat appāruit.
 Nautae stupentēs, cum eum quem mersum esse putā-
 bant ita vīvum appārēre vidērent, prōtinus maleficium
 suum cōfessī sunt.”

Hīc Mēdus “Etsī nōtum est” inquit “nōnnūllōs homi- 115
 nēs delphīnīs vectōs esse, tamen dubitō num haec fā-
 bula vēra sit.”

Gubernātor: “Sīve vēra sīve falsa est, valdē mē dēlec-
 tat fābula dē fēlicī salūte Arīonis, nam sicut ille mīrum
 in modum servātus est, cum iam dē salūte dēspērāret, 120
 ita hominēs nōnnumquam contrā spem ē māximīs perī-
 culīs ēripiuntur. Hāc fābulā monēmur ut semper bonō
 animō sīmus nēve umquam dē salūte dēspērēmus. Dum
 anima est, spēs est.”

125 Haec verba tandem mercatōrem perturbātum aliquid
cōnsolārī videntur.

III Tum vērō Lȳdia ad Mēdum versa “Modo tē inter-
rogāvī” inquit “tuane esset pecūnia quā hunc ānulum
ēmistī. Cūr nōndum mihi respondistī?”

130 Ita repente interrogātus Mēdus ‘sē pecūniam ē sac-
culō dominī surripuisse’ cōnfītētur.

“Ō Mēde!” exclāmat Lȳdia, “Fūr es! Iam mē pudet
tē, fūrem nēquissimum, amāvisse!”

At Mēdus “Nōlī” inquit “mē fūrem appellāre, mea
135 Lȳdia! Dominus enim aliquid pecūliī mihi dēbēbat. Pe-
cūlium dēbitum sūmere fūrtum nōn est.”

Sed Lȳdia pergīt eum fūrtī accūsāre: “Fūrtum fēcistī,
Mēde! Frūstrā tē excūsāre cōnāris.”

Mēdus: “Sī fūrtum fēcī, tuā causā id fēcī. Eō enim
140 cōnsiliō nummōs surripuī ut dōnum pretiōsum tibi
emerem. Nōnne hoc beneficium potius quam malefi-
cium esse tibi vidētur?”

Lȳdia: “Facile est aliēnā pecūniā dōna pretiōsa
emere. Tāle dōnum mē nōn dēlectat. Hunc ānulum iam
145 gerere nōlō: in mare eum abiciam!” Hoc dīcēns Lȳdia
ānulum dē digitō dētrahit, sed gubernātor prōtinus
bracchium eius prehēdit. Simul Mēdus ānulum ē
manū Lȳdiae lāpsū capit.

Lȳdia irāta exclāmat: “Abstinē manum, nauta!” at ille
150 “Nōlī stultē agere!” inquit, “Nēmō tibi ānulum ita
abiectum reddet — nisi forte tam fēlix eris quam Poly-

sur-ripere -iō -ripuisse
-reptum < sub + rapere
fūr fūris *m*

nēquam, *comp* nēquior,
sup nēquissimus

fūrtum -ī *n* = maleficium
fūris
accūsāre + *gen*: fūrtī ac-
cūsāre = dē fūrtō *a*.

bene-ficium -ī *n* ↔ male-
ficium

ab-icere (-iicere) -iō
-iēcisse -iectum < ab
+ iacere
dē-trahere

lābī lāpsū esse

Polycratēs -is *m*

tyrannus -ī *m* = rēx
sevērissimus
Samius -a -um
< Samos -ī *f*

sē-sē = sē

fēlicitās -ātis *f* < fēlix

suādēre -sisse (+ *dat*) =
persuādēre cōnārī
iactūram facere reī = rem
abicere/āmittere
invidia -ae *f* < invīdēre
ā-vertēre : prohibēre

piscātor -ōris *m* = quī
piscēs capit

dōnāre (< dōnum) = dare

secāre -uisse sectum
= cultrō dīvidere

re-cognōscere

quis-quam, *acc* quem-
quam = ūllum hominem
fortūna -ae *f*: *f.* hominis
= quod forte hominī ac-
cidit

cratēs, tyrannus Samius, cuius ānulus, quem ipse in mare abiēcerat, mīrum in modum inventus est nōn in fundō maris, sed in ventre piscis!”

Lȳdia: “Cūr ille tyrannus ānulum suum abiēcit?” 155

Gubernātor: “Ānulum abiēcit, cum sēsē nimis fēlicem esse cēnsēret. Nihil malī umquam eī acciderat ac tanta erat potestās eius, tanta glōria tantaeque dīvitiae, ut nōn solum aliī tyrannī, sed etiam dī immortalēs eī invīdērent. Tum amīcus eius, rēx Aegyptī, cum fēlicitātem atque glōriam eius ingentem vidēret, tyrannō suāsīt, ut iactūram faceret eius reī quā māximē omnium dēlectābātur: ita deōrum invīdiam āvertī posse spērābat. Polycratēs igitur nāvem cōnscendit et ānulum quem pretiōsissimum habēbat in mare abiēcit. 160 165

“Paucīs post diēbus aliquī piscātor in eōdem marī piscem cēpit quī tam fōrmōsus erat ut piscātor eum nōn vēnderet, sed tyrannō dōnāret. Vērum antequam piscis ad mēnsam tyrannī allātus est, servus quī piscem secābat eī ānulum attulit ‘quem in ventre piscis inventum esse’ dīxit. Polycratēs, cum ānulum suum recognōsceret, māximā laetitiā affectus est.” 170

Mēdus: “Nēmō umquam eō tyrannō beātor fuit!”

Gubernātor: “Nōlī quemquam ante mortem beātum dīcere! Hoc nōs docet fortūna illius tyrannī. Polycratēs enim paulō post ā quōdam virō fallācī, quī eum falsīs prōmissīs Samō in Asiam allēxerat, terribilem in modum necātus est. Ita nōnnumquam vita beāta morte 175

miserrimā finitur. Varia quidem est hominum fortuna,
 180 sed homō prūdēns bonam et malam fortunam aequo
 animō fert nec alterius fortunae invidet.”

Dum gubernātor loquitur, altera nāvis procul in mari
 appāret. Mēdus eum apprehendit et “Dēsine loquī!”
 inquit, “Cūrā negotium tuum! Quīn prōspicis? Vidēsne
 185 nāvem illam vėlōcem quae ā septentriōnibus nōbīs ap-
 propinquat?”

“Per deōs immortalēs!” inquit gubernātor, cum prī-
 mum nāvem appropinquantem prōspexit, “Illa nāvis
 vėlōx nōs persequitur. Certē nāvis praedōnum est. Om-
 190 nia vēla date, nautae!”

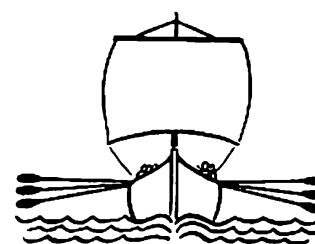
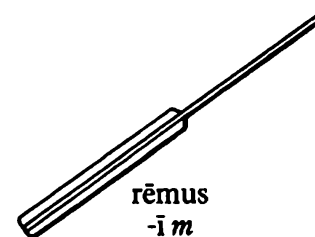
Nāvis autem vėlīs sōlīs nōn tam vėlōciter vehitur
 quam ante tempestātem, nam vēla ventō rapidō scissa
 sunt. Itaque gubernātor imperat ut nāvis rēmīs agātur.
 Mox rēmīs vėlīsque vehitur nāvis quam vėlōcissimē po-
 195 test, sed tamen altera nāvis, cuius rēmī quasi ālae ingen-
 tēs sūrsum deorsum moventur, magis magisque appro-
 pinquat.

Gubernātor perterritus exclāmat: “Ō dī bonī! Quid
 faciāmus? Brevī praedōnēs hīc erunt.”

200 Tum mercātor, cum gubernātōrem pallidum videat,
 “Bonō animō es!” inquit, “Nōlī dēspērāre! Spēs est,
 dum anima est.”

finire (< finis): rem f.
 = finem facere rei
 varius = quī mūtātur
 aequus animus = animus
 cōstāns
 ferre = patī

vėlōx -ōcis = celer
 ap-propinquāre (+ dat)
 = prope venire

= D. clāmat quia puerum excitāre vult
= S. tacet quia puellam excitāre nōn vult

Vocābula nova:

fundus
vīta
lucrum
spēs
dīvitiae
iactūra
laetitia
trīstitia
nāvīgātiō
delphīnus
fidēs
fidicen
cantus
carmen
dorsum
maleficium
salūs
fūr
fūrtum
beneficium
tyrannus
fēlicitās
invidia
piscātor
fortūna
rēmus

GRAMMATICA LATINA

‘Ut’, ‘nē’ cum coniūctivō

[A] Tempus praesēns.

205

Iūlius Dāvō imperat *ut* puerum excitet. Aemilia Syram monet *nē* puellam excitet.

Dāvus clāmat, *ut* puerum excitet. Syra tacet, *nē* puellam excitet.

Dāvus *ita* (*tam* clārē, *tantā* vōce) clāmat *ut* puerum excitet. 210
Syra *tam* quiēta est *ut* puellam *nōn* excitet.

[B] Tempus praeteritum.

Iūlius Dāvō imperāvit *ut* puerum excitāret. Aemilia Syram monuit *nē* puellam excitāret.

Dāvus clāmāvit, *ut* puerum excitāret. Syra tacēbat, *nē* puellam excitāret. 215

Dāvus *ita* clāmāvit *ut* puerum excitāret. Syra *tam* quiēta erat *ut* puellam *nōn* excitāret.

PENSVM A

Magister puerōs monet — pulchrē scrīb—. Sextus tam pulchrē scrībit — magister eum laud—. Magister ipse calamum sūmit, — litterās scrīb—.

Daedalus ālās cōnfēcit — ē labyrinthō ēvol—. Īcarus tam altē volāvit — sōlī appropinqu—, quamquam pater eum monuerat — temerārius es—.

Herī Quīntus arborem ascendit, — nīdum quaer—, etsī pater eum monuerat — cautus es—. Medicus Quīntō imperāvit — oculōs claud—, — cultrum medicī vid—. Quīntus tam pallidus erat — Syra eum mortuum esse put—.

Sōl ita lūcēbat — pāstor umbram pet—, — in sōle ambul—.

Tantus atque tālis deus est Iuppiter — Optimus Māximus appell—.

Verba: vehere –isse –um; pōnere –isse –um; āmittere –isse –um; allicere –isse –um; ēripere –isse –um; secāre –isse –um; suādēre –isse; dēsilīre –isse; canere –isse; crēdere –isse; cōnfitērī –um esse; lābī –um esse.

PENSVM B

Orpheus, fidicen —, tam pulchrē canēbat ut ferae — [= prope venirent] ac fluvii — cōsisterent. Etiam ad — dēscendit, ut — [= illinc] uxōrem suam —. Nēmō tam — est ut Orpheum ignōret.

Arīōn quoque omnibus — est. Cum ille magnās — sēcum in nāve habēret, nautae pauperēs hominī dīvitī — eumque necāre cōstituērunt. Arīōn, cum — suam in perīculō esse sentīret, pecūniam nautīs — [= dedit] eōsque ōrāvit ut sibi —. Precibus — nautae eī permīsērunt ut ante mortem — caneret. Hōc factō, Arīōn in mare —; sed delphīnus eum in — sedentem ad lītus vēxit. Ita ille servātus est, cum iam salūtem —. Nautae, cum Arīonem — [= in cōspectum venire] vidērent, — [= statim] — suum cōfessī sunt.

PENSVM C

Quōmodo mercātōrēs lucrum faciunt?

Cūr mercātor Rōmānus trīstis est?

Quārē mercēs ēiectae sunt?

Quid mercātor deōs precātur?

Quārē ad Īnferōs dēscendit Orpheus?

Num nautae Arīonem gladiīs interfēcērunt?

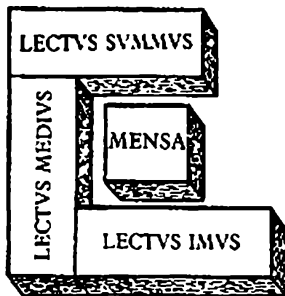
Quōmodo Arīōn servātus est?

Quid nōs monet haec fābula?

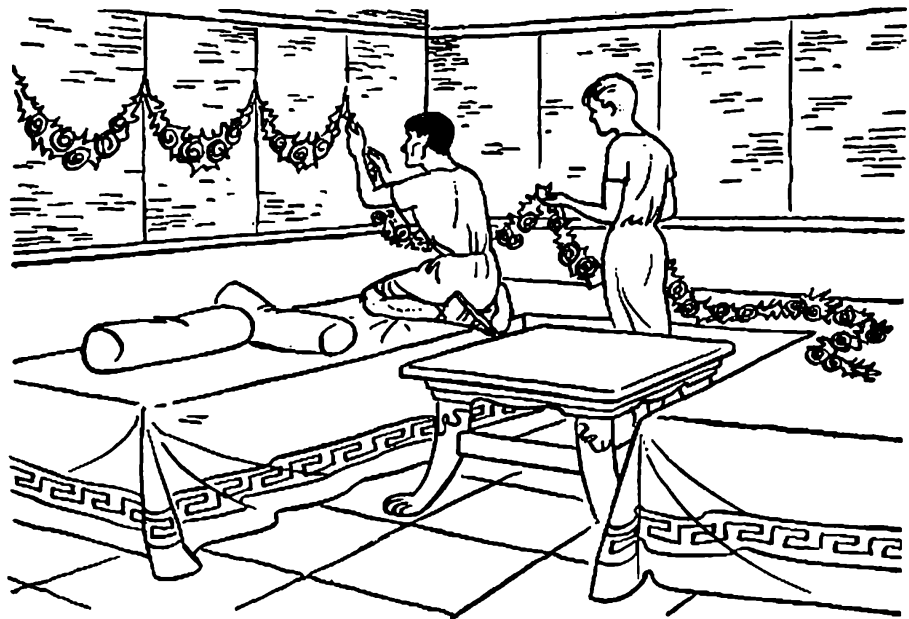
Cūr Polycratēs ānulum suum abiēcit?

Ubi ānulus eius inventus est?

pretiōsus
mīrus
maestus
fēlix
nōtus
ignārus
nōbilis
ignōtus
rapidus
celsus
fallāx
vēlōx
dētērrēre
adicere
aestimāre
remanēre
querī
āmittere
ēripere
afficere
precārī
perturbāre
redūcere
invidēre
parcere
permittere
permovēre
abstinēre
dēsīlire
dēspērāre
allicere
subire
expōnere
appārere
stupēre
cōfītērī
surripere
abicere
dētrahere
suādēre
dōnāre
secāre
recognōscere
finīre
appropinquāre
nōnnūllī
sēsē
frūstrā
inde
prōtinus
repente
quasi
nōnnumquam

triclinium
-ī n

CONVIVIVM

reverti -tisse/-sum esse
balneum -ī n = locus ubi
corpus lavatur

hospes -itis m

re-cipere -iō = accipere,
admittere
in-exspectatus -a -um
= nōn exspectatus

cēna -ae f

circiter *adv* < circum:
c. IX = plūs minus IX
[±9]

tardus -a -um = quī ad
tempus nōn venit
diū = per longum
tempus

induere -uisse -ūtum;
indūtus = vestitus

Ex agrīs reversus Iūlius continuō balneum petit, atque 1
primum aquā calidā, tum frigidā lavatur. Dum ille post
balneum vestem novam induit, Cornēlius et Orontēs,
amīcī et hospitēs eius, cum uxōribus Fabiā et Paulā
adveniunt. (Hospitēs sunt amīcī quōrum alter alterum 5
semper bene recipit domum suam, etiam sī inexpectā-
tus venit.)

Hodiē autem hospitēs Iūlii exspectātī veniunt, nam
Iūlius eōs vocāvit ad cēnam. (Cēna est cibus quem Rō-
mānī circiter hōrā nōnā vel decimā sūmunt.) 10

Aemilia ātrium intrāns hospitēs salūtat et maritum
suum tardum excūsat: “Iūlius tardē ex agrīs revertit
hodiē, quod nimis diū ambulāvit. Ergō nōndum exiit ē
balneō. Sed brevī lautus erit.”

Tum Iūlius lautus et novā veste indūtus intrat et amī- 15

cōs salvēre iubet: “Salvēte, amīcī! Gaudeō vōs omnēs iam adesse. Quam ob rem tam rārō tē videō, mī Cornēlī?”

salvēre iubēre = salūtāre

Cornēlius: “Nōnnumquam tē vīsere voluī, nec prius
20 urbem relinquere potuī prae multīs et magnīs negōtiīs meīs. Nunc dēmum, postquam herī ad vīllam Tūsculānam redīī, paulum requiēscere possum et amīcōs vīsere. Post tanta negōtia magis quam umquam ōtiō fruor.”

vīsere = vīsum īre

dēmum = dēnique,
tandem
Tūsculānus -a -um
< Tūsculum
re-quiēscere
frui (+ *abl*) = dēlectārī

Iūlius: “Tūne quoque Rōmā venīs, Orontēs?”

25 Orontēs: “Nūper longum iter fēcī in Graeciam. Īdi-
bus Māiīs dēmum ex itinere Rōmam revertī, unde ho-
diē veniō.”

iter itineris *n* < īre

Iūlius
frontem
contrahit

Iūlius: “Ergō vōs mihi aliquid dē rēbus urbānīs no-
vissimīs nūntiābitis.”

nūntiāre (< nūntius)
= (verba) afferre

30 Cornēlius: “Et tū nōs docēbis dē rēbus rūsticīs, ut
agricola studiōsus et dīligēns.”

dīligēns -entis
↔ neglegēns
con-trahere
prae-esse (+ *dat*) = do-
minus esse, imperāre
-ēns -entis, *adv* -enter
(< -ent|iter): dīligēns,
adv dīligenter; prūdēns,
adv prūdenter

Iūlius frontem contrahit et “Agricola” inquit “ipse
nōn sum, sed multīs agricolīs praesum ac dīligenter
cūrō ut colōnī agrōs meōs bene colant.”

35 Orontēs, quī vītā rūsticā nōn fruitur, “Prūdenter fa-
cis” inquit “quod agrōs ipse nōn colis. Sī necesse est in
agrīs labōrāre, vīta rūstica nōn iūcunda, sed molesta
est. Ego numquam īnstrūmentō rūsticō ūsus sum.”

iūcundus -a -um = qui
dēlectat
molestus -a -um
↔ iūcundus
ūtī ūsum esse

40 Iūlius: “Dē rēbus rūsticīs et urbānīs colloquēmur in-
ter cēnam. Prīmum omnium cēnābimus. Sex hōrae iam
sunt cum cibum nōn sūmpsī. Venter mihi contrahitur
propter famem.”

cēnāre = cēnam sūmere

famēs -is *f*

pos-sim

carere -uisse

sitis -is *f*, *acc* -im,
abl -ī
paulis-per ↔ diū

equidem = ego quidem

bonum -ī *n* (↔ malum)
= bona rēsper-ferre = ferre (ūsque
ad finem), diū patī
ē-ligere -lēgisse -lēctumcocus
-ī *m*coquere coxisse coctum
ex-ōrnāre = ōrnāreparāre = parātum facere
culīna -ae *f* = locus ubi
cibus coquitur
minister -trī *m*

Cornēlius: “Sex hōrae nihil est. Homō sex diēs cibō carere potest, nec tamen fame moritur.”

Iūlius: “Dubitō num ego tam diū famem ferre pos- 45
sim. Sex hōrās cibō caruisse iam molestum est. Mag-
num malum est famēs.”

Cornēlius: “Id nōn negō, sed multō molestior est si-
tis. Sine cibō diū vīvere possumus, sine aquā paulisper
tantum.” 50

Orontēs rīdēs “Equidem” inquit “sine aquā iūcundē
vīvere possum, sine vīnō nōn item! Magnum bonum est
vīnum.”

Cornēlius: “Nēmō negat vīnum aquā iūcundius esse,
sed tamen aquam bibere mālō quam sitim patī. Num tū 55
sitim perferre māvīs quam aquam bibere?”

Orontēs: “Melius quidem est aquam bibere quam siti
perire. Ex malīs minimum eligere oportet. Nec vērō
iūcundē vīvō nisi cotīdiē bonō vīnō fruor. Vīnum vīta
est.” 60

Cornēlius: “Nōn vīvimus, ut bibāmus, sed bibimus,
ut vīvāmus.”

Hīc Aemilia “Necesse est” inquit “paulisper famem
et sitim ferre, dum cibus coquitur et triclinium ex-
ōrnātur.” 65

(Servus cuius negōtium est cibus coquere atque cē-
nam parāre in culīnā, cocus appellātur. Aliī servī, minis-
trī quī vocantur, cibus parātum ē cūlīnā in triclinium
portant. In tricliniō sunt trēs lectī, lectus summus, me-

70 dius, īmus, et mēnsa in mediō. Ante convīvium tricli-
 nium flōribus exōrnātur et vestis pretiōsa super lectōs
 sternitur. Neque enim sedentēs cēnant Rōmānī, sed in
 lectīs cubantēs. Quot convīvae in singulīs lectīs accu-
 75 convīvae accubāre solent. Cum igitur paucissimī sunt
 convīvae, nōn pauciōrēs sunt quam trēs, cum plūrimī,
 nōn plūrēs quam novem — nam ter ternī sunt novem.)

Iūlius: “Hōra decima est. Cēnam iam prīdem parā-
 tam esse oportuit! Nimis tardus est iste cocus!”

80 Aemilia: “Tuumne hoc negōtium est an meum? Uter
 nostrum in culinā praeest? Nōndum hōra decima est.
 Patienter exspectā, dum servī lectōs sternunt. Cēnābi-
 mus cum prīmum cocus cēnam parāverit et servī tricli-
 nium ōrnāverint. Brevī cēna parāta et triclinium ōrnā-
 85 tum erit.”

III Tandem puer ‘cēnam parātam esse’ nūntiat. “Tricli-
 nium intrēmus!” inquit Iūlius, atque convīvae laetī tri-
 clinium flōribus exōrnātum et veste pulcherrimā strā-
 tum intrant. Rosae et līlia et alia multa flōrum genera in
 90 mēnsā sparsa sunt inter vāsa et pōcula argentea; nec
 enim quidquam nisi argentum mēnsam decet virī nōbi-
 lis. (Argentum quidem minōris pretiī est quam aurum,
 nec vērō quisquam ex vāsīs aureīs cēnat nisi hominēs
 dīvitissimī atque glōriōsī, ut rēgēs Orientis.)

95 Iūlius, dominus convīviī, cum Aemiliā in lectō mediō
 accumbit; in aliīs duōbus lectīs bīnī convīvae accu-

īmus -a -um = īfimus
 medium -ī n = medius
 locus
 convīvium -ī n = cēna
 quae amicīs datur
 sternere strāvisse strātum
 convīva -ae m/f = quī/
 quae in convīviō adest
 ac-cubāre = ad mēnsam
 cubāre
 singulī -ae -a = I et I...
 bīnī -ae -a = II et II...
 ternī -ae -a = III et III...

ter ternī = 3×3

prīdem = multō ante

tardus ↔ celer

lectum sternere = vestem
 super lectum sternere

vāsa
 argentea

puer = servus
 intrēmus! = quīn
 intrāmus?

genus -eris n
 vās vāsīs n; pl vāsa -ōrum
 argenteus -a -um = ex
 argentō factus
 argentum -ī n: ex argentō
 fiunt dēnāriī

glōriōsus -a -um = nimis
 glōriae cupidus

ac-cumbere = accuban-
 tem sē pōnere

holus -eris *n* = herba
quam edunt hominēs

nux
nucis *f*

placēre (+ *dat*) = iūcun-
dus esse
carō carnis *f*
acūtus -a -um: (culter)
a. = quī bene secat

sānē = certē

sāl salis *m*
carnī : in carnem
a-spergere < ad + spar-
gere
cibum sale aspergere =
cibō salem aspergere

calida -ae *f* = aqua calida
fundere fūdisse fūsum
merus -a -um: (vīnum)
merum = vīnum sine
aquā
miscēre -uisse mixtum

pōtāre = bibere

liberāre = liberum facere

bibāmus! = quīn bibi-
mus?

Falernus -a -um

bunt: Cornēlius et Fabia in lectō summō ad sinistram
Iūlii, Orontēs et Paula ad dextram Aemiliae in lectō
imō. Tum dēmum incipit cēna.

Primum ōva convīvīs appōnuntur; deinde piscēs cum 100
holeribus; sequitur caput cēnae: porcus quem Iūlius
ipse ē grege ēlēgit; postrēmō mēnsa secunda: nucēs,
ūvae, varia genera mālōrum. Cibus optimus est atque
convīvīs placet, māximē vērō laudātur carō porcī, quam
minister cultrō acūtō secat convīvīs spectantibus. 105

“Haec carō valdē mihi placet” inquit Fabia cum prī-
mum carnem gustāvit, “Cocus iste sānē negōtium suum
scit.”

“Ego cocum nōn laudō” inquit Orontēs et salem carnī
aspergit, “quī sale nōn ūtitur! Optima quidem est carō, 110
sed sale caret.” Orontēs cibum sale aspergere solet, ut
sitim augeat! (Sāl est māteria alba quae in marī et sub
terrā invenītur.)

Iam ministrī vīnum et calidam in pōcula fundunt.
Rōmānī vīnum cum aquā miscent neque vīnum merum 115
bibere solent. Sōlus Orontēs, cui nōn placet vīnum mix-
tum, merum pōtat, sed is Graecus est atque libertīnus.
(Libertīnus est quī servus fuit et liberātus est; in lectō
imō accubant libertīnī.)

Iūlius pōculum tollēns “Ergō bibāmus!” inquit, “Hoc 120
vīnum factum est ex optimīs ūvīs meārum vīneārum.
Nec vīnum meum pēius esse mihi vidētur quam vīnum
illud Falernum quod vīnum Italiae optimum habētur.”

(Falernum est vīnum ex agrō Falernō, regiōne Campā-
125 niae.)

Statim Cornēlius “Sānē optimum” inquit “vīnum est
tuum, etiam melius quam Falernum”, itemque Fabia
“Sānē ita est” inquit, nam ea omnibus dē rēbus idem
sentit quod marītus.

130 At Paula vīnum gustāns “Hoc vīnum” inquit “nimis
acerbum est: ōs mihi contrahitur. Ego vīnum dulce
amō; semper mel vīnō misceō.” Statim minister mel
apportat, quod Paula in pōculum suum fundit. (Mel est
quod apēs ex flōribus quaerunt; nihil melle dulcius est.)

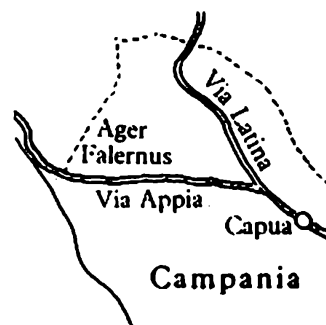
135 Iūlius: “Idem nōn omnibus placet. Sed quidnam tū
sentīs, Orontēs? Utrum vīnī genus melius esse tibi vidē-
tur, Falernum an Albānum?”

“Equidem” inquit Orontēs “sententiam meam nōn
ante dīcam quam utrumque gustāverō.”

140 Ad hoc Iūlius “Rēctē mē monēs” inquit “ūnum vīnī
genus parum esse in bonā mēnsā. Profectō utrumque
gustābis. Age, puer, prōfer Falernum quod optimum
habeō! Tum dēmum hoc vīnum cum illō comparāre
poterimus, cum utrumque gustāverimus. Ergō pōcula
145 exhaurīte, amīcī! Cum prīmum meum vīnum pōtāveri-
tis, Falernum pōtābitis!”

Pōculum Orontis prīmum Falernō complētur, nam is
iam prīdem pōculum suum exhaustit. Deinde ministrī
Falernum in cētera pōcula fundunt. Omnēs, postquam
150 vīnum gustāverunt, idem sentiunt: vīnum Falernum

Falernum -ī *n* = vīnum
F.
ager = terra, regiō

acerbus -a -um
↔ dulcis -e
mel mellis *n*
vīnō (*dat*): in vīnum
ap-portāre < ad-portāre

sententia mea = id quod
sentio
ante ... quam = ante-
quam

prō-ferre = prōmere

ex-haurīre -sisse -stum
↔ implēre

com-plēre = implēre

inter sē aspiciunt = alter alterum aspicit

multō melius esse vīnō Albānō! Cornēlius et Orontēs inter sē aspiciunt. Neuter eōrum sententiam suam apertē dīcere audet.

Tum Orontēs sīc incipit: “Nesciō equidem utrum melius sit. Dulcius quidem est Falernum, nec vērō 155 tuum vīnum nimis acerbum esse cēseō...”

At Cornēlius prūdenter “Utrumque” inquit “aequē bonum est. Neutrum melius esse mihi vidētur.”

GRAMMATICA LATINA

Verbī tempora

160

Futūrum perfectum

[A] *Āctīvum.*

pugnāverit

Dux mīlitem laudābit, sī fortiter pugnāverit.

-erit

‘Laudābit’ tempus futūrum est. ‘Pugnāverit’ est tempus futūrum perfectum. Futūrum perfectum dēsinit in -erit 165 (pers. III sing.), quod ad īfīnītīvum perfectī sine -isse adicitur.

[1] recitāv|er|ō
recitāv|eri|s
recitāv|eri|t
recitāv|eri|mus
recitāv|eri|tis
recitāv|eri|nt

Exempla: [1] recitāv|erit; [2] pārū|erit; [3] scrīps|erit; [4] audīv|erit.

[2] pārū|er|ō
pārū|eri|s
pārū|eri|t
pārū|eri|mus
pārū|eri|tis
pārū|eri|nt

Discipulus laudābitur sī magistrō pārūerit et industrius fuerit: sī rēctē scrīpserit, bene recitāverit et attentē audīverit. 170

[3] scrīps|er|ō
scrīps|eri|s
scrīps|eri|t
scrīps|eri|mus
scrīps|eri|tis
scrīps|eri|nt

Magister: “Tē laudābō sī mihi pārūeris et industrius fueris.”

Discipulus: “Quid mihi faciēs sī piger fuerō nec tibi pārūerō?”

[4] audīv|er|ō
audīv|eri|s
audīv|eri|t
audīv|eri|mus
audīv|eri|tis
audīv|eri|nt

Magister: “Sī prāvē scrīpseris et male recitāveris nec attentē audīveris, tē verberābō!” Discipulus: “Ergō mē laudābis sī 175 rēctē scrīpserō, bene recitāverō et attentē audīverō.”

Discipulī laudābuntur sī magistrō pārūerint et industriī fuerint: sī rēctē scrīpserint, bene recitāverint et attentē audīverint.

Magister: “Vōs laudābō sī mihi pārūeritis et industriī fueritis.” Discipulī: “Quid nōbīs faciēs sī pigrī fuerimus nec tibi 180 pārūerimus?” Magister: “Sī prāvē scrīpseritis et male recitāve-

ritis nec attentē audīveritis, vōs verberābō!” Discipulī: “Ergō nōs laudābis sī rēctē scripserimus, bene recitāverimus et attentē audīverimus.”

fu|er|ō fu|eri|mus
fu|eri|s fu|eri|tis
fu|eri|t fu|eri|nt

185 *Singulāris Plūrālis*

Persōna prīma -erō -erimus

-er|ō -eri|mus

Persōna secunda -eris -eritis

-eri|s -eri|tis

Persōna tertia -erit -erint

-eri|t -eri|nt

[B] Passivum.

190 Pater gaudēbit sī filiū ā magistrō laudātus erit (= sī magister filium laudāverit).

laudāt|us erit

Pater gaudēbit sī filiū ā magistrō laudātī erunt (= sī magister filiōs laudāverit).

laudāt|ī erunt

Pater: “Gaudēbō, fili mī, sī laudātus eris.” Fīlius: “Quid mihi dabis sī laudātus erō?”

-tus | erō -tī | erimus
-ta | eris -tae | eritis
-tum erit -ta erunt

Pater: “Gaudēbō, filiū meī, sī laudātī eritis.” Fīliū: “Quid nōbīs dabis sī laudātī erimus?”

laudāt|us erō
laudāt|us eris
laudāt|us erit
laudāt|ī erimus
laudāt|ī eritis
laudāt|ī erunt

Singulāris Plūrālis

Persōna prīma laudātus erō laudātī erimus

200 *Persōna secunda* laudātus eris laudātī eritis

Persōna tertia laudātus erit laudātī erunt

Vocābula nova:

balneum
hospes
cēna
iter
famēs
sitis
bonum
triclinium
culīna
cocus
minister
medium
convīvium
convīva
genus
vās
argentum
holus
nux
carō
sāl
calida

PENSVM A

Syra: “Iam dormī, Quīnte! Cum bene dormīv-, valēbis.”

Quīntus: “Nōn dormiam antequam tū mihi fābulam nārrāv-.

Cum fābulam audīv-, bene dormiam. Cum bene dormīv-, brevī sānus erō, nisi medicus mē necāv-!”

Patria salva erit sī mīlitēs nostrī fortiter pugnāv-. Dux: “Nisi vōs fortiter pugnāv-, mīlitēs, hostēs castra nostra expugnābunt.” Mīlitēs: “Num quid nōbīs dabitur, sī fortiter pugnāv-?”

Verba: induere -isse -um; ēligere -isse -um; coquere -isse -um; sternere -isse -um; fundere -isse -um; miscēre -isse -um; exhaurīre -isse -um; revertī -isse/-um esse; ūtī -um esse.

merum
 libertinus
 mel
 inexpectatus
 tardus
 diligens
 iucundus
 molestus
 imus
 argenteus
 gloriosus
 acutus
 merus
 acerbus
 dulcis
 recipere
 salvare iubere
 visere
 requiescere
 frui
 nuntiare
 contrahere
 praesesse
 cenare
 perferre
 eligere
 coquere
 exornare
 parare
 sternere
 accubare
 accumbere
 placere
 gustare
 aspergere
 fundere
 miscere
 potare
 liberare
 apportare
 proferre
 exhaurire
 complere
 singuli
 bini
 terni
 circiter
 diu
 paulisper
 demum
 pridem
 equidem
 sane

PENSVM B

Iulius Corneliū et Orontem, amicos et — suos, cum uxori-
 bus ad — vocavit. Cum hospites veniunt, Iulius in — lavatur.
 Aemilia eos — iubet [= salut] et maritum suum — excusat.
 Corneliū ad villam suam reversus otio —. Orontes, qui ex
 longo — revertit, vitam rusticam non —, sed — esse censet.
 Hospites in atrio expectant, dum cibus —. Servus qui in —
 cibum coquit, — appellatur. In — sunt tres lecti: lectus sum-
 mus, medius, —; in singulis lectis — aut — aut terni —
 accubant. Romani in lectis cubantes —.

Tandem puer 'cenam paratam esse' —. In mensa sunt — et
 pocula ex — facta. Cibus omnibus —, maxime autem —
 laudatur. — [= servi] vinum in pocula —. Orontes vinum
 merum — [= bibit], ceteri convivae aquam vino —.

Sine cibo homo — vivere potest, sine aqua — tantum. —
 mala res est, sed multo peior est —. Ex malis minimum —
 oportet.

PENSVM C

Qui sunt Corneliū et Orontes?

Ubi est Iulius cum hospites adveniunt?

Quid est balneum?

Nonne iucunda est vita rustica?

Quid est cocī negotium?

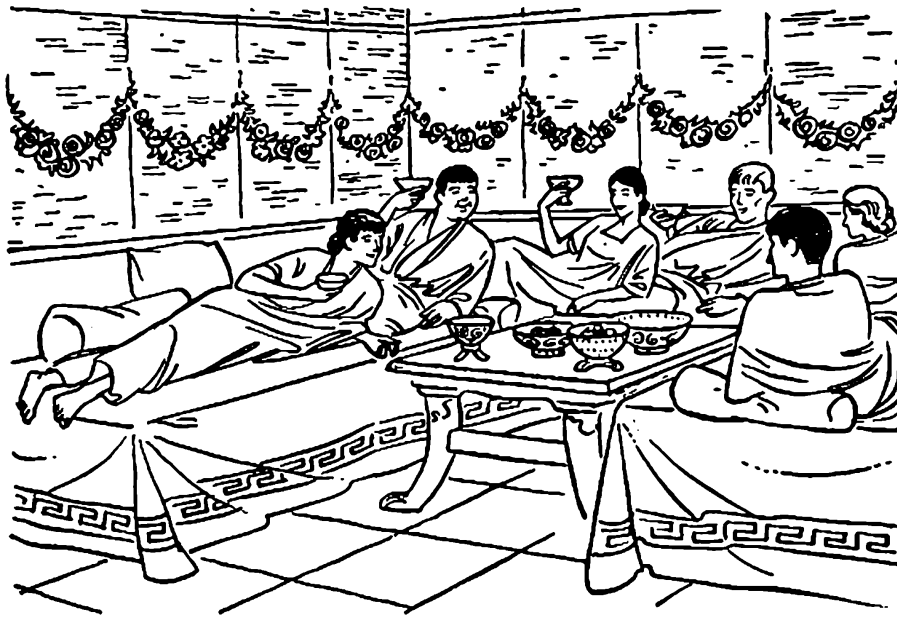
Num Romani in sellis sedentes cenant?

Quot lecti sunt in triclinio?

Quot convivae in singulis lectis accubant?

Ex qua materia pocula et vasa facta sunt?

Tunc vinum aqua calida mixtum bibis?

INTER POCVLA

1 Nōn solum dē cibō et pōtiōne est sermō convivārum.
 Iūlius hospitēs suōs dē rēbus urbānīs interrogat: “Quid
 novī ex urbe? Octō diēs iam sunt cum Rōmae nōn fuī,
 nec quisquam interim mihi litterās inde mīsit. Quam ob
 5 rem nec ipse praesēns nec absēns per litterās quidquam
 cognōvī dē eō quod nūper Rōmae factum est.”

Aemilia: “Nēmō tibi quidquam scrībet dē rēbus ur-
 bānīs, nisi prius ipse epistulam scrīpseris.”

Orontēs: “Opus nōn est epistulās exspectāre, nam
 10 facile aliquid novī per nūntiōs cognōscere potes. Cūr
 nōn servum aliquem Rōmam mittis?”

Iūlius: “Servī sunt malī nūntiī: saepe falsōs rūmōrēs
 nūntiant. Numquam servōs meōs Rōmam mittō.”

Cornēlius: “Quid? Herī quendam servum tuum vīdī
 15 in viā Latīnā. Faciem recognōvī, saepe eum hīc vīdī.”

pōtiō -ōnis *f* = quod
 pōtātur

praesēns -entis
 ↔ absēns

nūntius -ī *m* = is qui
 nūntiat

rūmor -ōris *m* = rēs ex
 aliīs audīta quae nār-
 rātur

quī-dam, *acc* quen-dam
 (< quem-dam)

ab aliquō quaerere = ali-
quem interrogāre
ali-quī -qua -quod

Midās -ae *m*
quī- quae- quod-dam,
abl quō- quā- quō-dam,
gen cuius-dam
avārus -a -um = cupidus
pecūniae
optāre = cupere

minimē = nullō modō

Bacchus -ī *m*: deus vinī

quid-quid = omnis rēs
quae

tangere tetigisse tāctum

mūnus -eris *n* = dōnum

im-patiēns -entis < in-
patiēns

quam-ob-rem = cūr

cui: Aemiliae

simul atque = eōdem
tempore quō, cum
primum

Iūlius ā Cornēliō quaerit ‘quod nōmen eī sit?’

Cornēlius: “Aliquod nōmen Graecum, putō. ‘Midās’
fortasse, nec vērō certus sum. Semper nōmina oblivīs-
cor, nam mala memoria mihi est.”

Orontēs: “Midās est nōmen rēgis, dē quō haec fābula 20
nārrātur: In quādam urbe Asiae ōlim vīvēbat rēx quī-
dam avārus, nōmine Midās, quī nihil magis optābat
quam dīvitiās...”

Iūlius, quī fābulam audire nōn vult, Orontem inter-
pellat: “Nōn Midās” inquit, “sed Mēdus est nōmen 25
cuiusdam servī meī, quī herī...”

Orontēs vērō, minimē turbātus, nārrāre pergit:
“Tum Bacchus deus, quī ob quoddam beneficium rēgī
bene volēbat, “Dabō tibi” inquit “quidquid optāveris.”
Statim Midās “Ergō dā mihi” inquit “potestātem quid- 30
quid tetigerō in aurum mūtandī. Hoc solum mihi optō.”
Bacchus, etsī rēgem avārum mūnus pessimum optā-
visse cēnsēbat, tamen prōmissum solvit.”

Iūlius impatiēns “Tacē, Orontēs!” inquit, “Omnēs
illam fābulam nōvimus.” 35

At Aemilia, quae fābulam ignōrat, ab Oronte quaerit
‘quamobrem id mūnus pessimum sit?’

Cui Orontēs “Stultē id quaeris” inquit, “Midās enim,
quamquam terram, lignum, ferrum manū tangendō in
aurum mūtāre poterat, fame et sitī moriēbātur, cum 40
cibus quoque et pōtiō, simul atque ā rēge tācta erat,
aurum fieret. Postrēmō rēx miser deum ōrāvit ut mūnus

illud infelix revocaret. Bacchus igitur ei suavit ut in
quodam flumine lavaretur; cuius fluminis aqua, simul
45 atque corpore regis tacta est, colorem aureum accipit.”

Iulius: “Hicne finis fabulae est?”

Orontes: “Huius quidem fabulae finis est, sed aliam
fabulam de eodem rege novi. Deus Apollo effecerat ut
Midias aures asininas haberet...”

50 Iulius: “Satis est! Fabulas tuas Graecas audire nolumus.
Redeamus ad meum Mendum servum, qui heri au-
fugit aliquantum pecuniae secum auferens.”

Cornelius: “Quantum pecuniae abstulit?”

Iulius: “Centum circiter sestertios. Atque ego illi
55 servo praeter ceteros fidebam! Posthac servo Graeco
nulli confidam, neque enim fide mea digni sunt: infidi
et nequam sunt omnes! In familia mea unum solum
servum fidum esse credo.”

11 Hic Aemilia maritum interpellat et “St, Iuli!” inquit,
60 “Noli servum praesentem laudare!”

Iulius Davum conspiciens “Sed is servus adest” in-
quit, “Nolo eum laudare praesentem. Mendus vero plane
infidissimus omnium est. Profecto eum verberabo at-
que omnibus modis cruciabo, si eum invenero prius-
65 quam Italiam reliquerit. Nisi pecuniam mihi reddiderit,
in cruce figetur!”

Cornelius: “Etiam si adhuc Romae latet, difficile erit
servum fugitivum in tanta urbe reperire. Romae enim
tot servi sunt quot homines liberi.”

in-felix -icis ↔ felix

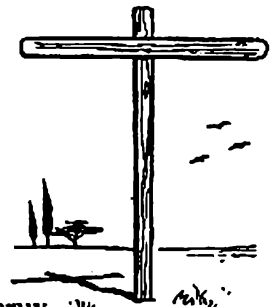
ac-cipere -io -cepisse
-ceptum

Apollō -inis *m*

asininus -a -um < asinus

au- < ab-: au-fugere, au-
ferre
ali-quantum = haud pau-
lum (nescio quantum)
quantum = quam multum
au-ferre abs-tulisse ab-
latum

fidere (+ *dat/abl*)
= credere
con-fidere = fidere
fides -ei *f* = animus
fidens
fidus -a -um ↔ in-fidus

crux

cruciare = doloribus
afficere
prius-quam = antequam

crux -ucis *f*

latere = se occultare,
occultari
fugitivus -a -um = qui
aufugit
tot... quot = tam multi
... quam

iuuenis -īs *m* = vir cir-
citer XXX annōrum
crēdere = putāre

Ovidius -ī *m*
[I.59]
tot puellās... quot

praemium -ī *n* = mūnus
quod datur prō bene-
ficiō
re-trahere

statuere -uisse -ūtum

tantum quantum = tam
multum quam
nimius -a -um = nimis
magnum

clēmēns -entis ↔ sevērus

ignōscere (+ *dat*): alicui
i. = maleficia alicuius
oblīvīscī/nōn pūnīre

ōdisse (*perf*) ↔ amāre

nec enim umquam =
numquam enim

Aemilia: “Fortasse Rōmam abiit ob amōrem alicuius 70
mulieris. Iuuenis est Mēdus: quid nōn faciunt iuvenēs
amōris causā? Crēdō eum apud puellam Rōmānam la-
tēre.”

Orontēs: “Ergō numquam reperiētur, nam vērū est
quod scrīpsit Ovidius in librō quī vocātur ‘Ars amandī’: 75

Quot caelum stēllās, tot habet tua Rōma puellās.”

Iūlius: “Profectō magnum praemium dabō eī quī ser-
vum meum fugitīvum hūc retrāxerit.”

Cornēlius: “Quantum pecūniae dabis? Certum prae-
mium statuere oportet.” 80

Iūlius: “Tantum quantum ille surripuit.”

Orontēs: “Centum tantum sēstertiōs? Sānē nōn ni-
mium praemium prōmittis!”

Aemilia autem marītō suō suādet ut clēmēns sit:
“Nōlī Mēdum cruciāre, sī eum invēneris. Clēmēns estō, 85
mī Iūli! Centum sēstertiū haud magna pecūnia est, ut ait
Orontēs, nec aliud quidquam surripuit Mēdus.”

Iūlius: “An cēnsēs eum praemium meruisse quod
manūs abstinuit ā gemmīs tuīs? Nimis clēmētēs sunt 90
mulierēs: quam facile virīs nēquissimīs ignōscunt! At
nostra melior est memoria!”

Aemilia: “Nōvistīne hoc dictum: ‘Dominō sevērō tot
esse hostēs quot servōs’? Servī enim dominum clēmen-
tem amant, sevērūm ōdērunt.”

Iūlius: “Servī mē metuunt quidem, nec vērō ōdērunt. 95
Nec enim umquam sine causā servum pūnīvī. Sum do-

minus iustus. Servus dominum iniustum odit, iustum
 et severum metuit, non odit. Ne servum quidem iniuriam
 facere oportet, sed necesse est servos infidos aut fugiti-
 100 vos severe punire, nec enim quidquam nisi poena se-
 vera eius generis servos a maleficiis detertere atque in
 officio tenere potest. Neque quisquam me accusabit si
 servum meum cruciaverum aut interfecerum, id enim est
 ius domini Romani. Servum alienum necare non licet,
 105 ut scriptum est in legibus, nec vero ulla lex dominum
 vetat servum suum improbum interficere.”

Cornelius: “Nec ulla lex id permittit. Non idem est
 permittere ac non vetare. Solon, vir sapiens et iustus, qui
 Atheniensibus leges scripsit, nullam poenam statuit in
 110 parricidas. Num ideo censens civi Atheniensi licuisse pa-
 trem suum necare?”

Iulius: “Ita sane non censeo. At quamobrem Solon
 nullam poenam in parricidas statuit? Quia nempe Athē-
 niensis umquam post hominum memoriam patrem
 115 suum occiderat, nec ille vir sapientissimus arbitrabatur
 quemquam postea tam inhumanum scelus facturum
 esse. At profecto aliud est patrem suum necare, longe
 aliud servum scelestum capite punire, illud enim turpis-
 simum scelus, hoc supplicium iustum est. Olim ius erat
 120 patri familiam non modo servos, sed etiam liberos suos
 interficere. Eius rei exemplum memoratur Titus Man-
 lius Torquatus, qui filium suum coram exercitu necari
 iussit quia contra imperium patris cum hoste pugnave-

iustus -a -um ↔ in-iustus

in-iuria -ae f = factum
 iniustum

nec enim quidquam =
 nihil enim
 punire < poena -ae f
 eius generis servi
 = tales servi

ius iuris n (↔ iniuria) =
 quod licet et iustum est
 lex legis f

vetare ↔ permittere

Solon -onis m
 sapiens -entis = prudens
 et doctus

parricida -ae m = qui
 patrem suum occidit
 id-eo = ob eam rem

scelus -eris n = grave
 maleficium
 scelestus -a -um < scelus

capite punire = puniendi
 causa interficere
 supplicium -i n = poena
 severissima, poena ca-
 pitis (: vitae)

coram prp + abl: c. aliquo
 = ante oculos alicuius

crūdēlis -e = saevus
atque inhūmānus

vetus -eris = antīquus

in-validus -a -um

necandus/pūniendus -a
-um: vir necandus/pūni-
endus est = virum necā-
rī/pūnīrī oportet

nam-que = nam
mōs mōris *m* = id quod
fierī solet

crucī : in cruce

dēbilis -e ↔ validus

Chrīstiānus -a -um
< Chrīstus; *m pl* quī
Chrīstum adōrant

super + *abl* = dē

ēducāre=(līberōs) alere,
cūrāre, docēre

rat! Sānē pater crūdēlis fuit Mānlius, sed illō suppliciō
sevērissimō cēterī militēs dēterrēbantur nē officium dē- 125
sererent.”

Aemilia: “Nōtum est veterēs Rōmānōs etiam ergā
līberōs suōs crūdēlēs fuisse, nec vērō quisquam hodiē
exemplum sūmit ab illō patre crūdēlissimō.”

Orontēs: “At etiam nunc patrī licet īfantem suum 130
invalidum in montibus expōnere.”

Aemilia: “Pater quī īfantem exposuit ipse necandus III
est! Nōne tālis pater tibi vidētur cruce dignus esse?”

Iūlius: “Certē pater tam inhūmānus sevērē pūniē-
dus est, namque īfantēs invalidōs expōnere est mōs 135
antīquus atque crūdēlis. Aliī nunc sunt mōrēs. Vērūm
hominem līberum crucī fīgere nōn est mōs Rōmānō-
rum; id supplicium in servōs statūtum est.”

Aemilia: “Ergō quī īfantem suum dēbilem ad ferās
expōnī iussit, ipse ad bēstiās mittendus est cum aliīs 140
hominibus scelestīs!”

Orontēs: “...et cum Chrīstiānīs istīs quī quendam ho-
minem Iūdaeum tamquam novum deum adōrant, deōs
veterēs Rōmānōs dērīdent. In convīviīs suīs sanguinem
hūmānum bibere solent, ut rūmor est.” 145

Aemilia: “Nōn omnēs vērī sunt rūmōrēs quī afferun-
tur super Chrīstiānīs.”

Fabia: “Nec omnēs īfantēs expositī pereunt. Aliī in
silvīs ab ipsīs ferīs aluntur, aliī inveniuntur ā pāstōri-
bus, quī eōs cum līberīs suīs ēducant.” 150

Orontēs: “Sicut Paris, rēgis Priamī filius dēbilis, quī
 ā servō rēgis fidō in quōdam monte prope urbem
 Trōiam expositus...”

At Cornēlius “Opus nōn est” inquit “vetus exemplum
 155 Graecum afferre, cum complūres fābulae nārrentur dē
 Rōmānis puerīs quī ita servātī sunt. Cēterum fābulam
 male intellēxistī, nec enim dēbilis fuit Paris nec fidus
 servus Priamī, nam rēx eī imperāverat ut Paridem inter-
 ficeret, et quidquid dominus imperāvit, servō facien-
 160 dum est.”

Orontēs: “Ille servus nōn pūniendus, sed potius
 laudandus fuit: namque ita Paridem servāvit — eum
 quī postea Helenam, fēminam omnium pulcherrimam,
 ā marītō Menelāō abdūxit.”

165 Paula: “Num tantam iniūriam laudandam esse
 cēnsēs?”

Orontēs: “Quod Venus suādet iniūria nōn est! Sānē
 laudandus est ille iuvenis quī nōn modo fēminam illam
 pulcherrimam abdūcere ausus est, sed etiam mīles for-
 170 tissimus fuit quī et multōs aliōs hostēs et ipsum Achil-
 lem occīdit.” Hīc pōculum tollit Orontēs et exclāmat:
 “Vīvat fortissimus quisque! Vīvant omnēs fēminae
 amandae! Gaudeāmus atque amēmus! Iuvenēs sumus
 ut Paris, nōn senēs ut Priamus, rēx Trōiānōrum, aut
 175 Nestor, dux Graecōrum senex, quī ad nōnāgēsimum
 annum vīxit. Quisquis fēminās amat, pōculum tollat et
 bibat mēcum! Nunc merum bibendum est!”

Paris -idis *m*
 Priamus -ī *m*: rēx Trōiae

vetus *m/f/n* (*nōm sg*):
 liber vetus
 fābula vetus
 vinum vetus

intelligere -lēxisse
 -lēctum

servō (*dat*): ā servō

Menelāus -ī *m*: rēx
 Spartaē
 ab-dūcere

senex

audēre ausum esse

fortissimus quisque =
 omnēs virī fortēs

senex senis *m* = vir an-
 nōrum plūs quam LX
 Nestor -oris *m*
 nōnāgēsimum -a -um
 = XC (90.)

quis-quis = omnis homō
 quī

nimum = nimis multum

bibere bibisse

alterum tantum = bis tantum

funditus (*adv*) = ā fundō
ab ōvō ūsque ad māla =
ab initiō cēnae ūsque
ad finem
fābulārī = loquī

ēbrius -a -um = quī ni-
mium vīnī pōtāvit

per-īre, comi -eat

bis tantō = bis tantō
magis
nūgac -ārum *fpl* = rēs
stultae
negat 'sē esse' = dīcit
'sē nōn esse'
falsus = quī fallit,
fallāx

Cornēlius: "Tacendum est, nōn bibendum! Iam ni-
mium bibistī. Cēseō tē ūnum tantum vīnī bibisse
quantum nōs omnēs, vel potius alterum tantum!" 180

Orontēs: "Vōs igitur parum bibistis. Numquam ni-
mium huius vīnī bibere possum. Valeat quisquis vīnum
bonum amat! Vīvat Bacchus, deus vīnī! Vīvāmus om-
nēs et bibāmus! Pōcula funditus exhauriāmus!"

Paula: "Iam tacē! Satis est. Nōnne tē pudet ita ab ōvō 185
ūsque ad māla fābulārī? Sānē pudendum est!"

Orontēs autem, simul atque pōculum suum funditus
exhausit, ā Paulā ad Aemiliam versus "Omnēs m-mē
interpellant" inquit, "praeter t-tē Aemilia. Tū t-tam p-
pulchra es quam Helena..." 190

Aemilia: "...et tū tam rūsticus quam Paris, quī inter
rudēs pāstōrēs educātus erat! Numquam mōrēs urbānōs
didicistī, rūstice! Nimum pōtāvistī, ēbrius es. Abstinē
manum ā mē!"

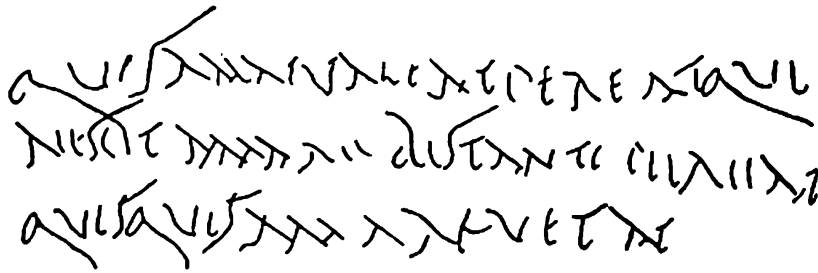
Orontēs iterum pōculum tollēns haec cantat: 195
"*Quisquis amat valeat! Pereat quī nescit amāre!*

Bis tantō pereat quisquis amāre vetat!"

Aemilia: "Nōlumus istās nūgās audire. Ēbrius es!"

Orontēs negat 'sē esse ēbrium' atque in lectō surgēns
aliud carmen super fēminā falsā et infidā cantāre incipit, 200
sed priusquam finem facit, sub mēnsam lābitur!

Duo servī eum ē triclīniō auferunt atque in cubiculō
pōnunt. Tum vestem super eum iam dormientem ster-
nunt.

[QVIS]QVIS AMAT VALEAT PEREAT QVI
 NESCIAMARE BIS TANTO PEREAT
 QVISQVIS AMARE VETAT

Haec inscriptiō inventa est Pompēiis in oppidō Campāniae (item imāgō canis in pāg. 172 et labyrinthi in pāg. 196 et palmae in pāg. 285)

inscriptiō -ōnis *f* = quod inscriptum est

205 GRAMMATICA LATINA

Gerundivum

Vir *laudandus*. Fēmina *laudanda*. Factum *laudandum*.

laudand|us -a -um

‘*Laudandus -a -um*’ gerundivum appellātur. Gerundivum est adiectivum dēclīnātiōnis I/II. Cum verbō *esse* coniunctum gerundivum significat id quod fieri oportet; is ā quō aliquid fieri oportet apud gerundivum significātur *dativō*.

Exempla:

Discipulus industrius magistrō *laudandus* est. Discipulus piger reprehendendus et pūniendus est. Tacendum est.

magistrō (*dat*)
 = ā magistrō

215 Lingua Latīna *vōbīs* discenda est. Vocābula dīlīgenter scribenda sunt. Omnia menda corrigenda sunt: addendae sunt litterae quae dēsunt, quae supersunt stilō versō dēlendae sunt. Quidquid magister imperāvit discipulō faciendum est.

[1] *lauda|nd|us*

[2] *dēle|nd|us*

[3] *scrib|end|us*

[4] *pūni|end|us*

Dominus dīcit ‘ovēs bene cūrandās esse.’

PENSVM A

In hīs exemplīs syllabae quae dēsunt add– sunt:

Mercēs ad diem solv– est. Quī fūrtum fēcit pūn– est. Quidquid dux imperāvit mīlitibus faci– est. Quid magis opt– est quam vīta beāta? Ē malīs minimum ēlig– est. In perīculīs dēspēr– nōn est. Pater dīcit ‘fīlium pūn– esse, nōn laud–.’

Verba: tangere –isse –um; accipere –isse –um; auferre –isse –um; statuere –isse –um; intellegere –isse –um; bibere –isse; audēre –um esse.

In exemplīs quae sequuntur vocābula add– sunt.

Vocābula nova:

pōtiō
 rūmor
 memoria
 mūnus
 fidēs
 crux
 iuvenis
 praemium
 poena
 iūs
 lēx
 parricīda
 scelus
 supplicium
 mōs

iniūria
 senex
 nūgae
 praesēns
 avārus
 impatiēns
 infēlix
 asinīnus
 fidus
 infidus
 fugitīvus
 nimius
 clēmēns
 iūstus
 iniūstus
 sapiēns
 scelestus
 crūdēlis
 vetus
 invalidus
 dēbilis
 ēbrius
 nōnāgēsimus
 optāre
 interpellāre
 aufugere
 auferre
 fidere
 cōnfidere
 cruciāre
 latēre
 retrahere
 statuere
 ignōscere
 ōdisse
 vetāre
 educāre
 abducere
 fābulārī
 quidquid
 quisquis
 quantum
 aliquantum
 nimium
 quamobrem
 ideō
 funditus
 priusquam
 namque
 cōram

PENSVM B

Herī Mēdus ā dominō — aliquantum pecūniae sēcum —.
 Mēdus dominum suum nōn amat, sed —. Iūlius, quī eum
 Rōmae — [= occultārī] putat, magnum praemium dabit eī
 quī eum invēnerit — [= antequam] Italiam reliquerit. Iūlius
 dīcit ‘mulierēs nimis — esse ac facile virīs nēquissimīs —.’ —
 dominus imperāvit servō faciendum est. Solō, vir —, Athēni-
 ēnsibus — optimās scrīpsit. Patrem suum necāre — inhūmā-
 num est. Iūlius nōndum — est ut Nestor, sed adhūc — ut
 Paris ille quī Helenam ā marītō —. “— amat valeat!” cantat
 Orontēs, quī — est quod — [= nimis multum] vīnī pōtāvit.

PENSVM C

Quis fuit Midās?

Quamobrem Midās fame et sitī cruciābātur?

Cūr Iūlius illam fābulam audire nōn vult?

Ubi Cornēlius servum Iūliū vīdit?

Quantum pecūniae Mēdus sēcum abstulit?

Estne Mēdus adhūc Rōmae?

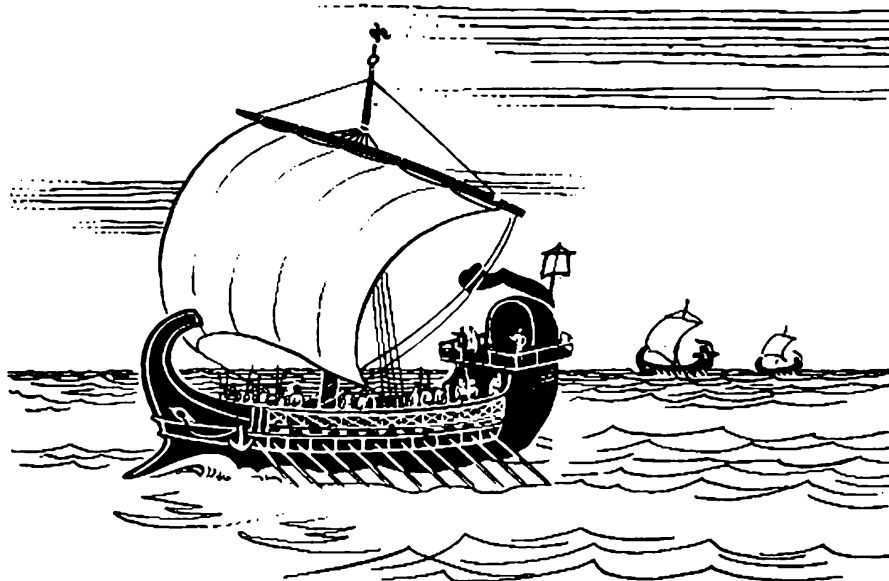
Quid faciet Iūlius sī Mēdum invēnerit?

Quōmodo hominēs ā maleficiīs dēterrentur?

Quam fēminam Paris abdūxit?

Quī hominēs ad bēstiās mittuntur?

Cūr Orontēs pedibus stāre nōn potest?

CLASSIS ROMANA

- 1 Ōlim cūncta maria tam īnfēsta erant praedōnibus ut
nēmō nāvigāret sine māximō periculō mortis aut servi-
tūtis. Multī nautae et mercātōrēs, mercibus ēreptīs nā-
vibusque submersīs, ā praedōnibus aut interficiēbantur
5 aut in servitūtem abdūcēbantur. Iī sōlī quī magnam
pecūniam solvere potuerant servitūte liberābantur. Ipse
Gāius Iūlius Caesar, cum adulēscēns ex Italiā Rhodum
nāvigāret, ā praedōnibus captus est nec prius liberātus
quam ingēns pretium solvit.
- 10 Nec solum nautae, sed etiam incolae ōrae maritimae
īnsulārumque in metū erant. Nōnnūllae īnsulae ab inco-
lis dēsertae erant, multa oppida maritima ā praedōnibus
capta. Tanta enim erat vīs et audācia eōrum, ut vim
Rōmānōrum contemnentēs etiam portūs Italiae oppug-
15 nārent.

nāvēs longae

cūnctus -a -um = omnis,
tōtus; *pl* = omnēs
īnfēstus -a -um: (locus)
īnfēstus ↔ tūtus
servitūs -ūtis *f* (<servus)
↔ libertās

sub-mergere = mergere
(sub aquam)

liberāre + *abl* = 1. ab/ex

incola -ae *m/f* = quī/quae
incolit

(oppidum) capere = ex-
pugnāre
vīs *f*, *acc* vim, *abl* vī
= potestās
audācia -ae *f* < audāx
contemnere = parvī aes-
timāre, nōn timēre

mare Tūscum = mare
Inferum

in-opia -ae *f* ↔ cōpia

crēscere = augērī

cārus -a -um = magnī
pretiī

populus -ī *m* = cūctī
civēs

classis -is *f* = nāvium
numerus

adversus = contrā

ēgregius -a -um = melior
cēteris, optimus

prae-pōnere (+ *dat*)

proximus -a -um *sup*
(*comp* propior -ius)

< prope; + *dat*: p.
Rōmae

ali-quot *indēcl* = com-
plūrēs (nesciō quot)

vincere vīcisse victum
victōria -ae *f* < vincere
gēns gentis *f*

Aegyptiū -ōrum *m pl*
commūnis -e = nōn

ūnīus sed omnium
grātus -a -um = quī

placet, optātus
nūntius = quod nūntiātur
minuī coeptum est = mi-
nuī coepit

summus : māximus

vīlis -e ↔ cārus

victor -ōris *m* = quī vīcit

fit = accidit

Quoniam igitur propter vim atque multitudinem
praedōnum nē mare Tūscum quidem tūtum erat, pa-
rum frūmentī ex Siciliā et ex Āfricā Rōmam advehēbā-
tur. Ita māxima inopia frūmentī facta est, quam ob rem
pretium frūmentī semper crēscēbat. Postrēmō, cum 20
iam tam cārum esset frūmentum ac pānis ut multī
pauperēs inopiā cibī necessārii perīrent, populus Rōmā-
nus ūnō ōre postulāvit ut ūniversa classis Rōmāna ad-
versus hostēs illōs audācissimōs mitterētur. Ergō
Gnaeus Pompēius, dux ēgregius, classī praepositus est. 25
Quī primum ē marī Tūscō, quod mare proximum Rō-
mae est, et ex Siciliā, insulā Italiae proximā, praedōnēs
pepulit, tum eōs in Āfricam persecūtus est. Dēnique,
aliquot nāvibus in Hispāniam missīs, ipse cum classe in 30
Asiam profectus praedōnēs quōs ibi invēnit brevī tem-
pore omnēs vīcit. Hāc victōriā ēgregiā omnēs gentēs, ab
Hispānis ūsque ad Aegyptiōs Iūdaeōsque, commūnī pe-
rīculō liberātae sunt. Simul atque grātus nūntius dē eā
victōriā grātissimā Rōmam pervēnit, pretium frūmentī
minuī coeptum est; victīs enim praedōnibus, nautae 35
sine metū per maria, quae omnium gentium commūnia
sunt, nāvīgābant. Rōmae igitur ex summā inopiā re-
pente māxima frūmentī cōpia facta est ac pānis tam vīlis
fuit quam antea fuerat — id quod populō Rōmānō grā-
tissimum fuit. Pompēium victōrem cūctus populus 40
Rōmānus summīs laudibus affēcit.

Ex eō tempore rārō fit ut nāvis praedōnum in marī

Internō appāreat, nam classēs Rōmānae, quae cūncta
 maria percurrunt, nāvēs mercātōriās atque ōram mariti-
 45 mam dīlīgenter tuentur. Mare Internum iterum ‘nos-
 trum mare’ iūre appellātur ā Rōmānīs. Neque tamen
 classis Rōmāna omnēs nautās quī ubīque nāvīgant tuērī
 potest. Adhūc supersunt aliquot praedōnēs maritimī,
 quī tantā audāciā sunt ut nē armīs quidem Rōmānōrum
 50 dēterreantur.

Amīcī nostrī in marī Tūscō nāvīgantēs tālēs praedō-
 nēs audācissimōs nāvem suam persequī arbitrantur.
 Cūnctī perturbātī sunt. Etsī nautae omnibus vīribus
 rēmīgant, tamen illa nāvis, ventō secundō adiuvante,
 55 magis magisque appropinquat.

Caelum nūbilum suspiciēns gubernātor optat ut ven-
 tus in adversum vertātur. Is enim nautās suōs tam vali-
 dōs esse crēdit ut nūlla alia nāvis rēmīs sōlīs ācta nāvem
 suam cōsequī possit.

II Intereā Lȳdia genua flectit et Deum precātur ut sē
 adiuvet: “Pater noster quī es in caelīs! Fīat voluntās tua!
 Sed liberā nōs ā malō!”

Mēdus autem gladium brevem, quem adhūc sub
 veste occultāvit, ēdūcit et “Equidem” inquit “nōn iner-
 65 mis occīdar. Sī praedōnēs mē armīs petīverint, omnibus
 vīribus repugnābō! Fortēs fortūna adiuvat, ut āiunt.”

Tum vērō Lȳdia “Converte gladium tuum” inquit “in
 locum suum! Omnēs enim quī cēperint gladium, gladiō
 perībunt, ut ait Chrīstus.”

internus -a -um < intrā;
 mare I.um (intrā fretum
 ōceanī) = mare nostrum
 per-currere
 mercātōrius -a -um
 < mercātor
 tuērī = tūtum facere,
 cūstōdire
 iūre : rēctē, vērē
 ubī-que = omnī locō

super-esse = reliquus
 esse
 tantā audāciā esse = tam
 audāx esse

vīrēs -ium *fp* < vīs
 rēmīgare = nāvem rēmīs
 agere
 ad-iuvāre = iuvāre

nūbilus -a -um ↔ se-
 rēnus
 adversus -a -um: (ven-
 tus) a. ↔ secundus
 agere ēgisse āctum

inter-eā = interim
 flectere -xisse -xum
 voluntās -ātis *f* < velle;
 v. tua = quod tū vīs
 [Matth. 6.9,10,13]

ē-dūcere
 in-ermis -e ↔ armātus

re-pugnāre = contrā
 pugnāre

[Matth. 26.52]

dōnec = dum, tam diū
quam

ab aliquō petere = ali-
quem rogāre

dis-suādēre ↔ persuā-
dēre
neu = nē-ve
re-sistere (+ *dat*) = re-
pugnāre
opus esse + *abl*

prae-ferre: mortem servi-
tūtī p. = morī malle
quam servīre
haud sciō an dixerim
= fortasse dixī
cārus = quī diligitur

grātia -ae *f* = rēs grāta,
beneficium

pecūniae grātiā = ob grā-
tiam pecūniae, pecū-
niae causā
sēstertium = sēstertiōrum

of-ferre ob-tulisse ob-
lātum = sē datūrum
esse dicere/ostendere

red-imere -ēmisse -ēmp-
tum <red- + emere

“Sed tē quoque” inquit Mēdus “gladiō meō dēfen- 70
dam. Nōlō tē ā praedōnibus occīdī spectāre inermis.
Dōnec ego vīvam, nēmō tibi nocēbit!”

Sed Lȳdia, quae Mēdum ut fūrem contemnit, “Nōn ā
tē” inquit, “sed ā Deō auxilium petō. Is sōlus nōs tuērī
potest.” 75

Item gubernātor multīs verbīs Mēdō dissuādēre cōnā-
tur nē gladium ēdūcat neu praedōnibus vī et armīs resis-
tat: “Quid opus est armīs? Tanta est vīs praedōnum ut
nūllō modō iīs resistere possīmus. Neque praedōnēs
nautās inermēs occīdunt, cum eōs magnō pretiō servōs 80
vēndere possint.”

Mēdus: “Iamne oblītus es quid modo dixeris? Dixistī
enim ‘tē mortem servitūtī praeferre’.”

Gubernātor: “Haud sciō an ego ita dixerim, sed pro-
fectō libertās mihi vītā cārīor est. Nihil libertātī prae- 85
ferō. Quam ob rem omnem pecūniam meam praedōni-
bus dabō, sī libertātem mihi reddent. Hanc grātiam
sōlam ab iīs petam.”

Mēdus: “Certē praedōnēs pecūniam tibi ēripiant, sed
fēlix eris sī pecūniae grātiā vītae tuae parcent.” 90

Gubernātor: “Sī necesse erit, decem mīlia sēstertium
praedōnibus offerre possum. Quod ipse nōn possideō
amīcī meī prō mē solvent.”

Mēdus: “Ergō nūlla spēs est mihi, quī nec ipse pecū-
niam habeō nec amīcum tam pecūniōsum, ut mē ē ser- 95
vitūte redimere possit aut velit.”

Tum mercātor “Mihi quidem” inquit “multī sunt
amīcī pecūniōsī, sed valdē dubitō num pecūniā suā mē
redimere velint. Fortūnā adversā amīcīs fidendum nōn
100 est! Namque amīcī, quōs in rēbus secundīs multōs ha-
bēre vidēmur, temporibus adversīs nōbīs dēsunt. Duōs
versūs reminīscor ē carmine quod dē hāc rē scrīpsit
poēta quīdam:

Dōnec eris fēlix, multōs numerābis amīcōs.

105 *Tempora sī fuerint nūbila, sōlus eris!”*

Gubernātor: “Nesciō quī poēta ista scrīpserit. Tūne
nōmen eius meministī?”

Mercātor: “Illōs versūs scrīpsit Ovidius, poēta ēgre-
gius, nisi memoria mē fallit. Quī ipse, cum fortūnā ad-
110 versā premerētur, ab amīcīs suīs dēsertus erat.”

Gubernātor: “Nōn vērū est quod dīxit Ovidius.
Nam etsī rāra est vēra amīcītia ac fidēs, nōn omnēs
amīcī sunt falsī seu infidī. Multō melius Ennius poēta:

Amīcus certus in rē incertā cernitur.

115 Certus ac vērū amīcus est quī numquam amīcō suō
deest seu secunda seu adversa fortūna est. Mihi vērō
multī sunt tālēs amīcī, quī semper mihi aderunt in rē-
bus adversīs, seu pecūniā seu aliā rē mihi opus erit. Ipse
enim saepe amīcīs meīs affuī, nēmō amīcus umquam
120 frūstrā auxiliū ā mē petīvit. Ergō omnēs mihi grātī
sunt prō beneficiīs.”

Mercātor: “Aliud est grātiam habēre, aliud grātiam
referre. Nōn omnēs quī tibi prō beneficiīs grātias agunt,

velle, *coni praes:*
velim velimus
velis velitis
velit velint
adversa fortūna = mala
fortuna

de-esse (+ *dat*) = auxi-
lium nōn ferre
re-minīscī ↔ oblivīscī

poēta -ae *m/f* = quī/quae
carmina scrībit
(multōs) numerāre: ha-
bēre
nūbila : adversa
[Ovidius: *Trīstia I. 9.5-6*]

meminisse (*perf*) =
memoriā tenēre
(↔ oblitus esse)

premere : malā rē
afficere

amīcītia -ae *f* < amīcus
fidēs = animus fidus
seu = sive

(amīcus) certus : fidus

ad-esse (+ *dat*) = auxi-
lium ferre (↔ deesse)

ad-esse af-fuisse (< ad-
fuisse)
mihi grātus = quī mihi
bene vult prō beneficiō;
g. esse = grātiam (: ani-
mum grātum) habēre
grātiam re-ferre = g. am
prō grātīā reddere
grātias agere = dīcere
'sē grātiam habēre'

meminisse + *gen/acc*: m.
hominis, m. rei/rem

ali-quandō = aliquō tem-
pore (nesciō quandō)

nē quis = nē aliquis,
nē quisquam

pīrāta -ae *m* = praedō
maritimus

mūtuus -a -um: pecūnia
mūtua = pecūnia quae
reddenda est
condiciō -ōnis *f* = lēx
inter duōs statūta
diēs *f* = tempus statūtum

ipsī posteā, sī opus fuerit, grātiā tibi referent. Facile
est grātiās agere prō beneficiis, nec vērō quidquam dif- 125
ficilius esse vidētur quam beneficiōrum meminisse.”

Gubernātor: “Sed ego ipse soleō amīcis meīs grātiā
referre. Numquam beneficiū oblītus sum, semper pecū-
niā acceptam reddidī.”

Hīc Mēdus “Ergō” inquit “melior es amīcus quam ille 133
quem ego aliquandō ē servitūte redēmī.”

Gubernātor: “Mīror unde pecūniā sūmpseris ut
aliōs redimerēs, cum tē ipse redimere nōn possīs.”

Lȳdia: “Ego mīror cūr id mihi nōn nārrāveris.”

Mēdus: “Nihil cuiquam nārrāvī dē eā rē, nē quis mē 135
glōriōsum exīstimāret. Sed quoniam omnēs mē quasi
servum scelestum contemnit, nārrābō vōbīs breviter
quōmodo amīcum ē servitūte redēmerim atque ipse ob
eam grātiā servus factus sim:

“Cum homō liber Athēnīs vīverem, ā quōdam amīcō 140
epistulam accēpī quā ille mihi nūntiāvit ‘sē ā pīrātīs cap-
tum esse’ ac mē per amīcitiā nostrā ōrāvit ut sē ē
servitūte redimerem magnum pretium solvendō. Cum
autem tantum pecūniā nōn habērem, necesse fuit pe-
cūniā mūtuā sūmere. Ergō virum dīvitem adiī, quī 145
mihi omnem pecūniā mūtuā dedit hāc condiciōne,
ut annō post ad certam diem omnia sibi redderentur.
Pecūniā solūtā, amīcus meus ā pīrātīs liberātus grātiās
mihi ēgit prō beneficiō, ac simul mihi prōmīsīt ‘sē intrā
annum omnem pecūniā redditūrum esse’ — sed annō 150

post nē assem quidem ab eō accēperam! Diē ad solven-
 dum cōstitutā, cum pecūniam dēbitam solvere nōn
 possem, homō ille dīves mē in carcerem mīsīt et aliquot
 diēbus post servum vēndidit. — Sed nesciō cūr hoc
 155 vōbīs nārrāverim, nec enim sine māximō dolōre eius
 temporis reminīscor cum in patriā liber inter cīvēs libe-
 rōs versārer. Utinam aliquandō liber patriam videam!
 Sed frūstrā hoc optō, nam iam illī pīrātae eam spem
 mihi ēripiēt, idque eōdem diē quō ab amicā meā dēser-
 160 tus sum!” Hoc dīcēns Mēdus ānulum quem Lȳdia ab-
 icere voluit prae sē fert.

Gubernātor: “Nē dēspērāveris! Fortasse ānulō istō
 aureō tē redimere poteris. Namque avārī atque aurī cu-
 pidī sunt omnēs pīrātae. Magna est vīs aurī.”

165 Mēdus ānulum parvum aspiciēns “Putāsne” inquit
 “mē tam parvī aestimārī ā pīrātīs?”

Gubernātor: “Nōn omnēs hominēs parī pretiō aesti-
 mantur. Scīsne quantum pīrātae ā Iūliō Caesare captō
 postulāverint? Vīgintī talenta postulāvērunt, id est
 170 prope quīngenta mīlia sēstertium. At Caesar, vir super-
 bus, cum id parum esse cēnsēret, quīnquāgintā talenta
 pīrātīs obtulit, simul vērō supplicium iīs minātus est!
 Tum praedōnibus quasi servīs suīs imperāvit ut tacē-
 rent neu somnum suum turbārent — ita Caesar praedō-
 175 nēs contemnēbat, cum in eōrum potestāte esset. Ubi
 primum redēptus est, ipse nāvēs armāvit et captōs
 praedōnēs in crucem tollī iussit.”

cōn-stituere = statuere

reminīscī + *gen/acc.*: r.
 hominis, r. rei/rem
 utinam (+ *conī*) = optō
 ut

prae sē ferre = ante sē
 tenēre, ostendere
 nē dēspērāveris! = nōlī
 dēspērāre!

talentum -ī n (pecūnia
 Graeca) = XXIV mīlia
 sēstertium
 superbus -a -um = quī
 aliōs contemnit

minārī (+ *dat*) = poenam
 prōmittere

cum... esset : quam-
 quam ... erat
 ubi primum + *perf*
 = cum primum
 armāre = armīs parāre

utinam nē = optō nē

nē abiēceris! = nōlī
abicere!

meā grātiā = meā causā

hōc nihil grātius = nihil
grātius quam hoc

nāvis longa = nāvis ar-
māta (ē classe Rōmānā)
nē timueritis! = nōlīte
timēre!

dē-sistere = dēsistere
tollere sus-tulisse
sub-lātum

Mēdus: “Nōn sum tam superbus ut mē cum Caesare comparandum esse putem. Utinam nē pīrātae mē ut servum fugitīvum occīdant! Vērum hōc ānulō sī quis 180 servārī potest, nōn ego, sed amīca mea servanda est. Ecce ānulum reddō tibi, Lȳdia. Nē eum abiēceris! Utinam ille ānulus vītā tuam servet!”

Lȳdia ānulum oblātum accipit et “Grātiās tibi agō” inquit, “sed quōmodo tua vīta servābitur?” 185

“Id nōn cūrō” inquit Mēdus, “nec enim mortem metuō, sī tē salvam esse sciō.”

Tum Lȳdia “Ō Mēde!” inquit, “Nunc dēmum intellegō mē tibi vītā cārīōrem esse. Ignōsce mihi quod tē accūsāvī! Omnia meā grātiā fēcistī. Quōmodo tibi grā- 190 tiam referam?”

Mēdus: “Nihil rogō, nisi ut mē amēs ita ut mē amābās. Hōc nihil grātius mihi fierī potest.”

Lȳdia nihil respondet, sed Mēdum complectitur atque ōsculātur. Quid verbīs opus est? 195

Intereā gubernātor in mare prōspicit et “Quid hoc?” inquit, “Aliae nāvēs illam sequuntur. Tot nāvēs praedōnēs nōn habent. Nāvēs longae sunt, quae mare percurrunt, ut nōs ā pīrātīs tueantur. Nē timueritis, amīcī!”

Mercātor: “Sed cūr illae nōs persequuntur?” 200

Gubernātor: “Quia tamquam praedōnēs ab iīs fugimus. Rēmōs tollite, nautae!”

Nautae statim rēmigāre dēsistunt ac rēmīs sublātīs nāvēs longās salūtant. Classis celeriter appropinquat.

205 Iam militēs armātī in nāve proximā cernuntur. Lȳdia magnā cum laetitiā classem appropinquantem spectat, sed Mēdus etiamnunc perterritus esse vidētur.

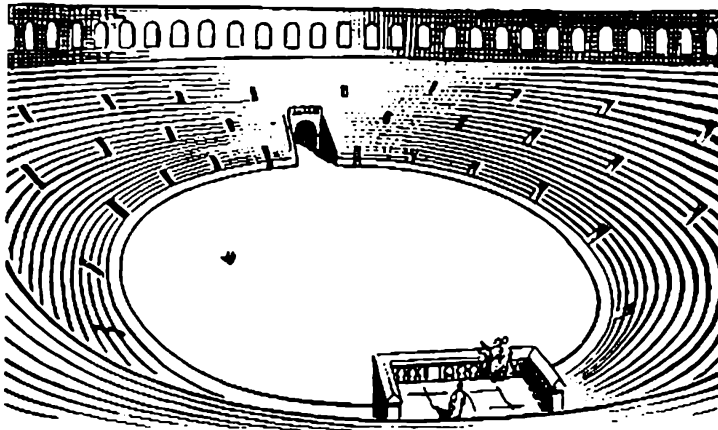
“Nōne laetāris, Mēde” inquit Lȳdia, “quod nōs omnēs ē commūnī periculō servātī sumus?”

210 Mēdus: “Laetor sānē quod vōs servātī estis; sed ego militēs aequē timeō atque pīrātās. Nē oblīta sīs mē servum fugitīvum esse. Timeō nē militēs mē captum Rōmam abdūcant, ut cōram populō ad bēstiās mittar in amphitheātrō. Hoc dominus mihi minārī solēbat.”

215 “Nē timueris!” inquit Lȳdia, “Militēs ignōrant quī homō sīs et quid antea fēceris. Iam nēmō nōs prohibēbit simul in patriam nostram commūnem redīre.”

Intereā nāvēs longae tam prope vērunt ut militēs cognōscant nāvem mercātōriam esse. Itaque persequi dēsistunt atque cursum ad orientem flectunt. Brevi cūncta classis ē cōspectū abit.

— Hīc amīcōs nostrōs in mediō cursū relinquimus. Utinam salvī in Graeciam perveniant! Omnia bona iīs optāmus.

etiam-nunc = adhūc

nē oblīta sīs! = nōli
oblivīscī!

amphitheātrum -ī *n*

nē timueris! = nōli
timēre!

cursum -ūs *m* < currere

amphitheātrum

GRAMMATICA LATINA

225

Coniunctivus

Tempus perfectum

[A] Activum.

laudāverit

Iūlius dubitat num magister Mārcum laudāverit.

-erit

'Laudāverit' est coniunctivus temporis praeteritī perfectī. 230
Coniunctivus perfectī dēsinit in *-erit* (pers. III sing.), quod ad
infinitivum perfectī sine *-isse* adicitur.

Exempla: [1] recitāv|erit; [2] pārū|erit; [3] scrīps|erit; [4]
audīv|erit.

[1] recitāv|erim
recitāv|eris
recitāv|erit
recitāv|erimus
recitāv|eritis
recitāv|erint

Pater filium interrogat 'num bonus discipulus fuerit: num 235
magistrō pārūerit, attentē audīverit, rēctē scrīpserit et pulchrē
recitāverit.'

[2] pārū|erim
pārū|eris
pārū|erit
pārū|erimus
pārū|eritis
pārū|erint

Pater: "Audīsne? Interrogō tē 'num bonus discipulus fue-
ris, num magistrō pārūeris, attentē audīveris, rēctē scrīpseris et
pulchrē recitāveris'." Filius: "Iam tibi dīxī 'mē industrium 240
fuisse.' Quārē igitur mē interrogās 'num bonus discipulus
fuerim, num magistrō pārūerim, attentē audīverim, rēctē scrīp-
serim et pulchrē recitāverim'? Crēde mihi! Nē dubitāveris dē
verbīs meis!"

[3] scrīps|erim
scrīps|eris
scrīps|erit
scrīps|erimus
scrīps|eritis
scrīps|erint

Parentēs filiōs interrogant 'num bonī discipulī fuerint: num 245
magistrō pārūerint, attentē audīverint, rēctē scrīpserint et pul-
chrē recitāverint.'

[4] audīv|erim
audīv|eris
audīv|erit
audīv|erimus
audīv|eritis
audīv|erint

Parentēs: "Audītisne? Interrogāmus vōs 'num bonī disci-
pulī fueritis, num magistrō pārūeritis, attentē audīveritis, rēctē
scrīpseritis et pulchrē recitāveritis'." Filiī: "Iam vōbīs dīximus 250
'nōs industriōs fuisse.' Quārē igitur nōs interrogātis 'num
bonī discipulī fuerimus, num magistrō pārūerimus, attentē
audīverimus, rēctē scrīpserimus et pulchrē recitāverimus'? Crē-
dite nōbīs! Nē dubitāveritis dē verbīs nostrīs!"

fu|erim fu|erimus
fu|eris fu|eritis
fu|erit fu|erint

nē dubitāveris! = nōlī
dubitāre!
nē dubitāveritis! =
nōlite dubitāre!

-erim -erimus

-eris -eritis

-erit -erint

Singularis Pluralis

255

Persōna prīma -erim -erimus

Persōna secunda -eris -eritis

Persōna tertia -erit -erint

[B] Passivum.

260 Pater dubitat num filius ā magistrō laudātus sit.

Pater: “Tūne ā magistrō laudātus es?” Fīlius: “Nesciō num laudātus sim!” Pater: “Quōmodo nescīs num laudātus sīs ā magistrō?” Fīlius: “Nesciō quid ab eō dictum sit, nam in lūdō dormīvī!”

laudāt		us sim
laudāt		us sīs
laudāt		us sit
laudāt		ī sīmus
laudāt		ī sītis
laudāt		ī sint

265 Pater dubitat num filii ā magistrō laudātī sint.

Pater: “Vōsne ā magistrō laudātī estis?” Fīlii: “Nescīmus num laudātī sīmus!” Pater: “Quōmodo nescītis num laudātī sītis?” Fīlii: “Nescīmus quid magister dīxerit, nam in lūdō dormīvimus!”

270

*Singulāris**Plūrālis**Persōna prīma* laudātus sim laudātī sīmus*Persōna secunda* laudātus sīs laudātī sītis*Persōna tertia* laudātus sit laudātī sint

-tus		sim	-tī		sīmus
-ta		sīs	-tae		sītis
		sit			sint
-tum		sit	-ta		sint

PENSVM A

Dominus dubitat num pāstor ovēs bene cūrāv-. Dominus: “Dīc mihi, pāstor, utrum in campō dormīv- an vigilāv-.” Pāstor: “Mīror cūr mē interrogēs utrum dormīv- an vigilāv-. Semper officium meum faciō.” Dominus: “Ergō dīc mihi cūr herī ovis ē grege aberrāv- ac paene ā lupō capta s-.” Pāstor mīrātur unde dominus hoc audīv-.

Iūlius servōs interrogat num Mēdum vīd-. Servi: “Nescīmus quō fūg-, ut tibi dīximus. Cūr nōs interrogās num eum vīd-?” Iūlius: “Id interrogō, quia dubitō vērumne dīx-!”

Verba: vincere -isse -um; agere -isse -um; flectere -isse -um; offerre -isse -um; redimere -isse -um; tollere -isse -um; adesse -isse.

PENSVM B

Priusquam Pompēius, dux — [= optimus], — Rōmānae praepositus est, — [= omnia] maria — erant praedōnibus, quī Rōmānōs ita — ut etiam portūs Italiae oppugnārent. Tanta erat — praedōnum ut nēmō iīs — posset. Nēmō sine metū

Vocābula nova:

servitūs
incola
vīs
vīrēs
audācia
inopia
populus
classis
victōria
gēns
victor
vīrēs
voluntās
grātia
poēta
amīcitia
pīrāta
condiciō
talentum
amphitheātrum
cursus
cūctus
īnfēstus
cārus
ēgregius
proximus
commūnis

grātus
 vīlis
 internus
 mercātōrius
 nūbilus
 adversus
 inermis
 mūtūus
 superbus
 submergere
 contemnere
 praepōnere
 percurrere
 tuērī
 rēmigāre
 adiuvāre
 flectere
 ēdūcere
 repugnāre
 dissuādēre
 praeferre
 offerre
 redimere
 reminiscī
 meminisse
 referre
 minārī
 armāre
 dēsistere
 aliquot
 ubīque
 aliquandō
 intereā
 etiamnunc
 dōnec
 neu
 seu
 utinam

mortis aut — nāvīgābat. — [= complūrēs] insulae ab — relinquēbantur. Rōmae frūmentum tam — erat ut multī pauperēs fame (= — cibī) perīrent.

Pirātae, quī — [= aliquō tempore] Caesarem cēperant, xx talenta — [= sīve] D milia sēstertium ab eō postulāvērunt, sed Caesar, vir —, L talenta iīs —. Tantō pretiō Caesar — est.

Omnēs amīcī prō beneficiīs — agunt, sed paucī postea — referre volunt. Vēra — rāra est. Difficile est beneficiōrum —. Fortēs fortūna —.

PENSVM C

Cūr Pompēius classī Rōmānae praepositus est?

Cūr amīcī nostrī ab alterā nāve fugiunt?

Utrum ventus secundus an adversus est?

Quantum gubernātor pirātīs offerre potest?

Num ipse tantum pecūniae possidet?

Quandō vērus amīcus cognōscitur?

Quōmodo Mēdus servus factus est?

Cūr Mēdus adhūc nihil nārrāvit de eā rē?

Suntne praedōnēs quī eōs persequuntur?

Cūr Mēdus etiamnunc perterritus est?

Quō nāvēs longae cursum flectunt?

EXERCITVS ROMANVS

1 Exercitus Rōmānus ūniversus cōstat ex legiōnibus
 duodētrīgintā, quae in dēnās cohortēs dīviduntur. In
 singulīs legiōnibus sunt sēna vel quīna vel quaterna mī-
 lia mīlitum, quī omnēs civēs Rōmānī sunt. Praetereā
 5 magna auxilia exercituī adiunguntur. Auxilia sunt pedi-
 tēs equitēsque ex prōvinciīs, quī arma leviōra, sicut ar-
 cūs sagittāsque, ferunt. Legiōnāriū sunt peditēs scūtīs,
 gladiīs pīlīsque armātī.

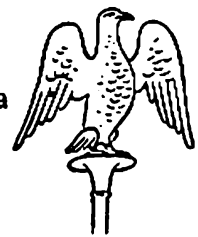
Signum legiōnis est aquila argentea, quae in itinere
 10 ante agmen fertur. In itinere cohortēs alia post aliam in
 longō ōrdine prōgrediuntur. Tālis ōrdō mīlitum prōgre-
 dientium dīcitur agmen. Cum agmen ad hostēs pervē-
 nit, sī tempus et locus idōneus est ad pugnandum, co-
 hortēs in trēs ōrdinēs īnstruuntur. Exercitus ita īnstrūc-
 15 tus aciēs appellātur. Ante proelium dux exercitūs mīli-
 tēs suōs hortātur ut fortiter pugnent. Tum peditēs prō-

agmen -inis *n*legiō -ōnis *f*

cohortis -rtis *f*
 dēnī -ae -a = X et X...
 sēnī -ae -a = VI et VI...
 quīnī -ae -a = V et V...
 quaternī -ae -a = IV et
 IV...
 auxilia -ōrum *n pl*
 ad-iungere = addere

legiōnārius -a -um < le-
 giō; *m* = mīles *l*.

aquila

ōrdō -inis *m*
 prō-gredī -ior = prō-
 cedere
 idōneus -a -um = con-
 veniēns
 īnstruere -ūxisse -ūctum
 aciēs -ēī *f*
 proelium -ī *n* = pugna
 exercituum
 hortārī = monēre
 prō-currere -currisse

mittere = iacere

caedere = pulsāre; (gladiō) c. = occidere
 imperātor -ōris *m* = quī
 imperat (titulus ducis)
 circum-dare = cingere
 (locum) mūnīre = vāllō
 /mūrō circumdare
 suprā (*adv*): in cap. XII
 com-memorāre = me-
 morāre
 aetās -ātis *f* = annī quōs
 aliquis vixit
 mīlitāris -e < mīles
 puer VII annōs nātus
 = puer VII annōrum

velle, *coni imperf*:
 vellem vellēmus
 vellēs vellētis
 vellet vellet

studēre (+ *dat*): litterīs
 s. = studiōsus esse lit-
 terārum (: legendī)
 studium -ī *n* < studēre

cōgere co-ēgisse -āctum
 (< co- + agere) = vī
 persuādēre

stipendium -ī *n* = mercēs
 mīlitis; s. merēre = mī-
 litāre
 prō ↔ contrā

virtūs -ūtis *f* < vir;
 (mīlitis) v. = animus
 fortis

pūblicus -a -um (< popu-
 lus) ↔ prīvātus -a -um

(epistulam) dare = mit-
 tere
 praecipuē = prae cēteris
 rēbus, māximē

currunt et primum pīla in hostēs mittunt, deinde eōs
 gladiīs caedunt. Hostibus proeliō victīs, dux ā mīlitibus
 ‘imperātor’ salūtātur. Vesperī exercitus locō ad dēfen- 20
 dendum idōneō castra pōnit, quae vāllō et fossā circum-
 dantur. Ita mūniuntur castra Rōmāna.

Aemilius, frāter Aemiliae minor, quem suprā com-
 memorāvimus, ā primā aetāte studiōsus fuit reī mīlitā-
 ris. Iam puer septem annōs nātus gladiōs ligneōs et ar- 25
 cūs sagittāsque sibi faciēbat, ut cum aliīs puerīs eius-
 dem aetātis proelia lūderet. Septendecim annōs nātus ā
 patre interrogātus ‘quid tum discere vellet?’ fīlius statim
 respondit ‘sē nihil nisi rem mīlitārem discere velle.’ Vo-
 luntās filiī patrī haud placēbat, cum ipse litterīs studēret
 neque ūllum aliud studium filiō suō dignum esse arbi- 30
 trārētur. Cum vērō fīlius nūllō modō contrā voluntātem
 ad studium litterārum cōgī posset, pater eum ūnā cum
 Pūbliō Valeriō, adulēscēte eiusdem aetātis, in Germā-
 niam ad exercitum Rōmānum mīsīt, ut apud ducem
 quendam ēgregium stipendia mereret. Ibi Aemilius prō 35
 patriā pugnāns iam magnam glōriam mīlitārem sibi
 quaesīvit. Virtūs eius ēgregia ab omnibus laudātur.

Et pater et soror Aemiliū frequentēs epistulās ad fī-
 lium et frātre suum mittunt. Pater māximē dē rēbus
 pūblicīs scrībit, sed Aemilia dē rēbus prīvātīs, ut dē 40
 liberīs suīs et dē convīviīs, scrībere solet. Epistulae quās
 Aemilius ad patrem dat praecipuē dē glōriā et virtūte
 mīlitārī sunt, sed ex iīs litterīs prīvātīs quās Aemilia

nūper ā frātre suō accēpit plānē appāret eum iam vītā
 45 mīlitārī fatīgātum esse. Ecce litterae novissimae, quās
 Aemilia prīdiē kalendās Iūniās ā frātre accēpit et posterō
 diē in convīviō recitāvit:

II “Aemilius sorōrī suae cārissimae s. d.

Hodiē dēmum mihi allāta est epistula tua quae a. d.
 50 VII kal. Māi. scrīpta est, id est ante vīgintī diēs. Quam
 tardus est iste tabellārius! Celsī sānē et arduī montēs
 Germāniam ab Italiā disiungunt, ac difficillimae sunt
 viae quae trāns Alpēs ferunt, sed tamen celer tabellārius
 idem iter quīndecim ferē diēbus cōnficere potest, ut
 55 tabellārīi pūblicī quibus ūtitur dux noster. Ego vērō
 istum tabellārium properāre docēbō, cum meās litterās
 ad tē referet.

Sed quamquam tardē advēnit, grātissima mihi fuit
 tua epistula magnōque cum gaudiō ex eā cognōvī tē et
 60 Iūlium et liberōs vestrōs, quōs valdē dīligō, bonā valē-
 tūdine fruī. Cum epistulās tuās legō, apud vōs in Al-
 bānō esse mihi videor, neque in hāc terrā frīgīdā inter
 hominēs barbarōs. Tum, nesciō quōmodo, ita permoe-
 veor ut lacrimās vix teneam — ita patriam et amīcōs
 65 meōs dēsīderō.

Ō, quam longē absum ab Italiā et ab iīs omnibus quōs
 praecipuē dīligō! Utinam ego Rōmae essem aut tū apud
 mē essēs! Cum Dānuvium flūmen aspiciō, quod praeter
 castra nostra fluit, dē Tiberī cōgitō atque dē Rōmā.

70 Quandō tē aspiciam, urbs pulcherrima? Utinam hic am-

appāret = plānum est,
 intellegitur
 fatīgāre = fessum facere

prī-diē = diē ante
 posterus -a -um (< post)
 = sequēns

s. d. = salūtem dicit
 a. d. VII kal. Māi. =
 ante diem septimum
 kalendās Māiās
 arduus -a -um:

mōns
 arduus

Alpēs -ium *f pl*: montēs
 Eurōpae altissimī
 ferē = circiter

properāre = celeriter
 ire/agere
 re-ferre

gaudium -ī *n* (< gaudere)
 = laetitia
 valētūdō -inis *f* < valere

Albānum -ī *n* = prae-
 dium Albānum

dēsīderāre: amīcōs *d.* =
 dolere sē abesse ab
 amīcīs

castra
 →
 praeter castra

amnis -is *m* = flūmen

trāns-ferre

Venus est Mercuriū soror
(pater utrūque Iup-
piter)

rīdulus -a -um
= rīdendus
ef-fundere < ex + fun-
dere

cupidus patriae videndae
= cupidus patriam vi-
dendī
prae-stāre: officium p.
= officium facere

trāns-īre -iisse

tam-diū ... quam-diū
= tam diū ... quam
citrā ↔ ultrā *prp + acc.*

ultrā flūmen

ūnī -ae -a: ūnae litterae
= ūna epistula
trīnī -ae -a: trīnae lit-
terae = trēs epistulae
quaternae litterae =
quattuor epistulae

in scrībendō
in epistulīs scrībendīs

ad scrībendum
ad epistulam scrībendam

nis Tiberis esset et haec castra essent Rōma!

Sed frūstrā haec optō, cum nēmō nisi deus ita subitō
in alium locum trāsferrī possit. Sī Mercurius essem
ālāsque habērem, ventō celerius trāns montēs amnēsque
in Italiam volārem, ubi Venus, soror mea pulcherrima, 75
frātre rīdēns reciperet.

Rīdēbis certē, mea soror, nec sine causā, nam rīdicu-
lum est tālēs rēs optāre, nec lacrimās effundere mīlitem
deceat, cuius officium est sanguinem effundere prō pa-
triā. Ego vērō, etsī cupidus sum patriae videndae, offi- 80
cium meum praestābō sicut cēterī mīlitēs Rōmānī, quō-
rum magnus numerus in Germāniā est. Nisi nōs hīc
essēmus finēsque imperiī dēfenderēmus, hostēs celeri-
ter Dānuvium et Alpēs trānsirent atque ūsque in Italiam
pervenirent, nec vōs in Latiō tūtī essētis. Nē hoc fiat, 85
legiōnēs Rōmānae hīc sunt ac tamdiū remanēbunt
quamdiū hostis armātus seu citrā seu ultrā Dānuvium
flūmen reliquus erit.

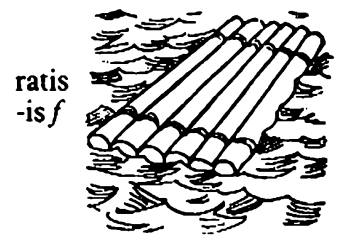
Quoniam igitur ipse ad tē properāre nōn possum,
litterās ad tē scrībere properō. Quaeris ā mē cūr tibi 90
ūnās tantum litterās scrīpserim, cum interim trīnās qua-
ternāsve litterās ā tē accēperim. Haud difficile est mē
excūsāre, quod neglegēns fuerim in scrībendō. Sī mihi
tantum esset ōtiū quantum est tibi, in epistulīs scrībēn-
dīs nōn minus dīligēns essem quam tū. Sed cum per 95
complūrēs mēnsēs vix tempus habuerim ad dormien-
dum, facile intellegēs nūllum mihi ōtium fuisse ad epis-

tulam scribendam. Prope cotidie aut Germani castra nostra oppugnaverunt aut nos impetus fecimus in illis.

100 Hodie vero nullum hostem armatum citra flumen videmus. Magnus numerus eorum aut caesus aut captus est a nostris, reliqui ultra flumen in magnis silvis latent. Heri enim exercitum Germanorum proelio vicimus. Quod sic factum est:

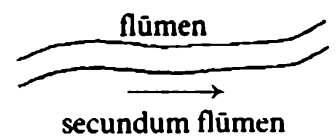
III Media nocte in castra nuntiatum est 'magnum hostium numerum naviculis ratibusque copulatis flumen transiisse celeriterque secundum flumen adversus castra nostra progredi.' Hoc nuntio allato, milites statim convocati sunt. Qui cum arma cepissent et vallum ascendissent, primo mirabantur quamobrem media nocte
110 e somno excitati essent, cum extra vallum omnia tranquilla esse viderentur. Ego quoque dubitare coeperam num nuntius verum dixisset, cum subito paulo ante lucem magnus numerus Germanorum e silvis proximis
115 excurrrens castra nostra oppugnavit. Nostris, cum parati essent ad castra defendenda, illum primum impetum facile sustinuerunt. Nec tamen hostes castra oppugnare destiterunt, sed alii ex aliis partibus etiam atque etiam sub vallum procurrerunt. Cum complures horas ita fortissimae a nostris, ab hostibus constanter ac non timide
120 pugnatum esset, equitatus noster repente porta dextra erumpens impetum in latus hostium apertum fecit. Paulo post, cum plerique hostes se ad equites convertissent, pedites nostri porta sinistra eruperunt. Hostes hac

caedere cecidisse caesum

ratis
-is f
copulare = coniungere

secundum *ppr + acc*: s.
flumen = flumen sequens
con-vocare = in eundem locum vocare
cum... cepissent = postquam cepissent

ante lucem = ante diem

ex-currere

ad defendendum
ad castra defendenda

de-sistere -stitisse
etiam atque etiam = iterum atque iterum

constans, *adv* constanter

pugnatur a nostris = nostri pugnant
erumpere = subito excurrere
pleri- plerae- plera-que = prope omnes
convertere -tisse -sum

diū, *comp* diūtius,
sup diūtissimē

tergum vertere : fugere
rīpa -ae *f* = litus
flūminis

ulterior -ius *comp*
< ultrā; *sup* ultimus
citerior -ius *comp*
< citrā; *sup* citimus
caedēs -is *f* < caedere

dēsīderantur : āmissī
sunt
vulnerāre < vulnus
-eris *n*

incolumis -e = salvus,
integer

numerō superiōrēs
: plūrēs

pāx pācis *f* ↔ bellum

lēgātus -ī *m* = nūntius
pūblicus

rē perturbātī, cum iam longā pugnā fatīgātī essent, im- 125
petum Rōmānōrum ab utrāque parte venientium diū-
tius sustinēre nōn potuērunt, ac post brevem pugnam
terga vertērunt. Cum ad rīpam flūminis fugientēs per-
vērissent, aliī nāviculīs ratibusque sē servāvērunt, aliī
armīs abiectīs in flūmen sē prōiēcērunt, ut natandō ad 130
rīpam ulteriōrem pervenīrent, reliquī omnēs ab equiti-
bus, quī ad eōs persequendōs missī erant, in rīpā cite-
riōre caesī aut captī sunt. Tanta ibi caedēs hostium facta
est ut meminisse horream.

Duo ferē mīlia hominum magnamque armōrum cō- 135
piam hostēs eō proeliō āmīsērunt. Ē nostrīs haud multī
dēsīderantur. Ipse sagittā in brachiō laevō vulnerātus
sum, sed vulnus meum leve est, multī graviōra vulnera
accēpērunt. Nec vērō ūllus mīles legiōnārius ā tergō
vulnerātus est. Plērīque autem mīlitēs nostrī ex tantō 140
proeliō incolumēs sunt.

Hōc proeliō factō, dux victor, cum ā mīlitibus impe-
rātor salūtātus esset, virtūtem nostram laudāvit ‘quod
contrā hostēs numerō superiōrēs fortissimē pugnāvissē-
mus’; ‘tot hominibus ūnō proeliō āmissīs, hostēs brevī 145
arma positūrōs esse’ dīxit. Hīs verbīs māximō gaudiō
affectī sumus, nam post longum bellum omnēs pācem
dēsīderāmus. Hodiē lēgātī ā Germānīs missī ad castra
vērērunt, ut cum imperātōre colloquerentur. Nesciō
an lēgātī pācem petītum vērērunt, sed certō sciō im- 150
perātōrem nostrum cum hoste armātō colloquī nōlle.

Ego cum ceteris hac victoriā gloriōsā gaudeō quidem,
 sed multō magis gaudērem sī amīcus meus Pūblius Va-
 leriū, quōcum primum stipendium meruī, incolumis
 155 esset et mēcum gaudēre posset. Quī cum mihi in hostēs
 prōgressō auxiliū ferre vellet, ipse ex aciē excurrēns
 pilō percussus cecidit. Graviter vulnerātus in castra por-
 tātus est, ubi in manibus meīs ex vulnere mortuus est,
 postquam mē orāvit ut per litterās parentēs suōs dē
 160 morte filiī cōsōlārer. Sed quōmodo aliōs cōsōler, cum
 ipse mē cōsōlārī nōn possim? Fateor mē lacrimās effū-
 disse cum oculōs eius clausissem, sed illae lacrimae et
 mīlitem et amīcum decēbant, etenim malus amīcus fuis-
 sem, nisi lacrimās effūdissem super corpus amīcī mor-
 165 tuī, cum ille sanguinem suum prō mē effūdisset.

Utinam patrem audivissem, cum mē ad studium litte-
 rārum hortārētur! Sed tum litterās et studiōsōs litterā-
 rum dēspiciēbam. Poētās ut hominēs ōtiōsōs ōderam,
 praecipuē Tibullum, quī vītam rūsticā atque ōtiōsam
 170 laudābat, vītam mīlitārem dēspiciēbat. Mīrābar cūr ille
 poēta mortem gloriōsam prō patriā 'dīram' vocāret et
 ēnsēs quibus patria dēfenditur 'horrendōs', ut in hīs
 versibus, quōs senex magister etiam atque etiam nōbīs
 recitābat:

175 *Quis fuit horrendōs prīmus quī prōtulit ēnsēs?*

Quam ferus et vērē ferreus ille fuit!

Tum caedēs hominum generī, tum proelia nāta,

tum brevior dīrae mortis aperta via est!

gloriōsus: (rēs) gloriōsa
 = quae glōriam affert

quō-cum = cum quō

prō-gredi -ior -gressum
 esse
 percutere -iō -cussisse
 -cussum
 ex vulnere = propter
 vulnus

ef-fundere -fūdisse
 -fūsum

et-enim = namque

tum = tunc

dēspicere = contemnere
 ōtiōsus -a -um < ōtium
 ōderam ↔ amābam
 Tibullus -ī m

dīrus -a -um = terribilis

ēnsis -is m = gladius
 horrendus -a -um =
 dīrus

[Tibullus I.10.1-4]

prō-ferre = in lūcem p.,
 primum facere

genus hominum =
 cūctī hominēs
 proelia nāta sunt
 : brevior via ad dīram
 mortem aperta est

Rīdiculī mihi puerō vidēbantur iī versūs, cum nōn-
dum caedem vīdissem. At hodiē Tibullum vērum dīx- 180
isse intellegō. Sī iam tum hoc intellēxissem, certē pa-
trem audīvissem nec ad bellum profectus essem, ut tot
caedēs et tot vulnera vidērem.

At iam satis dē caede scrīpsī. Nōlō tē fatīgāre nār-
randō dē bellō cruentō, cum brevī pācem fore spērē- 185
mus. Nisi ea spēs mē fallit, posthāc plūrēs epistulās ā
mē exspectātō, atque plūrēs etiam ipsa scrībitō! Etiam
aliōs monētō ut ad mē litterās dent. Et dē rē pūblicā et
dē rē prīvātā nārrātōte mihi! Scītōte mē omnia quae
apud vōs fiunt cognōscere velle. 190

Valētūdinem tuam cūrā diligenter! Datum prīdiē
īdūs Māiās ex castrīs.”

GRAMMATICA LATINA

Coniūctīvus

Tempus plūsquamperfectum 195

[A] Āctīvum.

Iūlius dubitābat num magister Mārcum laudāvisset.

‘Laudāvisset’ coniūctīvus est temporis praeteritī plūs-
quamperfectī. Coniūctīvus plūsquamperfectī dēsinit in -isset 200
(pers. III sing.), quod ad īnfīnītīvum perfectī sine -isse ad-
icitur.

Exempla: [1] recitāv|isset; [2] pārū|isset; [3] scrīps|isset; [4]
audīv|isset.

Pater filium interrogāvit ‘num bonus discipulus *fuisse*:
num magistrō pārūisset, attentē audīvisset, rēctē scrīpsisset et 205
pulchrē recitāvisset.’ Fīlius nōn respondit. Tum pater ab eō
quaesīvit ‘num ā magistrō laudātus esset.’ Cum filius id negā-

fore (*īnf fut*) = futūrum
/-am... esse

exspectātō! = exspectā
(posthāc)!

scrībitō! = scrībe!

monētō! = monē!

nārrātōte! = nārrāte!

īdūs Māiae: diēs xv
mēnsis Māii

laudāvisset

-isset

[1] recitāv|isset

[2] pārū|isset

[3] scrīps|isset

[4] audīv|isset

[1] recitāv|isse|m

recitāv|issē|s

recitāv|isse|t

recitāv|issē|mus

recitāv|issē|tis

recitāv|isse|nt

visset, “Ergō” inquit pater “malus discipulus fuistī; nam sī bonus discipulus *fuissēs*, magister tē laudāvisset. Sī magistrō
 210 pāruissēs, attentē audīvissēs, rēctē scrīpsissēs et pulchrē recitāvissēs, ā magistrō laudātus essēs.” Fīlius: “Etiam sī industrius *fuissem*, magister mē nōn laudāvisset.” Pater: “Quid?” Fīlius: “Etiam sī magistrō pāruissem, attentē audīvissem, rēctē scrīp-
 215 gistrō iniūstō!”

Pater filiōs interrogāvit ‘num bonī discipulī *fuissent*: num magistrō pāruissent, attentē audīvissent, rēctē scrīpsissent et pulchrē recitāvissent.’ Fīliī nōn respondērunt. Tum pater ab iīs quaesīvit ‘num ā magistrō laudātī *essent*.’ Cum fīliī id negāvissent, “Ergō” inquit pater “malī discipulī fuistis; nam sī bonī discipulī *fuissētis*, magister vōs laudāvisset. Sī magistrō pāruissētis, attentē audīvissētis, rēctē scrīpsissētis et pulchrē recitāvissētis, ā magistrō laudātī *essētis*.” Fīliī: “Etiam sī magistrō pāruissēmus, attentē audīvissēmus, rēctē scrīpsissēmus et
 225 pulchrē recitāvissēmus, laudātī nōn *essēmus* ab illō magistrō iniūstō!”

	<i>Singulāris</i>	<i>Plūrālis</i>
<i>Persōna prīma</i>	-issem	-issēmus
<i>Persōna secunda</i>	-issēs	-issētis
230 <i>Persōna tertia</i>	-isset	-issent

[B] Passīvum.

Exempla: vidē suprā!

	<i>Singulāris</i>	<i>Plūrālis</i>
<i>Persōna prīma</i>	laudātus <i>essem</i>	laudātī <i>essēmus</i>
235 <i>Persōna secunda</i>	laudātus <i>essēs</i>	laudātī <i>essētis</i>
<i>Persōna tertia</i>	laudātus <i>esset</i>	laudātī <i>essent</i>

Imperātīvus futūrī

Pugnātō, mīles! Pugnātōte, mīlitēs!

‘Pugnātō, pugnātōte’ imperātīvus futūrī est. Imperātīvus
 240 futūrī dēsinit in -tō (sing.) et -tōte (plūr.); idem ferē significat atque imperātīvus praesentis (‘pugnā, pugnāte’).

[2] pāru|isse|m
 pāru|issē|s
 pāru|isse|t

pāru|issē|mus
 pāru|issē|tis
 pāru|isse|nt

[3] scrīps|isse|m
 scrīps|issē|s
 scrīps|isse|t

scrīps|issē|mus
 scrīps|issē|tis
 scrīps|isse|nt

[4] audīv|isse|m
 audīv|issē|s
 audīv|isse|t

audīv|issē|mus
 audīv|issē|tis
 audīv|isse|nt

fu|isse|m fu|issē|mus
 fu|issē|s fu|issē|tis
 fu|isse|t fu|isse|nt

-isse|m -issē|mus

-issē|s -issē|tis

-isse|t -isse|nt

-tus | essem -tī | essēmus
 -ta | essēs -tae | essētis
 | esset | essent
 -tum esset -ta essent

pugnātō pugnātōte

-tō -tōte

[1] pugnā tō	pugnā tōte
[2] pārē tō	pārē tōte
[3] scrīb itō	scrīb itōte
[4] audī tō	audī tōte

es|tō es|tōte

Vocābula nova:

legiō
 cohors
 agmen
 ōrdō
 aciēs
 proelium
 imperātor
 aetās
 studium
 stipendium
 virtūs
 gaudium
 valētūdō
 amnis
 ratis
 rīpa
 caedēs
 vulnus
 pāx
 lēgātus
 ēnsis
 legiōnārius
 idōneus
 militāris
 pūblicus
 prīvātus
 posterus
 arduus
 rīdiculus
 ulterior
 citerior
 incolumis
 ōtiōsus
 dīrus
 horrendus
 dēnī
 sēnī
 quīnī
 quaternī

Exempla:

Magister: "Posthāc bonus discipulus *estō*, puer! Semper mihi pārētō! Dīligerter audītō! Pulchrē recitātō et rēctē scrībītō!"

245

Magister: "Posthāc bonī discipulī *estōte*, puerī! Semper mihi pārētōte! Dīligerter audītōte! Pulchrē recitātōte et rēctē scrībītōte!"

PENSVM A

Magister epistulam ad Iūlium scrīpsit, cum Mārcus in lūdō dormīv- nec magistrō pārū-. Sī Mārcus bonus discipulus fu-, magister eum laudāv- nec epistulam scrīps-.

Mārcus: "Herī in cubiculō inclūsus sum, cum pater epistulam tuam lēg-. Nisi tū eam epistulam scrīps-, ā patre laudātus es-." Magister: "Epistulam scrīpsī cum in lūdō dormīv- nec mihi pārū-. Sī industrius fu-, tē laudāv- nec epistulam scrīps-." Mārcus: "Etiam sī industrius fu- et tibi pārū-, mē nōn laudāv-!"

Clēmēns es-, domine! Patientiam habē-! Servōs probōs laudā-, sed improbōs pūnī-!

Industriū es-, servī! Cum dominus loquitur, tacē- et audī-! Semper officium faci-!

Verba: īnstruere -isse -um; cōgere -isse -um; caedere -isse -um; convertere -isse -um; percutere -isse -um; prōcurrere -isse; dēsistere -isse; prōgredī -um esse.

PENSVM B

Ūna — cōstat ex v vel vi mīlibus hominum, quī in x — dīviduntur. Exercitus prōcēdēns — dīcitur. Exercitus ad — [= pugnam] īnstrūctus — appellātur. Post victōriam dux ā mīlitibus — nōminātur. Sī mīlitēs fortiter pugnāvērunt, — eōrum ab imperātōre laudātur. Officium mīlitis est sanguinem — prō patriā.

Aemilius, quī in capitulō XII — est, ūnā cum Valeriō, adulēscēte eiusdem —, in Germāniā — meruit. Tabellārius

pūblicus xv — [= circiter] diēbus Rōmā in Germāniam — [= celeriter ire] potest. Difficile est Alpēs —. Mīlitēs Rōmānī — Dānuvium sunt, hostēs sunt — Dānuvium.

PENSVM C

Quae arma gerunt auxilia?

Quid est signum legiōnis?

Quōmodo mīlitēs in aciem instruuntur?

Ad quod studium pater Aemilium hortābātur?

Quō Aemilius adulēscēns missus est?

Cūr Aemilius epistolās legēs permovētur?

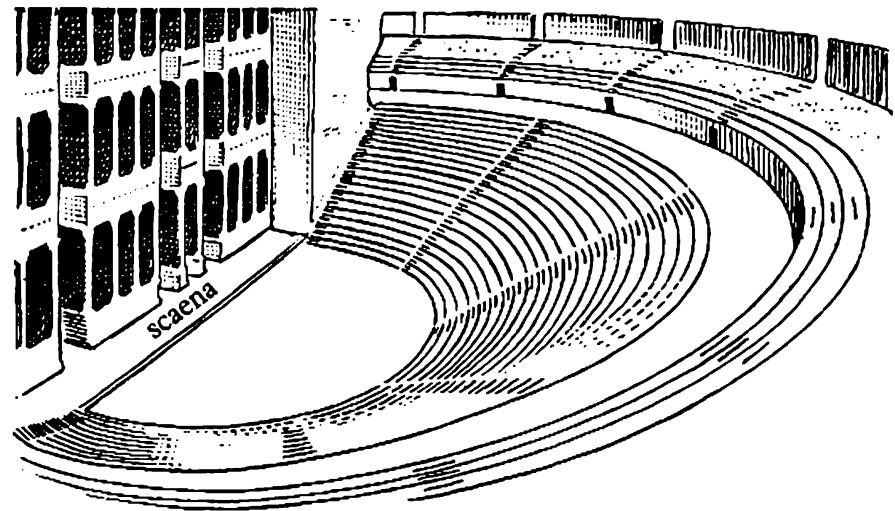
Quamobrem ipse paucās epistolās scrīpsit?

Quī nūntius nocte in castra allātus est?

Cūr hostēs castra Rōmāna nōn expugnāvērunt?

Num Tibullus vītam mīlitārem laudat?

ūnī
trīnī
adiungere
prōgredi
instruere
hortārī
caedere
circumdare
mūnīre
commemorāre
studēre
cōgere
fatigāre
properāre
dēsīderāre
trānsferre
effundere
praestāre
trānsīre
cōpulāre
convocāre
excurrere
prōcurrere
ērumpere
vulnerāre
fore
plērīque
prīdiē
praecipuē
tamdiū
quamdiū
diūtius
ferē
etenim
citrā
ultrā
secundum

theātrum -ī *n*

DE ARTE POETICA

Epistolā Aemiliī convīvīs recitātā, “Ergō” inquit Aemi- 1
lia “nōn modo filiō, sed etiam frātrī meō bracchium
vulnerātum est.”

Fabia: “Quisnam vulnerāvit filium tuum?”

Aemilia: “Medicus bracchium eius scalpellō suō 5
acūtō secuit! Quī, cum Quīntus herī dē altā arbore ceci-
disset, pedem eius turgidum vix tetigit, sed misellō
puerō sanguinem mīsit! Profectō filius meus nōn operā
medicī sānābitur, sed diīs iuvantibus spērō eum brevī
sānum fore. Līberīne tuī bonā valētūdine ūtuntur?” 10

Fabia: “Sextus quidem hodiē nāsō turgidō atque cru-
entō ē lūdō rediit, cum certāvisset cum quibusdam pue-
rīs quī eum laeserant.”

Aemilia: “Cum puerī lūdunt, haud multum interest
inter lūdum et certāmen. Mārcus vērō, sī quis eum lae- 15
dere vult, ipse sē dēfendere potest.”

Fabia: “Item Sextus scit sē dēfendere, dummodo

pēs turgidus

scalpellum -ī *n* = parvus
culter medicī

turgidus -a -um
misellus -a -um = miser
sanguinem mittere = vē-
nam aperīre
opera -ae *f*: o. alicuius
= quod aliquis agit
diīs = deīs (*abl/dat*)

certāre = pugnāre

laedere -sisse -sum =
pulsandō vulnerāre,
nocēre (*eī*)
inter-esse
lūdus -ī *m* < lūdere
certāmen -inis *n* (< cer-
tāre) = pugna

dum-modo (+ *coni*)
= sī modo

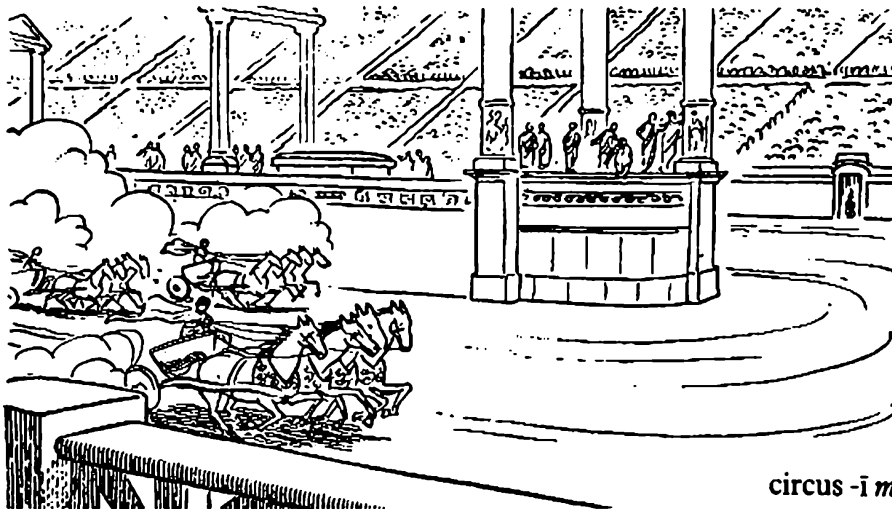
cum singulis certet. Nemo solus eum vincere potest.
Sed filius meus studiosior est legendi quam pugnandi.”

20 Aemilia: “Id de Marco dici non potest. Is non tam
litteris studet quam ludis et certaminibus!”

Hic Cornelius mulieres interpellat: “Ego quoque lu-
dis et certaminibus studeo, dummodo alios certantes
spectem! Modo in amphitheatro certamen magnificum
25 spectavi: plus trecenti gladiatores certabant. Plerique
gladii et scutis armati erant, alii retia gerabant.”

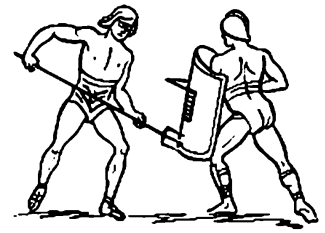
Aemilia, quae certamen gladiatorium non spectavit, a
Cornelio quaerit ‘quomodo gladiatores retibus certent?’

Cornelius: “Alter alterum in rete implicare conatur,
30 nam qui reti implicitus est non potest se defendere et
sine mora interficitur, nisi tam fortiter pugnavit ut spec-
tatores eum vivere velint. Sed plerumque is qui victus
est occiditur, victor vero palmam accipit, dum spectato-
res delectati clamant ac manibus plaudunt.”

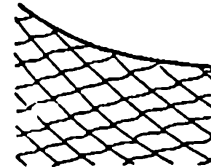

circus -i m

35 Iulius: “Mihi non libet spectare ludos istos feroces.
Malò cursus equorum spectare in circò.”

gladiatores

rete
-is n

plus c = plus quam c
gladiator -oris m = vir
qui populò spectante
cum alterò pugnat
gladiatorius -a -um
< gladiator

im-plicare -avisse/-uisse
-atum/-itum

spectator -oris m = qui
spectat
plerum-que = prope
semper

plaudere -sisse -sum

palma
-ae f

libere: libet = gratum
est, placet

circēnsis -e < circus;
m pl = lūdī circēnsēs
 iuvāre = dēlectāre
 modo... modo = tum...
 tum

aurīga -ae *m* = quī
 currum regit
 favēre (+ *dat*) = bene
 velle

lūgēre = maerēre (ob ali-
 cuius mortem)

scaenicus -a -um < scaena
 cōmoedia -ae *f* = fābula
 scaenica dē rēbus levi-
 bus et rīdicolīs
 Plautus -ī *m*: poēta quī
 cōmoediās scrīpsit
 Amphitryōn -ōnis *m*
 ācer ācris ācre = cupidus
 agendī, impiger
 gerere = agere

geminus -a -um: (filiū)
 geminī = duo eōdem
 diē nātī
 parere peperisse partum
 Herculēs -is *m*

ingenium -ī *n* = nātūra
 animī
 ratiō -ōnis *f* = causa
 quae rem plānam facit
 reddere : dare
 [Ovidius: *Ars am. I.99*]

ut ipsae spectentur

bellus -a -um = pulcher

poēticus -a -um < poēta

prīncipiū -ī *n* = prīma
 pars, initium
 [Ovidius: *Amōrēs III.2*]

nōbilitium equōrum
 tamen precor ut vincat
 ille aurīga cui tū ipsa
 favēs

Cornēlius: “Lūdī circēnsēs mē nōn minus iuvant
 quam gladiātōriī: modo in amphitheātrum, modo in cir-
 cum eō. Sed ex novissimīs circēnsibus maestus abiī,
 cum ille aurīga cui plērīque spectātōrēs favēbant ex 40
 currū lāpsus equīs prōcurrentibus occīsus esset. Illō oc-
 cīsō spectātōrēs plaudere dēsiērunt ac lūgēre coepē-
 runt.”

Fabia: “Ego lūdōs scaenicōs praeferō: mālō fābulās
 spectāre in theātrō. Nūper spectāvī cōmoediam Plautī 45
 dē Amphitryōne, duce Graecōrum, cuius uxor Alcmēna
 ab ipsō Iove amābātur. Dum dux ille ācer et fortis pro-
 cul ā domō bellum gerit, Iuppiter sē in fōrmam eius
 mūtāvit, ut Alcmēnam vīseret; quae, cum putāret con-
 iugem suum esse, eum in cubiculum recēpit...” 50

Cornēlius: “...et decimō post mēse filiōs geminōs
 peperit, quōrum alter fuit Herculēs. Illa fābula omni-
 bus nōta est. Sed scītisne cūr fēminīs libeat in theātrum
 ire? Ovidius poēta, quī ingenium mulierum tam bene
 nōverat quam ipsae mulierēs, ratiōnem reddit hōc 55
 versū:

Spectātum veniunt, veniunt spectentur ut ipsae!”

Fabia: “Et virī veniunt ut bellās fēminās spectent!”

Tum Iūlius, quī artis poēticae studiōsus est, “Ovidius 11
 ipse” inquit “id dicit. Ecce prīncipiū carminis quod 60
 scrīpsit ad amīcam sēcum in circō sedentem:

*Nōn ego nōbilitium sedeō studiōsus equōrum;
 cui tamen ipsa favēs vincat ut ille precor.*

Ut loquerer tēcum vēnī tēcumque sedērem,
 65 nē tibi nōn nōtus quem facis esset amor.
 Tū cursūs spectās, ego tē — spectēmus uterque
 quod iuvat, atque oculōs pāscat uterque suōs!”

Cornēlius: “Ego memoriā teneō versūs Ovidiī dē pu-
 ellā quae poētam industriū prohibēbat bellum Trōiā-
 70 num canere et fātum rēgis Priamī:

Saepe meae “Tandem” dixi “discēde!” puellae
 — in gremiō sēdit prōtinus illa meō!

Saepe “Pudet” dixi. Lacrimīs vix illa retentīs
 “Mē miseram! Iam tē” dixit “amāre pudet?”

75 Implicuitque suōs circum mea colla lacertōs
 et, quae mē perdunt, oscula mille dedit!

Vincor, et ingenium sūmptīs revocātur ab armīs,
 rēsque domī gestās et mea bella canō.”

Fabia: “Iste poēta virīs sōlīs placet. Mē vērō magis
 80 iuvant carmina bella quae Catullus scripsit ad Lesbiam
 amīcam. Sī tibi libet, Iūli, recitā nōbīs ē librō Catullī.”

“Libenter faciam” inquit Iūlius, “sed iam nimis ob-
 scūrum est hoc triclinium; in tenebrīs legere nōn pos-
 sum. Lucernās accendite, servī!”

85 Lucernīs accēnsīs, Iūlius librum Catullī prōferrī iu-
 bet, tum “Incipiam” inquit “ā carmine dē morte passe-
 ris quem Lesbia in dēliciīs habuerat:

Lūgēte, ō Venerēs Cupīdinēsque
 et quantum est hominum venustiōrum!

90 Passer mortuus est meae puellae,

nōn nōtus : ignōtus
 amor quem facis (: exci-
 tās)

pāscere : dēlectāre

[Ovidius: Amōrēs II.18.]
 bellum canere = dē bellō
 c. (: carmen scribere)
 fātum -ī n = quod necesse
 est accidere, mors
 meae puellae dixi
 tandem (+ imp) = age!
 gremium -ī n = genua se-
 dentis; in gremiō meō
 sedere sēdisse
 mē pudet
 retinēre -uisse -tentum

suōs lacertōs
 colla : collum
 mihi dedit

ingenium meum
 ab sūmptīs armīs
 mea bella : meōs amōrēs

libenter (adv < libēns)
 = cum gaudiō
 tenebrae -ārum f ↔ lūx
 accendere -disse -ēnsūm

passer
 -eris m
 dēliciae -ārum f = id
 quod dēlectat
 Venerēs, Cupīdinēs pl
 : Venus, Cupīdō
 quantum est hominum
 = quot sunt hominēs
 venustus -a -um = bel-
 lus, amandus

[Catullus 3]

mellitus -a -um (< mel)
= dulcis (ut mel)
nōrat = nōverat
ipse *m* = dominus; ipsa *f*
= domina: suam ipsam

circum-silire < -salire
ūsque = semper
pīpiāre = 'pīpī' facere
(ut avis)
tenebricōsus -a -um (< te-
nebrae) = obscurus
negant redire quemquam
= dicunt 'nēminem
redire'

Orcus -ī *m* = Plūtō : Inferi
dē-vorāre = vorāre

male factum = malefi-
cium
tuā operā = tuā causā
turgidulus = turgidus
ocellus -ī *m* = (parvus)
oculus
ultimus -a -um (*sup*
< ultrā) = postrēmus

perpetuus -a -um = qui
numquam finiētur, sine
fine

mēns mentis *f* = animus
(cōgitāns)

[Catullus 5]

ūnīus assis aestimāre :
minimī aestimāre, nihil
cūrāre

lūx : diēs (: vīta)
: nōbīs dormiendum est
ūnam noctem perpe-
tuam

*passer, dēliciae meae puellae,
quem plūs illa oculīs suīs amābat;
nam mellitus erat suamque nōrat
ipsam tam bene quam puella mātrem,
nec sēsē ā gremiō illiūs movēbat,
sed circumsiliēns modo hūc modo illūc
ad sōlam dominam ūsque pīpiābat.*

*Quī nunc it per iter tenebricōsum
illūc unde negant redire quemquam.*

At vōbīs male sit, malae tenebrae

*Orcī, quae omnia bella dēvorātis:
tam bellum mihi passerem abstulistis.*

Ō factum male! Ō miselle passer!

Tuā nunc operā meae puellae

flendō turgidulī rubent ocellī!

“Hīs versibus ultimīs poēta vērā ratiōnem dolōris
suī reddit: quod oculī Lesbiae lacrimīs turgidī erant ac
rubentēs! Tunc enim Catullus Lesbiam sōlam amābat
atque amōrem suum perpetuum fore crēdēbat. Ecce
aliud carmen quō mēns poētae amōre accēnsa dēmōns- 110
trātur:

Vivāmus, mea Lesbia, atque amēmus,

rūmōrēsque senum sevēriōrum

omnēs ūnīus aestimēmus assis!

Sōlēs occidere et redire possunt —

nōbīs, cum semel occidit brevis lūx,

nox est perpetua ūna dormiēda.

95

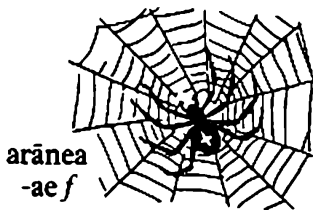
100

105

115

<p><i>Dā mī bāsia mīlle, dēinde centum, dēin mīlle altera, dēin secunda centum, 120 dēinde ūsque altera mīlle, dēinde centum!</i> <i>Dēin, cum mīlia multa fēcerīmus, conturbābimus illa, nē sciāmus, aut nē quis malus invidēre possit, cum tantum sciat esse bāsiōrum.</i></p> <p>125 “Catullus Lesbiam uxōrem dūcere cupiēbat, nec vērō illa Catullō nūpsit, etsī affirmābat ‘sē nūllī aliī virō nū- bere mālle.’ Mox vērō poēta dē verbīs eius dubitāre coepit:</p> <p style="padding-left: 40px;"><i>‘Nūllī sē’ dīcit mulier mea ‘nūbere mālle 130 quam mihi, nōn sī sē Iuppiter ipse petat!’</i> <i>Dīcit. Sed mulier cupidō quod dīcit amanti in ventō et rapidā scrībere oportet aquā!</i></p> <p>“Postrēmō poēta intellēxit Lesbiam infīdam et amōre suō indignam esse, neque tamen dēsiit eam amāre. Ecce 135 duo versūs quī mentem poētae dolentem ac dubiam in- ter amōrem et odium dēmōnstrant:</p> <p style="padding-left: 40px;"><i>Ōdī et amō! Quārē id faciam, fortasse requīris? Nesciō; sed fierī sentiō — et excrucior!’</i></p> <p>Hīs versibus recitātīs convīvae diū plaudunt.</p> <p>140 Tum Paula “Iam satis” inquit “audīvimus dē amandō et dē dolendō. Ego rīdēre mālō, neque iste poēta rīsum excitat. Quīn versūs iocōsōs recitās nōbīs?”</p> <p>Cui Iūlius “At Catullus” inquit “nōn tantum carmina sēria, sed etiam iocōsa scrīpsit. Ecce versūs quibus po-</p>	<p>mī = mihi bāsium -ī n = osculum dein = deinde</p> <p>ūsque = sine fine</p> <p>= fēcerimus con-turbāre = turbāre (↔ numerāre) nē numerum sciāmus nōbīs invidēre</p> <p>tantum bāsiōrum = tot bāsia uxōrem dūcere = uxō- rem suam facere affirmāre = certō dīcere nūbere -psisse (+ dat): alicui n. = alicuius uxor fierī</p> <p>[Catullus 70]</p> <p>uxōrem petat</p> <p>id quod mulier dīcit amantī cupidō</p> <p>dolēre (animō) ↔ gaudēre dubius -a -um = in- certus, dubitāns odium -ī n ↔ amor</p> <p>[Catullus 85] re-quirere = quaerere ex-cruciāre = valdē cruciāre</p> <p>rīsus -ūs m < rīdēre</p> <p>iocōsus -a -um = quī rī- sum excitat, rīdīculus</p> <p>sērius -a -um ↔ iocōsus</p>
--	---

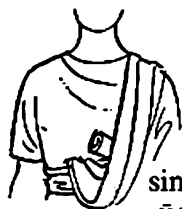
[Catullus 13.1-8]

arānea
-ae f

nōn sine : cum
candidā : pulchrā
sāl : sermō iocōsus et
urbānus
cachinnus -ī m = rīsus
inquam (pers 1) = dīcō
venuste noster : mī amīce

(rīsum) movēre : excitāre

epigramma -atis n
(pl abl -atis)
Mārtiālis -is m: poēta
Rōmānus quī XII librōs
epigrammatum scrīpsit

sinus
-ūs m[VI.61]
nostrōs (: meōs) libellōs

ōscitāre = ōs aperīre (ob
dormiendī cupiditātem)
nōbīs, nostra : mihi, mea

[VII.3; III.9; II.88]

poētās: Pontiliānum,
Cinnam, Māmercum

ēta pauper quendam amīcum dīvitem, nōmine Fabul- 145
lum, ad cēnam vocāvit:

*Cēnābis bene, mī Fabulle, apud mē
paucīs, sī tibi dī favent, diēbus
— sī tēcum attuleris bonam atque magnam
cēnam, nōn sine candidā puellā
et vīnō et sale et omnibus cachinnīs.
Haec sī, inquam, attuleris, venuste noster,
cēnābis bene — nam tuī Catullī
plēnus sacculus est arāneārum!”*

150

Hī versūs magnum rīsum movent. Tum vērō Cornē- III
lius “Bene quidem” inquit “et iocōsē scrīpsit Catullus,
nec tamen versūs eius comparandī sunt cum epigram-
matīs sale plēnīs quae Mārtiālis in inimicōs scrīpsit.
Semper librōs Mārtiālis mēcum in sinū ferō.”

Ab omnibus rogātus ut epigrammata recitet, Cornē- 160
lius libellum ēvolvit et “Incipiam” inquit “ā versibus
quōs poēta dē suīs libellis scrīpsit:

*Laudat, amat, cantat nostrōs mea Rōma libellōs,
mēque sinūs omnēs, mē manus omnis habet.*

Ecce rubet quīdam, pallet, stupet, ōscitat, ōdit. 165

Hoc volō: nunc nōbīs carmina nostra placent.”

Post hoc prīncipium Cornēlius aliquot epigrammata
Mārtiālis recitat, in iīs haec quae scrīpta sunt in aliōs
poētās:

Cūr nōn mittō meōs tibi, Pontiliāne, libellōs? 170

Nē mihi tū mittās, Pontiliāne, tuōs! —

	<i>Versiculōs in mē nārrātur scrībere Cinna.</i>	versiculus -ī <i>m</i> = versus (parvus) nōn scrībit is
	<i>Nōn scrībit, cuius carmina nēmō legit! —</i>	nīl = nihil
	<i>Nīl recitās — et vīs, Māmerce, poēta vidērī.</i>	
175	<i>Quidquid vīs, estō — dummodo nīl recitēs!</i>	
	Ecce alia epigrammata Mārtilis quae Cornēlius con- vīvīs attentīs atque dēlectātīs recitat:	[I.32; XI.67; III.61; XI.64]
	<i>Nōn amō tē, Sabidī, nec possum dīcere quārē.</i>	Sabidius -ī <i>m</i>
	<i>Hoc tantum possum dīcere: nōn amō tē! —</i>	
180	<i>Nīl mihi dās vīvus, dīcis ‘post fāta datūrum.’</i>	tē datūrum esse fāta : fātum (: mortem) Marō -ōnis <i>m</i>
	<i>Sī nōn es stultus, scīs, Marō, quid cupiam! —</i>	
	<i>‘Esse nihil’ dīcis, quidquid petis, improbe Cinna.</i>	<i>ā mē</i> petis (= <i>mē</i> rogās) Cinna -ae <i>m</i>
	<i>Sī nīl, Cinna, petis, nīl tibi, Cinna, negō! —</i>	
	<i>Nesciō tam multīs quid scrībās, Fauste, puellīs.</i>	Faustus -ī <i>m</i> tam multīs puellīs (= tot puellīs) : “tē amō”!
185	<i>Hoc sciō: quod scrībit nūlla puella tibi!</i>	
	Sequuntur epigrammata quibus dērīdentur fēminae, praecipuē anūs, ut Laecānia et Paula:	[V.43; IX.5; X.8]
	<i>Thāis habet nigrōs, niveōs Laecānia dentēs.</i>	anus -ūs <i>f</i> = fēmina vetus Thāis -idis <i>f</i> niveus -a -um (< nix) = candidus ut nix
	<i>Quae ratiō est? Ēmptōs haec habet, illa suōs! —</i>	haec : Laecānia illa : Thāis
190	<i>Nūbere vīs Prīscō; nōn mīror, Paula, sapīstī.</i>	sapere -iō -iisse = sapi- ēns esse; -īstī = -iistī dūcere = uxōrem dūcere
	<i>Dūcere tē nōn vult Prīscus: et ille sapit! —</i>	
	<i>Nūbere Paula cupit nōbīs, ego dūcere Paulam</i>	nōbīs : mihi
	<i>nōlō: anus est; vellem sī magis esset anus!</i>	magis anus (: brevī moritūra!)
	Cēterīs rīdentibus “Quid rīdētis?” inquit Paula,	
195	“Num haec in mē, uxōrem fōrmōsam atque puellam, scrīpta esse putātis?”	puella ↔ anus
	Cornēlius: “Minimē, Paula. Nec scīlicet in tē, sed in Bassam scrīptum est hoc:	[V.45]

dīcis 'tē esse fōrmōsam'

ea quae fōrmōsa nōn est

ē-rubēscere = rubēre in-
cipere, rubēns fieri

[V.81; I.33]

testis -is m = quī adest
et videt

opēs -um fpl = dīvitiae

G. patrem āmissum (: dē
patre āmissō/mortuō)
nōn flet

prō-silire < -salire
quisquis : is quī
quaerit : cupit

[I.118]

nīl malī

plaudere + dat

Dīcis 'fōrmōsam', dīcis tē, Bassa, 'puellam'.

Istud quae nōn est, dīcere, Bassa, solet!"

200

Hoc audiēns ērubēscit Paula atque cēteri convīvae
rīsum vix tenent. Cornēlius vērō prūdentem "Nōn om-
nia" inquit "iocōsa sunt carmina Mārtilis. Ecce duo
versūs dē fātō virī pauperis, et quattuor in Gelliam,
quae cōram testibus lacrimās effundit super patrem 205
mortuum:

Semper pauper eris, sī pauper es, Aemiliāne.

Dantur opēs nūllis nunc nisi dīvitibus. —

Āmissum nōn flet, cum sōla est, Gellia patrem;

sī quis adest, iussae prōsiliunt lacrimae!

210

Nōn lūget quisquis laudārī, Gellia, quaerit:

ille dolet vērē quī sine teste dolet."

Centum ferē epigrammatis recitātis, Cornēlius cum
hōc finem facit recitandī:

Cui lēgisse satis nōn est epigrammata centum,

215

nīl illī satis est, Caediciāne, malī!

Rīdent omnēs et Cornēliō valdē et diū plaudunt.

GRAMMATICA LATINA

Dē versibus

[I] Syllabae brevēs et longae.

220

Nōn ego nōbilium sedeō studiōsus equōrum.

Hic versus cōstat ex hīs syllabīs: nō-n̄e-go- nō-bi-li-um- se-
de-ō- stu-di-ō-su-ſe-quo-rum.

Syllaba brevis est quae in vōcālem brevem (a, e, i, o, u, y)
dēsinit; quae dēsinit in vōcālem longam (ā, ē, ī, ō, ū, y) aut in 225

diphthongum (*ae, oe, au, eu, ei, ui*) aut in cōnsonantem (*b, c, d, f, g, l, m, n, p, r, s, t, x*) syllaba longa est.

Syllabae brevēs: *ne, go, bi, li, se, de, stu, di, su, se*; syllabae longae: *nō, um, ō, quō, rum*.

230 Haec nota [˘] syllabam brevem significat, haec [—] syllabam longam: *nōn̄ ego nōbīlium sedeō...*

Cōnsonantēs *br, gr, cr, tr*, quae initium syllabae facere solent (ut *li-brī*), interdum dīviduntur: *nig-rōs, pat-rem*.

Vōcālis *-ō* ultima interdum fit brevis: *vo-lō, nē-mō*.

235 [II] Syllabae coniūctae.

Litterae vocābulōrum ultimae cum vōcālibus sequentibus coniunguntur hīs modīs:

[A] Cōnsonāns ultima cum vōcālī primā (vel *h-*) vocābuli sequentis ita coniungitur ut initium syllabae faciat: *a-nu-s̄est*;

240 *vin-ca-ſ̄u-ſ̄il-le*.

[B] Vōcālis ultima (item *-am, -em, -um, -im*) ante vōcālem primam (vel *h-*) vocābuli sequentis ēlīditur:

Vivāmus, mea Lesbia, atque amēmus: Lesbi' atqu' amēmus

Ōdī et amō. Quārē id faciam: Ōd' et... Quār' id...

245 In *est* et *es* ēlīditur *e*: *sōla est: sōla'st, vērūm est: vērūm'st, bella es: bella's*.

[III] Pedēs.

Singulī versūs dīviduntur in pedēs, quī bīnās aut ternās syllabās continent. Pedēs frequentissimī sunt trochaeī, iambī, dactylī, spondēī. Trochaeus cōstat ex syllabā longā et brevī, ut *lū-na*, iambus ex brevī et longā, ut *vi-rī*, dactylus ex longā et duābus brevibus, ut *fē-mi-na*, spondēus ex duābus longīs, ut *nē-mō*.

[IV] Versus hexameter.

255 *Nōn̄ ego | nōbili | um sede | ō studi | ōsus̄ e | quōrum*.

Hic versus hexameter vocātur ā numerō pedum, nam *sex* Graecē dīcitur *hex*. Hexameter cōstat ex quīnque pedibus dactylīs et ūnō spondēō (vel trochaeō); prō dactylīs saepe spondēī inveniuntur, sed pēs quīntus semper dactylus est:

260 — ˘˘ | — ˘˘ | — ˘˘ | — ˘˘ | — ˘˘ | — ˘˘

diphthongus *-īf* = duae vōcālēs in ūnā syllabā coniūctae

notae:

˘ syllaba brevis
— syllaba longa

inter-dum = nōnnum-quam

haec nota [˘] significat litterās in syllabā coniungendās

ē-līdere -sisse -sum (< ē + laedere) = ēicere (↔ addere)

trochaeus — ˘

iambus ˘ —

dactylus — ˘˘

spondēus — —

haec nota [|] inter pedēs pōnitur

[Horātius: *Ars poētica* 333,
Epistulae I.11.27]

$2\frac{1}{2} + 2\frac{1}{2} = 5$

Vocābula nova:

scalpellum
opera
lūdus
certāmen
gladiātor
rēte
spectātor
palma
circus
aurīga
theātrum
cōmoedia
ingenium
ratiō
prīncipiūm
fātum
gremium
tenebrae
lucerna
passer
dēliciae
ocellus
mēns
bāsium
odium
rīsus
cachinnus
arānea
epigramma
sinus
versiculus
anus
testis
opēs
diphthongus

*Dōne*c̄e|ris fē|līx mul|tōs nume|rābīs|a|mīcōs.

Aut prō|desse vo|lunt aut| dēlec|tāre po|ētae.

Caelum,| nōn̄ ani|num mū|tant quī| trāns mare| currunt.

[V] Versus pentameter.

*cui tame*n̄|īpsa fa|vēs || *vincat*u|t̄ille pre|cor.

265

Hic versus dīviditur in duās partēs, quārum utraque bīnōs pedēs et dīmidium continet. Ita versus tōtus ex quīnque pedibus cōstat et vocātur pentameter: *quīnque* enim Graecē dīcitur *pente*. Utraque pars est ut initium hexametṛī, sed pars posterior spondēōs nōn admittit:

270

— ∪ | — ∪ | — || — ∪ | — ∪ | —

Tempora| sī fue|rint || *nūbila*| sōlus̄e|ris.

*In gremi*ō sē|dit || *prōtinu*|s̄illa me|ō.

Versus pentameter semper hexametrum sequitur:

*Nōn̄*amō| tē, *Sabi*|dī, *nec* | *possum*| dīcere| quārē.

275

Hoc tan|tum pos|sum || *dīcere*| nōn̄amō| tē.

[VI] Versus hendecasyllabus.

Passer mortuus̄ est *meae puellae*.

Hic versus, quī ūndecim syllabās habet, vocātur hendecasyllabus, nam ūndecim Graecē *hendeca* dīcitur. Versus hendecasyllabus in quīnque pedēs dīvidī potest: spondēum, dactylum, duōs trochaeōs, spondēum aut trochaeum (pēs prīmus rārius iambus aut trochaeus est).

280

— — | — ∪ | — ∪ | — ∪ | — ∪

Vīvā|mus mea| *Lesbi*'|atqu'a|mēm̄us.

285

Cēnā|bis bene| mī *Fa*|bull'a|pud mē

paucīs| sī tibi| dī fa|vent di|ēbus.

PENSVM A

Hī versūs in syllabās brevēs et longās et in pedēs dīvidendī sunt notīs appositīs:

Scrībere mē quereris, Vēlōx, epigrammata longa.

Ipse nihil scrībīs: tū, brevīōra facis! [*Mārtiālis* I.110]

Dās numquam, semper prōmittis, Galla, rogantī.

Sī semper fallis, iam rogō, Galla, negā! [*II*.25]

Quem recitās meus est, ō Fidentīne, libellus.

Sed male cum recitās, incipit esse tuus! [I.38]

Bella es, nōvimus, et puella, vērū est,
et dīves, quis enim potest negāre?

Sed cum tē nimium, Fabulla, laudās,
nec dīves neque bella nec puella es! [I.64]

PENSVM B

Dum gladiātōrēs — [= pugnāt], — dēlectātī manibus —.
Fēminīs nōn — gladiātōrēs spectāre.

Ovidius in — sedēns ōrābat ut vinceret ille cui amica eius
—. Hoc nārrātur in — [= initiō] carminis. Cum poēta — [=
fortūnam] Priamī canere vellet, puella in — eius sēdit eīque
mille — dedit. Ovidius — mulierum bene nōverat.

Lucernīs —, Iūlius recitat carmen — [= pulchrum] dē —
Lesbiae mortuō: “—, ō Venerēs...!” Versibus — [= postrē-
mīs] dēmōnstrātur — [= causa] dolōris. Catullus Lesbiam
uxōrem — cupiēbat, at illa Catullō — nōluit. — poētae inter
amōrem et — dīvidēbātur.

PENSVM C

Quid Rōmānī in amphitheātrō spectant?

Quid Fabia in theātrō spectāvit?

Quis fuit Ovidius?

Quārē Ovidius in circum vēnerat?

Quae carmina recitat Iūlius?

Cūr ocellī Lesbiae turgidī rubēbant?

Cūr poēta Lesbiam et amābat et ōderat?

Num sacculus Catullī plēnus erat nummōrum?

Quid scrīpsit Mārtiālis?

Cūr librōs suōs nōn mīsīt Pontiliānō?

Tūne Cinnam bonum poētā fuisse putās?

Cūr Laecāniae dentēs niveī erant?

Ex quibus syllabīs cōnstat pēs dactylus?

Ex quibus pedibus cōnstat hexameter?

nota
turgidus
misellus
gladiātōrius
circēnsis
scaenicus
ācer
geminus
bellus
poēticus
venustus
mellītus
tenebricōsus
ultimus
perpetuus
dubius
iocōsus
sērius
niveus
certāre
laedere
implicāre
plaudere
libēre
favēre
lūgēre
accendere
circumsilīre
pīpiāre
dēvorāre
conturbāre
nūbere
affirmāre
requirere
excruciāre
ōscitāre
sapere
ērubēscere
prōsilīre
ēlidere
libenter
plērumque
interdum
dummodo
dein
nīl
trochaeus
iambus
dactylus
spondēus
hexameter
pentameter
hendecasyllabus

ARS GRAMMATICA

[*Ex Dōnātī 'Arte grammaticā minōre'*]

grammaticus -a -um: ars
 g.a = grammatica
 Dōnātus (-ī m) vixit saeculō IV post Christum
 nātum
 ōrātiō -ōnis f = sermō

coniūctiō, interiectiō:
 v. *infrā*

cāsus (nōminis): v. *infrā*
 proprius -a -um
 ↔ commūnis
 nōmina propria, ut
Rōma, Tiberis
 appellātīvus -a -um < ap-
 pellāre; nōmina appel-
 lātīva, ut *urbs, flūmen*

Mūsa -ae f; Mūsae: no-
 vem deae quae singulīs
 artibus praesunt
 scamnum -ī n = sella
 sacerdos -ōtis m/f = vir
 /fēmina cuius negōtium
 est diīs servire

Dē partibus ōrātiōnis

I

[*Magister:*] Partēs ōrātiōnis quot sunt?[*Discipulus:*] Octō.[*M.:*] Quae?[*D.:*] Nōmen, prōnōmen, verbum, adverbium, partici- 5
 pium, coniūctiō, praepositiō, interiectiō.*Dē nōmine*[*M.:*] Nōmen quid est?[*D.:*] Pars ōrātiōnis cum cāsū, corpus aut rem propriē
 commūniterve significāns...; aut enim ūniūs nōmen est 10
 et 'propriū' dicitur, aut multōrum et 'appellātīvum'.

...

[*M.:*] Genera nōminum quot sunt?[*D.:*] Quattuor.[*M.:*] Quae?

15

[*D.:*] Masculīnum, ut *hic magister*, fēminīnum, ut *haec*
Mūsa, neutrum, ut *hoc scamnum*, commūne, ut *hic* et
haec sacerdos.[*M.:*] Numerī nōminum quot sunt?

20 [D.:] Duo.

[M.:] Qui?

[D.:] Singulāris, ut *hic magister*, plūrālis, ut *hī magistrī*.

...

[M.:] Cāsūs nōminum quot sunt?

25 [D.:] Sex.

[M.:] Qui?

[D.:] Nōminātīvus, genetīvus, datīvus, accūsātīvus, vocātīvus, ablātīvus. Per hōs omnium generum nōmina, prōnōmina, participia dēclīnantur...

30 [M.:] Comparātiōnis gradūs quot sunt?

[D.:] Trēs.

[M.:] Qui?

[D.:] Positīvus, ut *doctus*, comparātīvus, ut *doctior*, superlātīvus, ut *doctissimus*.

35 [M.:] Quae nōmina comparantur?

[D.:] Appellātīva dumtaxat quālitātem aut quantitātem significantia. ...

Dē prōnōmine

[M.:] Prōnōmen quid est?

40 [D.:] Pars ōrātiōnis quae prō nōmine posita tantundem paene significat persōnamque interdum recipit. ...

[M.:] Genera prōnōminum quae sunt?

[D.:] Eadem ferē quae et nōminum: masculīnum, ut *quis*, fēminīnum, ut *quae*, neutrum, ut *quod*, commūne,

45 ut *quālis*, *tālis*, trium generum, ut *ego*, *tū*.

comparātiō -ōnis *f*
< comparāre

appellātīva: scilicet
adiectīva
dumtaxat = tantum
quālitās -ātis *f* < quālis
quantitās -ātis *f* < quantus

tantun-dem (< tantum-dem) = idem

et = etiam

Prōnōmina sunt

[1] persōnālia: *ego, tū, nōs, vōs, sē*

[2] possessīva: *meus, tuus, suus, noster, vester*

[3] dēmōnstrātīva: *hic, iste, ille, is, idem, ipse*

[4] relātīvum: ...*quī*

[5] interrogātīva: *quis/ quī, uter*

[6] indēfīnīta: *aliquis/ -quī, quis, quisquam, quisque, uterque, quīdam, nēmō, nihil, neuter*

quem ad modum = sicut

in-flectere = dēclīnāre

neutrum : nec agere nec patī

optātīvus -a -um < optāre

acceptā : additā faciunt ex sē passīva : fiunt p.

[M.:] Numerī prōnōminum quot sunt?

[D.:] Duo.

[M.:] Quī?

[D.:] Singulāris, ut *hic*, plūrālis, ut *hī*.

[M.:] Persōnae prōnōminum quot sunt? 50

[D.:] Trēs.

[M.:] Quae?

[D.:] Prīma, ut *ego*, secunda, ut *tū*, tertia, ut *ille*.

[M.:] Cāsūs item prōnōminum quot sunt?

[D.:] Sex, quem ad modum et nōminum, per quōs omnium generum prōnōmina īnflectuntur... 55

Dē verbō

II

[M.:] Verbum quid est?

[D.:] Pars ōrātiōnis cum tempore et persōnā, sine cāsū, aut agere aliquid aut patī aut neutrum significāns. ... 60

[M.:] Modī verbōrum quī sunt?

[D.:] Indicātīvus, ut *legō*, imperātīvus, ut *lege*, optātīvus, ut *utinam legerem*, coniūctīvus, ut *cum legam*, īnfīnītīvus, ut *legere*.

[M.:] Genera verbōrum quot sunt? 65

[D.:] Quattuor.

[M.:] Quae?

[D.:] Āctīva, passīva, neutra, dēpōnentia.

[M.:] Āctīva quae sunt?

[D.:] Quae in -ō dēsīnunt et acceptā -r litterā faciunt ex sē passīva, ut *legō: legor*. 70

[M.:] Passīva quae sunt?

[D.:] Quae in *-r* dēsīnunt et eā dēmp̄tā redeunt in āctīva, ut *legor: legō*.

dēmere -m̄psisse
-m̄ptum ↔ addere

75 [M.:] Neutra quae sunt?

[D.:] Quae in *-ō* dēsīnunt ut āctīva, sed acceptā *-r* litterā Latīna nōn sunt, ut *stō, currō* (“*stor, curror*” nōn dīcimus!).

Latīna : rēcta

[M.:] Dēpōnentia quae sunt?

80 [D.:] Quae in *-r* dēsīnunt ut passīva, sed eā dēmp̄tā Latīna nōn sunt, ut *luctor, loquor*.

luctārī = certāre com-
plectendīs corporibus

[M.:] Numerī verbōrum quot sunt?

[D.:] Duo.

[M.:] Quī?

85 [D.:] Singulāris, ut *legō*, plūrālis, ut *legimus*.

[M.:] Tempora verbōrum quot sunt?

[D.:] Tria.

[M.:] Quae?

[D.:] Praesēns, ut *legō*, praeteritum, ut *lēgī*, futūrum, ut

90 *legam*.

[M.:] Quot sunt tempora in dēclīnātiōne verbōrum?

[D.:] Quīnque.

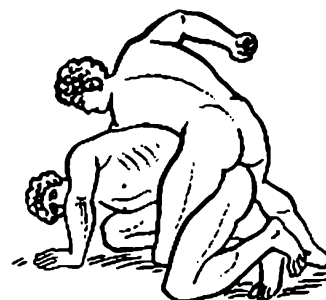
[M.:] Quae?

[D.:] Praesēns, ut *legō*, praeteritum imperfectum, ut

95 *legēbam*, praeteritum perfectum, ut *lēgī*, praeteritum plūsquamperfectum, ut *lēgeram*, futūrum, ut *legam*.

[M.:] Persōnae verbōrum quot sunt?

[D.:] Trēs.

certāmen luctantium

[M.:] Quae?

[D.:] Prīma, ut *legō*, secunda, ut *legis*, tertia, ut *legit*. 100

[M.:] Dā dēclīnātiōnem verbī āctīvī! ...

Dē adverbīō

[M.:] Adverbium quid est?

[D.:] Pars ōrātiōnis quae adiecta verbō significātiōnem eius explānat atque implet. ... 105

[M.:] Significātiō adverbīōrum in quō est?

[D.:] Sunt aut locī adverbia aut temporis aut numerī aut negandī aut affīrmandī aut dēmōnstrandī aut optandī aut hortandī aut ōrdinis aut interrogandī aut quālitātis aut quantitātis aut dubitandī... 110

[M.:] Dā adverbia locī!

[D.:] Ut *hīc* vel *ibi*, *intus* vel *forīs*, *illūc* vel *inde*.

[M.:] Dā temporis!

[D.:] Ut *hodiē*, *nunc*, *nūper*, *crās*, *aliquandō*; numerī, ut *semel*, *bis*, *ter*; negandī, ut *nōn*; affīrmandī, ut *etiam*, *quidnī*; dēmōnstrandī, ut *ēn*, *ecce*; optandī, ut *utinam*; hortandī, ut *eia*; ōrdinis, ut *deinde*; interrogandī, ut *cūr*, *quārē*, *quamobrem*; quālitātis, ut *doctē*, *pulchrē*, *fortiter*; quantitātis, ut *multum*, *parum*; dubitandī, ut *forsitan*, *fortasse*... 120

[M.:] Comparātiō adverbīōrum in quō est?

[D.:] In tribus gradibus comparātiōnis: positīvō, comparātīvō, superlātīvō.

[M.:] Dā adverbium positīvī gradūs!

ad-icere -iēcisse -iectum
significātiō -ōnis *f*
< significāre
ex-plānāre = plānum
facere

quid-nī = quīn, certē
ēn = ecce
eia! = age!

forsitan = fortasse

125 [D.:] Ut *doctē*; comparātīvī, ut *doctius*; superlātīvī, ut *doctissimē*. ...

Dē participiō

[M.:] Participium quid est?

[D.:] Pars orātiōnis partem capiēns nōminis, partem
130 verbī: nōminis genera et cāsūs, verbī tempora et signifi-
cātiōnēs, utrīusque numerum...

[M.:] Genera participiōrum quot sunt?

[D.:] Quattuor.

[M.:] Quae?

135 [D.:] Masculinum, ut *hic lēctus*, fēmininum, ut *haec lēcta*, neutrum, ut *hoc lēctum*, commūne tribus generi-
bus, ut *hic* et *haec* et *hoc legēns*.

[M.:] Cāsūs participiōrum quot sunt?

[D.:] Sex.

140 [M.:] Quī?

[D.:] Nōminātīvus, ut *hic legēns*, genetīvus, ut *huius legentis*, datīvus, ut *huic legentī*, accūsātīvus, ut *hunc legentem*, vocātīvus, ut *ō legēns*, ablātīvus, ut *ab hōc legente*.

145 [M.:] Tempora participiōrum quot sunt?

[D.:] Tria.

[M.:] Quae?

[D.:] Praesēns, ut *legēns*, praeteritum, ut *lēctus*, futū-
rum, ut *lēctūrus* et *legendus*. ...

150 [M.:] Numerī participiōrum quot sunt?

parti-cipium < pars
+ capere

lēctus -a -um *part perf*
< legere

legendus dicitur 'gerun-
dīvum' vel 'participium
futūrī passīvī'

	[D.:] Duo.	
	[M.:] Quī?	
	[D.:] Singulāris, ut <i>hic legēns</i> , plūrālis, ut <i>hī legentēs</i>	
	[M.:] Dā dēclīnātiōnem participiī! ...	
con-iūctiō -ōnis <i>f</i> < coniungere	<i>Dē coniūctiōne</i>	155
ad-nectere = adiungere, coniungere	[M.:] Coniūctiō quid est?	
ōrdināre = in ōrdine pōnere	[D.:] Pars ōrātiōnis adnectēns ōrdinānsque sententiam.	
potestās = significātiō speciēs -ēī <i>f</i> = fōrma, genus	...	
	[M.:] Potestās coniūctiōnum quot speciēs habet?	
	[D.:] Quīnque.	160
	[M.:] Quās?	
cōpulātīvās, cēt., <i>v. infrā</i>	[D.:] Cōpulātīvās, disiūctīvās, explētīvās, causālēs, ratiōnālēs.	
cōpulātīvus -a -um < cōpulāre	[M.:] Dā cōpulātīvās!	
	[D.:] <i>Et, -que, atque, ac.</i>	165
disiūctīvus -a -um < disiungere	[M.:] Dā disiūctīvās!	
	[D.:] <i>Aut, -ve, vel, nec, neque.</i>	
explētīvus -a -um < <i>ex- plēre</i> = vacuum implēre	[M.:] Dā explētīvās!	
	[D.:] <i>Quidem, equidem, quoque, autem, tamen.</i>	
causālis -e < causa	[M.:] Dā causālēs!	170
sī-quidem = quoniam quandō = quoniam	[D.:] <i>Sī, etsī, sīquidem, quandō, nam, namque, etenim, quamobrem...</i>	
ratiōnālis -e < ratiō	[M.:] Dā ratiōnālēs!	
quā-propter = quam- obrem propter-eā = ideō	[D.:] <i>Itaque, enim, quia, quāpropter, quoniam, ergō, ideō, igitur, scīlicet, propterea.</i> ...	175

Dē praepositionē

[M.:] Praepositio quid est?

[D.:] Pars orationis quae praeposita aliis partibus orationis significacionem earum aut complet aut mutat aut

180 minuit. ...

[M.:] Da praepositiones casus accusativum!

[D.:] *Ad, apud, ante, adversum, cis, citra, circum, circa, contra, erga, extra, inter, intra, infra, iuxta, ob, per, prope, secundum, post, trans, ultra, praeter, propter,*

185 *supra...*

[M.:] Quo modo?

[D.:] Dicimus enim *ad patrem, apud villam, ante domum, adversum inimicos, cis Rhenum, citra forum, circum oppidum, circa templum, contra hostem, erga parentes, extra vallum, inter navis, intra moenia, infra tectum, iuxta*

190

viam, ob iram, per portam, prope fenestram, secundum ripam, post tergum, trans flumen, ultra fines, praeter officium, propter rem, supra caelum. ...

[M.:] Da praepositiones casus ablativum!

195 [D.:] *A, ab, cum, coram, de, e, ex, pro, prae, sine...*

[M.:] Quo modo?

[D.:] Dicimus enim *a domo, ab homine, cum exercitu, coram testibus, de foro, e iure, ex provincia, pro patria, prae timore, sine labore...*

200 [M.:] Da utriusque casus praepositiones!

[D.:] *In, sub, super.*

[M.:] *In et sub* quando accusativo casui iunguntur?

praepositio -onis f
< prae-pōnere

adversum = adversus
cis = citra

ira -ae f = animus iratus

ius = locus ubi ius
dicitur

quandō = cum
significāre = verbis
ostendere

vīs = potestās, signifi-
cātiō
magis A quam B = nōn
B sed A
mentiō -ōnis *f*: mentiō-
nem facere alicuius =
loquī dē aliquō

[Vergilius: *Aenēis* I.750]

inter-iectiō -ōnis *f*

affectus -ūs *m* = id quō af-
ficitur animus (ut lae-
titia, ira, timor, cēt.)
inconditus -a -um = nōn
ōrdinātus, rudis, sine
arte

admīrātiō -ōnis *f*
< admīrārī
sī (ali)qua (*n pl*) sunt
similis -e = quī idem esse
vidētur, eiusdem generis
similia: ut *ō! ei! heus!*

Aenēis -idis *f*
Aenēās -ae *m*
Carthāgō -inis *f*: urbs
Āfricae
Didō -ōnis *f*
rēgīna -ae *f* = fēmina
rēgnāns

[*D.:*] Quandō ‘nōs in locum ire/iisse/itūrōs esse’ signifi-
cāmus.

[*M.:*] Quandō ablātīvō?

205

[*D.:*] Quandō ‘nōs in locō esse/fuisse/futurōs esse’ signifi-
cāmus. ...

[*M.:*] *Super* quam vim habet?

[*D.:*] Ubi locum significat, magis accūsātīvō cāsūī servit
quam ablātīvō; ubi mentiōnem alicuius facimus, ablā- 210
tīvō tantum, ut

*multa super Priamō rogitāns, super Hectore multa**
hoc est *dē Priamō, dē Hectore*. ...

Dē interiectione

[*M.:*] Interiectiō quid est?

215

[*D.:*] Pars ōrātiōnis significāns mentis affectum vōce
inconditā. ...

[*M.:*] Significātiō interiectionis in quō est?

[*D.:*] Aut laetitiam significāmus, ut *euax!* aut dolōrem,
ut *heu!* aut admīrātiōnem, ut *papae!* aut metum, ut *at-* 220
tat! et sī qua sunt similia.

*Versus sūmptus ē librō primō illius carminis cui titulus est
Aenēis. In hōc carmine Vergilius poēta nārrat dē Aenēā Trō-
iānō, quī ē patriā fugiēns Carthāginem vēnit, ubi ā Didōne
rēgīnā receptus est. Ā rēgīnā interrogātus Aenēās nārrat dē
bellō Trōiānō et dē fugā suā (v. cap. XXXVII et XXXVIII in
alterā *LINGVAE LATINAE* parte).

GRAMMATICA LATINA

Dē dēclīnātiōne

Nōmina, prōnōmina, verba dēclīnantur. Cēterae partēs ōrāti-
225 ōnis sunt indēclīnābilēs.

Dēclīnātiōnēs nōminum sunt quīnque:

Dēclīnātiō prīma: gen. sing. *-ae*, ut *terr|a -ae*.

Dēclīnātiō secunda: gen. sing. *-ī*, ut *ann|us -ī*, *verb|um -ī*.

Dēclīnātiō tertia: gen. sing. *-is*, ut *sōl -is*, *urb|s -is*.

230 Dēclīnātiō quārta: gen. sing. *-ūs*, ut *port|us -ūs*, *gen|ū -ūs*.

Dēclīnātiō quīnta: gen. sing. *-ēū/-eī*, ut *dī|ēs -ēī*, *rēs reī*.

Dēclīnātiōnēs verbōrum sunt quattuor, 'coniugātiōnēs'
quae vocantur:

Coniugātiō prīma: īnf. *-āre/-ārī*, ut *amā|re, -rī*.

235 Coniugātiō secunda: īnf. *-ēre/-ērī*, ut *monē|re, -rī*.

Coniugātiō tertia: īnf. *-ere/-ī*, ut *leg|ere, -ī*.

Coniugātiō quārta: īnf. *-īre/-īrī*, ut *audī|re, -rī*.

PENSVM A

Dēclīnā haec vocābula:

[1] *āla*, nōmen fēminīnum I dēclīnātiōnis:

Singulāris: nōm. *haec āl-*, acc. *h- āl-*, gen. *h- āl-*, dat. *h- āl-*,
abl. *h- āl-*. Plūrālis: nōm. *h- āl-*, acc. *h- āl-*, gen. *h- āl-*,
dat. *h- āl-*, abl. *h- āl-*.

[2] *pēs*, nōmen masculīnum III dēclīnātiōnis:

Singulāris: nōm. *h- pēs*, acc. *h- ped-*, gen. *h- ped-*, dat. *h- ped-*,
abl. *h- ped-*. Plūrālis: nōm. *h- ped-*, acc. *h- ped-*, gen. *h- ped-*,
dat. *h- ped-*, abl. *h- ped-*.

[3] *ōrāre*, verbum āctīvum I coniugātiōnis (pers. I sing.):

Indicātīvus: praes. *ōr-*, imperf. *ōr-*, fut. *ōr-*, perf. *ōrāv-*,
plūsquamperf. *ōrāv-*, fut. perf. *ōrāv-*. Coniūctīvus: praes.
ōr-, imperf. *ōr-*, perf. *ōrāv-*, plūsquamperf. *ōrāv-*.

[4] *dīcere*, verbum āctīvum III coniugātiōnis (pers. I sing.):

Indicātīvus: praes. *dīc-*, imperf. *dīc-*, fut. *dīc-*, perf. *dīx-*,
plūsquamperf. *dīx-*, fut. perf. *dīx-*. Coniūctīvus: praes.
dīc-, imperf. *dīc-*, perf. *dīx-*, plūsquamperf. *dīx-*.

Dēclīnātiōnēs:

1. gen. *-ae*
2. gen. *-ī*
3. gen. *-is*
4. gen. *-ūs*
5. gen. *-ēī*

con-iugātiō -ōnis *f*

Coniugātiōnēs:

1. *-āre*
2. *-ēre*
3. *-ere*
4. *-īre*

Vocābula nova:

ōrātiō
 coniūctiō
 interiectiō
 Mūsa
 scamnum
 sacerdōs
 cāsus
 comparātiō
 quālitās
 quantitās
 significātiō
 speciēs
 ira
 affectus
 admirātiō
 coniugātiō
 proprius
 appellātīvus
 positīvus
 optātīvus
 cōpulātīvus
 disiūctīvus
 explētīvus
 causālis
 ratiōnālis
 inconditus
 similis
 inflectere
 dēmere
 luctārī
 explānāre
 adnectere
 ōrdināre
 mentiōnem facere
 dumtaxat
 tantundem
 quidnī
 forsitan
 sīquidem
 quāpropter
 propterea
 adversum
 cis
 ēn
 eia
 euax
 papae
 attat
 coniugātiō
 synōnymum

Verba: laedere –isse –um; implicāre –isse –um; plaudere –isse –um; parere –isse –um; retinēre –isse –um; accendere –isse –um; sedēre –isse; nūbere –isse; sapere –isse; dēmere –isse –um; adicere –isse –um.

PENSVM B

Nōmen est pars — quae corpus aut rem significat. *Aemilia* et *Iūlia* nōmina — sunt, *māter* et *filia* sunt nōmina —. — nōminum sunt nōminātīvus, genetīvus, cēt. Gradūs — sunt trēs: —, comparātīvus, superlātīvus. Adiectīva quae comparantur — aut quantitātem significant. *Amāre* est verbum prīmae —. Interiectiō mentis —, ut laetitiam vel dolōrem, significat. — est affectus eius quī irātus est.

Frātrēs geminī tam — sunt quam ōva.

Synōnyma (vocābula quae idem ferē significant): plānum facere et —, fortasse et —, ideō et —, citrā et —, ecce et —.

Contrāria (vocābula quae rēs contrāriās significant): comūnis et —, addere et —.

PENSVM C

Quae sunt partēs ōrātiōnis?

Estne *discipulus* nōmen proprium?

Cāsūs nōminum quī sunt?

Quī sunt gradūs comparātiōnis?

Prōnōmen quid est?

Quot sunt coniugātiōnēs verbōrum?

Num *intus* et *forīs* adverbia temporis sunt?

Cui cāsui iungitur *inter* praepositio?

Quae praepositio nēs ablātīvō iunguntur?

Quibus cāsibus iungitur *in* praepositio?

Interiectiō quid significat?

TABVLA DECLINATIONVM

NOMINA

Dēclīnātiō I

	<i>sing</i>	<i>plūr</i>
<i>nōm</i>	hōr a	hōr ae
<i>acc</i>	hōr am	hōr ās
<i>gen</i>	hōr ae	hōr ārum
<i>dat</i>	hōr ae	hōr īs
<i>abl</i>	hōr ā	hōr īs

Dēclīnātiō II

	<i>sing</i>	<i>plūr</i>
<i>sing</i>	serv us	serv ī
<i>plūr</i>	serv um	serv ōs
<i>gen</i>	serv ī	serv ōrum
<i>dat</i>	serv ō	serv īs
<i>abl</i>	serv ō	serv īs

	<i>sing</i>	<i>plūr</i>
<i>sing</i>	liber	libr ī
<i>plūr</i>	libr um	libr ōs
<i>gen</i>	libr ī	libr ōrum
<i>dat</i>	libr ō	libr īs
<i>abl</i>	libr ō	libr īs

	<i>sing</i>	<i>plūr</i>
<i>sing</i>	verb um	verb a
<i>plūr</i>	verb um	verb a
<i>gen</i>	verb ī	verb ōrum
<i>dat</i>	verb ō	verb īs
<i>abl</i>	verb ō	verb īs

Dēclīnātiō III

<i>nōm</i>	sōl	sōl ēs	leō	leōn ēs	vōx	vōc ēs	nōmen	nōmin a
<i>acc</i>	sōl em	sōl ēs	leōn em	leōn ēs	vōc em	vōc ēs	nōmen	nōmin a
<i>gen</i>	sōl is	sōl um	leōn is	leōn um	vōc is	vōc um	nōmin is	nōmin um
<i>dat</i>	sōl ī	sōl ibus	leōn ī	leōn ibus	vōc ī	vōc ibus	nōmin ī	nōmin ibus
<i>abl</i>	sōl e	sōl ibus	leōn e	leōn ibus	vōc e	vōc ibus	nōmin e	nōmin ibus

<i>nōm</i>	nāv is	nāv ēs	urb s	urb ēs	mōns	mont ēs	mar e	mar ia
<i>acc</i>	nāv em	nāv ēs	urb em	urb ēs	mont em	mont ēs	mar e	mar ia
<i>gen</i>	nāv is	nāv ium	urb is	urb ium	mont is	mont ium	mar is	mar ium
<i>dat</i>	nāv ī	nāv ibus	urb ī	urb ibus	mont ī	mont ibus	mar ī	mar ibus
<i>abl</i>	nāv e	nāv ibus	urb e	urb ibus	mont e	mont ibus	mar ī	mar ibus

Dēclīnātiō IV

<i>nōm</i>	cās us	cās ūs	corn ū	corn ua
<i>acc</i>	cās um	cās ūs	corn ū	corn ua
<i>gen</i>	cās ūs	cās uum	corn ūs	corn uum
<i>dat</i>	cās uī	cās ibus	corn ū	corn ibus
<i>abl</i>	cās ū	cās ibus	corn ū	corn ibus

Dēclīnātiō V

<i>sing</i>	di ēs	di ēs	r ēs	r ēs
<i>plūr</i>	di em	di ēs	r em	r ēs
<i>gen</i>	di ēī	di ērum	r eī	r ērum
<i>dat</i>	di ēī	di ēbus	r eī	r ēbus
<i>abl</i>	di ē	di ēbus	r ē	r ēbus

Dēclīnātiō I et II: adiectīva

	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>	
<i>sing</i>	<i>nōm</i>	magn us	magn a	magn um	nūll us	nūll a	nūll um
	<i>acc</i>	magn um	magn am	magn um	nūll um	nūll am	nūll um
	<i>gen</i>	magn ī	magn ae	magn ī	nūll īus	nūll īus	nūll īus
	<i>dat</i>	magn ō	magn ae	magn ō	nūll ī	nūll ī	nūll ī
	<i>abl</i>	magn ō	magn ā	magn ō	nūll ō	nūll ā	nūll ō
<i>plūr</i>	<i>nōm</i>	magn ī	magn ae	magn a	nūll ī	nūll ae	nūll a
	<i>acc</i>	magn ōs	magn ās	magn a	nūll ōs	nūll ās	nūll a
	<i>gen</i>	magn ōrum	magn ārum	magn ōrum	nūll ōrum	nūll ārum	nūll ōrum
	<i>dat</i>	magn īs	magn īs	magn īs	nūll īs	nūll īs	nūll īs
	<i>abl</i>	magn īs	magn īs	magn īs	nūll īs	nūll īs	nūll īs

Dēclīnātiō III: adiectīva

		<i>m/f</i>	<i>n</i>	<i>m/f</i>	<i>n</i>	<i>m/f</i>	<i>n</i>
<i>sing</i>	<i>nōm</i>	grav is	grav e	ingēns	ingēns	melior	melius
	<i>acc</i>	grav em	grav e	ingent em	ingēns	meliōr em	melius
	<i>gen</i>	grav is	grav is	ingent is	ingent is	meliōr is	meliōr is
	<i>dat</i>	grav ī	grav ī	ingent ī	ingent ī	meliōr ī	meliōr ī
	<i>abl</i>	grav ī	grav ī	ingent ī	ingent ī	meliōr e	meliōr e
<i>plūr</i>	<i>nōm</i>	grav ēs	grav ia	ingent ēs	ingent ia	meliōr ēs	meliōr a
	<i>acc</i>	grav ēs	grav ia	ingent ēs	ingent ia	meliōr ēs	meliōr a
	<i>gen</i>	grav ium	grav ium	ingent ium	ingent ium	meliōr um	meliōr um
	<i>dat</i>	grav ibus	grav ibus	ingent ibus	ingent ibus	meliōr ibus	meliōr ibus
	<i>abl</i>	grav ibus	grav ibus	ingent ibus	ingent ibus	meliōr ibus	meliōr ibus

Comparatiō

<i>positivus</i>	long us	brev is	audāx -āc is	aeger -gr a -gr um
<i>comparatiivus</i>	long ior -ius	brev ior -ius	audāc ior -ius	aegr ior -ius
<i>superlativus</i>	long issim us	brev issim us	audāc issim us	aeger rim us

NVMERI

1 ūn us	10 decem	100 centum	1000 mīlle	11 ūndecim
2 du o -ae -o	20 vīgintī	200 ducent ī	2000 du o mīl ia	12 duodecim
3 tr ēs -ia	30 trīgintā	300 trecent ī	3000 tr ia mīl ia	13 trēdecim
4 quattuor	40 quadrāgintā	400 quadringent ī	cēt.	14 quattuordecim
5 quinque	50 quīnquāgintā	500 quīngent ī		15 quīndecim
6 sex	60 sexāgintā	600 sescent ī	9745 novem mīlia	16 sēdecim
7 septem	70 septuāgintā	700 septingent ī	septingentī	17 septendecim
8 octō	80 octōgintā	800 octingent ī	quadrāgintā	18 duodēvīgintī
9 novem	90 nōnāgintā	900 nōngent ī	quinque	19 ūndēvīgintī

1 prīm us	10 decim us	100 centēsīm us	1000 mīllēsīm us
2 secund us	20 vicēsīm us	200 ducentēsīm us	2000 bis mīllēsīm us
3 tertī us	30 tricēsīm us	300 trecentēsīm us	cēt.
4 quārt us	40 quadrāgēsīm us	400 quadringentēsīm us	11 ūndecim us
5 quīnt us	50 quīnquāgēsīm us	500 quīngentēsīm us	12 duodecim us
6 sext us	60 sexāgēsīm us	600 sescentēsīm us	13 tertī us decim us
7 septīm us	70 septuāgēsīm us	700 septingentēsīm us	cēt.
8 octāv us	80 octōgēsīm us	800 octingentēsīm us	18 duodēvicēsīm us
9 nōn us	90 nōnāgēsīm us	900 nōngentēsīm us	19 ūndēvicēsīm us

PRONOMINA

Persōnālia

<i>nōm</i>	ego	tū	—	nōs	vōs	<i>Possessīva</i>	
<i>acc</i>	mē	tē	sē	nōs	vōs	me us -a -um	noster -tr a -tr um
<i>dat</i>	mihi	tibi	sibi	nōbīs	vōbīs	tu us -a -um	vester -tr a -tr um
<i>abl</i>	mē	tē	sē	nōbīs	vōbīs	su us -a -um	

Dēmōnstrātiua

		<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>
<i>sing</i>	<i>nōm</i>	i s	e a	i d	hic	haec	hoc	ill e	ill a	ill ud
	<i>acc</i>	e um	e am	i d	hunc	hanc	hoc	ill um	ill am	ill ud
	<i>gen</i>	e ius	e ius	e ius	huius	huius	huius	ill ius	ill ius	ill ius
	<i>dat</i>	e ī	e ī	e ī	huic	huic	huic	ill ī	ill ī	ill ī
	<i>abl</i>	e ō	e ā	e ō	hōc	hāc	hōc	ill ō	ill ā	ill ō
<i>plūr</i>	<i>nōm</i>	i ī	e ae	e a	hī	hae	haec	ill ī	ill ae	ill a
	<i>acc</i>	e ōs	e ās	e a	hōs	hās	haec	ill ōs	ill ās	ill a
	<i>gen</i>	e ōrum	e ārum	e ōrum	hōrum	hārum	hōrum	ill ōrum	ill ārum	ill ōrum
	<i>dat</i>	i īs	i īs	i īs	hīs	hīs	hīs	ill īs	ill īs	ill īs
	<i>abl</i>	i īs	i īs	i īs	hīs	hīs	hīs	ill īs	ill īs	ill īs

Interrogātiivum/relātiivum

	<i>singulāris</i>			<i>plūrālis</i>		
	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>
<i>nōm</i>	qu is/qu ī	qu ae	qu id/qu od	qu ī	qu ae	qu ae
<i>acc</i>	qu em	qu am	qu id/qu od	qu ōs	qu ās	qu ae
<i>gen</i>	cu ius	cu ius	cu ius	qu ōrum	qu ārum	qu ōrum
<i>dat</i>	cu i	cu i	cu i	qu ibus	qu ibus	qu ibus
<i>abl</i>	qu ō	qu ā	qu ō	qu ibus	qu ibus	qu ibus

VERBA

[A] *Activum*

Infinitivus

<i>praes</i>	amā re	monē re	leg ere	audi re	es se
<i>perf</i>	amāv isse	monu isse	lēg isse	audi v isse	fu isse
<i>fut</i>	amāt ūr um esse	monit ūr um esse	lēct ūr um esse	audi t ūr um esse	fut ūr um esse

Imperativus

<i>sing</i>	amā	monē	leg e	audi	es
<i>plūr</i>	amā te	monē te	leg ite	audi te	es te

Indicativus

praesens

<i>sing</i>	1 amō	monē ō	leg ō	audi ō	s um
	2 amā s	monē s	leg is	audi s	es
	3 amā t	monē t	leg it	audi t	es t
<i>plūr</i>	1 amā mus	monē mus	leg imus	audi mus	s umus
	2 amā tis	monē tis	leg itis	audi tis	es tis
	3 amā nt	monē nt	leg unt	audi unt	s unt

imperfectum

<i>sing</i>	1 amā ba m	monē ba m	leg ēba m	audi ēba m	era m
	2 amā bā s	monē bā s	leg ēbā s	audi ēbā s	erā s
	3 amā ba t	monē ba t	leg ēba t	audi ēba t	era t
<i>plūr</i>	1 amā bā mus	monē bā mus	leg ēbā mus	audi ēbā mus	erā mus
	2 amā bā tis	monē bā tis	leg ēbā tis	audi ēbā tis	erā tis
	3 amā ba nt	monē ba nt	leg ēba nt	audi ēba nt	era nt

futurum

<i>sing</i>	1 amā b ō	monē b ō	leg a m	audi a m	er ō
	2 amā b is	monē b is	leg ē s	audi ē s	er is
	3 amā b it	monē b it	leg e t	audi e t	er it
<i>plūr</i>	1 amā b imus	monē b imus	leg ē mus	audi ē mus	er imus
	2 amā b itis	monē b itis	leg ē tis	audi ē tis	er itis
	3 amā b unt	monē b unt	leg e nt	audi e nt	er unt

perfectum

<i>sing</i>	1 amāv ī	monu ī	lēg ī	audi v ī	fu ī
	2 amāv istī	monu istī	lēg istī	audi v istī	fu istī
	3 amāv it	monu it	lēg it	audi v it	fu it
<i>plūr</i>	1 amāv imus	monu imus	lēg imus	audi v imus	fu imus
	2 amāv istis	monu istis	lēg istis	audi v istis	fu istis
	3 amāv ērunt	monu ērunt	lēg ērunt	audi v ērunt	fu ērunt

plūsquamperfectum

<i>sing</i>	1 amāv era m	monu era m	lēg era m	audi v era m	fu era m
	2 amāv erā s	monu erā s	lēg erā s	audi v erā s	fu erā s
	3 amāv era t	monu era t	lēg era t	audi v era t	fu era t
<i>plūr</i>	1 amāv erā mus	monu erā mus	lēg erā mus	audi v erā mus	fu erā mus
	2 amāv erā tis	monu erā tis	lēg erā tis	audi v erā tis	fu erā tis
	3 amāv era nt	monu era nt	lēg era nt	audi v era nt	fu era nt

futurum perfectum

<i>sing</i>	1 amāv er ō	monu er ō	lēg er ō	audi v er ō	fu er ō
	2 amāv eri s	monu eri s	lēg eri s	audi v eri s	fu eri s
	3 amāv eri t	monu eri t	lēg eri t	audi v eri t	fu eri t
<i>plūr</i>	1 amāv eri mus	monu eri mus	lēg eri mus	audi v eri mus	fu eri mus
	2 amāv eri tis	monu eri tis	lēg eri tis	audi v eri tis	fu eri tis
	3 amāv eri nt	monu eri nt	lēg eri nt	audi v eri nt	fu eri nt

Coniunctivus

praesens

<i>sing</i>	1 am e m	monē a m	leg a m	audi a m	s i m
	2 am ē s	monē ā s	leg ā s	audi ā s	s ī s
	3 am e t	monē a t	leg a t	audi a t	s i t
<i>plūr</i>	1 am ē mus	monē ā mus	leg ā mus	audi ā mus	s ī mus
	2 am ē tis	monē ā tis	leg ā tis	audi ā tis	s ī tis
	3 am e nt	monē a nt	leg a nt	audi a nt	s i nt

imperfectum

<i>sing</i>	1 amā re m	monē re m	leg ere m	audi re m	es se m
	2 amā rē s	monē rē s	leg erē s	audi rē s	es sē s
	3 amā re t	monē re t	leg ere t	audi re t	es se t
<i>plūr</i>	1 amā rē mus	monē rē mus	leg erē mus	audi rē mus	es sē mus
	2 amā rē tis	monē rē tis	leg erē tis	audi rē tis	es sē tis
	3 amā re nt	monē re nt	leg ere nt	audi re nt	es se nt

perfectum

<i>sing</i>	1 amāv eri m	monu eri m	lēg eri m	audi v eri m	fu eri m
	2 amāv eri s	monu eri s	lēg eri s	audi v eri s	fu eri s
	3 amāv eri t	monu eri t	lēg eri t	audi v eri t	fu eri t
<i>plūr</i>	1 amāv eri mus	monu eri mus	lēg eri mus	audi v eri mus	fu eri mus
	2 amāv eri tis	monu eri tis	lēg eri tis	audi v eri tis	fu eri tis
	3 amāv eri nt	monu eri nt	lēg eri nt	audi v eri nt	fu eri nt

plūsquamperfectum

<i>sing</i>	1 amāv isse m	monu isse m	lēg isse m	audi v isse m	fu isse m
	2 amāv issē s	monu issē s	lēg issē s	audi v issē s	fu issē s
	3 amāv isse t	monu isse t	lēg isse t	audi v isse t	fu isse t
<i>plūr</i>	1 amāv issē mus	monu issē mus	lēg issē mus	audi v issē mus	fu issē mus
	2 amāv issē tis	monu issē tis	lēg issē tis	audi v issē tis	fu issē tis
	3 amāv isse nt	monu isse nt	lēg isse nt	audi v isse nt	fu isse nt

Participium

<i>praes</i>	amā ns -ant is	monē ns -ent is	leg ēns -ent is	audi ēns -ent is	—
<i>fut</i>	amāt ūr us	monit ūr us	lēct ūr us	audi t ūr us	fut ūr us
<i>Supīna</i>	amāt um -ū	monit um -ū	lēct um -ū	audi t um -ū	

[B] Passivum

Infinitivus

<i>praes</i>	amā rī	monē rī	leg ī	audi rī
<i>perf</i>	amāt um esse	monit um esse	lēct um esse	audi t um esse
<i>fut</i>	amātum irī	monitum irī	lēctum irī	audi t um irī

Indicativus

praesens

<i>sing</i>	1 am or	monē or	leg or	audi or
	2 amā ris	monē ris	leg eris	audi ris
	3 amā tur	monē tur	leg itur	audi tur
<i>plūr</i>	1 amā mur	monē mur	leg imur	audi mur
	2 amā minī	monē minī	leg iminī	audi minī
	3 ama ntur	monē ntur	leg untur	audi untur

imperfectum

<i>sing</i>	1 amā ba r	monē ba r	leg ēba r	audi ēba r
	2 amā bā ris	monē bā ris	leg ēbā ris	audi ēbā ris
	3 amā bā tur	monē bā tur	leg ēbā tur	audi ēbā tur
<i>plūr</i>	1 amā bā mur	monē bā mur	leg ēbā mur	audi ēbā mur
	2 amā bā minī	monē bā minī	leg ēbā minī	audi ēbā minī
	3 amā ba ntur	monē ba ntur	lēg ēba ntur	audi ēba ntur

futūrum

<i>sing</i>	1 amā b or	monē b or	leg a r	audi a r
	2 amā b eris	monē b eris	leg ē ris	audi ē ris
	3 amā b itur	monē b itur	leg ē tur	audi ē tur
<i>plūr</i>	1 amā b imur	monē b imur	leg ē mur	audi ē mur
	2 amā b imini	monē b imini	leg ē mini	audi ē mini
	3 amā b untur	monē b untur	leg e ntur	audi e ntur

perfectum

<i>sing</i>	1 amāt us sum	monit us sum	lēct us sum	audīt us sum
	2 3 es est	es est	es est	es est
<i>plūr</i>	1 amāt i sumus	monit i sumus	lēct i sumus	audīt i sumus
	2 3 estis sunt	estis sunt	estis sunt	estis sunt

plūsquamperfectum

<i>sing</i>	1 amāt us eram	monit us eram	lēct us eram	audīt us eram
	2 3 erās erat	erās erat	erās erat	erās erat
<i>plūr</i>	1 amāt i erāmus	monit i erāmus	lēct i erāmus	audīt i erāmus
	2 3 erātis erant	erātis erant	erātis erant	erātis erant

futūrum perfectum

<i>sing</i>	1 amāt us erō	monit us erō	lēct us erō	audīt us erō
	2 3 eris erit	eris erit	eris erit	eris erit
<i>plūr</i>	1 amāt i erimus	monit i erimus	lēct i erimus	audīt i erimus
	2 3 eritis erunt	eritis erunt	eritis erunt	eritis erunt

*Coniunctivus**praesēns*

<i>sing</i>	1 am e r	mone a r	leg a r	audi a r
	2 am ē ris	mone ā ris	leg ā ris	audi ā ris
	3 am ē tur	mone ā tur	leg ā tur	audi ā tur
<i>plūr</i>	1 am ē mur	mone ā mur	leg ā mur	audi ā mur
	2 am ē mini	mone ā mini	leg ā mini	audi ā mini
	3 am e ntur	mone a ntur	leg a ntur	audi a ntur

imperfectum

<i>sing</i>	1 amā re r	monē re r	leg ere r	audi re r
	2 amā rē ris	monē rē ris	leg erē ris	audi rē ris
	3 amā rē tur	monē rē tur	leg erē tur	audi rē tur
<i>plūr</i>	1 amā rē mur	monē rē mur	leg erē mur	audi rē mur
	2 amā rē mini	monē rē mini	leg erē mini	audi rē mini
	3 amā re ntur	monē re ntur	leg ere ntur	audi re ntur

perfectum

<i>sing</i>	1 amāt us sim	monit us sim	lēct us sim	audīt us sim
	2 3 sīs sit	sīs sit	sīs sit	sīs sit
<i>plūr</i>	1 amāt i sīmus	monit i sīmus	lēct i sīmus	audīt i sīmus
	2 3 sītis sint	sītis sint	sītis sint	sītis sint

plūsquamperfectum

<i>sing</i>	1 amāt us essem	monit us essem	lēct us essem	audīt us essem
	2 3 essēs esset	essēs esset	essēs esset	essēs esset
<i>plūr</i>	1 amāt i essēmus	monit i essēmus	lēct i essēmus	audīt i essēmus
	2 3 essētis essent	essētis essent	essētis essent	essētis essent

Participium

<i>perf</i>	amāt us	monit us	lēct us	audīt us
-------------	---------	----------	---------	----------

Gerundivum

	ama nd us	mone nd us	leg end us	audi end us
--	-----------	------------	------------	-------------

KALENDARIVM ROMANVM

	<i>Iānuārius</i> <i>Augustus</i> <i>December</i> (diēs XXXI)	<i>Aprīlis</i> <i>Iūnius</i> <i>September</i> <i>November</i> (diēs xxx)	<i>Februārius</i> (diēs xxviii)	<i>Mārtius</i> <i>Māius</i> <i>Iūlius</i> <i>Octōber</i> (diēs xxxi)
1.	kalendae	kalendae	kalendae	kalendae
2.		a.d. iv nōn.		a.d. vi nōn.
3.		a.d. iii nōn.		a.d. v nōn.
4.		prīdiē nōn.		a.d. iv nōn.
5.		nōnae		a.d. iii nōn.
6.		a.d. viii id.		prīdiē nōn.
7.		a.d. vii id.		nōnae
8.		a.d. vi id.		a.d. viii id.
9.		a.d. v id.		a.d. vii id.
10.		a.d. iv id.		a.d. vi id.
11.		a.d. iii id.		a.d. v id.
12.		prīdiē id.		a.d. iv id.
13.	idūs	idūs	idūs	a.d. iii id.
14.	a.d. xix kal.	a.d. xviii kal.	a.d. xvi kal.	prīdiē id.
15.	a.d. xviii kal.	a.d. xvii kal.	a.d. xv kal.	idūs
16.	a.d. xvii kal.	a.d. xvi kal.	a.d. xiv kal.	a.d. xvii kal.
17.	a.d. xvi kal.	a.d. xv kal.	a.d. xiii kal.	a.d. xvi kal.
18.	a.d. xv kal.	a.d. xiv kal.	a.d. xii kal.	a.d. xv kal.
19.	a.d. xiv kal.	a.d. xiii kal.	a.d. xi kal.	a.d. xiv kal.
20.	a.d. xiii kal.	a.d. xii kal.	a.d. x kal.	a.d. xiii kal.
21.	a.d. xii kal.	a.d. xi kal.	a.d. ix kal.	a.d. xii kal.
22.	a.d. xi kal.	a.d. x kal.	a.d. viii kal.	a.d. xi kal.
23.	a.d. x kal.	a.d. ix kal.	a.d. vii kal.	a.d. x kal.
24.	a.d. ix kal.	a.d. viii kal.	a.d. vi kal.	a.d. ix kal.
25.	a.d. viii kal.	a.d. vii kal.	a.d. v kal.	a.d. viii kal.
26.	a.d. vii kal.	a.d. vi kal.	a.d. iv kal.	a.d. vii kal.
27.	a.d. vi kal.	a.d. v kal.	a.d. iii kal.	a.d. vi kal.
28.	a.d. v kal.	a.d. iv kal.	prīdiē kal.	a.d. v kal.
29.	a.d. iv kal.	a.d. iii kal.	Mārtiās	a.d. iv kal.
30.	a.d. iii kal.	prīdiē kal.		a.d. iii kal.
31.	prīdiē kal. Februāriās Septembrēs Iānuāriās	Māiās Iūliās Octōbrēs Decembrēs		prīdiē kal. Aprīlēs Iūniās Augustās Novembrēs

INDEX VOCABVLORVM

[Numeri crassi 1.2.3... capitula, numeri tenuēs 1,2,3... versūs significant]

A

ā 6.34 v. ab
 ab/ā *prp*+*abl* 5.48; 6.10,34,62;
 12.125; 13.13,36,40; 16.51;
 33.23
 ab-dūcere 31.164
 ab-errāre 26.128
 ab-esse ā-fuisse 4.20
 ab-icere 29.145
 ab-ire 8.18
 ablātīvus -ī *m* 5.126
 abs 27.80 v. ab
 absēns -entis 17.89
 abs-tinēre 29.87
 ac 12.59 v. atque
 ac-cēdere 22.67
 accendere 34.84,110
 accidere 26.112; +*dat* 26.136
 ac-cipere 8.19,116; 19.80
 ac-cubāre 30.73
 ac-cumbere 30.96
 ac-currere -risse 9.75
 accūsāre 4.48; +*gen* 29.137
 accūsātīvus -ī *m* 3.88
 ācer -cris -cre 34.47
 acerbus -a -um 30.131
 aciēs -ēī *f* 33.15
 āctīvus -a -um 6.127; 35.69
 acūtus -a -um 30.105
 ad *prp*+*acc* 6.19; 8.81; 13.36;
 14.43; 16.7; 33.132
 ad-dere 18.104
 ad-esse af-fuisse 4.20; +*dat*
 32.117
 ad-hūc 14.34
 ad-icere 29.5; 30.166
 adiectīvum -ī *n* 12.158
 ad-ire 7.62; 16.28; 29.5
 ad-iungere 33.5
 ad-iuvāre 32.54
 ad-mīrārī 28.179
 admīrātiō -ōnis *f* 35.220
 ad-mittere 22.9
 ad-nectere 35.157
 ad-ōrāre 28.25
 adulēscēns -entis *f* 19.39
 ad-vehere 20.122
 ad-venīre 7.30
 adverbium -ī *n* 18.198; 35.103
 adversum *prp*+*acc* 35.182,188
 adversus -a -um 32.57,99
 adversus *prp*+*acc* 20.65; 32.23

aedificāre 25.12
 aedificium -ī *n* 25.29
 aeger -gra -grum 11.24,29
 aegrōtāre 11.48
 aegrōtus -a -um 24.1
 aequē 17.147; 18.78; 20.27
 aequinoctium -ī *n* 13.77
 aequus -a -um 13.43,77; 29.180
 āēr -eris *m* 10.10,53
 aestās -ātis *f* 13.80,81
 aestimāre 29.6
 aetās -ātis *f* 33.23,26
 affectus -ūs *m* 35.216
 af-ferre at-tulisse al-lātum
 14.42; 23.140
 af-ficere 29.45,46
 affirmāre 34.126
 ager -grī *m* 27.5; 30.124
 agere ēgisse āctum 5.82; 24.19;
 27.14; age-ite 5.87,99
 agmen -inis *n* 33.10
 agnus -ī *m* 25.5
 agricola -ae *m* 27.10
 ain' 21.71
 āiō ais ait āiunt 21.68; 24.61
 āla -ae *f* 10.12
 albus -a -um 9.3
 alere -uisse altum 20.12,97
 aliēnus -a -um 20.14,122
 ali-quandō 32.131,157
 ali-quantum 31.52
 ali-quī -qua -quod 24.59; 25.
 17; 26.85; 31.17
 ali-quis -quid 21.65,91
 ali-quot 32.29
 aliter 24.22
 alius -a -ud 8.5,33; aliī... aliī
 10.33
 allicere -iō -ēxisse -ectum 29.94
 alter -era -erum 14.11,78; 16.
 77,113; 19.5,8
 altum -ī *n* 16.65
 altus -a -um 12.100,141; 16.44
 amāns -antis *m* 19.18
 amāre 5.21,23
 ambulāre 6.24
 amīca -ae *f* 6.78
 amīcītia -ae *f* 32.112
 amīcus -ī *m* 6.43,44
 amīcus -a -um 17.79
 ā-mittere 29.24
 amnis -is *m* 33.70

amoenus -a -um 27.5
 amor -ōris *m* 19.19
 amphitheātrum -ī *n* 32.214
 an 14.13; 17.118; 29.67
 ancilla -ae *f* 2.31
 angustus -a -um 21.16
 anima -ae *f* 10.52; 28.89
 anim-ad-vertere 18.131
 animal -ālis *n* 10.54
 animus -ī *m* 28.9,144
 annus -ī *m* 13.1
 ante *prp*+*acc* 6.32; 13.44; 19.
 38; 25.113; *adv* 16.148
 antea 22.11
 ante-hāc 23.93
 ante-quam 15.27
 antīquus -a -um 2.81; 13.19
 ānulus -ī *m* 8.7
 anus -ūs *f* 34.187
 aperīre -uisse -rtum 7.14
 apertus -a -um 14.15; 30.152
 apis -is *f* 18.110
 appārere 29.111; -et 33.44
 appellāre 16.3; 20.28
 appellātīvus -a -um 35.11
 ap-pōnere 11.89; 30.100
 ap-portāre 30.133
 ap-prehendere 28.50
 ap-propinquāre 29.185
 Aprīlis -is *m* 13.3
 apud *prp*+*acc* 6.37; 11.32
 aqua -ae *f* 5.28
 aquila -ae *f* 10.9; 33.9
 arānea -ae *f* 34.154
 arāre 27.9
 arātor -ōris *m* 27.13
 arātrum -ī *n* 27.12
 arbitrārī 22.94
 arbor -oris *f* 9.21
 arcessere -īvisse -ītum 11.43
 arcus -ūs *m* 12.91
 arduus -a -um 33.51
 argenteus -a -um 30.90
 argentum -ī *n* 30.91
 arma -ōrum *n* 12.34
 armāre 32.176
 armātus -a -um 12.35
 ars artis *f* 26.49,72
 as assis *m* 17.97; 34.114
 a-scendere -disse 10.94; 11.46
 asinīnus -a -um 31.49
 asinus -ī *m* 10.1

a-spergere -sisse -sum 30.110
 a-spicere 8.15,39
 at 15.25
 āter -tra -trum 16.97
 atque/ac 11.41; 12.59; 13.79;
 18.143; 20.142; 32.211
 ātrium -ī n 5.27
 attentus -a -um 28.109
 audācia -ae f 32.13
 audāx -ācis 26.22,54; 32.24
 audēre ausum esse 10.88;
 31.169
 audire 3.42; 6.83; 10.50
 au-ferre abs-tulisse ab-lātum
 31.52
 au-fugere 31.51
 augēre -xisse -ctum 19.96
 Augustus -ī m 13.4
 aureus -a -um 22.17; m 22.108
 aurīga -ae m 34.40
 auris -is f 11.6
 aurum -ī n 22.15
 aut 8.14,108; aut... aut 18.7
 autem 6.42
 autumnus -ī m 13.81,85
 auxilium -ī n 25.65; pl 33.5
 avārus -a -um 31.22
 ā-vertere 23.51; 29.163
 avis -is f 10.9
 avunculus -ī m 12.19

B

baculum -ī n 4.62
 bālāre 9.70
 balneum -ī n 30.1,3
 barbarus -a -um 12.61; m 14.76
 bāsium -ī n 34.118
 beātus -a -um 19.86
 bellum -ī n 12.76
 bellus -a -um 34.58
 bene 11.14; b. velle 31.29
 beneficium -ī n 29.141
 bēstia -ae f 10.1
 bēstiola -ae f 18.110
 bibere -bisse 9.9
 bīnī -ae -a 30.74
 bis 18.126
 bonum -ī n 30.52
 bonus -a -um 4.68; 11.14
 bōs bovis m/f 21.31
 bracchium -ī n 11.1
 brevī 25.77
 brevis -e 12.50; 13.28

C

cachinnus -ī m 34.151
 cadere cecidisse 10.103; 16.102
 caecus -a -um 28.31
 caedere cecidisse caesum 33.18
 caedēs -is f 33.133
 caelum -ī n 9.25; pl 28.171
 calamus -ī m 18.161
 calceus -ī m 14.85
 calidus -a -um 13.87; f 30.114
 calor -ōris m 27.122
 campus -ī m 9.1
 candidus -a -um 21.4; 34.150
 canere cecinisse 10.80; 14.19;
 29.66; 34.70
 canis -is m/f 9.2; 10.77
 cantāre 3.3; 34.163
 cantus -ūs m 29.73
 capere -iō cēpisse captum 10.2,
 78; 26.6; 29.90,148; 32.13
 capillus -ī m 11.6
 capitulum -ī n 1.73
 caput -itis n 11.5; 12.65
 carcer -eris m 26.25
 cardō -inis m 22.2
 carēre +abl 20.6
 carmen -inis n 29.90; 32.102
 carō carnis f 30.104
 carpere -psisse -ptum 5.57;
 27.168
 cārus -a -um 32.21,85
 castra -ōrum n 12.93
 cāsus -ūs m 26.126; 35.9,24
 catēna -ae f 22.11
 cauda -ae f 10.15
 causa -ae f 21.37; -ā +gen 26.
 135; 29.139
 causālis -e 35.162,170
 cautus -a -um 26.81
 cavēre cāvisse 22.60,65; c. nē
 27.173
 cēdere cessisse 22.73
 celer -eris -ere 26.4
 celsus -a -um 29.93
 cēna -ae f 30.9
 cēnāre 30.40
 cēnsēre -uisse cēnsūm 27.63
 centēsīmus -a -um 17.31
 centum 2.39
 cēra -ae f 18.108,109
 cerebrum -ī n 11.9
 cernere 16.69; 32.114
 certāmen -inis n 34.15
 certāre 34.12
 certē 18.73

certō adv 24.59
 certus -a -um 17.118,121; 25.
 43; 32.114
 cessāre 28.7
 cēteri -ae -a 2.59; sg 13.51
 cēterum adv 24.76
 charta -ae f 18.161
 cibus -ī m 9.6; 30.9
 cingere cīnxisse cīnctum 27.6
 -cipere -iō -cēpisse -ceptum
 < capere
 circā prp+acc 27.51
 circēnsis -e 34.37; m pl 34.39
 circiter 30.10
 circum prp+acc 6.14
 circum-dare 33.20
 circum-silire 34.96
 circus -ī m 34.36
 cis prp+acc 35.182,188
 citerior -ius 33.132
 citrā prp+acc 33.87
 cīvis -is m/f 25.67; 28.154
 clāmāre 8.36
 clāmōr -ōris m 9.79
 clārus -a -um 13.48; 29.93
 classis -is f 32.23
 claudere -sisse -sum 7.15
 claudus -a -um 28.32
 clausus -a -um 14.17
 clāvis -is f 23.103
 clēmēns -entis 31.84
 cocus -ī m 30.67
 coep- coept- v. incipere
 cōgere co-ēgisse -āctum 33.32
 cōgitāre 17.57
 cognōmen -inis n 12.12
 cognōscere -ōvisse -itum 21.2;
 31.10; 32.219
 cohors -rtis f 33.2
 colere -uisse cultum 27.11
 collis -is m 9.20
 col-loquī 20.47; 33.149
 colloquium -ī n 20.71
 collum -ī n 8.22
 colōnus ī m 27.70
 color -ōris m 11.20
 columna -ae f 19.3
 comes -itis m 23.108
 comitārī 23.107
 com-memorāre 33.22
 commūnis -e 32.32; 35.10,17
 cōmoedia -ae f 34.45
 comparāre 18.77; 35.35
 comparātiō -ōnis f 35.30
 comparātīvus -ī m 12.202

- com-plectī -exum 16.87
 com-plēre -ēvisse -ētum 30.147
 com-plūrēs -a 25.35
 com-putāre 17.101
 cōnārī 16.138
 condiciō -ōnis *f* 32.146
 cōn-ficere 26.7; 27.68; 33.54
 cōn-fidere 31.56
 cōn-fitērī -fessum 29.114
 coniugātiō -ōnis *f* 35.232
 coniūctiō -ōnis *f* 35.6,156
 coniūctīvus -ī *m* 27.189
 con-iungere 18.30
 con-iūnx -iugis *f/m* 19.7,9
 cōn-scendere -disse 16.56
 cōn-sequī 26.5
 cōn-sidere -sēdisse 15.17
 cōnsiliū -ī *n* 26.23; 29.14
 cōn-sistere -stitisse 8.12
 cōn-solārī 16.90
 cōnsonāns -antis *f* 18.8,25
 cōnspectus -ūs *m* 25.108,135
 cōn-spicere 21.29
 cōnstāns -antis 28.99
 cōn-stāre -stitisse 8.56; 22.1
 cōn-stituere -uisse -ūtum
 25.56; 32.152
 cōn-sūmere 26.11,29
 con-temnere -tēmpsisse -tēmp-
 tum 32.14,73
 con-tinēre 23.18
 continuō 24.16
 contrā *prp+acc* 12.72; 29.121
 con-trahere 30.32,41
 contrārius -a -um 16.49; 28.95
 con-turbāre 34.122
 con-venīre 8.82; 15.64; 19.49
 con-vertere 24.2
 convīva -ae *m/f* 30.73
 convīvium -ī *n* 30.70
 con-vocāre 33.109
 cōpia -ae *f* 27.38
 cōpulāre 33.106
 cōpulātīvus -a -um 35.162,164
 coquere -xisse -ctum 30.64
 cor cordis *n* 11.19, 136; 19.19
 cōram *prp+abl* 31.122
 cornū -ūs *n* 21.31
 corpus -oris *n* 11.1
 cor-rigere -rēxisse -rēctum
 18.105
 cotīdiē 19.76
 crās 20.128,130
 crassus -a -um 10.101,102
 crēdere -didisse -ditum 21.98,
 114; 31.72; + *dat* 21.119;
 29.10
 crēscere -ēvisse 27.7,17; 32.20
 cruciāre 31.64
 crudēlis -e 31.124
 cruentus -a -um 24.66
 cruor -ōris *m* 21.29
 crūs -ūris *n* 11.2
 crux -ucis *f* 31.66
 cubāre -uisse -itum 14.2
 cubiculum -ī *n* 5.35
 culīna -ae *f* 30.67
 culter -trī *m* 11.95
 cum *prp+abl* 5.9,13,58; 21.15;
 25.111,143
 cum + *ind* 10.15; 18.128; 19.74;
 25.53; 30.41; *c. primum* 21.
 28; + *coni* 29.76,78; 32.175
 cūnae -ārum *f* 20.2
 cūctus -a -um 32.40; *pl* 32.1
 cupere -iō -ivisse 24.51,56
 cupiditās -ātis *f* 25.122
 cupidus -a -um 25.46
 cūr 3.26
 cūra -ae *f* 27.97
 cūrāre 20.77; 29.184; 32.186;
c. ut/nē 27.102,139
 currere cucurrisse 7.66
 currus -ūs *m* 25.7
 cursus -ūs *m* 32.220,222; 34.36
 cūstōdīre 22.6; 29.104
- D**
 dactylus -ī *m* 34.250
 dare dedisse datum
 7.46,63,118
 datīvus -ī *m* 7.110
 dē *prp+abl* 11.53; 13.89; 19.
 105; 20.48; 21.95
 dea -ae *f* 19.6
 dēbēre 20.82; + *dat* 23.16
 dēbilis -e 31.139
 decem 4.10
 December -bris *m* 13.6
 decēre 20.158; 21.54
 deciēs 18.118
 decimus -a -um 13.5
 dēclināre 9.90
 dēclinātiō -ōnis *f* 9.88
 de-esse dē-sum dē-fuisse
 18.94; + *dat* 32.101
 dē-fendere -disse -sum 12.107
 dein 34.119
 de-inde 14.46
 dēlectāre 5.60
- dēlēre -ēvisse -ētum 18.144
 dēliciae -ārum *f* 34.87,91
 delphīnus -ī *m* 29.62
 dēmere -mpsisse -mptum 35.73
 dē-mōnstrāre 17.138; 26.50
 dēmum 30.21
 dēnārius -ī *m* 17.97
 dēnī -ae -a 33.2
 dēnique 27.2
 dēns dentis *m* 9.73; 11.10
 dē-nuō 24.4
 deorsum 26.73
 dēpōnēns -entis 16.156
 -dere -didisse -ditum < *dare*
 dē-rīdēre 22.80; 25.15
 dē-scendere -disse 25.110
 dēserere -uisse -rtum 25.116;
 31.125
 dēsiderāre 33.65,137
 dē-silīre -uisse 29.88
 dē-sinere -siisse 15.65,66,158
 dē-sistere -stitisse 32.203
 dē-spērāre 29.89,120
 dē-spicere 26.90,106; 33.168
 dē-tergēre 11.119
 dē-terrēre 29.3
 dē-trahere 29.146
 deus -ī *m*, *pl* *dei/dii/di* 10.28
 dē-vorāre 34.101
 dexter -tra -trum 14.79; *f*
 16.51; 30.98
 dīcere -xisse dictum 11.60,61;
 13.58; 20.144; 26.162
 dictāre 18.50
 dictum -ī *n* 28.54
 diēs -ēī *m* 13.8,35; 18.178,190;
f 32.147
 dif-ficilis -e 17.69; 33.52
 digitus -ī *m* 8.21
 dignus -a -um 19.110
 dīligēns -entis 30.31
 dīligere -ēxisse -ēctum 20.141
 dīmīdius -a -um 13.33,53
 dī-mittere 23.12
 diphthongus -ī *f* 34.226
 dīrus -a -um 33.171
 dis-cēdere 4.73
 discere didicisse 17.1
 discipulus -ī *m* 15.6,8; 28.52
 disiūctīvus -a -um 35.162,166
 dis-iungere 28.3
 dis-suādēre -sisse 32.76
 diū 30.13; *comp* *diūtius* 33.126
 dīves -itis 19.61
 dīvidere -vīsisse -vīsum 12.68,

105; 13.1
 divitiae -arum *f* 29.27
 docēre 17.2
 doctus -a -um 17.4
 dolēre 11.80; 34.135
 dolor -ōris *m* 24.25; 29.51
 domī 15.81; 18.151; 20.127
 domina -ae *f* 2.31
 dominus -ī *m* 2.26; 9.5; 16.110, 130; 30.95; *pl* 20.109
 domus -ūs *f*, *abl* -ō, *pl acc* -ōs 19.42; domum *adv* 20.123; domō *adv* 20.137
 dōnāre 29.168
 dōnec 32.72
 dōnum -ī *n* 19.67
 dormīre 3.37
 dorsum -ī *n* 29.100
 dubitāre 21.130,131; 29.116
 dubius -a -um 34.135
 du-centī -ae -a 13.10
 dūcere dūxisse ductum 9.34; 12.104; 18.53; animam *d.* 10.54; (uxōrem) *d.* 34.125,191
 dulcis -e 30.131
 dum 9.39,69; 10.48; 22.8
 dum-modo 34.17
 dumtaxat 35.36
 duo -ae -o 2.23,33,54
 duo-decim 6.15
 duo-decimī -a -um 13.6
 duo-dē-trīgintā 13.28
 duo-dē-vīgintī 17.20
 dūrus -a -um 18.111
 dux ducis *m* 12.81; 16.44

E

ē 7.45 *v.* ex
 ea, eadem *v.* is, īdem
 ēbrius -a -um 31.193
 ecce 2.81; 4.59
 ed- *v.* ēsse
 ēducāre 31.150
 ē-dūcere 32.64
 ef-ficere 18.114; *e.* ut 27.124
 ef-fugere 26.22,82
 ef-fundere 33.78
 ego mē mihi/mī 3.20; 14.30; 15.21; 17.66; mē-cum 14.87
 ē-gredī -gressum 16.39
 ēgregius -a -um 32.25,31
 ē-icere 28.5,73
 ē-līdere -sisse -sum 34.242
 ē-līgere -lēgisse -lēctum 30.58
 emere ēmisse ēmptum 8.14

ēn 35.116
 enim 10.30
 ēnsis -is *m* 33.172
 eō *adv* 28.23
 epigramma -atis *n* 34.157
 epistula -ae *f* 18.153
 eques -itis *m* 12.43
 equidem 30.51
 equitātus -ūs *m* 12.113
 equus -ī *m* 6.56
 ergā *prp* + *acc* 19.94
 ergō 10.121
 ē-ripere -iō -uisse -reptum 29.45,122
 errāre 9.50
 ē-rubēscere -buisse 34.201
 ē-rumpere 33.122
 erus -ī *m* 18.35; 22.48
 esse sum fuisse futūrum esse /fore 1.1,18,53; 4.32
 ēsse edō ēdisse 9.9,11; 10.59 et 1.2; 25.95; et... et 7.50
 et-enim 33.163
 etiam 5.30,70; 26.104; *e.* nunc 19.86; *e.* atque *e.* 33.118
 etiam-nunc 32.207
 et-sī 24.38
 ē-volāre 26.41
 ē-volvere -visse -lūtum 28.58
 ex/ē *prp* + *abl* 5.58; 14.11; 18.113; 22.1,13; 33.43,158
 ex-audīre 18.92
 excitāre 14.35; 19.20
 ex-clāmāre 15.23
 ex-cōgitāre 26.35
 ex-cruciāre 34.138
 ex-currere -risse 33.115
 excūsāre 21.45
 exemplum -ī *n* 1.90; 26.64; 31.129
 exercitus -ūs *m* 12.77,80
 ex-haurīre 30.145
 exiguus -a -um 13.51; 17.148
 ex-īre 7.83; 10.53
 exīstimāre 27.62
 exitus -ūs *m* 25.70; 26.111
 ex-ōrnāre 30.64
 ex-plānāre 35.105
 ex-plētīvus -a -um 35.162,168
 ex-pōnere 29.101; 31.131
 ex-pugnāre 12.112
 expugnātiō -ōnis *f* 25.45
 ex-spectāre 7.2
 extendere -disse 28.49
 extrā *prp* + *acc* 22.7; 28.129

F

faber -brī *m* 22.20
 fābula -ae *f* 25.3; 34.44
 fābulārī 31.186
 facere -iō fēcisse factum 10.17, 65,69,111; 11.27,66; *f.* ut 27.145,175
 faciēs -ēī *f* 13.15
 facilis -e 17.50; *adv* -e 23.53
 fact- *v.* fierī (facere)
 factum -ī *n* 23.78
 fallāx -ācis 29.104
 fallere fefellisse falsum 21.115; 32.109
 falsus -a -um 21.88; 31.200
 falx -cis *f* 27.18
 fāma -ae *f* 28.38
 famēs -is *f* 30.42
 familia -ae *f* 2.9,73
 fārī 20.1
 fatērī fassum 23.68,144
 fatīgāre 33.45
 fātum -ī *n* 34.70,180
 favēre fāvisse 34.40,148
 Februārius -ī *m* 13.2
 fēlicitās -ātis *f* 29.160
 fēlix -īcis 29.41,119
 fēmina -ae *f* 2.1
 fēmininum -ī *n* 2.96
 fenestra -ae *f* 5.26
 fera -ae *f* 10.7
 ferē 33.54
 ferōx -ōcis 22.10
 ferre tulisse lātum 12.34,55; 21.17; 24.(37); 27.29
 ferreus -a -um 22.14; 33.176
 ferrum -ī *n* 18.113
 fertilis -e 27.30
 ferus -a -um 10.2
 fessus -a -um 6.61
 -ficere -iō -fēcisse -fectum < facere
 fidere fīsum esse 31.55
 fidēs -ēī *f* 31.56; 32.112
 fidēs -ium *f* 29.66
 fidicen -inis *m* 29.70
 fīdus -a -um 31.58
 fierī factum esse 16.98,143; 18.25; 24.49
 figere -xisse -xum 26.60
 fīlia -ae *f* 2.14
 fīliola -ae *f* 20.57
 fīliolus -ī *m* 20.154
 fīlius -ī *m* 2.12
 fīlum -ī *n* 25.72

finire 29.179
 finis -is *m* 12.69; 13.38
 flāre 16.30
 flectere -xisse -xum 32.60,220
 flēre -ēvisse 24.36; 34.209
 flōs -ōris *m* 19.78
 flūctus -ūs *m* 16.33
 fluere flūxisse 11.20
 flūmen -inis *n* 10.40
 fluvius -ī *m* 1.18
 foedus -a -um 5.18
 folium -ī *n* 10.70
 forās 22.115
 fore 33.185 v. esse
 foris -is *f* 22.1
 forīs *adv* 22.56
 fōrma -ae *f* 13.54; 16.157; 19.137; 34.48
 fōrmōsus -a -um 7.10
 forsitan 35.119
 fortasse 23.18
 forte *adv* 25.5; 29.151
 fortis -e 12.119
 fortūna -ae *f* 29.175
 forum -ī *n* 19.48
 fossa -ae *f* 12.100
 frangere -ēgisse -āctum 24.21,33
 frāter -tris *m* 12.1
 fremere -uisse 22.58
 frequēns -entis 18.14,155
 fretum -ī *n* 28.2
 frīgēre 14.68
 frīgīdus -a -um 13.88
 frīgus -oris *n* 27.123
 frōns -ontis *f* 11.8
 frūgēs -um *f* 27.29
 fruī 30.23,59
 frūmentum -ī *n* 27.7
 frūstrā 29.30
 fuga -ae *f* 26.10
 fugere -iō fūgisse 12.116
 fugitīvus -a -um 31.68
 fulgur -uris *n* 16.109
 fundere fūdisse fūsum 30.114
 funditus 31.184
 fundūs -ī *m* 29.2
 fūr -is *m* 29.132
 fūrtum -ī *n* 29.136
 futūrum -ī *n* 20.172
 futūrus -a -um 20.49; v. esse

 G
 gallus -ī *m* 14.19
 gaudēre gavīsum esse 11.114

gaudium -ī *n* 33.59
 geminus -a -um 34.51
 gemma -ae *f* 8.1
 gemmātus -a -um 8.58
 gena -ae *f* 11.8
 genētīvus -ī *m* 2.109
 gēns gentis *f* 32.31
 genū -ūs *n* 21.18
 genus -eris *n* 30.89; 31.101; 35.13,65; g. hominum 33.177
 gerere gessisse gestum 14.76,83; 21.33; 34.48,78
 gerundium -ī *n* 26.150
 gerundivum -ī *n* 31.208
 glaciēs -ēī *f* 13.96
 gladiātor -ōris *m* 34.25
 gladiātōrius -a -um 34.27
 gladius -ī *m* 12.33
 glōria -ae *f* 25.51
 glōriōsus -a -um 30.94; 33.152
 gracilis -e 19.138
 gradus -ūs *m* 20.33; 35.30
 Graecus -a -um 1.39,68; 2.48
 grammatica -ae *f* 1.84
 grammaticus -a -um 35.0
 grātia -ae *f* 32.87,122; -ā 32.90,190; -ās agere 32.123; -am habēre/referre 32.122
 grātus -a -um 32.33,120
 gravidus -a -um 27.108
 gravis -e 12.52; 24.38
 gremium -ī *n* 34.72
 grex -egis *m* 27.134
 gubernāre 16.42
 gubernātor -ōris *m* 16.43
 gustāre 30.107

H

habēre 4.4; 5.3,6; 11.1,14; 13.8; 19.33; sē h. 14.26; habērī 28.80
 habitāre 5.1
 hasta -ae *f* 12.40
 haud 26.28
 haurīre -sisse -stum 16.118
 hendeca-syllabus -a -um 34.279
 herba -ae *f* 9.8; 18.164
 herī 23.105
 heu 29.21
 heus 22.27
 hexameter -trī *m* 34.256
 hic haec hoc 7.43,85,90
 hīc 3.40; 5.85
 hicine 22.88 v. hic
 hiems -mis *f* 13.80,82

hinc 23.11
 ho-diē 14.26
 holus -eris *n* 30.101
 homō -inis *m* 10.5
 hōra -ae *f* 13.40; 22.50
 horrendus -a -um 33.172
 horrēre 11.98,101,129
 hortārī 33.16,167
 hortus -ī *m* 5.1
 hospes -itis *m* 30.4,5
 hostis -is *m* 12.76
 hūc 25.74,110; 27.4
 hūmānus -a -um 11.1
 humī *adv* 21.20
 humilis -e 25.15
 humus -ī *f* 21.20

I

iacere -iō iēcisse iactum 12.108
 iacēre 9.35; 11.33
 iactāre 16.116
 iactūra -ae *f* 29.33,162
 iam 3.9; 15.31; 24.52
 iambus -ī *m* 34.249
 iānitor -ōris *m* 22.6
 iānuā -ae *f* 15.27
 Iānuārius -ī *m* 13.2
 ibi 25.53
 -icere (-iucere) -iō -iēcisse
 -iectum < iacere
 id v. is
 idem eadem idem 18.21,22,32,160
 id-eō 31.110
 idōneus -a -um 33.13
 idūs -uum *f* 13.62
 iecur -oris *n* 11.21
 igitur 13.23
 ignārus -a -um 29.65
 ignis -is *m* 26.59
 ignōrāre 24.50,94
 ignōscere -ōvisse 31.90
 ignōtus -a -um 29.68
 ille -a -ud 8.41,70,79
 illic 7.3,6
 illinc 23.4
 illūc 25.40,110; 27.4
 illūstrāre 13.49
 imāgō -inis *f* 22.65
 imber -bris *m* 13.89,90
 imitārī 26.40
 im-mātūrus -a -um 27.168
 immō 7.21,27
 im-mortālis -e 28.44
 im-pār -aris 24.8

im-patiēns -entis **31.34**
im-pendēre **28.131**
imperāre **4.110**; + *dat* **12.82**;
26.40
imperātīvus -ī *m* **4.111**
imperātor -ōris *m* **33.19**
imperfectum -ī *n* **21.157**
imperium -ī *n* **1.55**; **10.29**
impetus -ūs *m* **12.114**
im-piger -gra -grum **18.156**
im-plēre -ēvisse -ētum **16.34**
im-plicāre -uisse -itum **34.29**
impluvium -ī *n* **5.27**
im-pōnere **9.84**
im-primere -pressisse -pressum
18.192
im-probus -a -um **3.33**
īmus -a -um **30.70**
in *prp* + *abl* **1.1,72,108**; **4.3**,
60,62; **12.106**; **27.43**; **34.168**;
+ *acc* **7.14,17**; **12.104,108**,
113; **29.120**; **34.158**
in-certus -a -um **17.119**; **20.68**
in-cipere -iō coepisse coeptum
13.86,93; **25.62**
in-clūdere -sisse -sum **23.102**
incola -ae *m/f* **32.10**
in-colere **12.62**
incolumis -e **33.141**
inconditus -a -um **35.217**
inde **29.75**
in-dēclinābilis -e **13.166**
indicātīvus -ī *m* **4.111**; **27.188**
in-dignus -a -um **21.53**
in-doctus -a -um **17.4**
induere -uisse -ūtum **14.74**;
-ūtus **30.15**
industrius -a -um **17.9**
in-ermis -e **32.64**
in-esse **7.39,41**
in-exspectātus -a -um **30.6**
īnfāns -antis *m/f* **20.1,18**
īn-fēlix -īcis **31.43**
īnferior -ius **15.75**
īnferus -a -um **16.4**; *m pl* **28.78**
īnfēstus -a -um **32.1**
īn-fidus -a -um **31.56**
īnfimius -a -um **26.77**
īnfinītīvus -ī *m* **10.137**
īn-flectere **35.56**
īn-fluere **16.15**
īnfrā *prp* + *acc* **11.8**; **16.3**
ingenium -ī *n* **34.54**
ingēns -entis **26.62**
in-hūmānus -a -um **27.180**

in-imīcus -ī *m* **6.44,45**
in-imīcus -a -um **17.80**
initium -ī *n* **13.38**; -ō **19.79**
iniūria -ae *f* **31.98**
in-iūstus -a -um **31.97**
inopia -ae *f* **32.19**
inquit -iunt **14.40**; -am **34.152**
īn-scribere **23.64**
īnscriptiō -ōnis *f* **31.(204)**
īn-struere -ūxisse -ūctum **33.14**
īnstrūmentum -ī *n* **27.13**
īnsula -ae *f* **1.27**
integer -gra -grum **23.20**
intelligere -ēxisse -ēctum **18.**
46; **20.51**
inter *prp* + *acc* **6.3**; **9.54**; **16.55**;
21.112; *i. sē* **22.14**; **30.152**
inter-dum **34.233**
inter-eā **32.60**
inter-esse **16.1**; **22.46**; **34.14**
inter-ficere **25.10**
inter-iectiō -ōnis *f* **35.6,215**
interim **21.63**
internus -a -um **32.43**
inter-pellāre **17.22**
inter-rogāre **3.24,26**
intrā *prp* + *acc* **22.9**; **27.94**
intrāre **6.76,87**; **10.52**; **11.57**
in-tuērī **16.79**
intus **24.39**
in-validus -a -um **31.131**
in-vehere **27.39**
in-venīre **26.20**
in-vidēre **29.80,181**
invidia -ae *f* **29.163**
in-vocāre **16.105**
iocōsus -a -um **34.142**
ipse -a -um **9.55**; **10.20**; **18.38**;
20.31; **28.101**; **34.94**
īra -ae *f* **35.191**
īrātus -a -um **3.6**
īre eō iisse **6.20**; **16.72**; **22.50**
is ea *id* **4.77**; **5.7,33**; **8.138**
iste -a -ud **22.86,103**
ita **18.43**; **19.97**; **27.128**
ita-que **6.41**
item **13.31,77**; **26.47**
iter itineris **30.25**; **33.10**
iterum **16.142**; *i. i. que* **24.1**
iubēre iussisse iussum **11.45**
iūcundus -a -um **30.37**
Iūlius -ī *m* **13.4**
iungere iūnxisse iūnctum **18.26**
Iūnius -ī *m* **13.4**
iūs iūris *n* **31.104**; **35.198**; iūre

32.46
iūstus -a -um **31.97,119**
iuvāre iūvisse iūtum **26.27,32**;
34.37
iuvenis -is *m* **31.71**
iūxtā *prp* + *acc* **24.13**

K

kalendae -ārum *f* **13.57**
kalendārium -ī *n* **13.(0)**

L

lābī lāpsum **16.85,139**
labor -ōris *m* **27.62**
labōrāre **27.61**; *l. ut* **27.112**
labrum -ī *n* **11.10**
labyrinthus -ī *m* **25.27**
lac lactis *n* **20.9**
lacertus -ī *m* **26.60**
lacrima -ae *f* **7.7**
lacrimāre **7.6**
lacus -ūs *m* **13.96**
laedere -sisse -sum **34.13**
laetārī **16.73**
laetitia -ae *f* **29.45**
laetus -a -um **3.3**
laevus -a -um **24.6**
lāna -ae *f* **27.34**
largīrī **17.133**
largus -a -um **17.132**
lāt- v. ferre
latēre **31.67**
Latīnus -a -um **1.69**; **18.100**
lātrāre **9.42**
latus -eris *n* **24.3**; **33.122**
lātus -a -um **12.104**
laudāre **17.42**; **19.23**
laus laudis *f* **23.48**
lavāre lāvisse lautum **14.45**; *la-*
vātum ire **22.52**
lectīca -ae *f* **6.21**
lectulus -ī *m* **15.116**
lectus -ī *m* **10.125**; **30.69**
lēgātus -ī *m* **33.148**
legere lēgisse lēctum **18.37**
legiō -ōnis *f* **33.1**
legiōnārius -a -um **33.7,139**
leō -ōnis *m* **10.1**
levāre **26.69**
levis -e **12.56**; **33.138**
lēx lēgis *f* **31.105**
libellus -ī *m* **28.47**
libenter **34.82**
liber -brī *m* **2.81**
liber -era -erum **26.38,82**

liberāre 30.118; 32.6
 libere 34.35
 liberī -ōrum *m* 2.21
 libertās -ātis *f* 26.89
 libertinus -ī *m* 30.117
 licere 15.116; +*dat* 16.83
 ligneus -a -um 22.20
 lignum -ī *n* 22.18
 liliū -ī *n* 5.13
 limen -inis *n* 22.2
 iinea -ae *f* 8.8; 18.53
 lingua -ae *f* 11.10; 18.4
 littera -ae *f* 1.66; *pl* 23.15;
 33.29
 litus -ōris *n* 25.101
 locātivus -ī *m* 6.120
 locus -ī *m* 16.15,159; 20.13; *pl*
 loca -ōrum *n* 27.30
 longē 31.117; 33.66
 longus -a -um 6.10; 13.9,25;
 17.29; nāvis -a 32.198
 loquī locūtum 16.96
 lūcere lūxisse 9.29
 lucerna -ae *f* 34.84
 lucrum -ī *n* 29.15
 luctārī 35.81
 lūdere -sisse 10.75; 33.26
 lūdus -ī *m* 15.2; 34.15; *pl* 34.35
 lūgere lūxisse 34.42
 lūna -ae *f* 13.46
 lupus -ī *m* 9.22
 lūx lūcis *f* 13.47; 33.114;
 34.116

M

maerere 25.112
 maestus -a -um 29.19
 magis 20.60; 35.209
 magister -trī *m* 15.4
 magnificus -a -um 19.52,77
 magnus -a -um 1.22,65
 māior -ius *comp* 19.36,57
 Māius -ī *m* 13.3
 male 11.15; 34.100,103
 malefīcium -ī *n* 29.113
 malle māluisse 28.151,156
 malum -ī *n* 15.93; 16.101;
 30.47
 mālum -ī *n* 7.41
 malus -a -um 6.39; 11.14
 mamma -ae *f* 3.19; 20.29
 māne *indēcl n* 13.36; *adv* 14.55
 manere mānsisse 20.66
 manus -ūs *f* 11.3
 mare -is *n* 10.35

margarita -ae *f* 8.1
 maritimus -a -um 16.13
 marītus -ī *m* 19.2
 Mārtius -ī *m* 13.3
 masculinum -ī *n* 2.95
 māter -tris *f* 2.10,11; 12.2; *m.*
 familiās 19.17
 māteria -ae *f* 18.109
 mātrōna -ae *f* 19.18
 mātūrus -a -um 27.17
 māximē 26.126,134
 māximus -a -um *sup* 19.36
 mē mē-cum *v.* ego
 medicus -ī *m* 11.26
 medius -a -um 8.120; 13.41;
 16.42; *n* 30.70
 mel mellis *n* 30.132
 melior -ius *comp* 19.25
 mellītus -a -um 34.93
 membrum -ī *n* 11.1
 meminisse 32.107,126
 memorāre 28.55
 memoria -ae *f* 31.19; *post ho-*
 minum -am 31.114
 mendum -ī *n* 18.102
 mēns mentis *f* 34.110
 mēnsa -ae *f* 4.60; 8.89; 29.169;
m. secunda 30.102
 mēnsis -is *m* 13.1
 mentiō -ōnis *f* 35.210
 mentīri 21.88
 mercātor -ōris *m* 10.28
 mercātōrius -a -um 32.44
 mercēs -ēdis *f* 18.182; 27.72
 merere 23.45,49; stipendia *m.*
 33.35
 mergere -sisse -sum 14.50; *pass*
 16.35
 merīdiēs -ēī *m* 13.42; 16.48
 merus -a -um 30.115; *n* 30.117
 merx -rcis *f* 16.23
 metere 27.8
 metuere -uisse 12.83
 metus -ūs *m* 12.120
 meus -a -um 2.66, *voc mī* 19.94
 mihī/mī *dat v.* ego
 miles -itis *m* 12.31
 mīlia -ium *n pl* 12.97 *v.* mille
 mīlitāre 12.90
 mīlitāris -e 33.23
 mille 1.73; *pl* mīlia 12.97
 minārī 32.172
 minimē 20.81; 31.27
 minimus -a -um *sup* 19.37
 minister -trī *m* 30.67

minor -us *comp* 19.36,56
 minuere -uisse -ūtum 19.91
 minus *adv* 19.133; 20.26
 minus -ōris *n* 19.149
 mīrābilis -e 25.35
 mīrārī 24.7,16
 mīrus -a -um 29.18,98
 miscere -uisse mixtum 30.115,
 132
 misellus -a -um 34.7
 miser -era -erum 19.69; 29.27
 mittere mīsisse missum 19.79;
 27.170; 33.17; 34.8
 modo 11.37,55; 27.172; *m.* ...
m. 34.38
 modus -ī *m* 9.90; 14.37; 29.
 120; 35.61; nūllō -ō 21.56
 moenia -ium *n* 25.11
 molestus -a -um 30.37
 mollire 26.60
 mollis -e 18.109
 monere 22.61; 23.30,42; *m.* *ut*
 27.147
 mōns montis *m* 9.19
 mōnstrāre 8.43
 mōnstrum -ī *n* 25.18
 mora -ae *f* 25.82
 mordere momordisse morsum
 22.58
 morī mortuum 28.45
 mors -rtis *f* 25.41
 mortālis -e 28.45
 mortuus -a -um 10.49; *v.* morī
 mōs mōris *m* 31.135
 movere mōvisse mōtum 10.14;
 27.109; 34.155
 mox 20.35
 mulier -eris *f* 20.13
 multī -ae -a 1.44
 multitudō -inis *f* 26.91
 multō +*comp* 16.72
 multum 14.100; 28.6
 mundus -ī *m* 28.82
 mundus -a -um 21.4
 mūnīre 33.21
 mūnus -eris *n* 31.32
 mūrus -ī *m* 6.14; 25.30
 Mūsa -ae *f* 35.17
 mūtāre 21.57,112; 23.35,117
 mūtus -a -um 28.31
 mūtuus -a -um 32.145,146

N
 nam 6.37
 -nam 23.6

namque 31.135
narrāre 21.56; 23.70
narrātiō -ōnis *f* 25.129
nāscī nātum 28.22,45; 33.177
nāsus -ī *m* 5.18
natāre 10.11
nātūra -ae *f* 26.46
nātus -a -um 28.22; 33.24; v.
nāscī
nauta -ae *m* 16.28
nāvicula -ae *f* 28.94
nāvigāre 16.9,27
nāvigātiō -ōnis *f* 29.48
nāvis -is *f* 16.9
-ne 1.11
nē 27.139; 29.73; 32.162,179,
212; nē... quidem 27.55
nec 11.54 v. ne-que
necāre 25.50
necessārius -a -um 20.5
necesse esse 10.58
negāre 23.66,139; 31.199
neglegēns -entis 27.144
neglegere -ēxisse -ēctum
27.101,104
negōtium -ī *n* 27.11,66
nēmō -inem -inī 10.44; 20.60;
23.28; 28.126
nēquam *adi indēcl* 27.151; *sup*
nēquissimus -a -um 29.133
ne-que/nec 3.42; 5.41; 11.54; n.
... n. 7.57; n. enim 10.110; n.
vērō 16.138
ne-scīre 17.4; 18.37,87
neu 32.77 v. nē-ve
neuter -tra -trum 14.9
neutrum -ī *n* 2.97
nē-ve/neu 27.140; 32.77
nex necis *f* 25.88
nīdus -ī *m* 10.69
niger -gra -grum 9.2
nihil/nīl 14.101; 34.174
nimis 8.98
nimium 31.178
nimius -a -um 31.82
nisi 15.93; 26.46; 33.82,164
niveus -a -um 34.188
nix nivis *f* 13.89,91
nōbilis -e 29.66
nōbīs nōbīs-cum v. nōs
nocēre + *dat* 27.123; 32.72
nōlī -īte 20.69,160
nōlle nōluisse 20.17,141
nōmen -inis *n* 12.3; 13.2; 35.8
nōmināre 13.17

nōminātīvus -ī *m* 3.88
nōn 1.5
nōnae -ārum *f pl* 13.69
nōnāgēsimus -a -um 31.175
nōnāgintā 8.93
nōn-dum 15.13
nōn-gentī -ae -a 17.33
nōn-ne 7.26
nōn-nūllī -ae -a 29.9
nōn-numquam 29.121
nōnus -a -um 13.5
nōs nōbīs 15.55,119; 20.136;
21.91; 34.166; nōbīs-cum
29.40
nōscere nōvisse 24.50,58,60,94
noster -tra -trum 11.131; 34.
152,163
nostrum *gen* 29.38,39
nota -ae *f* 34.230
nōtus -a -um 29.64
novem 4.10
November -bris *m* 13.5
nōvisse 24.60,94 v. nōscere
novus -a -um 2.81,90; 13.52,
59; 29.98; *sup* 26.64
nox noctis *f* 13.37
nūbere -psisse -ptum 34.126
nūbēs -is *f* 9.25
nūbilus -a -um 32.56,105
nūdus -a -um 14.69
nūgae -ārum *f* 31.198
nūllus -a -um 4.45,64
num 1.49; 29.106
numerāre 4.9; 32.104
numerus -ī *m* 1.63; 2.43; 35.19
nummus -ī *m* 4.6; 8.59
numquam 17.63
nunc 13.22
nūntiāre 30.29,86
nūntius -ī *m* 10.30; 32.33
nūper 22.101
nūtrīx -īcis *f* 20.14
nux nucis *f* 30.102

O

ō 3.32
ob *prp + acc* 23.36
oblīvīscī -litum 25.118,137
ob-oedīre 28.16
obscurus -a -um 13.51
occidēns -entis *m* 16.46
occidere -disse 16.47
occīdere -disse -sum 25.67
occultāre 10.89; 19.66
oc-currere -risse 20.104

ōceanus -ī *m* 1.53
ocellus -ī *m* 34.105
octāvus -a -um 13.4
octingentī -ae -a 17.33
octō 4.10
Octōber -bris *m* 13.5
octōgintā 8.65
oculus -ī *m* 7.6
ōdisse 31.94
odium -ī *n* 34.136
of-ferre ob-tulisse ob-lātum
32.92
officiū -ī *n* 20.84
ōlim 25.25
omnis -e 14.115; 23.58; 26.55;
pl m 19.22, *n* 21.95
opera -ae *f* 34.8,104
operīre -uisse -rtum 13.91
opēs -um *f* 34.208
oportēre 17.111,115
opperīrī -rtum 16.29
oppidum -ī *n* 1.33
op-pugnāre 12.78,107
optāre 31.22
optātīvus -a -um 35.62
optimus -a -um *sup* 19.29
opus -eris *n* 26.54; 27.59
opus esse 19.149; + *abl* 32.78
ōra -ae *f* 16.19,21
ōrāre 27.92
ōrātiō -ōnis *f* 35.2
orbis -is *m* 26.37,128; o. terrā-
rum 26.103
ōrdināre 35.157
ōrdō -inis *m* 33.11
oriēns -entis *m* 16.45; 28.24
orīrī ortum 16.45,97
ōrnāmentum -ī *n* 8.7
ōrnāre 8.23; 25.57
os ossis *n* 24.33
ōs ōris *n* 11.6; 16.14; 17.37
ōscitāre 34.165
ōsculārī 19.89
ōsculum -ī *n* 7.62
ostendere -disse 8.47
ōstiārius -ī *m* 7.33
ōstium -ī *n* 5.25; 16.13
ōtiōsus -a -um 33.168,169
ōtium -ī *n* 27.66
ovis -is *f* 9.3
ōvum -ī *n* 10.71

P

pābulum -ī *n* 27.33
paene 26.29

- paen-insula -ae *f* 26.98
 pāgina -ae *f* 2.85
 pallēre 23.36
 pallidus -a -um 23.35
 pallium -ī *n* 22.73
 palma -ae *f* 34.33
 palpitāre 11.98
 pānis -is *m* 9.11
 papȳrus -ī *f* 18.163
 pār paris 24.7
 parāre 30.67
 parātus -a -um 25.69,94
 parcere pepercisse 29.83,84
 parentēs -um *m* 14.89
 parere -iō peperisse 10.71,72
 pārēre 4.110; + *dat* 12.76
 parricīda -ae *m* 31.110
 pars -rtis *f* 12.64; 16.45,92
 participium -ī *n* 14.148; 35.128
 partīrī 17.144
 parum 27.40; 29.103
 parvulus -a -um 20.1
 parvus -a -um 1.23,64; 2.6
 pāscere pāvisse pāstum 27.32;
 34.67
 passer -eris *m* 34.86
 passīvus -a -um 6.128; 35.72
 passus -ūs *m* 12.93
 pāstor -ōris *m* 9.1
 pater -tris *m* 2.9,10; 12.2; *p.*
 familiās 19.38
 patēre 25.32; 26.36
 patī passum 24.37
 patiēns -entis 27.91
 patientia -ae *f* 27.91
 patria -ae *f* 12.70
 paucī -ae -a 1.47
 paulisper 30.49
 paulō *adv* 16.91,123,148
 paulum 16.8,108
 pauper -eris 19.62
 pāx pācis *f* 33.147
 pectus -oris *n* 11.18; 20.9
 pecūlium -ī *n* 28.160
 pecūnia -ae *f* 4.3
 pecūniōsus -a -um 8.20
 pecus -oris *n* 27.33
 pedes -itis *m* 12.42
 pēior -ius *comp* 19.13
 pellere pepulisse pulsum 22.85
 penna -ae *f* 26.59
 pēnsum -ī *n* 1.107
 pentameter -trī *m* 34.268
 per *prp*+*acc* 6.76; 7.69; 9.59;
 21.6; 24.18; 27.108; 31.10;
 33.95,159; *p. sē* 18.23; 25.71
 per-currere -risse 32.44
 per-cutere -iō -cussisse -cussum
 24.15; 33.157
 per-dere 23.73,131,147; 34.76
 perfectum -ī *n* 21.158
 per-ferre 30.56
 per-ficere 26.57
 pergere perrēxisse 20.71
 periculōsus -a -um 28.141
 periculum -ī *n* 28.129
 per-īre 28.122; 29.1,16
 peristȳlum -ī *n* 5.30
 per-mittere 29.85
 per-movēre 29.86
 perpetuus -a -um 34.109
 per-sequī 26.2
 persōna -ae *f* 3.2; 15.134
 per-suādēre 28.110,164
 per-territus -a -um 10.105
 per-turbāre 29.57
 per-venīre 28.137
 pēs pedis *m* 10.12; 12.47;
 34.248
 pessimus -a -um *sup* 19.15
 petasus -ī *m* 10.27
 petere -ivisse -itum 9.32,74,
 79; 32.74; 34.130
 phantasma -atis *n* 28.97
 piger -gra -grum 17.7
 pila -ae *f* 10.74
 pīlum -ī *n* 12.33
 pīpiāre 34.97
 pīrāta -ae *m* 32.141
 pirum -ī *n* 7.52
 piscātor -ōris *m* 29.166
 piscis -is *m* 10.9
 placēre + *dat* 30.104
 plānē 23.59,136; 31.62
 plānus -a -um 23.53
 plaudere -sisse 34.34,217
 plēnus -a -um 7.38,43; 13.55
 plērī-que plērae- plēra- 33.123
 plērumque *adv* 34.32
 plōrāre 3.9
 plūrālis -is *m* 1.88; 5.143
 plūrēs -a *comp* 19.52; *n* 20.99
 plūrimī -ae -a *sup* 19.54
 plūs -ūris *n* 19.147; 29.27; *adv*
 34.92
 plūsquamperfectum -ī *n* 24.125
 pōculum -ī *n* 11.36
 poena -ae *f* 31.100
 poēta -ae *m* 32.103
 poēticus -a -um 34.59
 pollicērī 25.80
 pōnere posuisse positum 4.60;
 21.61; 29.17; 33.20,146
 populus -ī *m* 32.22
 porcus -ī *m* 21.49
 porta -ae *f* 6.15
 portāre 6.22; 10.30
 portus -ūs *m* 16.13
 poscere poposcisse 14.70
 positīvus -ī *m* 35.33
 posse potuisse 10.21; 11.135
 possidēre -ēdisse 19.60
 post *prp*+*acc* 6.32; 13.44; *adv*
 16.91
 post-eā 22.41
 posterior -ius 15.62,99
 posterus -a -um 33.46
 post-hāc 23.84
 post-quam 21.79
 postrēmō *adv* 17.12
 postrēmus -a -um 13.6
 postulāre 20.7,138; 27.94,98
 pōtāre 30.117
 potestās -ātis *f* 28.79; 31.30;
 35.159
 pōtiō -ōnis *f* 31.1
 potius 28.128
 prae *prp*+*abl* 27.14,63,83
 praecipuē 33.42
 praedium -ī *n* 27.50
 praedō -ōnis *m* 28.132
 prae-esse 30.33,81
 prae-ferre 32.83
 praemium -ī *n* 31.77
 prae-nōmen -inis *n* 12.11
 prae-pōnere 32.25; 35.178
 praepositiō -ōnis *f* 6.106
 praesēns -entis 19.157; 31.5
 prae-stāre 33.81
 praeter *prp*+*acc* 14.78; 19.9;
 31.55; 33.68
 praeter-eā 16.62
 praeteritus -a -um 19.159
 prāvus -a -um 17.40; -ē 17.41
 precārī 29.54
 precēs -um *f pl* 27.109
 prehendere -disse -ēnsum
 22.74,95
 premere pressisse pressum
 18.108; 32.110
 pretiōsus -a -um 29.10
 pretium -ī *n* 8.61; 22.16; 32.9
 pridem 30.78
 prī-diē 33.46
 primō *adv* 24.100

primum *adv* 14.46
 primus -a -um 1.67
 princeps -ipis *m* 28.64,81
 principium -ī *n* 34.60
 prior -ius 15.97; 22.83
 prius *adv* 22.42
 prius-quam 31.64
 privatus -a -um 33.40
 prō *prp*+*abl* 27.71,72; 32.93,
 121; 33.35
 probus -a -um 3.32; 8.106
 prō-cedere 22.76
 procul 6.10; 9.55,86
 prō-currere -risse 33.16
 prōd-esse prō-fuisse 27.122
 proelium -ī *n* 33.15
 profectō 20.59
 prō-ferre 30.142; 33.175
 proficisci -fectum 16.57
 prō-gredi -gressum 33.11
 pro-hibere 27.169,175
 prō-icere 27.92
 prōmere -mpsisse -mptum
 17.97
 prōmissum -ī *n* 23.95
 prō-mittere 23.87; 27.119
 prōnōmen -inis *n* 8.135; 35.39
 prope *prp*+*acc* 6.8; *adv* 9.78;
 12.102; *comp* propius 22.67
 properare 33.56,90
 propinquus -a -um 26.114
 proprius -a -um 35.9,11
 propter *prp*+*acc* 16.118,126
 propter-eā 35.175
 prō-silire -uisse 34.210
 prō-spicere 25.103
 prōtinus 29.30
 prōvincia -ae *f* 1.57
 proximus -a -um *sup* 32.26
 prūdēns -entis 17.9
 publicus -a -um 33.40
 pudere 23.79; +*gen* 23.82
 pudor -ōris *m* 23.82
 puella -ae *f* 2.3; 34.195
 puer -erī *m* 2.2; 12.98; 30.86
 pugna -ae *f* 21.53
 pugnare 12.37
 pugnus -ī *m* 12.39
 pulcher -chra -chrum 5.15,17
 pulchritūdō -inis *f* 19.22
 pullus -ī *m* 10.72
 pulmō -ōnis *m* 10.52
 pulsare 3.8; 6.86
 pūnire 15.7
 puppis -is *f* 16.41

pūrus -a -um 14.52
 putare 11.108, 134,139

Q
 quadrāgēsimus -a -um 28.43
 quadrāgintā 17.25
 quadringenti -ae -a 17.32
 quaerere -sivisse -situm 9.60;
 25.55; 31.16; 33.37; 34.211
 quālis -e 18.65
 quālitās -ātis *f* 35.36
 quam 6.11; 7.94; +*sup* 27.177
 quam-diū 33.87
 quam-ob-rem 31.37
 quamquam 17.81
 quandō 13.107; 35.171,203
 quantitas -ātis *f* 35.36
 quantum 31.53,81
 quantus -a -um 8.72,75; 19.121
 quā-propter 35.174
 quā-rē 17.135
 quārtus -a -um 8.124; 13.3; -a
 pars 13.34
 quasi 29.104
 quater 18.123
 quater -iō 26.116
 quaterni -ae -a 33.3,91
 quattuor 4.9
 quattuor-decim 17.19
 -que 2.9; 3.53
 queri questum 29.21
 quī quae quod 3.63,70-75;
 4.75; 8.3; 15.58
 quī quae quod (...?) 8.26,30
 quia 3.27
 quid 1.50; 2.76 v. quis
 quid *adv* 15.77
 quī-dam quae- quod- 27.76;
 31.21,28
 quidem 26.43,65; nē...q. 27.55
 quid-nam 23.6
 quidnī 35.116
 quid-quam 27.106
 quid-quid 31.29
 quiēscere -ēvisse 27.1,64
 quiētus -a -um 11.58; 14.1
 quīn 22.29; 26.39
 quīn-decim 17.20
 quīn-genti -ae -a 17.33
 quīnī -ae -a 33.3
 quīnquāgintā 17.25
 quīnque 4.10
 quīnquiēs 18.124
 Quīntilis -is *m* 13.128
 quīntus -a -um 13.3

quis quae quid 1.50; 2.15,16
 quis quid (sīnum/nē q.) 22.7,
 28,105; 32.135
 quis-nam 23.6
 quis-quam quid- 26.26; 27.106
 quis-que quae- quod- 17.12,
 13, 23; 18.20,43; 31.172
 quis-quis 31.176; 34.211
 quō *adv* 6.35; 16.47
 quō-cum 33.154 v. quī, quis
 quod (= quia) 10.24
 quod *n* 4.75 v. quī
 quō-modo 14.25,35
 quoniam 26.14
 quoque 1.3
 quot 2.37,38; 26.91; 31.69
 quot-annīs 25.37
 quotiēs 18.122

R
 rāmus -ī *m* 10.69
 rapere -iō -uisse -ptum 27.96,
 132; 28.133
 rapidus -a -um 29.72,192
 rārō *adv* 20.63; -ius 20.74
 rārus -a -um 18.13; 28.137
 ratiō -ōnis *f* 34.55
 ratiōnālis -e 35.162,173
 ratis -is *f* 33.106
 re-cedere 22.76; 23.11
 re-cipere 30.6
 recitare 15.97,99
 re-cognoscere 29.171
 rēctē 17.40; 30.140 v. rēctus
 rēctus -a -um 17.39; 18.53; -ā
 viā 26.88; *adv* -ē
 re-cumbere 24.8
 red-dere 15.88; 34.55
 red-imere -ēmissee -ēemptum
 32.96
 red-ire 15.67; 16.58; 25.129
 re-dūcere 29.75
 re-ferre rettulisse re-lātum
 33.57; grātiā r. 32.123
 regere rēxisse rēctum 25.6,44
 regiō -ōnis *f* 27.25
 rēgnare 28.88
 rēgula -ae *f* 14.109
 re-linquere -līquisse -lictum
 9.40,48
 reliquus -a -um 26.15,18,28
 re-manere 29.8
 rēmigare 32.54
 re-minisci 32.102,156
 re-mittere 19.81

re-movēre 22.85
 rēmus -ī *m* 29.193
 repente 29.99
 reperire repperisse repertum
 9.63; 18.11
 re-pōnere 17.129
 re-prehendere 17.62
 re-pugnāre 32.66
 re-quiēscere 30.22
 re-quirere 34.137
 rēs rei *f* 14.111,122; 17.3
 re-sistere -stitisse 22.62; 32.77
 re-spondere -disse 3.25; 17.107
 respōsum -ī *n* 17.39
 rēte -is *n* 34.26
 re-tinēre 22.59; 34.73
 re-trahere 31.78
 re-venire 11.47
 re-verti-tisse-sum 20.123; 30.1
 re-vocāre 26.142; 31.43
 rēx rēgis *m* 25.44
 ridēre -sisse -sum 3.10; 5.70
 rīdulus -a -um 33.77
 rigāre 27.41
 rīpa -ae *f* 33.128
 rīsus -ūs *m* 34.141
 rīvus -ī *m* 9.8
 rogāre 28.57
 rogitāre 22.40
 Rōmānus -a -um 1.41; 2.1;
 6.15
 rosa -ae *f* 5.13
 ruber -bra -brum 11.12,20
 rubēre 23.81
 rudis -e 27.26
 rūmor -ōris *m* 31.12
 rumpere rūpisse ruptum
 22.72; 24.12
 rūri *loc* 27.66 v. rūs
 rūrsus 4.12
 rūs rūris *n* 27.65
 rūsticus -a -um 27.99; 31.191

S

sacculus -ī *m* 4.3
 saccus -ī *m* 6.25
 sacerdos -ōtis *m/f* 35.18
 saeculum -ī *n* 13.8
 saepe 17.72; -issimē 24.93
 saevus -a -um 25.39
 sagitta -ae *f* 12.91
 sāl salis *m* 30.109; 34.151
 salire -uisse 22.72
 salūs -ūtis *f* 29.119; -em dīcere
 23.23

salūtāre 4.33
 salvāre 28.122
 salvē -ēte 4.34; 7.31
 salvēre iubēre 30.16
 salvus -a -um 28.104,146
 sānāre 11.27
 sānē 30.107
 sanguis -inis *m* 11.19
 sānus -a -um 11.24,77
 sapere -iō -iisse 34.190
 sapiēns -entis 31.108
 satis 8.95,126; 13.110
 saxum -ī *n* 25.103
 scaena -ae *f* 3.1
 scaenicus -a -um 34.44
 scalpellum -ī *n* 34.5
 scamnum -ī *n* 35.17
 scelestus -a -um 31.118
 scelus -eris *n* 31.116
 scīlicet 22.110
 scindere -idis -issum 22.100
 scīre 17.3,113, 137
 scrībere -psisse -ptum 18.48
 scūtum -ī *n* 12.33
 sē sibi 7.8; 15.82; 24.24
 secāre -uisse -ctum 29.169; 34.6
 sē-cum 14.87 v. sē
 secundum *prp+acc* 33.107
 secundus -a -um 1.67; 16.37;
 32.100
 sed 1.7; 3.57
 sē-decim 17.20
 sedēre sēdisse 11.31
 sella -ae *f* 15.14
 semel 18.134; 25.31
 sēmen -inis *n* 27.15
 semper 16.26
 senex senis *m* 31.174
 sēnī -ae -a 33.3
 sententia -ae *f* 18.30; 30.138
 sentīre sēnsisse sēnsū 11.90;
 30.129
 septem 4.10
 September -bris *m* 13.5
 septen-decim 17.20
 septentrionēs -um *m* 16.47
 septimus -a -um 13.4
 septin-gentī -ae -a 17.33
 septuāgintā 17.26
 sequī secūtum 16.66,114
 serēnus -a -um 16.54
 serere sēvisse satum 27.9
 sērius -a -um 34.144
 sermō -ōnis *m* 20.50
 servāre 16.125

servire 28.152,158; 35.209
 servitūs -ūtis *f* 32.2
 servus -ī *m* 2.26
 ses-centī -ae -a 17.33
 sēsē 29.156
 sēstertius -ī *m* 8.61; 17.99
 seu 32.113 v. sī-ve
 sevērus -a -um 15.6; 31.100
 sex 1.74
 sexāgintā 13.7
 sexiēs 18.120
 Sextilis -is *m* 13.136
 sextus -a -um 13.4
 sī 15.83; + *coni* 33.73,181
 sibi *dat* 24.24 v. sē
 sic 18.42
 siccus -a -um 27.129
 sic-ut 22.16
 signāre 18.188
 significāre 18.33; 24.87; 25.41;
 35.203
 significātiō -ōnis *f* 35.104
 signum -ī *n* 19.3; 23.13; 33.9
 silentium -ī *n* 20.116
 silēre 20.115
 silva -ae *f* 9.10,21
 similis -e 35.221
 simul 16.55; s. atque 31.41
 sīn 26.78
 sine *prp+abl* 5.45
 sinere sīvisse situm 22.77
 singulāris -is *m* 1.88
 singulī -ae -a 30.73,74
 sinister -tra -trum 14.80;
f 16.51; 30.97
 sinus -ūs *m* 34.159
 sī-quidem 35.171
 sitis -is *f* 30.48
 situs -a -um 16.2
 sī-ve/seu 16.2; 20.12; s. ... s.
 20.82; 32.116
 sōl -is *m* 9.25,30
 solēre -itum esse 14.62
 solum -ī *n* 21.64; 27.39
 sōlum *adv* 7.56
 sōlus -a -um 5.23
 solvere -visse solūtum 22.63;
 23.43; 31.33; nāvem s. 25.98
 somnus -ī *m* 20.4
 sonus -ī *m* 24.9
 sordēs -ium *f* 21.60
 sordidus -a -um 14.45; 27.62
 soror -ōris *f* 12.1
 spargere -sisse -sum 27.15,171
 speciēs -ēī *f* 35.159

spectāre 11.76,109
 spectātor -ōris *m* 34.31
 speculum -ī *n* 7.8
 spērāre 28.147,158
 spēs -eī *f* 29.16
 -spicere -iō -spexisse -spectum
 spīrāre 10.47
 spondēus -ī *m* 34.250
 stāre stētisse 11.32
 statim 15.28
 statuere -uisse -ūtum 31.80
 stēlla -ae *f* 13.46
 sternere strāvisse strātum
 30.72,82
 stīlus -ī *m* 14.109
 stipendium -ī *n* 33.35
 strepitus -ūs *m* 24.12
 studēre 33.29
 studiōsus -a -um 26.43
 studium -ī *n* 33.30
 stultus -a -um 11.10
 stupēre 29.112
 suādēre -sisse 29.161
 sub *prp*+*abl* 9.30; 10.47;
 27.57; +*acc* 22.91
 sub-īre 29.99
 subitō *adv* 24.12
 subitus -a -um 24.10
 sub-mergere 32.4
 sub-urbānus -a -um 27.58
 sūmere -mpsisse -mptum 4.73;
 11.23
 summus -a -um 26.79; 30.69;
 32.37
 super *prp*+*acc* 11.6, 30; +*abl*
 31.147
 superbus -a -um 32.170
 super-esse 18.140; 32.48
 superior -ius 23.64; 33.144
 superlātīvus -ī *m* 13.175
 superus -a -um 16.2
 supīnum -ī *n* 22.125
 supplicium -ī *n* 31.119
 suprā *prp*+*acc* 9.25; 16.2; *adv*
 33.22
 surdus -a -um 28.31
 surgere surrēxisse 14.40; 15.15
 sur-ripere -iō -uisse -reptum
 29.131
 sūrsum 26.73
 suscitāre 28.66,121
 su-spicere 29.85,108
 sus-tinēre 10.100,124; 12.115
 suus -a -um 4.19; 13.47
 syllaba -ae *f* 1.74

T
 tabella -ae *f* 21.109
 tabellārius -ī *m* 22.24
 taberna -ae *f* 8.1
 tabernārius -ī *m* 8.3
 tabula -ae *f* 14.109
 tacēre 4.37
 tacitus -a -um 15.18
 talentum -ī *n* 32.169
 tālis -e 18.70
 tam 6.11; 8.81; 14.59; 34.20
 tam-diū 33.86
 tamen 19.63
 tam-quam 26.53
 tandem 22.35; 34.71
 tangere tetigisse tāctum 11.40
 tantum 27.94; *adv* 4.11
 tantun-dem 35.40
 tantus -a -um 8.64
 tardus -a -um 30.12,79
 tata -ae *m* 20.30
 taurus -ī *m* 25.26
 tē tē-cum v. tū
 tēctum -ī *n* 19.3
 temerārius -a -um 26.104
 tempestās -ātis *f* 16.32
 templum -ī *n* 19.46
 tempus -oris *n* 13.9,19,80; 19.
 155; t. est 13.148
 tenebrae -ārum *f* 34.83
 tenebricōsus -a -um 34.98
 tenēre -uisse 7.6; 16.77; 25.32
 tenuis -e 10.101
 ter 18.125
 tergēre -sisse -sum 7.23,92
 tergum -ī *n* 15.61; ā -ō 16.38
 ternī -ae -a 30.74
 terra -ae *f* 9.26; 12.62; 13.49;
 31.39
 terrēre 22.67
 terribilis -e 25.25
 tertius -a -um 1.68
 testis -is *m/f* 34.205
 tetig- v. tangere
 theātrum -ī *n* 34.45
 tibi *dat* 14.66 v. tū
 tībiae -ārum *f pl* 28.(73)
 tībīcen -inis *m* 28.71
 timēre 6.39,42
 timidus -a -um 25.21
 timor -ōris *m* 9.57
 -tinēre -uisse -tentum <tenēre
 titulus -ī *m* 2.82
 toga -ae *f* 14.71
 togātus -a -um 14.77

tollere sus-tulisse sub-lātum
 17.17; 28.59
 tonitrus -ūs *m* 16.109
 tot 17.29
 totiēs 18.121
 tōtus -a -um 13.50
 trā-dere 23.5
 trahere trāxisse tractum
 25.7,11
 tranquillitās -ātis *f* 28.124
 tranquillus -a -um 16.28,30
 trāns *prp*+*acc* 26.38
 trāns-ferre 33.73
 trāns-īre 33.84
 tre-centī -ae -a 13.7
 trē-decim 17.19
 tremere -uisse 22.84
 trēs tria 1.67; 2.54
 trīcēsīmus -a -um 27.114
 triclinium -ī *n* 30.64
 trīgintā 13.25
 trīnī -ae -a 33.91
 trīstis -e 12.20
 trīstitia -ae *f* 29.46
 trochaeus -ī *m* 34.249
 tū tē tibi 3.25; 14.66; 15.20;
 17.63; tē-cum 14.108
 tuērī tūtum 32.45
 tul- v. ferre
 tum 15.29; 33.167
 tumultuārī 28.71
 tumultus -ūs *m* 24.87
 tunc 13.19; 28.123
 tunica -ae *f* 14.71
 turba -ae *f* 28.28
 turbāre 16.32; 28.9; 29.73
 turbidus -a -um 16.31,124
 turgidus/-ulus -a -um 34.7,105
 turpis -e 18.93; 24.80
 tūtus -a -um 28.135,136
 tuus -a -um 2.67,82
 tyrannus -ī *m* 29.152

U
 ubi 1.12; 6.58; u. primum
 32.175
 ubī-que 32.47
 ūllus -a -um 19.14,53
 ulterior -ius 33.131
 ultimus -a -um 34.106
 ultrā *prp*+*acc* 33.87
 ululāre 9.68
 umbra -ae *f* 9.30; 28.89
 umerus -ī *m* 6.26
 ūmidus -a -um 20.108

umquam 23.26
 ūnā cum 20.104
 unde 6.34; 16.20,45
 ūn-dē-centum 9.3
 ūn-decim 13.30
 ūndecimus -a -um 13.5
 ūn-dē-trīgintā 13.28
 ūn-dē-vīgintī 17.21
 ūniversus -a -um 28.37
 ūnus -a -um 1.76; 18.58; 19.5;
 28.67; ūnī -ae -a 33.91
 urbānus -a -um 27.67; 31.192
 urbs -bis *f* 13.100
 ūrere ussisse ustum 26.80
 ūsque 17.16; 27.121; 34.97
 ut 9.72; 11.104; 12.63,64; 14.
 120; 18.122; +*comi* 27.78; 28.
 87,90,103; 32.42
 uter -tra -trum 14.12
 uter-que utra- utrum- 14.7
 ūtī ūsum +*abl* 27.20; 34.10
 utinam 32.157,179; 33.67
 utrum... an 28.12
 ūva -ae *f* 27.48
 uxor -ōris *f* 19.1

V

vacuus -a -um 4.66
 vāgīre 20.7
 valdē 24.20,24
 valē -ēte 14.128; 16.71
 valēre 14.12
 valētūdō -inis *f* 33.60
 validus -a -um 21.47; 28.103
 vallis -is *f* 9.19
 vāllum -ī *n* 12.100
 varius -a -um 18.33; 29.179
 vās -is *n*, *pl* -a -ōrum 30.90
 -ve 27.29
 vehere vēxisse vectum 6.30,69
 vel 13.7,9
 velle voluisse 10.67,75; 13.140

vēlōx -ōcis 29.185
 vēlum -ī *n* 16.39
 vel-ut 28.26
 vēna -ae *f* 11.20
 vēn-dere 8.5
 venīre vēnisse 3.21; 13.47
 venter -tris *m* 11.21
 ventus -ī *m* 16.29
 venustus -a -um 34.89
 vēr -is *n* 13.80,84
 verbera -um *n pl* 23.99
 verberāre 3.46
 verbum -ī *n* 3.100; 4.45
 vērē 21.101 v. vērus
 verērī 16.74
 vērō 16.123; 18.140; 21.104;
 neque/nec v. 16.138
 versārī 28.89,134; 32.157
 versiculus -ī *m* 34.172
 versus -ūs *m* 12.145; 32.102
 versus, ad... v. 20.67
 vertere -tisse -sum 7.16,45;
 13.50; 22.3
 vērum 26.8
 vērus -a -um 15.54; 22.66; 32.
 115; *n* 15.57
 vesper -erī *m* 13.36; -ī *adv* 20.42
 vester -tra -trum 12.25
 vēstīgium -ī *n* 9.54,82
 vēstīmentum -ī *n* 14.69,75
 vēstīre 14.71
 vestis -is *f* 21.5; 30.71
 vestrum *gen* 29.43
 vētāre -uisse -itum 31.106
 vetus -eris 31.127,154
 via -ae *f* 6.1; 8.11
 vīcēsīmus -a -um 20.0
 victor -ōris *m* 32.40
 victōria -ae *f* 32.31
 vidēre vīdisse vīsum 3.11; 10.
 50; vidērī 26.94,95; 33.63
 vīgīlāre 14.5

vīgīlia -ae *f* 28.95
 vīgīntī 8.48
 vīlis -e 32.38
 vīlla -ae *f* 5.1
 vincere vīcisse victum 21.46;
 32.31
 vīncīre vīnxisse vīnctum 22.11
 vīnea -ae *f* 27.47
 vīnum -ī *n* 27.49
 vir -ī *m* 2.1; 5.20
 vīrēs -ium *f* 32.53
 vīrga -ae *f* 15.6
 vīrgō -inis *f* 19.41
 vīrtūs -ūtis *f* 33.37
 vīs vim vī *f* 32.13,164
 viscera -um *n* 11.22
 vīsere -sisse 30.19
 vīta -ae *f* 29.7
 vītāre 28.143
 vītis -is *f* 27.46
 vīvere vīxisse 10.46; 20.11;
 25.25
 vīvus -a -um 10.49
 vix 16.69; 27.177
 vōbīs vōbīs-cum v. vōs
 vocābulum -ī *n* 1.71
 vōcālis -is *f* 18.7,23
 vocāre 3.16; 19.30; 30.9
 vocātīvus -ī *m* 4.102
 volāre 10.11
 voluntās -ātis *f* 32.61
 vorāgō -inis *f* 28.131
 vorāre 25.19
 vōs vōbīs 15.51,120; 20.130;
 21.109; vōbīs-cum 29.57
 vōx vōcis *f* 10.81
 vulnerāre 33.137
 vulnus -eris *n* 33.138
 vultus -ūs *m* 23.34

Z

zephyrus -ī *m* 18.12

INDEX GRAMMATICVS

A

- ablātīvus 5.123–138
 — (= *ab/ex* —) 6.112–113,118; 16.140; 25.38, 100; 23.106; 27.89; 32.6
 — (absolūtus) 14.15,85; 16.36,64,65,94,95; 22.119
 — (apud comp., *ante/post*) 16.91,123,124,148; 19.83,86,123
 — (causae) 11.55; 25.73; 26.24; 27.109; 32.22
 — (comparātiōnis) 24.30,77,90,108,116; 32.193
 — (īnstrūmentū) 6.40,51,69,91; 8.24,56,99; 12.191; 16.34; 20.11; 27.20 (*ūtī*)
 — (locī) 16.16; 25.52
 — (modī) 9.90; 10.112; 26.47; 29.14; 32.46,77
 — (post prp. *ablā, cōram, cum, dē, ex/ē, prō, prae, sine*) 5.136; 35.194–199; (*in, sub, super*) 1.1; 9.30; 31.147; 35.205–213
 — (quālitātis) 29.123; 32.49
 — (temporis) 13.19,44,46,52; 33.54
 accūsātīvus 3.84–97; 5.107–122
 — cum īnfīnītīvō 11.168–179; 25.2
 — (post prp.) 6.97–107; 35.181–193
 — (= *ad* —) 6.110–111,114–115; 20.123; 25.52,99
 —/ablātīvus (post prp. *in, sub, super*) 7.14,17; 22.91; 35.200–213
 āctīvum/passīvum 6.122–139; 35.65–81
 adiectīvum (dēcl. I/II) 12.155–171
 — (dēcl. III) 12.172–185
 — (comparātiō) 13.168–176
 adverbium 35.102–126
 — (*-ēl-iter*) 18.194–212
 — (*-nter*) 30.33,35,82
 — (*-ō*) 17.12; 20.63; 24.12,59,100
 — (comparātiō) 18.206–212; 35.121–126

C

- cāsus 35.19–28
 comparātiō (adiectīvī) 13.168–176; 35.30–37
 — (adverbīi) 18.206–212; 35.121–126
 comparātīvus 12.199–225
 — (adverbīi) 18.206–207,210,211
 coniugātiōnēs I–IV 35.232–237
 coniūnciō 35.155–175
 coniūnciōnis praes. 27.182–235
 — imperf. 28.191–232
 — perf. 32.226–273
 — plūsquamperf. 33.194–236
 — (*cum* —) 29.76,79; 32.176; 33.109
 — (dubitātīvus) 28.184; 29.22,23,51
 — (hortātīvus) 30.87,120; 32.176–177
 — (*interrogat/nescit num/quis* —) 29.106,117, 128; 31.82,84
 — (irreālis) 33.73–76,82–85,181–182,208–214

- (optātīvus) 31.182,183,196; 32.157,183; 33.67,71,166
 — (*ut/nē* —) 29.204–218

D

- datīvus 7.106–121; 8.46,116; 10.58; 17.79
 — (possessīvus: *esse*) 12.6–10; 14.64,77,86
 — (verba: *pārēre*...) 12.75,82; 15.64; 16.82; 17.109; 19.104; 21.119; 27.122,123; 28.16,110, 158; 29.80,83,85,161,185; 30.33,104; 31.55, 90; 32.77,101,117; 33.29; 34.35,40,126,217
 — (agentis: apud gerundīvum) 31.159,210–211
 dēclīnātiō I 9.89–99
 — II 9.100–113
 — I/II (adiectīvum) 12.155–171
 — III 9.114–127; 10.166–183
 — III (neutr.) 11.148–167
 — III (adiectīvum) 12.172–185
 — IV 12.144–154
 — IV (neutr.) 21.(36–38)
 — V 13.152–168; (*rēs*) 14.(111–114)
 dēclīnātiōnēs I–V 35.224–231
 dēpōnēns, verbum 16.152–165; 35.79–81
 — — (ind. praes.) 17.187–193
 — — (ind./inf. perf.) 24.26,27,54,80,81,88,101
 — — (imp.) 25.146–154

E

- esse*: ind. praes. 15.143–153, imperf. 19.168–184, fut. 20.176–188; con. praes. 27.195–209, imperf. 28.201–213

F

- fēminīnum 2.96,101–102
ferre (ind. praes.) 22.105–111
 futūrum 20.167–207
 — part. & inf. 23.157–178
 futūrum perfectum 30.161–201

G

- genetīvus 2.105–121
 —/accūsātīvus 25.22,46,51,77,86,88,122,125, 130; (*oblīvīscī/memīnisse*) 25.126; 32.126,156
 — (locātīvus) 6.114–115,120–121
 — (*numerus* —) 2.47,56
 — (*multum/paulum* —) 16.9,61,62,117; 27.38,41
 — (partītivus) 12.64,65; 17.14; 19.30
 — (*plēnus* —) 7.43
 — (quālitātis) 12.158; 19.33; 22.16; 31.101
 genus (nōminis) 35.13–18
 — (verbī) 35.65–81
 gerundium 26.147–162
 gerundīvum 31.206–219
 gerundīvum/gerundium 33.80,94–98,116

H

hic haec hoc 7.43,85.90; 8.212–223

I

ille -a -ud 8.135–211

imperātīvus 4.106–121; 5.139–156

— (verbī dēpōnentis) 25.146–154

— futūrī 26.81; 33.237–248

imperfectum ind. 19.164–208

— conī. 28.191–232

—/perfectum 21.152–158

indicātīvus/coniūctīvus 27.185–190

—/imperātīvus 4.106–121

īnfinītīvus praes. 10.133–165

— perf. 21.166,175–176,202

— fut. 23.157–178

interiectiō 35.214–221

īre (ind. praes.) 15.166–167

is ea id 8.135–211

L

locātīvus 6.114–115,120–121; 15.81; 21.20;
25.132; 27.66

M

masculinum 2.95,99–100

N

nē -eris! 32.162,183,199,211,215,243,254

neutrum 2.97,103–105

nōmen 35.7–37

nōminātīvus/accūsātīvus 3.84–97

numerī 4.9–10; 17.19–35

— (*prīmus, secundus...*) 13.2–6,54

— (adv. *semel...* -iēs) 18.118–126,134

— (*singulī, binī...*) 30.73–74; 33.2–3

numerus (nōminis) 1.85–106; 35.19–22

— (verbī) 5.139–156; 35.82–85

P

participium 35.127–154

participium praes. 14.134–150

— perf. (pass.) 21.193–196

— fut. 23.157–165

passīvum 6.122–139; 35.72–74

perfectum ind. 21.159–206

— inf. 21.166,175–176,202

— conī. 32.226–273

—/imperfectum 21.152–158

persōnae 15.130–139; 35.50–53,97–100

— verbī (āct.) 15.130–170

— (pass.) 17.154–162

plūsquamperfectum ind. 24.120–161

— conī. 33.194–236

positīvus (gradus) 35.33

posse (ind. praes.) 15.169–170

praepositō 6.97–109; 35.176–213

praepositōnēs + abl. 5.136; 35.194–199

— + acc. 6.97–107; 35.181–193

— + abl./acc. 35.200–213

praesēns ind. (āct.) 15.130–170

— ind. (pass.) 17.154–193

— conī. 27.182–235

—/praeteritum (imperf.) 19.155–162

praeteritum v. imperfectum et perfectum

prōnōmen 35.38–56

prōnōmen relātīvum *quī* 3.69–82; 8.135–211

prōnōmina dēmōnstrātīva: *hic* 8.212–223; *ille/īis*
8.135–211

— interrogātīva *quis/quī* 8.135–211; *uter* 14.12,

— persōnālīa *ego,tū,nōs,vōs* (nōm.) 15.132–133

— possessīva *meus/tuus* 2.66–79; *suus* 4.19; *noster*
11.131; *vester* 12.25

Q

quis/quī quae quid/quod 8.135–211

S

sī/nisi+conī. 33.73–76,82–85,208–214,220–225

singulāris/plūrālis 1.85–106; 35.19–22

—/— (verbī) 5.139–156; 35.82–85

superlātīvus (-*issimus*) 13.167–176

— (-*errimus, -illimus*) 18.73,84,102

— (adverbī) 18.206–212

supīnum I 22.123–130

— II 22.131–135

T

tempora (verbī) 19.155–162; 20.166–171;
21.151–158; 35.86–96

U

ut/nē/ut nōn + conī. 29.204–218

V

velle (ind. praes.) 10.75,76; 20.55,56,64,73

verbum 3.98–103; 35.57–101

vocātīvus 4.100–105, 19.93–94; 21.30

NOTAE

=	idem atque (pōnitur inter vocābula quae eandem ferē rem significant)
↔	contrārium (pōnitur inter vocābula quae contrāriās significant)
<	factum ex (pōnitur inter vocābula quōrum alterum ex alterō factum est)
	haec nota pōnitur ante litterās quae in dēclīnātiōne adduntur

<i>abl</i>	ablātīvus	<i>inf</i>	īnfinītīvus
<i>acc</i>	accūsātīvus	<i>kal.</i>	kalendae
<i>āct</i>	āctīvum	<i>loc</i>	locātīvus
<i>a. d.</i>	ante diem	<i>m, masc.</i>	masculinum
<i>adi</i>	adiectīvum	<i>n, neutr</i>	neutrum
<i>adv</i>	adverbium	<i>nōm</i>	nōminātīvus
<i>cap.</i>	capitulum	<i>nōn.</i>	nōnae
<i>cēt.</i>	cēterī -ae -a	<i>pāg.</i>	pāgina
<i>comp</i>	comparātīvus	<i>part</i>	participium
<i>coni</i>	coniūctīvus	<i>pass</i>	passīvum
<i>dat</i>	datīvus	<i>perf</i>	perfectum
<i>dēcl</i>	dēclīnātiō	<i>pers</i>	persōna
<i>dēp</i>	dēpōnēns	<i>pl, plūr</i>	plūrālis
<i>f, fem</i>	fēmininum	<i>praes</i>	praesēns
<i>fut</i>	futūrum	<i>prōn</i>	prōnōmen
<i>gen</i>	genetīvus	<i>prp</i>	praepositō
<i>īd.</i>	īdūs	<i>s. d.</i>	salūtem dicit
<i>imp</i>	imperātīvus	<i>sg, sing</i>	singulāris
<i>imperf</i>	imperfectum	<i>sup</i>	superlātīvus
<i>indēcl</i>	indēclīnābile	<i>voc</i>	vocātīvus

FORMAE MUTATAE

A	eō eōrum eōs eum < is	libr- < liber	quan- quen-dam < quī-
ab-lāt-abs-tul- < au-ferre	eō eunt eunt- < ire	locūt- < loquī	dam
āct- < agere	eō- eun-dem < idem	lūc- < lūx	R
al-lāt- at-tul- < af-ferre	er- < esse	M	rē rēbus < rēs
C	F	mā-vīs -vult < malle	rēg- < rēx
cecid- < cadere	fēc- < facere	merc- < merx	reī rem rērum < rēs
cecin- < canere	fit fiunt < fierī	mī < meus	rūp- rupt- < rumpere
cēp- < capere	fix- < figere	mīs- miss- < mittere	S
cruc- < crux	frāct- frēg- < frangere	mixt- < miscēre	scid- sciss- < scindere
D	fu- < esse	mōr- < mōs	secūt- < sequī
ded- < dare	G	N	sim sis sit... sint < esse
dī dī diis dīs < deus	gener- < genus	nec- < nex	strāt- strāv- < sternere
didic- < discere	gess- gest- < gerere	noct- < nox	sum sumus sunt < esse
dīx- < dicere	H	O	T
dō < dare	ha- hīs ho- hu- < hic	ob-lāt- -tul- < of-ferre	tetig- < tangere
duā- duae < duo	I	oper- < opus	tract- trāx- < trahere
duc- < dux	ī īb- < ire	ōr- < ōs	tria tribus trium < trēs
dūx- < dūcere	iēc- < iacere	P	tul- < ferre
E	īī īīs < is	pāc- < pāx	V
ea eā eae < is	īī iīstī iīt... iērunt < ire	ped- < pēs	vect- vēx- < vehere
ea- eandem < idem	iuss- < iubēre	pepul- < pellere	vī vim < vīs
eam eārum eās < is	L	posit- posu- < pōnere	vīc- vict- < vincere
eam eās eat... eant < ire	lāt- < ferre	pot- potu- < posse	vīs < velle
ed- ēd- < ēsse	later- < latus	prō-fu- -su- < prōd-esse	vīx- < vīvere
ēg- < agere	lēct- < legere	Q	vōc- < vōx
eī eius(-dem) < is idem	lēg- < lēx	qua- quo- < quī/quis	vol- vult vultis < velle